XIII
H
7

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIII
H
7
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTI
CAROLI
BORROMEI
HOMILIÆ.
TOMUS QUARTUS.

Digitized by Google

S. CAROLI
BORROMEI
S. R. E. CARDINALIS
ARCHIEPISCOPI MEDIOLANI
HOMILIÆ

NUNC PRIMUM E MSS. CODICIBUS BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ
IN LUCEM PRODUCTÆ

JOSEPH ANTONII SAXII

PRÆFATIONE ET ANNOTATIONIBUS
ILLUSTRATÆ.

TOMUS QUARTUS.

MEDIOLANI MDCCXLVII.
EX TYPOGRAPHIA BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ
APUD JOSEPH MARELLUM
SUPERIORUM FACULTATE AC PRIVILEGIO.

Inscript. Catalog. Biblioth. Coll. Neap. S. J. An. 1760.

NAPOLI

Digitized by Google

ELENCHUS
HOMILIARUM,
Quæ in hoc Quarto Volumine continentur.

HOMILIA CIV.

AD Confeſſarios Civitatis Mediolani; *habita in domeſtico Archiepiſcopali Sacello, Feriâ II. poſt Dominicam IV. Quadrageſimæ, anno* 1584. 12. *Martii*. paginâ 1

HOMILIA CV.

De Paſſione Domini; *habita in Templo Maximo Mediolani, Feriâ VI. poſt Dominicam IV. Quadrageſimæ, anno* 1584. 16. *Martii*. 11

HOMILIA CVI.

In Evangelium Joannis Cap. XI. De Lazaro; habita in Eccleſia Metropolitana Mediolani, Dominicâ V. Quadrageſimæ, anno 1584. 18. *Martii*. 23

HOMILIA CVII.

De Paſſione Domini; *habita in Baſilica Majori Mediolani, Feriâ VI. poſt Dominicam V. Quadrageſimæ, anno* 1584. 23. *Martii*. 35

HOMILIA CVIII.

De Paſſione Domini; *habita in Templo Maximo Mediolani, Feriâ VI. in Paraſceve, anno* 1584. 30. *Martii*. 46

HOMILIA CIX.

In Solemnitate Paſchatis Domini noſtri Jeſu Chriſti; *habita a prandio in Baſilica Metropolitana Mediolani, anno* 1584. 1. *Aprilis*. 125

HOMILIA CX.

Habita inter Miſſarum Solemnia, in Templo Maximo Mediolani, Feriâ II. poſt Paſcha, anno 1584. 2. *Aprilis.* 131

HOMILIA CXI.

Habita in eodem Templo Maximo, Feriâ III. poſt Paſcha, anno 1584. 3. *Aprilis.* 142

HOMILIA CXII.

Habita in Eccleſia Prioratûs Campi-mortui, Diœceſis Mediolanenſis, Feriâ VI. Dominicæ IV. poſt Paſcha, anno 1584. 4. *Maji.* 156

HOMILIA CXIII.

Habita in Baſilica Majori Mediolani, Dominicâ poſt Aſcenſionem, pridie Rogationes ritu Ambroſiano, anno 1584. 13. *Maji.* 162

HOMILIA CXIV.

Habita in Baſilica Sancti Ambroſii Mediolani, Feriâ II. Dominicæ poſt Aſcenſionem, primo die Rogationum ritu Ambroſiano, anno 1584. 14. *Maji.* 170

HOMILIA CXV.

Habita in Baſilica Apoſtolorum Mediolani, Feriâ III. Dominicæ poſt Aſcenſionem, ſecunda die Rogationum ritu Ambroſiano, anno 1584. 15. *Maji.* 177

HOMILIA CXVI.

In Solemnitate Pentecoſtes; *habita inter Miſſarum Solemnia in Templo Maximo Mediolani, anno* 1584. 20. *Maji.* 184

HOMILIA CXVII.

Habita eodem die a prandio in Baſilica Metropolitana Mediolani, anno 1584. 20. *Maji.* 196

HO-

HOMILIA CXVIII.

In Evangelium Marci Cap. XVI.; habita in Templo Maximo Mediolani, Dominicâ I. poſt Pentecoſtem, anno 1584. 27. *Maji.* 208

HOMILIA CXIX.

Habita in Baſilica Sancti Ambroſii Mediolani, occaſione Supplicationis publicæ ad pluviam petendam, Feriâ II. Dominicæ I. poſt Pentecoſtem, anno 1584. 28. *Maji.* 217

HOMILIA CXX.

Habita in Oratorio domeſtico domûs Sancti Sepulcri Mediolani, occaſione Congregationis Generalis Oblatorum Sancti Ambroſii, Feriâ III. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem, anno 1584. 12. *Junii.* 224

HOMILIA CXXI.

In Conſecratione Reverendiſſimi D. D. Octaviani Paravicini Epiſcopi Alexandrini; *habita in Templo Maximo, inter Miſſarum Solemnia, Dominicâ VIII. poſt Pentecoſtem, anno* 1584. 15. *Julii.* 233

HOMILIA CXXII.

In Feſto Nativitatis B. M. Virginis; *habita inter Miſſarum Solemnia in Baſilica Metropolitana Mediolani, Sabbato Dominicæ I. poſt Decollationem, anno* 1584. 8. *Septembris.* 245

HOMILIA CXXIII.

In Evangelium Lucæ Cap. X.; habita a prandio in Templo Maximo Mediolani, Dominicâ III. poſt Decollationem, anno 1584. 16. *Septembris.* 257

HOMILIA CXXIV.

Ad Ordinandos; *habita Sabbato poſt Pentecoſtem, anno* 1577. 1. *Junii.* 269

HOMILIA CXXV.

Ad Ordinandos; *habita Sabbato IV. Temporum, anno* 1578. 22. *Februarii.* 273

HO-

HOMILIA CXXVI.

Ad Ordinandos; *habita Sabbato poſt Pentecoſtem, anno* 1578. 24. *Maji.* 277

EXORDIUM HOMILIÆ

In Evangelium Joannis Cap. VIII.; habitæ Dominica III. Quadrageſimæ, quæ dicitur de Abraham. 281

HO-

HOMILIA CIV.

AD CONFESSARIOS CIVITATIS MEDIOLANI

Habita in domeſtico Archiepiſcopali Sacello

FERIA II. POST DOMINICAM IV. QUADRAGESIMÆ

ANNO MDLXXXIV. XII. MARTII.

EBUISSEMUS, Reverendi Fratres, initio Quadrageſimæ præſentem Conventum, in quem nunc confluxiſtis, indicere; nam tempus hoc ipſum ſacratiſſimum videtur jure optimo efflagitare, ut colligamus cooperatores omnes noſtros, eos præſertim, qui nobiſcum adlaborant in hac Domini vinea, ac in tam præcipuo & gravi Confeſſionum excipiendarum officio; nec Seculares dumtaxat Sacerdotes advocemus, verùm etiam Regulares ac Monachos, cùm eædem utrique claſſi ad hanc pro-

vinciam gerendam præſcriptæ ſint leges. Nec modò tempus, ſed muneris quoque hujus pondus & magnitudo id maximè poſtulabat; hìc enim agendum eſt de animabus curandis, expurgandis, & a contagioſis peccatorum infirmitatibus præſervandis. Cùm autem animæ Domini Dei ſint, ab ipſo creatæ, Chriſti Sanguine redemptæ, præſens graviſſimum negotium, cujus potiſſima pars eſt ac ratio ſacroſanctum Pœnitentiæ Sacramentum, Dei ipſius cauſa dici poteſt. Verùm, quoniam & adverſa corporis valetudine, & curis aliis impediti id hactenus exequi non potuimus, ſatius fore putavimus, ſi ſerò potiùs ac tardiuſcule, quàm numquam, munus noſtrum aliqua ex parte adimpleremus; vobiſque in unum coactis nonnulla in primis ad nos omnes ſpectantia in univerſum expenderemus, tum verò aliqua peculiaria in medium afferremus, quæ aut evitanda ſint, aut ſervanda.

Tempus hoc appellari meritò poteſt tempus meſſis, cùm inter ceteros anni dies nullum opportunius tempus occurrat, ad animarum morbos depellendos, eaſque ad virtutem ſolidiùs incitandas. *Levate*, cariſſimi fratres, *oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt jam ad meſſem* (*a*). Si aliquando in anni decurſu fructus ſperandus fuit, nunc certè maximus colligendus offertur; nam quotidianis concionibus, jejuniis, non interruptis orationibus, & ſacratiſſimis Eccleſiæ ritibus, hominum & peccatorum corda adeò diſponi potuerunt, ut in proximo expectanda ſit meſſis pœnitentiæ & converſionis, ac bonorum operum fructus.

Sed antequam ulteriùs progrediar, exclamare cogor cum Propheta: *Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens* (*b*). Cùm enim Dei offenſas aſpiciam, & tot peccata, quæ in dies perpetrantur, audiam, non poſſum triſtiſſimè non dolere; ſed nunc præcipuè doleo, & dolori continuo mihi major ſuperadditur dolor. Hæc ipſamet temporis hujus, & vicinæ meſſis recordatio graviſſimum cordi meo mœroris vulnus inflixit. *Expectavimus pacem, & non erat bonum: tempus curationis, & ecce turbatio* (*c*). Sperabamus, dolorem noſtrum atque afflicti animi amaritudinem, hoc ſaltem tempore, eſſe aliquatenus leniendam: Ardentiſſimo deſiderio Quadrageſimam optabamus; ſed *non eſt bonum*,

(*a*) *Joann. IV. v.* 35.
(*b*) *Jerem. VIII. v.* 18.
(*c*) *Jerem. XIV. v.* 19.

bonum, & majori quàm antea replemur turbatione, dolore, atque formidine. Sed unde hæc, obſecro? Audite eumdem Jeremiam, doloris noſtri & temporum horum infelicitatem præclariſſimè deſcribentem: *Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas: & nos ſalvati non ſumus* (*a*). Tranſierunt jam tot Quadrageſimæ; & parva aut nulla collecta eſt meſsis. Inſtituta fuerunt hæc tempora, ut deficientibus, aut non ſatis curantibus ceteris remediis, medicina hæc, veluti extrema atque omnibus efficacior, deſperatis fere ac jam morti proximis animabus adhiberetur, qua niſi ſanarentur, actum propemodum eſſe de illis dici poſſet: Et tamen toties ſine fructu a tam multis validiſsimum hoc medicamentum ſuſceptum cognovimus. Quis Medicus infirmum aliquem medens, poſtquam præſtiterit, quæ ad ſalutem noſſe potuit apta eſſe remedia, ſi nihil ſe profeciſſe videat, non doleat, non triſtetur, non animo contabeſcat? Ideo èt ego cum Propheta ſanctiſsimo *ſuper contritione filiæ populi mei contritus ſum, & contriſtatus, ſtupor obtinuit me* (*b*). *Attendi, & auſcultavi* poſt elapſam ſuperioris anni Quadrageſimam, diligentiſſimè animas fidei meæ traditas obſervavi, & pauci *quod bonum eſt loquuntur*, pauci *pœnitentiam agunt ſuper peccato ſuo dicentes: Quid fecimus* (*c*)? Qualem, & quàm magnum Dominum offendimus! In quale barathrum nos ipſos dejecimus! *Quem fructum habuimus in illis, in quibus nunc erubeſcimus* (*d*)? Innumeri *converſi ſunt* ad cor ſuum, *quaſi equus impetu vadens ad prælium* (*e*), imo veluti *ſues in volutabro luti* denuo ſe immerſerunt, ac tamquam immundiſſimi *canes redierunt ad vomitum* (*f*). *Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? Quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei* (*g*)? Numquid non abundat Civitas hæc plurimis Pœnitentiæ Miniſtris ac Sacerdotibus? Numquid hìc Sacramenta omnia petentibus, prout licet & expedit, non miniſtrantur? Deſunt-ne ſpirituales medicinæ, & auxilia quamplurima, quibus a peccatorum morbis animæ liberentur? Cur ergo adhuc aperta vulnera gerit populus Mediolanenſis, inter tot medicinas? Quare tot occurrunt publici peccatores, in pravis actibus ſuis inveterati? Unde tot crapulæ, tam copioſi ſectatores voluptatum, tot avaritiæ cultores? Conſiderabam mecum ipſe paulo ante, tam multos eſſe,

(*a*) *Jerem. VIII. v. 20.*
(*b*) *Ibidem v. 21.*
(*c*) *Ibidem v. 6.*
(*d*) *Ad Roman. VI. v. 21.*
(*e*) *Jerem. VIII. v. 6.*
(*f*) *II. Petr. II. v. 22.*
(*g*) *Jerem. VIII. v. 22.*

eſſe, qui præter manifeſtos illicitos contractus, pecunias ſuas mercatoribus mutuò tradunt, ſed ſecuri de mutuato argento quandocumque voluerint recuperando, emolumenta & (ùt ajunt) interuſuria ab iiſdem, quæ ultro dantur, expectant; quod tamen fieri nequaquam poteſt tutà conſcientià. Et inter hos autem plerique etiam ex nobilioribus & primariis Civibus fœdo iſto vinculo ſunt irretiti; qui nihilominus Confeſſarios inveniunt, a quibus & excipiuntur, & abſolvuntur. Alii publicè domi ſuæ ludos aperiunt, & peccatis plurimis ob contractam jam conſuetudinem inficiuntur; nec abſolutio eis denegatur, & confidenter ad Sacram Menſam accedunt. Cur ergo, obſecro, hæc fiunt; aut quæ tantorum malorum eſt cauſa?

Dum tamen multa animo volvimus, & hujuſmodi morbos ovium noſtrarum aſpicimus, non poſſumus de Paſtorum ſegnitie, & ſi de Paſtorum, multò magis profectò de Confeſſariorum negligentia vehementer non dubitare. Illi ſiquidem utilem operam præſtare poſſunt, ut animarum ſaluti provideatur; at iſti ſunt, qui peculiariter veluti in manibus animas gerunt, qui *loquuntur ad cor Jeruſalem* (*a*), qui cum pœnitentibus agunt eo potiſſimùm tempore, quo pluſquam aliàs ad Divini luminis radios excipiendos diſpoſiti reperiuntur. Plerumque nos ſolemus inſpicere teſtimoniales ſyngraphas, quibus compertum ſit, cuinam hujuſmodi protervi homines peccata ſua confeſſi fuerint; inde verò de Confeſſariis ſubſcriptis non immeritò dubitare nobis contingit, ne eos ad Confeſſionem admiſerint nullà præparatione diſpoſitos, aut animo tam malè affecto, ut ſtatim reverterentur ad vomitum: Sed quomodocumque ſe ſe res habeat, in diſcrimen profectò vertatur, neceſſe eſt, Confeſſarii ipſius diligentia: licèt enim Medicus infirmum inviſat, & ei medicinas præbeat, ſi tamen ille vix convaleſcens ſtatim recidat, dubitari perſæpe accidit, an a Medico fuerit rectè curatus: Et ſicuti arborum folia flavi coloris ac areſcentia indicium præbent, exiccatam eſſe radicem, atque humore carere; hominum quoque pallor in facie, ægram ſtomachi habitudinem oſtendit; demum ſi horologium non æquè ſuis temporibus ſonum edat, ſed inconſtanter horas indicet, ejus ſegnitiem prodit, qui illius regendi curam ſuſcepit: Sic nulla Pœnitentium emendatio & ſubitus ad priſtina ſcelera reditus, utinam Confeſſarii culpæ & negli-

(*a*) *Iſaia XL. v.* 2.

negligentiæ non ſit apertiſſimum, imo convincens indicium! Et utinam multorum criminum, quæ ab aliis patrantur, ipſi rei non forent! licèt non dubitemus, reperiri quamplurimos, qui munere ſuo rite fungi conentur.

Verùm, ſi non abs re de populi plagis & cicatricibus admirabatur Jeremias, ùt audiſtis, eò magis ſuper Sacerdotum incuria, imo peccatis graviſſimis ſtupebat. Hæc autem non ſine lacrymis commemorare poſſumus, videntes animarum Medicos plerumque ejuſmodi eſſe, qui non modò eas aut non curent, aut curare ignorent, ſed interficiant ſimul cum illis etiam ſe ipſos, itaut dici primùm poſſit: *Medice cura te ipſum*. Ut tamen agnoſcamus, quid obſtet tanto proventui, qui in populis deſiderari videtur, idque effugere ſtudeamus, nonnulla breviter attingere juvabit, quæ ſi in Confeſſariis exiſtant, magna neceſſe eſt filiorum ſpiritualium ſequatur calamitas. Ac primùm quidem, ille idem Propheta, Dei ſervus, qui ſuper infirmorum multitudine, inter tot Medicos & Medicinas, admirabatur & dolebat, alibi quoque ſtupens, Medicorum corruptelas deteſtabatur, dicens: *Stupor, & mirabilia facta ſunt in terra: Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo ejus* (*a*)? O quàm multi auram popularem ſectantur, adulantur peccantibus, prædicant pacem, ubi non eſt pax (*b*); non adeò gravia eſſe dicunt peccata, ùt ab aliis exiſtimantur: Et *populus* ad malum pronus, ac voluptatis & licentiæ in primis maximè cupidus, *diligit talia*, ideoque ad hujuſmodi Confeſſarios maximus fit hominum concurſus. *Quid igitur fiet*, fratres, *in noviſſimis horum?* niſi quòd cæci cæcos ducentes, omnes in æternæ damnationis præcipitium ruent (*c*)? Hæc maledicta adulationis peſtis, eſt animarum necatrix ſæviſſima, fœdiſſimum vitium; ſed in nemine magis, quàm in Confeſſariis reprehendendum.

Verùm, licèt aliqui fortè peccati fœditatem horrentes pœnitentibus non adulentur, certè eam, prout deberent, manifeſtam non faciunt, ipſiſque peccata tantì, quantì odio habenda ſunt, non demonſtrant; ſed timore quodam mundano detenti ſilent, & prætereunt, [quem profectò *timorem perfecta caritas*, ſi in hujuſmodi Sacerdotibus eſſet, prorſus *expelleret* (*d*)]. Et quid te cogit,

(*a*) *Jerem. V. v.* 30. *& ſeq.*
(*b*) *Ibidem VIII. v.* 11.
(*c*) *Matth. XV. v.* 14.
(*d*) *I. Joann. IV. v.* 18.

cogit, o Sacerdos, ut homines timeas, cùm ab iis nihil ſit tibi deſiderandum? Si ergo ipſos times, ab ipſis ſperas & cupis aliquid, quod nolles amittere. Non jam igitur animabus, ſed tibi ipſi & commodis tuis conſulis. Ubi ergo perfecta caritas in te, quæ *non quærit quæ ſua ſunt* (*a*)? Ubi quod Apoſtolus dixit: *Si hominibus placerem*, *Chriſti ſervus non eſſem* (*b*)? Non ergo Deum tibi propoſuiſti mercedem, ſed hominum gratiam atque favorem. Heu, quàm vili pretio te, laboreſque omnes tuos, & curas vendis! Potuiſſes mercedem infinitam recipere, ipſum videlicet Deum, tibi dicentem: *Ego* ero *merces tua magna nimis* (*c*); & frivolam ac minimè duraturam peccantium gratiam quæris. An tu Deo dicere poteris, quod Propheta ille: *Diem hominis non deſideravi*, *tu ſcis* (*d*)? Non timuit Joannes Baptiſta Herodis vultum, quin liberrimè Regis nefandum ſcelus deteſtaretur. Non timuit Ambroſius Imperatores. *Ne terreamini*, (dixit vobis in primis, fratres cariſſimi, Dominus Jeſus) *ab his*, *qui occidunt corpus*, *& poſt hæc non habent ampliùs quid faciant*. Sed *timete eum*, *qui poſtquam occiderit*, *habet poteſtatem mittere in Gehennam* (*e*).

Quidam tamen ſunt, qui timoris iſtius memores, in audiendis pœnitentium culpis non omnino ſilent, ſed remiſsè & leniter inſinuant dumtaxat earum turpitudinem. Verùm hos quoque terrere profectò deberet Sacerdotis Heli punitio (*f*). Num ille filios ſuos non reprehendit, & quidem acriter (*g*)? Utique ſanè, ſed quia, ùt Sanctus Hieronymus ſcribit, paterno nimium id fecit affectu, pœnas, quas probe noſtis, dedit. Nec parum obeſt hic indulgentior affectus; nam eò uſque plerumque pertingit, ut etiam intellectum corrumpat; & pœnitentes in firmiſſimam fidem adducantur, non eſſe adeò gravia ea, de quibus poſtea ab aliis Confeſſariis acerbiùs reprehenduntur.

Aliqui autem adeò ſunt laboris inimici, ut vèl minima adhibita in tam gravi negotio diligentia, eis maxima videatur: Unde èt hi peccata audiunt, increpant, & fortè etiam acerbiuſculè; ſed pœnitentium conſcientias ſedulo examine non ſcrutantur, nec rimantur peccatorum omnium circumſtantias. Et hi quidem iis ſunt ſimiles, de quibus per Ezechielem Dominus conquerebatur, quòd *liniebant parietes abſque temperamento*, extrinſecum

(*a*) *I. ad Corinth. XIII. v.* 5.
(*b*) *Ad Galat. I. v.* 10.
(*c*) *Geneſis XV. v.* 1.
(*d*) *Jerem. XVII. v.* 16.
(*e*) *Lucæ XII. v.* 4. *&* 5.
(*f*) *I. Regum IV. v.* 18.
(*g*) *Ibidem II. v.* 23. *& ſeq.*

cum quemdam corticem ſolùm obducentes; quamobrem, adveniente vehementiori vento aut imbre, omnia corruebant (*a*). Non hoc, dilectiſſimi, feciſſe ſat eſt, ſed *fodite*, fodite *parietem* (*b*); animas ſeriò excutite; verſate interrogationum veluti aratro conſcientiarum agros, quos vobis excolendos tradidit Dominus: nihil enim eſt vobis non tentandum, ut a graviſſimis peccatorum infirmitatibus eripiantur animæ illæ, pro quibus ſalute donandis, *quid eſt quod debuit ultra facere* Dei Filius, *& non fecerit* (*c*)?

Neque inſuper ſat eſt, ægritudines ſpirituales depuliſſe, niſi & earum radices amovere ſtudeatis, & pœnitentibus præſervativa quædam providere medicamenta, quibus a patrandis in poſterum iiſdem ſceleribus retrahantur. Quænam verò ſunt radices, niſi pravæ conſuetudines, niſi malè ſana commercia, & ejus generis alia? Num incontinentem aliquem obſcœnitates ſuas vobis confeſſum eſſe ſufficiet, ſi interim ſcortum domi retineat? Putabitur-ne hic, cùm a vobis abſolutionis munus acceperit, verè curatus, quamdiu morbi radicem ſecum fovet ac nutrit? Nonne continuò eſt morti expoſitus, donec venenatum ſerpentem geſtat in ſinu? Heu, quàm multos hodie publicos peccatores hujuſmodi, & alios, qui mille uſuris immerſi ſunt, cogimur deplorare! qui tamen èt ipſi inveniunt Sacerdotes, a quibus & audiuntur, & abſolvuntur, & ad Sacratiſſimi Chriſti Corporis ſuſceptionem, ſues immundi, tamquam ſi tanto convivio digniſſimi exiſterent, admittuntur; quos quidem pro tanta temeritate acriter punire non ceſſabit Dominus. Verùm de iis etiam, quibus aut permittentibus, aut admittentibus illi tam audacter ad Sacram Menſam acceſſerunt, fortè etiam graviores pœnas ſumet.

Quamvis autem diligentiſſimè peccata omnia inveſtigaſſes, o Sacerdos, conſcientiam pœnitentis diſcuſſiſſes, & radices omnes peccatorum, etiam occultas & latentes amputaſſes, num ideo putandum eſt tibi, te ſatis ſuperque laboraſſe? Num *expoliare* te debes, ſicut in Canticis dicitur (*d*), *tunicâ tuâ*, atque ad auram reſidens, tibi ipſi de labore ſuſcepto complacere atque blandiri? Falleris profectò. Non ſatis eſt, fratres, non ſatis eſt, inquam, Confeſſariis, hæc omnia feciſſe, & dicere: pœnitentem audivi, eumdem abſolvi, nil mihi ultra agendum eſt: Siquidem ſinguli memo-

(*a*) *Ezech. XIII. v. 11. & ſeqq.*
(*b*) *Ibidem VIII. v. 8.*
(*c*) *Iſaiæ V. v. 4.*
(*d*) *Cant. Cantic. V. v. 3.*

memores eſſe debetis muneris veſtri; in id enim vos Dominus vocavit & miſit, *ut evellatis, & deſtruatis, diſperdatis, & diſſipetis, ædificetis, & plantetis* (*a*). Non ſat eſt, criminum turrim *deſtruxiſſe*, qua cum Deo pugnare velle peccatores videbantur: non ſat eſt, Diabolicam Civitatem penitus *diſſipaſſe*; radices omnes malorum *evulſiſſe*, & *diſperſiſſe*; ſed debetis etiam *ædificare* in ipſis Civitatem Dei, & virtutum *plantas* inſerere, ac animas illas non ſolùm everrere, & ſordibus expurgare, verùm etiam ornare, ut digna ſint Spiritus Sancti templa, & congruæ Domino venienti manſiones. Putat-ne quiſpiam veſtrûm vacare myſterio, quòd Diſcipulos ſuos Dominus mittens, dixerit: *Ite, ſolvite, & adducite mihi* (*b*)? Neutiquam ſanè; ſed docuit, o Sacerdos, debere te in primis *ſolvere* a peccatorum vinculis animam, tum illam *adducere* ad Chriſtum Dominum, ut ſuper eam inſideat: qua etiam de cauſa cùm languidum in piſcina jacentem priſtinæ ſanitati Dei Filius reddidiſſet, adjecit: *Jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat* (*c*). Sic medicus quoque corporis, poſt curatum Infirmum, opportunas ad conſervandam ſalutem regulas præſcribit. Quapropter ſalutaribus monitis filios veſtros debetis ſemper inſtruere, hortari, docere, atque in Domini viam dirigere. Et heu, quàm multi hoc negligunt! Et quæ tantæ negligentiæ cauſa, niſi quia *Dei ſpiritum non habent* (*d*)? niſi quia Divinæ voluntati non ſunt conformes? Si Spiritum Dei haberent, ſcirent utique, quàm pretioſa fuerit unica etiam anima in conſpectu Domini; quanti eam Dei Filius fecerit. Verùm quia in hiſce animarum zelus, & amor non adeſt, ideo perfunctoriè omnia perficiuntur.

Judas Machabæus (*e*), & fratres ejus cum omni exercitu, poſtquam inimicos ſuos fudiſſent, *& viderent ſanctificationem deſertam, & Altare profanatum, & portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu, vel in montibus, ſtatuerunt emundare Sancta*; & ob id *elegit* primò Judas *Sacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in Lege Dei*. Hujuſmodi utinam non ſint miſera hæc tempora! non ſint plerumque a diſſolutis juvenibus profanatæ Eccleſiæ, & non perierit in multis religio! Quod ergo his omnibus remedium? Primùm, ut Sacerdotes, duo hæc habeant, videlicet ſancti ſint, *ſine*

(*a*) *Jeremiæ I. v.* 10.
(*b*) *Matth. XXI. v.* 2.
(*c*) *Joann. V. v.* 14.
(*d*) *I. ad Corinth. VII. v.* 40.
(*e*) *I. Machab. IV. v.* 38. 41. *& ſeq.*

ſine macula, *nemini dantes ullam offenſionem* (*a*); ſed exemplo ſuo, non minus quàm verbis ad pœnitentiam alios inducentes: *Et voluntatem habentes in Lege Dei*, zelantes ſcilicet ſint ſalutis animarum, quas adeò Dominus dilexit, ut proprio illas redemerit Sanguine. O ſi zelus hic vos comederet, quàm parva vobis omnia quæcumque feceritis, viderentur, vel etiam nulla! Quomodo quilibet *non quæ ſua ſunt* (*b*), non eleemoſynas, non propria commoda *quæreret*, ſed tantùm ſatageret, animas Chriſto lucrifacere.

Poſtremo loco non modicum detrimentum ſpirituali animarum proventui affert Confeſſariorum difformitas, quòd nempe eaſdem leges non omnes obſervent; quòd abſolvant aliqui a quibuſdam, a quibus alii Deum magis timentes, & animarum utilitati tutiùs conſulentes, nolunt abſolvere; ita enim *unus ædificans* eſt, *& unus deſtruens* (*c*). Quis inde poteſt ſperari progreſſus? Nullus profectò. Jam ab initio monui, fratres, cooperatores meos vos eſſe. Si ergo ſecus, quàm ipſe inſtituerim, vos faciatis, nonne damno mihi eritis potiùs, quàm adjumento? Cùm verba illa Domini conſidero, Moyſi coadjutores quoſdam dantis, non poſſum non deflere calamitatem hanc, cui tam multi ſubjacent: *Dixit* enim *ad Moyſen Dominus: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſque ibi ſtare tecum, ut deſcendam, & loquar tibi: & auferam de Spiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus gravêris* (*d*). Videte, fratres: Nequimus nos ſoli tantum onus portare. Nos ergo vos, Domini juſſu, elegimus, ac Domino obtulimus in *magiſtros populi*, imo pro vobis fidejuſſimus. Vult Dominus loqui Moyſi, nobis ſcilicet, non vobis; vult *auferre de ſpiritu noſtro, & tradere vobis*. Jam ergo non veſtro ſpiritu, ſed noſtro, *ſuſtentare* debetis *nobiſcum onus populi*. Hoc verò adimplere poteſtis facillimè, ſi Conſtitutionum libellum ad vos ſpectantium, juſſu noſtro editum, perſæpe legatis & meditemini (*e*).

(*a*) *II. ad Corinth. VI. v.* 3.
(*b*) *I. ad Corinth. XIII. v.* 5.
(*c*) *Eccleſiaſtici XXXIV. v.* 28.
(*d*) *Numer. XI. v.* 16. *& ſeqq.*
(*e*) Libellum hunc ſæpius impreſſum, & præſenti etiam ſeculo editum Romæ, juſſu Innocentii XII. Pontif. Max. a Gaſpare de Carpineo S. R. E. Cardinali, Sabinenſi Epiſcopo, & Urbis Vicario, recudendum curavit Tugii anno MDCCXXVI. Dominicus Paſſioneus Archiepiſcopus Epheſinus, olim apud Helvetios Apoſtolicæ Sedis Nuncius, nunc verò Eminentiſs. S. R. E. Cardinalis, præfixâ eidem Epiſtolâ, plenâ ſolicitudinis paſtoralis, & laudis Sancti Caroli Borromei, cujus labores in Cleri diſciplina, & moribus inſtaurandis, non uni Mediolanenſi, ſed toti Catholicæ Eccleſiæ inſerviſſe profitetur.

Qua in re Monaſteriorum etiam Prælatos, & Superiores enixè in Domino velim rogatos, ut curent, hoc a ſibi ſubditis Confeſſariis inviolabiliter obſervari; nam èt nos, quantum in nobis erit, eos juvare non ceſſabimus, illos ad nos advocantes, quos ipſi duriores, ac magis in peccatis obduratos compererint. At ſi ipſi nobis defuerint, ingratum iis fortaſſe accidet, ſi coram filiis, quos in ſpiritu regunt, confuſione eos repleri contigerit; quos enim publicos peccatores, & ſcandalum dantes agnoverimus, licèt teſtimoniales Confeſſariorum ſuorum attulerint literas, quòd ipſis confeſſi fuerint, & ab iiſdem abſoluti; nos tamen eos ad Sacræ Synaxis ſumptionem non admittemus, & pro inconfeſſis haberi decernemus.

Eja ergo, dilectiſſimi fratres, mementote, quia *ex vobis* potiſſimùm *pendent* horum populorum *animæ* (*a*): recordamini, quòd Dei illæ ſunt, qui acerrimus erit earum vindex, & de manu veſtra earum ſanguinem requiret (*b*). Quòd ſi *oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede* (*c*) dabit homo, vos quoque pro animabus veſtras animas dabitis; & graviſſima parabuntur iis ſupplicia, qui Chriſti ſanguine aſperſas animas perire permiſerint. Agnoſcite omnes vocationem veſtram, & muneris gravitatem, ut in hora mortis poſſitis gaudere, eò quòd ex iis, quos vobis tradiderit Dominus, non perdideritis quemquam (*d*); ac demum cùm tremendo divinæ juſtitiæ Tribunali adſtare cogemini, intrepidi, & maxima cum fiducia rationem de vobis ipſis reddere valeatis, dicentes: Domine, tu ſcis, quia dilexi has animas; ſcis, quia non tacui, quia ex corde dixi, quia flevi, cùm loquerer, & non audirer: *In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddes mihi Domine in illa die juſtus judex* (*e*). Ipſe verò ſingulis veſtrûm dulcia ea repetat verba: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra gaudium Domini tui* (*f*). Amen.

HO-

(*a*) *Judith VIII. v.* 21.
(*b*) *Geneſis IX. v.* 5.
(*c*) *Exodi XXI. v.* 24.
(*d*) *Joann. XVIII. v.* 9.
(*e*) *II. ad Timoth. IV. v.* 8.
(*f*) *Matth. XXV. v.* 21.

HOMILIA CV.

DE PASSIONE DOMINI

Habita in Templo Maximo Mediolani

Feria VI. poſt Dominicam IV. Quadrageſimæ

ANNO MDLXXXIV. XVI. MARTII.

AUDISTIS ſuperioribus ſextis feriis, quàm ſit conveniens & congruum, quin etiam neceſſarium nobis officium, continuâ Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti meditatione exerceri. Equidem hoc unum ad id vos adeo vehementer deberet impellere, ut non alia ratione eſſetis a nobis excitandi, quòd nempe hoc Domino placeat, quòd Deus hoc expoſcat, quòd hæc ſit voluntas ipſius, quòd hoc demum ille præcipiat, qui ſolo verbo cuncta creavit, cujus voluntati omnia obtemperant, *qui facit Angelos ſuos ſpiritus: & miniſtros ſuos ignem urentem* (*a*), cujus *ad nutum omnia pavent & contremiſcunt* (*b*), qui *& ventis, & mari imperat, & obediunt ei* (*c*); ille denique, qui nos ſibi tot immenſorum & innumerabilium beneficiorum vinculis obſtrinxit; cuique tam multum debemus, & a quo habemus hoc ipſum, quod ſumus. Hæc ſola ipſius voluntas nos ſemper detinere in officio ſolicitos, ac in meditatione hac ſancta perpetuò conſtantes deberet. Si enim Philoſophi cujuſdam antiqui tanta fuit apud diſcipulos ſuos auctoritas, ut pronunciato hoc verbo: *Ipſe dixit*, ceteri omnes ejus auditores, non modò ejuſdem verba voluntate amplecterentur, ſed etiam intellectum in tanti viri obſequium captivarent: quantum deferre debemus nos non homini cuipiam, ſed ipſimet Deo, tam expreſſis & efficacibus verbis id nobis præcipienti, requirenti, deprecanti, monenti? Cur non illa nos moveant: *Recordare paupertatis meæ, abſynthii*,

(*a*) *Pſalm. CIII. v.* 4.
(*b*) *Job XXVI. v.* 11.
(*c*) *Luce VIII. v.* 25.

ſynthii, *& fellis* (*a*)? Cur non ea: *Reduc me in memoriam* (*b*)? *Ponite ſermones hos in cordibus veſtris* (*c*), & alia hujuſmodi quamplurima? Verùm quia noſtra hæc natura adeò ſui ipſius eſt amans, ut ad eas res maximè affici ſoleat, ex quibus majorem utilitatem ſe conſecuturam ſperat, eaque complectatur libentiùs, & diutiùs ac conſtantiùs retineat, quæ ſibi profutura cognoverit: Idcirco ceteris, quæ in hanc materiam adduximus, èt hanc conſiderationem adjiciemus, dilectiſſimi filii, utilitatum ſcilicet maximarum, quas Paſſionis, dolorum, & acerbiſſimæ Chriſti mortis jugis contemplatio meditantibus affert. Quoniam verò in ſuperioribus Sermonibus oſtendimus, neceſſariò nobis hanc ſacroſanctam exercitationem aſſumendam eſſe, ad ſcientiam Dei & noſtri acquirendam, qua ſine quiſpiam æternam ſalutem conſequi ſe poſſe fruſtra confidit: Ideo brevibus etiam hodie vobiſcum agentes, de cognitionis hujus & ſcientiæ utilitate, quàmque eam uberem & ſalutarem in Chriſti Paſſione habeamus, non abs re fuerit differere.

Semper extitit, dilectiſſimi filii, Diabolus pater mendacii (*d*), quemadmodum ad obſtinatos Phariſæos dicentem audivimus Dominum: Jamque ab ipſo humanæ creationis exordio mendacia diſſeminare ſtuduit; & tantum effecit ſuis commentis, ut primos illos Parentes noſtros ſeduxerit, & cum iiſdem humanum genus omne in tantas calamitates dejecerit. Duo verò in primis mentiendo illis promiſit, ut ad vetiti pomi eſum eos invitaret: *Aperientur*, inquit, *oculi veſtri: & eritis ſicut Dii*, *ſcientes bonum*, *& malum* (*e*): utrumque verò non modo veritati minimè conſonum fuit; ſed ex oppoſito miſeris & nimiùm credulis peſſimè cuncta accidère. Spreverunt ſiquidem illi Dei præceptum, guſtarunt vetitum pomum, ſeductori ſerpenti fidem adhibuerunt; & protinus in maximam incurrerunt cæcitatem ſpiritualem & ignorantiam, clauſiſque eorum oculis primævam quoque ſcientiam amiſerunt. Utriuſque hujus tantæ jacturæ pulchrè nobis typum exhibet Cæcus ille natus, de quo proximè præteritâ Dominicâ narratum eſt vobis. Quid ergo? Tam præclarum Dei opus homo, quod præcipuam quamdam Conditoris ſui imaginem referebat, in miſeriis hiſce perpetuò debue-

(*a*) *Thren. III. v.* 19.
(*b*) *Iſaiæ XLIII. v.* 26.
(*c*) *Lucæ IX. v.* 44.
(*d*) *Joann. VIII. v.* 44.
(*e*) *Geneſ. III. v.* 5.

debuerat permanere? Meruiſſet profectò; ſed *tactus dolore cordis* (*a*), ùt ita dixerim, benigniſſimus Deus, videns vidit afflictiones noſtras, & miſertus eſt noſtri (*b*); ideoque ipſemet ſtatuit e Cœlo deſcendere, & nos a tot ærumnis eripere. Inter cetera verò oculos noſtros aperiens, a denſis ignorantiæ tenebris nos liberavit: validiſſimum inſuper, ac omni ex parte perfectum ad ſalutem obtinendam nobis remedium proponens.

Hujus autem tam admirabilis curationis a Dei Filio peragendæ, non incongruè figuram fuiſſe dixerimus, magnum illum ejuſdem Præcurſorem Joannem Baptiſtam, quo *nemo inter natos mulierum major ſurrexit* (*c*). Hic a Scribis, & Phariſæis, ac eorum nunciis interrogatus: *Elias-ne* eſſet, *an Chriſtus*, *an Propheta* (*d*); quid demum eſſet? hoc tantùm reſpondit: *Ego vox clamantis in deſerto* (*e*). Fuit quippe Joannes totus vox: Vox, prædicando: *pœnitentiam agite: appropinquavit enim Regnum Cœlorum* (*f*): Vox item, perfectiſſimè operibus, quæ prædicaverat, adimplendo: Vox fuit, illa tam matura ad deſertum acceſſio, inaudita vitæ rigiditas, veſtes aſperrimæ, quibus tenella membra maceravit: Vox fuerunt cibi adeo ingrati & parci; totus denique Joannes extitit vox; vox, inquam, pœnitentiam clamans, pœnitentiam docens, ad pœnitentiam omnes homines, cujuſcumque ſexus & conditionis, non minus exemplis impellens, quàm excitans verbis. Sic ipſa Divina Sapientia, Dominus Jeſus Chriſtus Dei Filius in Mundum venit, ut non modò auribus, verùm etiam oculis hominum ſe ſe exhiberet, atque ita nos perfectè doceret per auditum, & viſum; inſtruens illo intellectum, hoc verò voluntatis affectum; omnes excitando ad præclaram, & Chriſtiano homine, qui ſe Chriſti ipſius Diſcipulum eſſet profeſſurus, dignam virtutem.

Id olim Sacroſanctus ille Vates Divino Spiritu afflatus Iſaias, futurum cùm prævideret, noſtræ quodammodo invidens felicitati, ac privilegia nobis a Domino concedenda participare deſiderans, exclamavit: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hec eſt via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram* (*g*). Felices verè oculos illos, qui meruerunt videre, quæ vidimus nos;

(*a*) *Geneſ. VI. v. 6.*
(*b*) *Exodi III. v. 7. & 8.*
(*c*) *Matth. XI. v. 11.*
(*d*) *Joann. I. v. 21.*
(*e*) *Ibidem v. 23.*
(*f*) *Matth. III. v. 2.*
(*g*) *Iſaiæ XXX. v. 20. & 21.*

nos; feliciſſimas aures, quæ dignæ fuerunt audire, quæ nos audivimus (*a*)! Peregrinabatur genus humanum a Domino, errabat in montibus, vagabatur in ſylvis, aberraverat a via, ad Inferni barathrum præceps currebat. Audivit vocem *poſt terga monentis* Dei Filii: Heus, miſeri viatores: quò tenditis? fallax via illa eſt, per quam inceditis; heu! quia *ambulatis vias difficiles* (*b*), quarum *noviſſima deducunt ad mortem* (*c*), & tenebras exteriores. *Filii hominum uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium* (*d*)? Ambulat nunc avarus poſt concupiſcentiam oculorum, & aberravit a via, digreſſus eſt in viam Ægypti; & *audit*, ſi vult, *vocem poſt terga monentis:* Heus, viator, *quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam* (*e*)? Ambulat juvenis voluptatibus deditus per viam concupiſcentiæ carnis; & poſt hujus terga clamitat Dominus: *Revertere, revertere, dilecte mi: ſimilis eſto capreæ, hinnuloque cervorum* (*f*). Ambulat ſuperbus & ambitioſus per viam ſuperbiæ; & poſt hujus terga vocem edit Dominus dicens: *Quieſce, Ægyptus tantùm eſt ſuperbia* (*g*). Omnes denique nos vocem hanc *audivimus* Dei Filii *poſt terga monentis*, & nos ad veram ſalutis viam revocantis & dicentis: *Ego ſum via* (*h*).

Hoc verò (ùt diximus) & audivimus & vidimus; nam etiam ipſe totus fuit vox, & doctrina, & Doctor: ubique & ſemper docuit. Docuit Infantulus vix natus in vili præſepio, inter bruta animalia reclinatus, lugens & vagiens, atque in Ægyptum fugiens; docuit Parentibus ſubditus, in deſerta loca ſe recipiens, jejunans, in orationibus pernoctans: Et in his omnibus docuit ſemper, operibus non minus quàm verbis perorans. Demum, quamdiu vixit, ſemper docuit. Attamen diſceſſurus corpore a nobis, &, indicto labiis ſilentio, cœleſtis hujus doctrinæ gymnaſium quodammodo clauſurus, Crucis cathedram aſcendit, in qua in compendium veluti epilogumque redigens, quæcumque vivens ſparſim ac diverſimode exemplo & verbis docuerat, Sapientiæ Divinæ arcana, unico intuitu ab omnibus percipienda ſub oculos poſuit.

In hac verò cathedra (bone Deus) quomodo totus docuit, etiam ipſo vultu ac membris, univerſi denique corporis lacerati cru-

(*a*) *Matth. XIII. v.* 16.
(*b*) *Sapient. V. v.* 7.
(*c*) *Proverb. XIV. v.* 12.
(*d*) *Pſalm. IV. v.* 3.
(*e*) *Jerem. II. v.* 18.
(*f*) *Cant. Cantic. II. v.* 17.
(*g*) *Iſaiæ XXX. v.* 7.
(*h*) *Joann. XIV. v.* 6.

cruciatibus! Docuerunt oculi lacrymantes & ſanguine reſperſi; facies ſacratiſſima, ſputis fœdata & alapis cæſa; aureus pallor in genis; vultus demiſſus: Docuerunt fauces aridæ, lingua ſitiens & ſilens ac palato adhærens, brachia extenta, oſſa omnia ſuis dimota locis atque disjuncta, manus tranſverberatæ; docuit corpus totum flagellis lacerum, & livoribus plenum; docuerunt pedes confixi; docuit denique Divinum illud pectus diro lanceæ mucrone transfixum. O qualis doctrina! o quales aperti ſunt *theſauri ſapientiæ & ſcientiæ* Dei (*a*), qui priùs latuerant! Quàm verè dixiſti Paule, vas electionis, quod ipſe noveras atque guſtaveras! nempe: *Deus, qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu* (*b*). Sed quomodo hæc *in facie* illuceſcunt, in qua nonniſi ſputa & livores, nonniſi alapæ & ſanguis, nonniſi lacrymæ & plagæ tumentes cernuntur? Satiùs fortè dixiſſes, ſi de Moyſis facie iſthæc dixiſſes; ille enim vultûs ſui ſplendore, ex colloquio cum Deo, repræſentabat Divinæ pulchritudinis & gloriæ quamdam veluti umbram. Verùm multò magis hæc omnia, dilectiſſimi filii, *in Chriſti Jeſu facie* ita deformatâ, ut monſtrum potiùs quàm hominis videretur aſpectus, illuxerunt; illa enim vultus deformitas, immenſam divinæ bonitatis claritatem, ſummum juſtitiæ ſplendorem, ineffabile miſericordiæ decus, flagrantiſſimam in genus humanum dilectionem exprimebat, cùm hæc omnia opprobria, reformandæ imaginis noſtræ causâ, ab Unigenito Dei Filio ſuſcepta fuerint. Quis enim mortalium illa cernere, & in admirabilem Solis juſtitiæ lucem oculos conjicere potuiſſet, niſi interpoſita hac, & quidem denſiſſima, miſeriarum nube? Hic, quem in Cruce conſtitutum aſpicitis, Liber eſt, hæc omnia deſcripta literis quibuſdam facillimis continens, omnibuſque proponens. Olim, cùm Deus Cœlum & terram, ac quæcumque eorum ambitu continentur, creavit ex nihilo, Librum veluti quemdam aperuerat, in quo per viſibilia hujus Mundi conſpecta, ejus inviſibilia a creatura rationali aliqua ex parte cognoſcerentur (*c*). Verùm per ea, quæ in hoc Libro conſpiciebantur, Sapientes ſeculi, Deum nec cognoverunt, nec glorificaverunt; imo ea ùt Deos adorare cœperunt, per quæ in Dei veram debuerant cognitionem & adorationem adduci: Et

(*a*) *Ad Coloſſenſ. II. v.* 3.
(*b*) *II. ad Corinth. IV. v.* 6.
(*c*) *Ad Rom. I. v.* 20.

Et *quia*, ùt inquit Apoſtolus, *in Dei Sapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes* (*a*); ideo in Filio ſuo, quaſi novo quodam Mundo ſupernaturali, apertus eſt alius Liber, in quo, nempe in actionibus & Paſſione, ac toto corporis habitu, ſacroſanctæ ſcilicet Humanitatis, videmus & legimus ejus immenſam bonitatem, rectiſſimamque juſtitiam.

Dixit igitur hìc *Deus* ſemper benedictus *de tenebris lumen ſplendeſcere*, quando primùm ex ignorantiæ tenebris ad ſacratiſſimæ veritatis lumen nos vocavit; cùm ſcilicet Unigenitus Dei Filius deſcendit in terras, *illuminare bis, qui in tenebris, & in umbrâ mortis ſedebant* (*b*). Sed *dixit* hìc ipſe *Deus* omnipotens, præcipuè quoque *de tenebris lumen ſplendeſcere*, cùm ex intimis cordis ſui penetralibus, aperto pectore tantus ad nos ſplendor erupit, quo myſteria recondita, quæ priùs latuerant, manifeſta ſunt reddita; & *Sacramentum* (ùt ait Apoſtolus) *abſconditum a ſeculis in Deo*, ita diſpenſavit, *ut innoteſceret Principibus, & Poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei, ſecundùm præfinitionem ſeculorum, quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro* (*c*).

Vidit Iſaias Librum quemdam, de quo ita ſcripſit: *Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti literas, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim: Et dabitur liber neſcienti literas, diceturque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio literas* (*d*). Non hujus generis eſt Liber hic noſter, Jeſus Chriſtus crucifixus; clauſus minimè eſt, nec *obſignatus*, imo multis foraminibus apertum & laceratum illius eſt corpus: quot in eo vulnera, tot folia aperta; quot ſanguineæ guttæ, tot verba; quot livores ac verbera, tot præclariſſimæ notæ. In hujus typum, moriente ipſo, *velum* etiam *Templi ſciſſum eſt a ſummo uſque deorſum* (*e*); tunc enim apertus eſt Liber, & arcana Scripturarum ſunt revelata myſteria. Nec tantùm *ſcientibus literas* eſt commodus Liber hic ad intelligendum; ſed ſæpe rudes & idiotæ, qui pii ſunt magis ac ſimplices, in eo legentes poſſunt aptiùs erudiri. Non jam ampliùs illi excuſare ſe poſſunt, quòd clauſus & *obſignatus* ſit liber; neque iſti, quòd *literas neſciant*. Quid enim eſt, videre parvulos pueros Doctrinæ Chriſtianæ Scholas

(*a*) *I. ad Corinth. I. v.* 21.
(*b*) *Lucæ I. v.* 79.
(*c*) *Ad Epheſ. III. v.* 9. *& ſeqq.*
(*d*) *Iſaiæ XXIX. v.* 11. *&* 12.
(*e*) *Matth. XXVII. v.* 51.

Digitized by Google

las frequentantes, omnia Fidei rudimenta optimè callere, niſi Librum hunc perſpicaciſſimè comprehendere? Non jam ulla vobis, filii, ſupereſſe poſſunt effugia. In Templo Sancti Sepulchri hic Liber proponitur omnibus; proponitur in Scholis Doctrinæ Chriſtianæ; proponitur in tam multis Oratoriis. Quomodo ergo coram Domino excuſabiles eritis, ſi inter tot commoda non profeceritis in ſupereminenti hac ſcientia, quam omnes capere poſſunt? Jam enim tempus illud advènit, quod antea prædixit Propheta, cùm ait: *Omnes cognoſcent me a minimo eorum uſque ad maximum* (*a*): prædicatus eſt omni creaturæ, & omnium ſe accommodat captui.

Hunc Librum prævidiſti tu Ezechiel Propheta, imo comediſti atque guſtaſti; & venter tuus comedit, & viſcera tua impleta ſunt, & factus eſt in ore tuo ſicut mel dulcis. Quoniam verò pulcherrimè Librum hunc, ejuſque conditiones nobis ob oculos ponit Divinus Vates, ideo, obſecro, ejus verba audiamus & perpendamus, ſicque præſenti huic noſtro ſermoni finem imponamus: *Fili hominis*, inquit Dominus, *audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: Aperi os tuum, & comede quæcumque ego do tibi. Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, qui erat ſcriptus intus, & foris: & ſcriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ* (*b*). *Et dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede: comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo: & dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi. Et comedi illud: & factum eſt in ore meo, ſicut mel dulce* (*c*).

Erat juxta literam Liber hic, papyrus quædam circumplicata, habens utramque partem literis exaratam, in qua continebantur ſcelera, quæ Judæi patrabant, & pœnæ, quas erant pro illis daturi. Itaque referebat prophetiam calamitatum, quibus iidem, propter eorum maleficia erant miſerè opprimendi. Legebantur ibi Jeroſolymæ everſio, Templi combuſtio, Hebræorum captivitas, & eorum incredibiles ærumnæ, quæ omnia Ezechiel illis vaticinabatur.

Sed jam navim a terra puſillum reducentes in altum progrediamur, & de myſtico hoc Libro noſtro, Chriſto, inquam, Cru-

(*a*) *Jerem. XXXI. v.* 34.
(*b*) *Ezech. II. v.* 8. *&* 9.
(*c*) *Ibidem III. v.* 1. *& ſeqq.*

Digitized by Google

Crucifixo diſſeramus. Ac primò quidem, mirum profectò eſt, quàm Deus vellet librum illum ab Ezechiele non modò comedi, bis dicens: *Comede, comede; venter tuus comedet; implebuntur viſcera tua*; ſed diſtrictè præceperit, ne fortè hoc exequi recuſaret: *Fili hominis, audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: Aperi os tuum: & comede.* Poterat Ezechieli abſurdum admodum videri, comedere librum, paſci volumine; ideoque obvium illi erat dicere: Qualiſnam eſt hic cibus? Verùm hoc noſcens Dominus, ei præceptum inculcat. Quid magis, dilectiſſimi filii, repugnabat humano ſenſui, quàm Cruce, quæ ignominioſiſſimum erat latronum & ſceleſtorum hominum patibulum, univerſum terrarum Orbem eſſe ſubigendum, Imperatores deprimendos, fundandam Eccleſiam, redimendum Mundum, mortem morte deſtruendam, ſtultitiâ denique iſtâ ac ignominiâ omnem Mundi ſapientiam confundendam? Sed *comede, comede fili hominis*. Videte, quàm id Petro videretur abſurdum! Volebat ille in monte Thabor perpetuò conſiſtere; aliàs quoque loquenti Domino de morte ſua horrens dicebat: *Abſit hoc a te, Domine* (*a*); & cùm jam ad mortem propiùs accederet, ad arma accurrerat, & cujuſdam ſervi Principis Sacerdotum auriculam abſciderat (*b*): Sed *comede* Petre *volumen iſtud*, quia quod tunc adeo horrebas, *factum eſt* poſtea dulciſſimum *ſuper mel in ore tuo*; & adeo dulce, ut èt ipſe eamdem mortem libenter appetieris. Beatitudinem omnes homines atque felicitatem naturaliter appetunt; hujus verò acquirendæ viam nos eſſe prædicamus, Crucis & dolorum Chriſti meditationem, propriæ carnis mortificationem, pœnitentiam, lacrymas, jejunia, mortis memoriam. Heu! quia videtur hoc non aliud eſſe, quàm librum comedere: Repugnat carni noſtræ & ſenſui; mœſta tantùm ſunt hæc & lugubria: Quomodo ergo beatos nos poſſunt efficere? Sed *comedite librum*, filii; tribulationes, & adverſa quævis æquo animo ferte; nam *dulcia* poſtmodum *erunt* in ore veſtro *ſuper mel, & favum* (*c*).

Verùm ad hoc duo vos excitare potiſſimùm debent; primò, quòd de manu Domini liber ille Ezechieli fuit exhibitus; ſecundò verò, quòd vox Domini id ei præcepit: *Quis ex vobis*, inquit Dominus, *patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: numquid pro piſce ſerpentem dabit illi? Aut ſi petierit ovum: num-*

(*a*) *Matth. XVI. v.* 22.
(*b*) *Joann. XVIII. v.* 10.
(*c*) *Pſalm. XVIII. v.* 11.

numquid porriget illi ſcorpionem? Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe (*a*)*?* Si pater noſter eſt, ſi mater & nutrix; numquid quæ nobis porrigit poſſunt eſſe non bona? Quidquid ergo nobis offertur, non hoc ipſum ſpectemus, ſed de cujus manu proveniat, conſideremus; & *librum* promptiſſimè *comedemus*. Præterquamquod & dans loquitur, & voce ſua indicat, non eſſe recuſandum quod offert, ſed ſtrenuè & alacriter ſuſcipiendum. Cùm dixit: *Comede volumen iſtud, & vadens loquere ad Filios Iſraël*, videte cariſſimi, quid nobis Paſtoribus præcipiat Dominus: ut *comedamus* in primis, tum ad vos *loquamur*. Sed benigniſſime Domine, cùm hoc tuæ voluntatis eſſe apertè cognoſcam, exequar ego pro viribus, & ad populum hunc per totum anni decurſum ſæpiſſimè *loquar* de morte tua, & dolorum tuorum Libro. Attamen præſta, obſecro, ut ego priùs eum *comedam*, & guſtem, antequam *loquar*: ut digeſtum eis meliùs proponam, ac ipſi quoque deguſtent.

Verùm non quomodolibet, aut primis tantùm (ùt dici ſolet) labiis delibanda ſunt hæc ſacroſancta myſteria; ſed dicitur: *Aperi os tuum & comede:* ubi duo innuuntur; primò requiri a nobis ardentiſſimum deſiderium, quo, ſicuti parvas aviculas eſurientes, os penitus dilatare videmus ad ſuſcipiendum cibum; ſic èt nos cordis os, præcipiente Domino, aperiamus, ut ipſe impleat illud (*b*): Secundò autem requiritur, ut os aperiendo, ei locum præparemus in corde; nam ſicut qui variis cibis repleto ſtomacho ad Regis accedunt convivium, lautiſſimas appoſitas epulas guſtare & manducare non poſſunt, ſic jejunos a profanis omnibus eſcis Liber hic nos eſſe requirit, & aperto ore ac vacuo ſtomacho ad eum devorandum accedere.

Neque autem ingrata aut nullius cauſa proventûs, nobis erit hujuſmodi comeſtio; ſed plurimum inde emolumentum capiemus. Primò enim hæc Chriſti Domini Paſſionis meditatio animas noſtras nutriet, unde dicit Ezechiel, *& cibavit me:* Secundò, non modò nutriet, ſed ad ſatietatem etiam nutriet & implebit, ùt ille ait: *Venter tuus comedet, & viſcera tua implebuntur volumine iſto.* Abeant nunc infelices Mundi ſectatores, qui ſatiari ſe poſſe exiſtimant ſiliquis porcorum, quas aſſeclis ſuis Mundus proponit. An animo veſtro excidit, prodigum illum filium, cùm, patre reli-

(*a*) *Lucæ XI. v.* 11. *& ſeqq.*
(*b*) *Pſalm. LXXX. v.* 11.

relicto, peregrè profectus uni civium adhæſiſſet, miſſum ab eo ad porcorum cuſtodiam, deſideraſſe ſaturari de iis, quæ ſordidis animalibus ſternebantur, cùm illic fame periret (a)? Non poſſunt, fratres, cibi iſti leviſſimi, ſpirituales & immortales animas noſtras ulla umquam ratione ſatiare: neque enim convenientes, aut naturæ noſtræ conformes ſunt. Quis leonem fœno, aut equum carnibus ſatiari poſſe crediderit? Profectò, niſi alii apponantur cibi, uterque fame interibit. Detur fœnum equo, dentur leoni carnes. Non ſatiabitur umquam anima noſtra fœno aut carnibus, ſed hoc dumtaxat Libro in præſenti vita *impleri* poſſunt *viſcera noſtra*; quo etiam plenè *ſatiabimur* in Patria, *cùm apparuerit gloria Dei* (b). Non, o juvenes, libri profani & obſcœni, non vanæ & curioſæ ſcriptiones ſatiare poterunt intellectus veſtros; ſed Liber tantùm ſacratiſſimæ Chriſti Paſſionis. Illos diſcerpite, illos igni tradite, utpote morum corruptores, honeſtati veſtræ inſidiantes, libidinum incentores. Hunc legite, hunc habete præ manibus, hunc comedite; qui mores veſtros componet, vitam diriget, carnis incendia ac concupiſcentiam reſtinguet. Nec amarum eum fore putetis: *Erit enim in ore veſtro ſuper mel dulcis*. Quid dulcius vino? Ecce *vinum in* Crucis *torculari* calcatum, Chriſtus (c). Quid butyro & melle ſuavius? Ecce hic in Cruce exprimitur, *qui butyrum, & mel* tantùm *comèdit* (d), ut ſuavitatis ſuæ atque dulcedinis, ex ipſis etiam hiſce cibis, nobis multitudinem aperiret. Sed quidnam tamdem liber continet? Oſtende nobis, obſecro, Propheta Librum atque deſcribe, ut demum *guſtemus, & videamus, quàm ſuavis ſit Dominus* (e).

Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber, & expandit illum coram me. Ecce liber, quem priùs Iſaias viderat obſignatum & clauſum; jam eſt apertus & expanſus. Quid ni expanſus, qui brachiis extenſis, ante oculos noſtros eſt poſitus? qui in medio terræ, in alti montis cacumine, in conſpicuo eſt omnibus tranſeuntibus? Hic ergo eſt Liber, *qui ſcriptus eſt intus, & foris*. Neque verò hic ego jam quæ intus, quæ itidem foris peculiariter ſcripta ſunt, vobis expono; hoc enim in ſequentem Sermonem differendum exiſtimo. Sit ſatis, quòd totus eſt ſcriptus, quia *totus deſiderabilis* (f), totus ſalutaris, to-

tus

(a) *Lucæ XV. v. 16.*
(b) *Pſalm. XVI. v. 15.*
(c) *Iſaiæ XVI. v. 10., & Thren. I. v. 15.*
(d) *Iſaiæ VII. v. 15.*
(e) *Pſalm. XXXIII. v. 9.*
(f) Cant. Cantic. *V. v. 16.*

tus doctrina, totus docens, omnem continens ſcientiam. O *quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine* (*a*) in Libro hoc eſt abſcondita! Quidquid ad bene beateque vivendum exigitur, hìc reperitur deſcriptum. Huc omnia Chriſtianæ Doctrinæ capita referuntur, huc omnia Apoſtolici Symboli dogmata; nam hìc dignoſcitur ille fuiſſe Creator, qui ejus, quem creaverat, fuit Redemptor: Quæ autem in Symbolo expreſſa ad Chriſtum pertinent, quis non videt, in ipſo hìc adimpleri? Quæ demum ad Spiritum Sanctum, & ejus Sponſam Eccleſiam ſpectant, hujus Paſſionis ſunt fructus & effectus: Sacramenta, ſunt media eam nobis applicandi: Decalogi præcepta, ſunt debita obedientiæ & gratiarum officia pro tanto munere Paſſionis: Spes omnis & oratio noſtra in hac una firmatur: Hæc denique Crux, totius eſt Catechiſmi breve compendium, fuitque tota Pauli prædicatio; inquit enim: *Prædicamus Chriſtum Crucifixum: Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam* (*b*).

Erat Paulus *ſcientiâ non imperitus*, ùt de ſe ipſo teſtatur (*c*); ſed quod multò majus eſt, raptus fuerat in tertium Cœlum, ibique viderat & didicerat *arcana* myſteria, *quæ non licet homini loqui* (*d*): Et tamen hoc unum ſe tantùm ſcire profitebatur, nempe *Jeſum Chriſtum, & hunc Crucifixum*. O ſupereminentem ſcientiæ hujus magnitudinem! O præſtantiſſimum Librum! Quis jam comparandæ ſcientiæ cupidus hunc ſemper non legat, cùm omnibus hominum generibus ſit adeo accommodatus? In hoc rudes & ſimplices, quod legant inveniunt; in hoc provectiores in literis, quod profundiùs ſcrutentur habent; in hoc etiam qui ſapientiſſimi ſunt, tam abdita myſteria reperient, quæ nec poterunt intelligere. *Lignum* eſt *vitæ*, ramos habens depreſſos & imos & altos, ex quibus & puſilli & proceri ac altiores colligere poſſint fructus, quos ſingulis menſibus (*e*), hoc eſt omni tempore, jucundiſſimos profert; *Aqua* eſt Siloë, quæ quibuſdam *uſque ad talos*, aliis *uſque ad genua* pervenit, nonnumquam verò adeo exundat, ut a nemine *pertranſiri poſſit* (*f*).

Verùm in Libro hoc, dilectiſſimi, ſcriptæ ſunt *lamentationes, & carmen, & væ*. Quis enim Chriſtum altiſſimis vocibus non audiat,

(*a*) *Pſalm. XXX. v.* 20.
(*b*) *I. ad Corinth. I. v.* 23.
(*c*) *II. ad Corinth. XI. v.* 6.
(*d*) *Ibidem XII. v.* 4.
(*e*) *Apocalypſ. XXII. v.* 2.
(*f*) *Ezech. XLVII. v.* 3. *& ſeqq.*

audiat, inde ingratitudinem noſtram nobis exprobrantem, ac querula voce clamantem: Huc me, miſerrimi, peccatis veſtris adegiſtis: & tamen tam parva a vobis expoſco, nempe ut me in memoriam reducatis; & conſequi minimè poſſum! Sunt etiam *lamentationum* cauſæ ampliſſimæ nobis propoſitæ, ut Dei Filio compatiamur, & horreamus ſcelera noſtra. Scripta ſunt *carmina*, quia omnis noſtra exultatio, & gaudium omne a Chriſti Domini Cruce pendet, & in ea tantùm nobis eſt gloriandum. Sed poſtremò ſunt *væ* illic deſcripta, ſcilicet: Væ vobis, Chriſtiani, ſi tam vehementes ſtimulos non ſenſeritis! Væ, ſi adeò duri fueritis, ut Agni immaculati ſanguine non confringamini! Væ, ſi veſtrà culpà tantus ſanguis inutiliter effuſus fuerit! Væ, ſi medicina hac tam ſalutari morbos veſtros non depuleritis! Væ denique vobis, ſi Libro huic diligentiſſimè non ſtudueritis! Caveamus, filii, ne in nos hoc væ dirigatur; ſed curemus, quantum in nobis eſt, *aperire os noſtrum, & comedere volumen iſtud, ut ex eo compleantur viſcera noſtra, & fiat in ore noſtro tamquam mel dulce*. Amen.

HO-

HOMILIA CVI.

IN EVANGELIUM JOANNIS
CAP. XI.

DE LAZARO

Habita in Eccleſia Metropolitana Mediolani
Dominica V. Quadrageſimæ

ANNO MDLXXXIV. XVIII. MARTII.

QUo magis, dilectiſſimi filii, ad Paſſionem, & mortem Crucis Salvator noſter Dominus Jeſus accedebat, quam pro totius Mundi ſalute ſubire propoſuerat; eò magis omnes homines, ac ſuos præſertim Diſcipulos diſponere ſatagebat ad ineffabilia illa mortis ſuæ, & reſurrectionis credenda myſteria. Ideo hodie grande illud & ſtupendum miraculum ſuſcitati a morte Lazari quatriduani edidit, ad tollendum e Diſcipulorum cordibus ſcandalum Crucis, & ad fidem adſtruendam glorioſæ ſuæ Reſurrectionis; ut qui Chriſtum viderant, tam mirabiliter Lazarum ad vitam revocaſſe, non dubitarent, tantæ eſſe virtutis, ut ſe ipſum etiam, quandocumque vellet, poſſet a morte ad vitam reducere. Quo etiam egregio facto, in fidem nos adduxit certiſſimam, futuræ generalis mortuorum omnium Reſurrectionis. Verùm cùm obſtinati Judæi, tanto ſpectato prodigio ad ejus Fidem converti omnes debuiſſent, & manentem in ipſo Divinitatis Majeſtatem venerari atque agnoſcere, obdurati ſunt potiùs, & occaſionem arripuerunt in Auctorem vitæ, mortem acerbiſſimam inferendi. Hac de cauſa Sancta Mater Eccleſia, ritu noſtro Ambroſiano, iiſdem mediis, hoc eſt ejuſdem ſacrà Evangelicà hiſtorià, quam in Sanctiſſimo Miſſæ Sacrificio proponit, ad hæc eadem ventura ſacroſancta myſteria nos præ-

præparare conatur, ut magis penetremus Salvatoris noſtri infinitam potentiam, caritatem in nos immenſam, ac promptiſſimam voluntatem, qua properavit ad mortem. Plenum eſt hodiernum Evangelium plurimis inſtructionibus ad Chriſtianam vitam ducendam aptiſſimis; ideo breviter illud conſiderare aggrediamur.

Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania de Caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis ejus. [*Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur*] (*a*). Deſcribit hic Sanctus Evangeliſta infirmum Lazarum, incipiens a ſorore, ut per hanc illius cum ipſa cognationem dignoſcamus. Cùm homines conſueverint Majorum nomina Familiis dare, contrarium hic ſervat Spiritus Sancti Scriba; ut confundatur nempe hominum vanitas, & veſtra, o mulieres, ambitio, quâ gloriam veſtram quæritis a Mundi ſuperbia ac pompis, a ſplendidis veſtibus multaque ſupellectile, a magna vi pecuniarum, & plurimis copioſiſque commerciis. Per hæc cupiunt ſeculi homines nunc agnoſci, & hiſce ſe ſe titulis jactant. At non ſic Magdalena hodie deſcribitur, aut honoratur a dilecto Chriſti Diſcipulo, qui Divinæ Sapientiæ fluenta e Dominici pectoris hauſerat fontibus; nec per eam tantùm Lazarus manifeſtatur, ſed per hoc potiſſimùm, quòd *unxerit Dominum unguento, ejuſque pedes exterſerit*. Opera Chriſtiana, filii, pietas in Chriſtum & pedes ejus (hoc eſt pauperes) eleemoſynæ, piæ exercitationes, Eccleſiarum & Xenodochiorum inſtitutiones atque reſtaurationes; hæc, inquam, eſſe debent teſtimonia Chriſtianæ veræque nobilitatis. In his omnis gloria & honor Chriſtifidelium conſiſtit; hæc ſunt, quæ Deo placent, & nos illi gratos efficiunt: neque enim æternis ſolùm præmiis ea remuneratur, ſed nec terrenis patitur laudibus defraudari. Unde etiam de hac ipſa Maria Dominus loquens, ejuſque pietatem in ſe miram commendans, cùm Diſcipulos ſuos priùs increpaſſet, qui de ea minus bene ſentire videbantur, hoc etiam addidit: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto Mundo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus* (*b*).

Miſerunt ergo Martha, & Maria *ſorores ad Dominum Jeſum.* Noverant immenſam illius benignitatem & caritatem, qua etiam in earum domo fuerat aliquando verſatus; viderant eum ſæpius mirabilia operantem: plenæ ergo incredibili fiducia ad eum *miſerunt*,

(*a*) *Joann. XI. v.* 1. & 2.

(*b*) *Matth. XXVI. v.* 13.

ſerunt, *dicentes* brevi, ſed gravi oratione: *Domine*, *ecce quem amas infirmatur* (*a*). Pulchra quidem oratio, quæ paucis verbis multos & magnos affectus complectitur. In primis eum agnoſcunt *Dominum*, & corde credunt, ac ore confitentur; ſecundò verò ſoli ejuſdem in ſe ipſas amori & caritati innixæ, non de ſuis meritis, ſed de illius benevolentia & dilectione confidunt; humiles quidem, ſed Deo adhærentes, in quo qui ſperant, non confunduntur in æternum (*b*). Pertractant cum Chriſto graviſſimum fratris negotium, ſed perfectiſſima ejuſdem voluntati adhæſione: Fratris tantùm infirmitatem ob oculos ponunt, quaſi dicentes: Domine ſcimus, quia Lazarum amas: hic graviter languet; fac tu, quod tuus in eum ſuggeret amor. Non tempus præſcribunt, non conditiones ullas adjiciunt; ſed ſimpliciter & plene, in Chriſti Domini manibus ſe ſuamque cauſam confidentiſſimè collocant. Hæc vera ac ſolida eſt, filii, orandi ad Dominum methodus; hanc Regius Propheta David, quàm Deo grata eſſet intelligens, in neceſſitatibus ſuis adhibebat, & nos exemplo ſuo eà uti docebat, dicens: *Effundo in conſpectu ejus orationem meam*, *& tribulationem meam ante ipſum pronuncio* (*c*). Permittite, filii, ut ad libitum ſanctiſſimæ voluntatis ſuæ de vobis diſponat Dominus Deus; *effundite* tantùm ante illum *orationem veſtram*; nolite conditiones apponere, aut tempus; *ipſi enim cura eſt de vobis* (*d*); & utinam ita vos ipſum diligeretis, ùt ipſe diligit animas veſtras! Non illos imitemur, qui Divinam iram potiùs provocantes, quàm illius miſericordiam promerentes, pulcherrimè ac ſapientiſſimè a Sanctiſſima Judith verbis illis reprehenſi fuerunt: *Et qui eſtis vos*, *qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo*, *qui miſericordiam provocet*, *ſed potius qui iram excitet*, *& furorem accendat*. *Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini*, *& in arbitrium veſtrum*, *diem conſtituiſtis ei* (*e*). O quantum potuit brevis illa Ezechiæ oratio apud Dominum, qua ſimpliciſſimè Deo oſtendit, quæ illi inimicus fuerat comminatus! Miſerat Rex Aſſyriorum Ezechiæ Nuncios, qui dicerent: *Non te ſeducat Deus tuus*, *in quo habes fiduciam*: *neque dicas*: *Non tradetur Jeruſalem in manus Regis Aſſyriorum* (*f*), & alia multa in Dei viventis contumeliam ſubjungerent. Verùm, *cùm accepiſſet Ezechias literas de manu Nunciorum*,

(*a*) *Joann. XI. v.* 3.
(*b*) *Pſalm. XXI. v.* 6.
(*c*) *Pſalm. CXLI. v.* 3.
(*d*) *I. Petri V. v.* 7.
(*e*) *Judith VIII. v.* 11. *& ſeqq.*
(*f*) *IV. Regum XIX. v.* 10.

ciorum, & legiſſet eas, aſcendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit in conſpectu ejus dicens: Domine Deus Iſraël, qui ſedes ſuper Cherubim, tu es Deus ſolus Regum omnium terræ: tu feciſti Cœlum & terram. Inclina aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui miſit ut exprobraret nobis Deum viventem (*a*). Sic eſt, dilectiſſimi, orandum iis, qui ſe Dei filios eſſe credunt, atque confidunt; ſufficit enim filiis, ut pater neceſſitates eorum videat, quia paterno affectu commotus non poteſt non eis ſubvenire. O præclarum orationum exemplar: *Domine, ecce quem amas infirmatur.*

Audiens autem Jeſus dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus (*b*). Mortuus quidem poſtea eſt Lazarus, ſed non ideo *infirmitas* illa *fuerat ad mortem*; licèt enim moriturus, non tamen in morte erat permanſurus; ſed ùt Dei gloria manifeſtaretur in ipſo. At tacitæ objectioni, quæ a quibuſdam fieri potuiſſet, quomodo ſit reſpondendum, innuit Evangeliſta in ſupradictis verbis: Si enim *ſorores, & Lazarum Dominus diligebat*, cur non ſtatim acceſſit ad Lazarum, ſed duos adhuc dies moratus eſt ibi; cùm amor moræ ſit impatiens, & ſatisfacere ſtatim amans cupiat votis ejus, quem diligit? Utique verò; ſed dilatio iſtiuſmodi Divino Chriſti amori non adverſabatur. Eſt etiam, filii, Divini amoris ſignum, ſi quando petentibus vobis differt poſtulata concedere; nec eò quòd ſtatim non exaudiamini, diffidere debetis, aut ſpem prorſus abjicere; multòque minus opinari, a Deo vos minimè diligi, vel eſſe omnino derelictos. Quiſpiam fortè veſtrùm in perturbatis tribulationum undis eſt quaſi naufragium ſubiturus, mille hinc inde impetitur ærumnarum ſcopulis, laborat, vota in altum & preces ſuſtollens? *Clamet de profundis ad Dominum* (*c*). Cupit iſte ſe quæri, & ſimulat non audire; ſed non dormit, filii. *An, qui plantavit aurem non audiet? aut qui finxit oculum, non conſiderat* (*d*)? Verùm multis de cauſis non ſtatim exaudit: Aliquando, ut majora concedat, quàm ea quæ petimus, & gratias uberiores largiatur. Poſtulabant Martha & Maria, ut Lazarum ſanaret; ipſe verò diſtulit,

(*a*) *IV. Regum XIX. v.* 14. *& ſeqq.*
(*b*) *Joann. XI. v.* 4. *& ſeqq.*
(*c*) *Pſalm. CXXIX. v.* 2.
(*d*) *Pſalm. XCIII. v.* 9.

tulit, ut mortuum ad vitam & perfectam ſanitatem revocaret; quod longè majus extitit donum. Secundò probat conſtantiam & Fidem noſtram, in oratione perſeverantiam, & longanimem in ipſo fiduciam, atque in bonis propoſitis perficiendis ſtudium indefeſſum. Exercet ſic hominem, ac vividiùs accendit ad prolixiùs orandum, ſimulque ad impedimenta removenda, quibus ſe poſſe ambigat, Divinæ gratiæ obſtaculum ponere. Eſt quiſpiam in neceſſitate maxima conſtitutus; orat, & alios, pro ſe ut orent, obſecrat: nil tamen hæc videntur prodeſſe. Quid autem ille? Se ſe intra ſe colligens, peccata ſua diligentiſſimè recogitat; Confeſſario ea omnia aperit; addit orationibus eleemoſynas, jejunia & hujuſmodi pia opera: Hic porro fuit dilationis Divinæ fructus uberrimus. Tertiò demum differt Dominus, ut ſe totius operis auctorem eſſe oſtendat, ipſique ſoli gloria tribuatur ac honor. Poſſet quidem in ipſo ægritudinis initio, ſanum facere infirmum: Sed patitur illius amor, ut invaleſcat morbus, deducatur æger uſque ad portas mortis, deſperent proximi de illius vita, eumdem demum deſerant Medici. Siquidem ſi petitam ſtatim ſanitatem largitus fuiſſet, fortè Medicorum curæ, diligentiæ, atque induſtriæ eam homines retuliſſent acceptam: At cùm ex ipſis mortis faucibus ereptum vident Infirmum, fateri coguntur, quia nec Medici, nec hominis opus, ſed *mutatio hæc* fuit *dexteræ Excelſi* (*a*).

Cùm multa Dominus Diſcipulis ſuis de profectione ſua ad Lazarum, & de Lazari morte enunciaſſet, tamdem *venit: & invênit eum quatuor dies jam in monumento habentem* (*b*). *Martha ergo ùt audivit quia Jeſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hìc, frater meus non fuiſſet mortuus: ſed èt nunc ſcio quia quæcumque popoſceris a Deo, dabit tibi Deus* (*c*). Noverat Martha Domini virtutem, quam toties ex operibus admirabilibus manifeſtiſſimè perſpexerat, & vèl ſolo ipſo Domini aſpectu, ac Divinâ præſentiâ viderat mira fieri; ideo, ſi præſens hìc adfuiſſes, inquit, mors fratrem non corripuiſſet. Peregimus paulo ante, dilectiſſimi filii, Sanctiſſimi Sacramenti Supplicationem, illudque ex more (cùm tertia ſit menſis Dominica) publice & ſolemniter Eccleſiam hanc circumeuntes geſtavimus. Hæc ipſa Marthæ verba quantùm vos deberent ad tanti

(*a*) *Pſalm. LXXVI. v.* 11.
(*b*) *Joann. XI. v.* 17.
(*c*) *Ibidem v.* 20. *& ſeqq.*

tanti Sacramenti venerationem, devotionem, ac frequentem ſuſceptionem impellere! *Virtus exibat de Chriſto* (*a*); præſentia illius tantam Marthæ addebat fiduciam: Ecquis dubitet, quin idem hic Dominus Jeſus, in tanto Sacramento re ipſa exiſtens, innumeras etiam gratias largiatur? Si tunc inter homines vivens, cùm adhuc mortalis eſſet ac paſſibilis, in ſervi formam conſtitutus, tam magna operabatur; nunc immortalis, impaſſibilis ac glorioſus, adhuc tamen mirabiliter vobis præſens, & inter vos conſiſtens quid faciet? Quid non concedet adorantibus eum? Accendimini piæ Animæ, ut omni cultu ac religione tantum proſequamini Sacramentum; & experiemini immenſas miſericordias & dona, quæ Deus præſentiâ ſuâ iis, quos diligit, elargitur.

Dicit Marthæ *Jeſus: Reſurget frater tuus.* Conſolatur eam amicè, & maximum ex fratris morte dolorem conceptum lenire conatur. Sed ambigua ſunt hæc Domini verba apud Martham; & de univerſorum reſurrectione illa percipit, dicens: *Scio quia reſurget in reſurrectione in noviſſimo die* (*b*). Confitetur jam Martha Catholicæ Fidei dogma ſingulare ac præcipuum; pergit eam Dominus inſtruere, & in ipſa adſtantes Fidei myſteria docere, ſubdens: *Ego ſum reſurrectio, & vita: qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet: & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui in hunc Mundum veniſti* (*c*): His autem verbis Dominus, multòque magis miraculo, quod mox erat editurus, homines in conſiderationem attollit futuræ univerſalis mortuorum omnium reſurrectionis.

Magdalena tunc domi verſabatur; venerant enim ad conſolandum ſorores plurimi Judæorum, cùm illæ inter ipſos eſſent admodum nobiles. *Abiit* ergo Martha, *& vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te* (*d*). Sed numquid tardabit Maria, ad eum, cujus amore flagrabat, accedere? Minimè quidem; ſed *ut audivit* Martham, *ſurgit citò, & venit ad eum: nondum enim venerat Jeſus in Caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam, quia citò ſurrexit, & exiit, ſecuti ſunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi* (*e*). Sed non eò vadit Magdalena. Quò ergo (te obſecro) curris, quò feſti-

(*a*) *Lucæ VI. v.* 19.
(*b*) *Joann. XI. v.* 24.
(*c*) *Ibidem v.* 25. *& ſeqq.*
(*d*) *Ibidem v.* 28.
(*e*) *Ibidem v.* 29. *& ſeqq.*

feſtinas? Ad eos profectò pedes, apud quos tantam inveniſti gratiam; mortua cùm eſſes revixiſti, & apud illoſmet pedes Lazaro etiam vitam impetrabis; ad pedes inquam illos, ubi tot munera & conſolationes a Dei Filio recipere meruiſti; ad pedes illos demum, quos tu lacrymis tuis laveras, & capillis exterſeras.

Maria ergo, cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus (*a*). Lugebat Maria, lugebant omnes, qui cum ea acceſſerant. *Jeſus ergo, ùt vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſe ipſum, & dixit: Ubi poſuiſtis eum* (*b*)? O viſcera Divinæ bonitatis & miſericordiæ! Quàm temerè diligis Domine diligentes te (*c*)! quàm te movent pœnitentium lacrymæ, ut èt tu collacrymeris! Præbet hìc Dominus Humanitatis ſuæ maximum teſtimonium, & manifeſtè oſtendit, ſe verum hominem eſſe, iiſdemque ſubditum affectibus, quibus èt nos ſubjicimur: *Infremuit ſpiritu*, non propter Lazari mortem, ſed propter diram mortis illius cauſam: *Stipendia enim peccati mors* (*d*), & *per peccatum mors intravit* in orbem terrarum (*e*); ideoque ex effectu cauſam recolens, *infremuit ſpiritu*, quaſi dicere vellet: O homo, qui felix & beatus eſſe potueras, quàm duræ mortis legi te ſubdidiſti, ob pomi unius eſum! *Et turbavit ſe*, non quòd vinceretur aut duceretur affectibus, cùm eos, quò volebat, ipſe dirigeret; & ùt ei placebat, moveret. Habebas tu Domine in manu tua vitam & mortem, eras tu omnium Dominus; luges tamen, ut nos doceas compati aliis fratribus noſtris.

Sed ubi relinquimus, filii, pulcherrima illa verba: *Ubi poſuiſtis eum?* Per hæc, dilectiſſimi, invitamur ad conſideranda quæ contingunt in animæ morte, cujus Lazari licèt juſti & amici Dei mors, eſt figura. Noſtrà pertinet, ad te, Domine, converti & dicere: *Ecce quem amas infirmatur*. Populus hic tuus, quem tot beneficiis muneribus ac gratiis tibi devinxiſti, quem a tot periculis & bellis, proximè verò a ſæva peſte tam benignè eripuiſti; hic, inquam, populus *infirmatur*; tot peccatis eſt infectus, tot pravorum habituum morbo laborat: & *infirmitas hæc eſt ad mortem*, quia *anima, quæ peccat*, ſemper *moritur* (*f*). *Ecce* Domine (dicat quilibet) anima hæc, *quam amas*, *infirmatur*: Hæc anima tua, quam tu e nihilo eduxiſti, quam imagine tua tu decoraſti, quam

(*a*) *Joann. XI. v.* 32.
(*b*) *Ibidem v.* 33. *& ſeq.*
(*c*) *Proverb. VIII. v.* 17.
(*d*) *Ad Rom. VI. v.* 23.
(*e*) *Ibidem V. v.* 12.
(*f*) *Ezech. XVIII. v.* 4. *&* 20.

quam adeo nobilem effeciſti, ad cujus obſequium creaturas omnes & ipſos Angelos deſignaſti; hæc anima, quæ te traxit e Cœlis in terras, quam ſanguine tuo redemiſti, quam adeò *amas infirmatur*. Toties emendare polliciti ſumus vitam, & mores reformare: Et tamen, licèt in ſacratiſſimo hoc Quadrageſimæ tempore verſemur, tam multis adhuc peccatis animam irretitam gerimus; imo plurimi adhuc ſunt non modò infirmi, ſed etiam in peccatis ſepulti, fœtentes, & quatriduani. Reſpondet Dominus: *Ubi poſuiſtis eum?* O miſeri, ubi animas veſtras poſuiſtis! O ſuperbia, pompæ, vanitates, o crapulæ, tabernæ, deliciæ, *ubi* tot animas *poſuiſtis?* In ſinu ſpiritualium miſeriarum & calamitatum, in gravi onere alieni æris reſtituendi, ac etiam decoctionibus, quæ non tam cœleſtium donorum inopiâ, ſed temporalium quoque opum extrema egeſtate, illas reddunt pauperrimas. Hac interrogatione Dominus Adam, poſt peccatum, compellavit: *Adam, Adam ubi es?* Ego te in Paradiſo collocaveram, in gremio gratiæ, in originali innocentia; præfeceram te univerſis animantibus terræ, piſcibus maris, volucribus Cœli (*a*); tot deliciis te affluere feceram: tu verò *ubi* nunc *es?* Quò te præcipitem dediſti? *ubi* te *poſuiſti?* quò corruiſti? in quam calamitatem, inopiam, & ſervitutem te conjeciſti? Factus es a Paradiſo exul, præda Dæmonis, morti obnoxius; *in ſudore vultus tui veſcèris pane tuo* (*b*); laborandum tibi erit continuò ac pugnandum, & in amaritudinibus mille vivendum. Et ubi eſt peccator? In quàm dira captivitate, in quàm miſero ſtatu! Quot funibus & catenis conſtrictus! quomodo illaqueatus & irretitus! Jam in Lazaro mox audietis.

SECUNDA PARS.

[Dominicâ proxime futurâ in Eccleſia hac Metropolitana erit Indulgentia Plenaria; aderunt Confeſſarii plures, qui a cenſuris omnibus & criminibus etiam reſervatis vos abſolvere poterunt. Nemo tantum donum negligat. Celebrabitur itidem eo die feſtum Annunciationis Beatiſſimæ Virginis; & quoniam qui Matrem diligit, etiam Filium amat, & e converſo; honorque exhibitus Matri, ipſi etiam Filio exhibetur: Ideo auctoritate Apoſtolica nobis conceſſa, eo die in hac eadem Eccleſia ad Altare proximum Sanctiſſimæ Virginis inſtituemus Sodalitatem Sanctiſſimi Roſarii, cum ampliſſimis donis & indulgentiis. Sunt my-

(*a*) *Geneſ. I. v.* 28. | (*b*) *Ibidem III. v.* 19.

myſteria Roſarii & Matri communia, & Filio. In hac Eccleſia Metropolitana totius Provinciæ, & Eccleſiarum omnium hujus Civitatis ac Diœceſis Matrice, decet nobiliora omnis pietatis opera, veluti in capite, fulgere. Hortamur idcirco omnes in Domino, ut in eam Sodalitatem ſeſe curent adſcribi, quò innumeros ſpiritualium gratiarum theſauros conſequi valeant.]

Cùm ergo interrogaſſet Dominus Jeſus: *Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: veni, & vide* (*a*): præ dolore fortè, non valentes verbis exprimere rei eventum. *Et lacrymatus eſt Jeſus. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos Cæci nati, facere, ut hic non moreretur? Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror ejus, qui mortuus fuerat: Domine jam fœtet, quatriduanus enim eſt. Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me. Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi: ut credant quia tu me miſiſti. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare veni foras. Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata* (*b*). O dilectiſſimi, quàm infelix eſt exitus ſuperbiæ Mundi, honorum, & pompæ! Quàm lacrymabile ſpectaculum nobis objicitur! *Veni, & vide*, o mulier vana; tui iſti colores & fuci, veſtes tuæ, monilia, & innumera ornamenta, contorti crines, carnes mille unguentis delibutæ in qualem deſinant fœditatem! Poſt quatuor tantùm dies ſepulturæ nil ſupereſt, niſi fœtor intolerabilis, niſi ſanies, putredo, vermes. *Dixi*, inquit Job, *putredini: Pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus* (*c*). Illæ deliciæ, crapulæ, convivia ſplendida, commoda omnia, & univerſus voluptatum cumulus, quàm miſerè commutantur! In vermes. O malè dilapſos dies! O tempus fruſtra conſumptum in adeo delicatè nutriendis his carnibus, & tam molliter induendis, fovendis, alendis! Quid totum hoc fuit, niſi pingues & opiparas eſcas vermibus præparare?

Verùm ulteriùs adhuc progrediamur: *Fodiamus parietem* (*d*), & inſpiciamus ſtatum animæ ſepultæ in peccato. Sub petra conſiſtit peccator, in caverna obſcura, ligatus manus & pedes, operto

(*a*) *Joann. XI. v.* 34.
(*b*) *Ibidem v.* 35. *& ſeqq.*
(*c*) *Cap. XVII. v.* 14.
(*d*) *Ezechiel. VIII. v.* 8.

Digitized by Google

to vultu, fœtens. Hic denuo exclamare cogimur ad peccata: *Ubi poſuiſtis eum?* Quomodo ſe ſe habet Anima in peccato? Non ſecus profectò ac Lazarus in ſepulcro. Depravata conſuetudo, & malus habitus eſt ſepulcrum; dura impœnitentia eſt lapis ſuprapoſitus: nolle famam reſtituere, nolle, quæ furto ſunt rapta, aut contra Dei Legem acquiſita, reddere, nolle injurias condonare; opus eſſe nobis, hujuſmodi homines, cenſuris Eccleſiaſticis ad Confeſſionem impellere; ipſos verò hæc differre in annum venturum, procraſtinari, tempus aliud commodius velle expectare ad redeundum in Dei gratiam: Hæc ſunt lapis duriſſimus, ſuper os ſpeluncæ & cavernæ poſitus. Intus verò fœtor intolerabilis, adeò ut prætereuntes omnes mirum in modum offendat: Hic autem fœtor, quid eſt, niſi perverſum exemplum, quo a peccatoribus alii tamquam a peſte inficiuntur? Quid, niſi ſcandalum, quod puſillis & infirmioribus datur? O quantum fœtet peccatoris publici vita in Civitate! Multò magis profectò, quàm ſi exhumata cadavera in publicis viis jacerent; unde facillimè aëris corrumpendi, & ſæviſſimæ luis excitandæ graviſſimum immineret periculum. Fœtet negligens pater in oculis filii, ſuis illum depravatis moribus ad peccatum erudiens; fœtet licentioſa mater & impudica, filiæ animam exemplis ſuis enecans; fœtet vana illa mulier, totâ die Civitatem circumiens, & per vicos ac compita incedens, erecto etiam capite & minimè velato, ceteris occaſionem præbens detrahendi, & de illius integritate minus rectè ſentiendi. O quàm delicata eſt mulieris, præſertim verò juvenis, fama! Non modò quæ mala ſunt, ſed etiam mali opinio, & malorum occaſiones ſunt ab illa maximè evitandæ.

Jacet etiam peccator ſic fœtidus, *ligatus manus & pedes*. Perverſa conſuetudo, captivitas eſt; miſerrima ſervitus eſt, malus habitus; duriſſima catena, mala voluntas. Et opertâ quidem facie, ſicut erat èt Lazarus, cujus figura humana & vultus conſpici minimè poterat. Sic peccator hominis figuram amittit: Adeò facilè in fœdiſſima quævis peccata prorumpit, ut nec vivat ùt homo, ſed veluti beſtiæ effrænatæ, quæ ſenſus dumtaxat ſequuntur; *bibit, quaſi aquam, iniquitatem* (*a*); excutit jugum rationis; miſerrimam amplectitur peccandi libertatem, atque de illa ſe jactat: & tunc ſe feliciſſimum putat ac prædicat, cùm nefanda quævis flagitia impunè aggredi poteſt atque complere; cùm ſenſibus ſuis ſe ſe prorſus in prædam concedit. Re-

(*a*) *Job XV. v. 16.*

Redeo ad vos, dilectiſſimi, & repeto: O peccata, *ubi poſuiſtis eum?* Quis eſt hic ſtatus, in quo ſe ſe ſponte ac liberè poſuit homo? Si quis eum in tam miſeram conditionem detrudere voluiſſet, ægerrimè ferre, obſiſtere, mortem potius, licèt ſæviſſimam, debuiſſet oppetere, quàm pati, ut in tantam captivitatem adduceretur, atque in tam dirum carcerem conjectus, tot miſeriis cumularetur: Sed heu! quia non aliorum malitia, ſed propria voluntas in hæc mala illum dejicit, obruitque: nec tamen de remedio ſuſcipiendo, quod eidem tam abundè proponitur, cogitat; & ne minimum quidem adjicit curæ, ut ſe ſe in libertatem vendicet. Non modò ad medicinam non currit, ſed veluti phræneticus in Medicum plerumque probra jactat & jurgia, eumque contumelioſè a ſe repellit; Chriſti ſanguinem vulneribus ſuis non tantùm minimè admovet, ſed etiam ſpernit pedibuſque conculcat. O peccator, o peccator, ſi corporeis oculis videre poſſes, in quo ſtatu verſeris, quàm longe a te ipſo fugeres atque horreres!

Sed audiamus quoque Dei Filium, peccatori dicentem non ſolùm: aſpice, *ubi poſuerunt* te peccata tua; ſed etiam, in quem me ſtatum adegerunt. *Ubi* ubi, filii, peccata veſtra *poſuerunt eum?* In Cruce, clavis, ſpinis, flagellis, in opprobriis, contumeliis, morte, inter iniquiſſimos & infames latrones. *Servire me feciſtis*, clamat, *in iniquitatibus veſtris* (*a*). Huc illum peccata noſtra adduxerunt.

Tamdem ſublato lapide, & gratiis æterno Patri actis pro ingenti miraculo mox edendo, clamat Dominus: *Lazare veni foras. Et ſtatim prodiit* (*b*). Penetrat illa Chriſti vox viſcera terræ, & animam ab inferis, a ſepultura corpus, a morte Lazarum revocat ad vitam. O magnam vim vocis Divinæ! Hæc ipſa vox in extremo Judicii die mortuos omnes ad vitam ſuſcitabit, colliget cineres ſparſos, oſſa omnia in unum adducet, & reviviſcere jubebit, animaſque corporibus uniet, clamante Angelo: Surgite mortui, & venite ad judicium. Hæc ipſa vox eſt, quæ animas reſurgere facit a morte peccati, quæ major eſt reſurrectio, quàm corporum; longe enim difficiliùs eſt, illas, quàm hæc, vivificare; cùm magis diſtet peccatum a gratia, quàm mors a vita. Hæc vox utriuſque reſurrectionis & ſpiritualis, & corporalis eſt cauſa, quas idemmet Dominus voci ſuæ attri-

(*a*) *Iſaiæ XLIII. v.* 24.

(*b*) *Joann. XI. v.* 44.

attribuit dicens: *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent* (*a*): Et hoc quidem de ſpirituali morte, & vita dixit. De corporali verò addidit: *Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei: & procedent qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem Judicii* (*b*).

Clamat ergo Jeſus: *Lazare veni foras; & prodiit, qui mortuus erat*. Clamat idem ad te o peccator: Superbe, ambitioſe, avare, luxurioſe, *veni foras*. Relinque malos habitus, abrumpe contractus illicitos, *diſſolve colligationes impietatis* (*c*); reſtitue, quæ juſtè retinere non potes; depone odia & ſimultates, remitte injurias, egredere de luto carnis. Cur in te vox hæc ſuo robore atque effectu fruſtratur? Cur ſurdum te præbes ad Dei tam benignos clamores? Hæc vox, qua in Cruce exclamans Chriſtus Spiritum Patri reddidit; Solem & Lunam tenebris obvolvit; Templi velum diſrupit a ſummo uſque deorſum; petras ſcidit, monumentaque aperuit (*d*): agat, obſecro, ut hæc eadem renoventur, corque peccatoris duriſſimum tamdem emolliatur. *Hodie ſi vocem Domini audieritis*, filii, *nolite obdurare corda veſtra* (*e*): *hodie*, inquit, non cras; non poſt menſem, non poſt annum, non cùm ſenueritis, ſed *hodie*. Confeſtim in hac hora ipſa *vocem Domini audite*. Egredimini de ſpeluncis & cavernis peccatorum; accurrite ad Sacerdotes, qui, auctoritate cœlitus ipſis collatâ, vos peccata veſtra confitentes, ſolvant; funes & catenas, ac duriſſima vincula ex manibus veſtris ac pedibus tollant, ut poſſitis *abire*: Procul, inquam, a ſepulcro, procul a peccatis, in quibus jamdiu nimiùm perſeveraſtis, Divinâ abutentes miſericordiâ, & *theſaurizantes vobis iram in die iræ* (*f*), & vindictæ; ut poſſitis verè pœnitere non fictè, feriò non jocosè; atque in perpetuum, non per quatuor aut octo dies poſt Paſcha, liberè *abire*: *Abire*, inquam, ideſt recedere longiſſimè a ſepulcro, & *fugere peccata, quaſi a facie colubri* (*g*). Donet benigniſſimus Deus vobis oculos, ut videatis ubi poſueritis animas veſtras, & ubi peccata veſtra poſuerint Dei Filium: Donet voluntatem & cor, ut, quoniam in veſtra voluntate univerſa ſunt poſita, reſurgere tamdem firmè deliberetis. Amen. HO-

(*a*) *Joann. V. v. 25.*
(*b*) *Ibidem v. 28. & 29.*
(*c*) *Iſaiæ LVIII. v. 6.*
(*d*) *Matth. XXVII. v. 51. & 52.*
(*e*) *Pſalm. XCIV. v. 8.*
(*f*) *Ad Roman. II. v. 5.*
(*g*) *Eccleſiaſtici XXI. v. 2.*

HOMILIA CVII.

DE PASSIONE DOMINI

Habita in Baſilica Majori Mediolani

Feria VI. poſt Dominicam V. Quadrageſimæ

ANNO MDLXXXIV. XXIII. MARTII.

VIDIMUS, dilectiſſimi filii, feriâ ſextâ præteritæ hebdomadæ Librum illum Iſaiæ clauſum; vidimus itidem illum Ezechielis, ſcriptum intus, & foris; priùs quidem clauſum, poſtea verò expanſum, & tot myſticis doctrinis undique refertum. Quis jam ardentiſſimo ſe deſiderio commoveri non ſentiat inſpiciendi, quid in hujuſmodi libris contineatur? Jam diximus Librum hunc, eſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & hunc Crucifixum. Similem quemdam Librum (imo ètt hunc ipſum) ſe vidiſſe teſtatur Joannes Evangeliſta in præclariſſimo Revelationum ſuarum Scripto, inquiens: *Et vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Et vidi Angelum fortem prædicantem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus? Et nemo poterat neque in Cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum. Et ego flebam multùm, quoniam nemo dignus inventus eſt aperire librum, nec videre eum. Et unus de Senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit Leo de Tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus* (*a*). Conſolemur ergo èt nos, filii, exultemus & gaudeamus, quoniam apertus eſt Liber & exaratus; ſoluta ſignacula illa, quibus tenebatur obſignatus, & nobis *datum eſt noſſe myſteria Regni Dei* (*b*), & ea videre, quæ multi Reges & Prophetæ ſummo deſiderio videre optaverunt, nec tamen, ut viderent, aſſequi po-

(*a*) *Apocalypſ. V. v. 1. & ſeqq.*

(*b*) *Marci IV. v. 11., & Lucæ VIII. v. 10.*

potuerunt (*a*). Aperuit hunc Librum, ſolvit ſignacula, caput noſtrum Chriſtus, *Leo* ille fortiſſimus, ſed Agnus quoque innocentiſſimus & manſuetiſſimus: Nam etiam adjecit Joannes: *Et vidi: & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio Seniorum, Agnum ſtantem tamquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram. Et venit: & accepit de dextera ſedentis in throno librum* (*b*). Hic ergo Agnus, ille eſt Agnus, quem Joannes oſtendens exclamavit, dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi* (*c*). Hic Librum hunc pleniſſimè *aperuit*, *ſolvit ejus ſignacula*, & ſcripturas omnes ac prophetias in ſe uno adimpletas patefecit. Curabimus nos octavo ab hinc die, feriâ ſcilicet ſextâ in Paraſceve, legere prolixiùs Librum hunc: ſed conſuetudini noſtræ & pio Inſtituto inſiſtentes, aliqua etiam hodie in eodem Libro, foris primùm, dehinc intus, (utràque enim ex parte totus ſcriptus eſt) ad animarum noſtrarum proventum & inſtructionem, ac ſpiritualem conſolationem noſtram legere ſtudeamus.

Subdit Joannes de Agno loquens: *Et cùm aperuiſſet librum, quatuor animalia, & viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum: & cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo, ex omni Tribu, & lingua, & populo, & natione: & feciſti nos Deo noſtro Regnum, & Sacerdotes: & regnabimus ſuper terram. Et vidi, & audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & Seniorum: & erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Et omnem creaturam, quæ in Cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno: benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum* (*d*). Quantum debemus huic Agno immaculato, nos filii Sacroſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, qui, Dei noſtri munere, fruimur hoc tanto dono & privilegio, quod tam multis conceſſum minimè fuit; videlicet Libro hoc, quem nobis tam dignanter aperuit! O quàm pretioſa eſt ſcriptura, quæ in eo continetur! Audite, quanti facien-

(*a*) *Matth. XIII. v. 17.*
(*b*) *Apocalypſ. V. v. 6. & 7.*
(*c*) *Joann. I. v. 29.*
(*d*) *Apocalypſ. V. v. 8. & ſeqq.*

facienda ſit. Papyrus fuit, ſacratiſſima Chriſti Domini Caro, vulnerata, diſciſſa, cruenta; atramentum, ejus ſacratiſſimus Sanguis; calamus, quo in ea ſcriptum eſt, fuere flagella, ſpinæ, lancea, & præſertim pretioſiſſimus ille ac digniſſimus Clavus; quem veluti theſaurum inæſtimabilem hìc ſemper habemus præ oculis, qui manus illas aut pedes ſanctiſſimos pertranſiit, ac perforando dilaceravit. O admirabilem Librum!

Scribebat Corinthiis Paulus: *Numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis? Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur, & legitur ab omnibus hominibus: manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti miniſtrata a nobis, & ſcripta, non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus* (a), quaſi diceret: Veſtra illa, o Corinthii, bona converſatio a nobis in vos inducta; præcepta noſtra per nos vobis tradita, & diligenter a vobis executioni mandata, vivæ ſunt literæ commendatitiæ, expreſſam fidem facientes noſtræ in vos ſolicitudinis, & paternæ caritatis ac zeli. O dilectiſſimi, virtutes illæ præclariſſimæ, quæ in Chriſto Crucifixo, Sole ſplendidiores elucent, quàm vivæ ſunt literæ, quàm efficax ſunt *epiſtola*, *ſcripta* in ejus ſacratiſſimis carnibus, *non atramento*, ſed ſanguine! Patientia illa immenſa, infinitum pelagus dilectionis, divinæ miſericordiæ viſcera, perſeverans & conſtans obedientia, extrema ac profundiſſima humilitas, quantum effulgent, extrinſecus etiam dumtaxat, Chriſti Crucifixi ſpeciem contemplanti! Hæc Crux, hic Chriſtus, vitæ noſtræ omniumque actionum noſtrarum perfectiſſimum eſt exemplar, in quamcumque voluerimus ejus partem oculos conjicere. Quis caput ſpinis coronatum aſpiciens, ambitionem ſuam ac faſtum jam non deteſtetur, & horreat? Capilli evulſi & cruenti, quàm exoſos vobis reddunt, o vanæ mulieres, contortos veſtros cincinnos, & adeò excultos crines! Facies ſputis & ſanguine deformata, alapis & pugnis cæſa, fucos, quibus vultus veſtros expolitis & ornatis, quàm manifeſtè accuſat! Heu, quàm horrenda deformitas, ſub tali capite ſpinoſo, & ſanguinem undequaque effundente, nos, qui membra ejus eſſe gloriamur, adeo delicatè vivere! Quàm diſſentiunt hæc membra, quàm differunt a capite ſuo! Manus apertæ, quibus omnes homines ad pœnitentiam vocat & invitat, quibus ſe promptum oſtendit quoſcumque accedentes ad ſe com-

(a) *II. ad Corinth. III. v. 1. & ſeqq.*

complecti, nonne docent, ėt noſtras manus eſſe debere ad erogandam eleemoſynam faciles, & ad juvandos eos, qui noſtrà indigent operà, liberales? Illæ ſemper in amplexus redeuntium adeo ſunt paratæ, ut in eis legere poſſitis, filii, hæc verba, ſanguineis notis conſcripta: Currite homines in hos amplexus; quid moram trahitis? Ne differatis: quid pœnitentiam procraſtinatis? Cor ſacratiſſimum apertum conſpiciens, qui poteris tu, o homo, corde etiam non diſrumpi, & injuriarum, quas acceperis, non obliviſci, eoſque ex corde toto non diligere, pro quibus tuus, & illorum Pater ac Dominus tantum vulnus in pectore dignatus eſt recipere & pati? Pedes confixi docent, quantà conſtantià & perſeverantià, ſalutis noſtræ opus conſummaverit; tamdiu patiens, ac in Cruce conſiſtens, donec, quod opere compleverat, verbis etiam teſtaretur, dicens: *Conſummatum eſt* (*a*). Et in his pedibus, grandioribus notis ſcriptam legite, filii, perſeverantiam, atque in bonis operibus & peccatorum fugà conſtantiam.

Erit igitur quiſpiam, qui, vix elapſis Paſchalibus Feſtis diebus, audeat ad ſcelerum & libidinum vomitum redire? Heu, quàm graviter condemnabunt pedes illi noſtram mutabilitatem, atque inconſtantiam! Deploranda ſane res eſt, & oculis amariſſimè lugentibus magis, quàm linguà, ſingultibus potiùs exprimenda, quàm vocibus! Erunt quamplures, qui ſacroſanctum hunc Jubilæi, & Indulgentiæ Plenariæ theſaurum, Dominicà proximà in Metropolitana hac Eccleſia a Sanctiſſimo Domino noſtro Chriſti Vicario conceſſum conſequentur: Erunt permulti, qui ſequenti Sanctiore Hebdomada, peccata ſua deponent, ea ſincerè Sacerdotibus confitebuntur, abſolutionis munus præſtantiſſimum recipient, ad Sacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiendam accedent, orationibus ac piis operibus inſiſtent: Et vix elapſo Paſchatis octavo die, ne ulla quidem horum omnium memoria eorum mentibus inhærebit; perinde ac ſi Quadrageſima, aut quidquam illorum, quæ diximus, Sacrorum munerum ac Sacramentorum minimè præceſſiſſet. O quàm pretioſus, repeto, filii, Liber hic eſt! Et quis virtutes omnes in eo ad vivum expreſſas valeat enumerare? Hoc certè non unius dumtaxat ſermonis eſt opus: toto anno nil aliud eſſet lingua & corde volvendum; noſque in illis meditandis ac pertractandis verſari ſemper oporteret. Quapropter curabimus, ut exercitationes illæ, quæ ad hoc ſunt inſtitu-

(*a*) *Joann. XIX. v.* 30.

ſtitutæ, ideſt Oratorium Sancti Sepulcri, Sermones de Paſſione Domini, qui feriis ſextis manè & ſerò hic habentur, in poſterum non modò perficiantur, ſed promoveantur etiam & augeantur.

Quòd ſi etiam virtutum inſignium, in hoc Libro foris ſcriptarum, conſiderationem, lubenter nunc velimus omittere; quales, obſecro, ſcripturæ ſunt, tumentes Chriſti livores, vulnera ſacratiſſima, carnis lacerationes! O eum felicem, qui hæc ſaltem ad literam crebrò legeret, ac in Paſſionis Domini hiſtoria, ad literam etiam meditando verſaretur! Quantum vivificæ ſcientiæ ex hac lectione compararet; quàm multa diſceret, quàm uberem fructum perciperet; modò tamen verè, attentè, & ex corde legeret! Scitis, quomodo legere oporteret? nempe ad ea ita nos affici, legendo, ut, quæ in carne ſua paſſus eſt Dominus, in noſtra ipſi acerbiſſima etiam ſentiremus: ut ſcilicet clavi illi, manus noſtras & pedes perforarent; ut plagæ illæ & vulnera nobis etiam infligerentur; ut nos ipſi flagellaremur; ut ſputis illis deformaremur. Audite Apoſtolum docentem, quomodo ſit legendus hic Liber a foris ſcriptus: *Hoc enim*, ait, *ſentite in vobis, quod èt in Chriſto Jeſu* (*a*). *Hoc*, inquam, filii, *ſentite*, non in uno tantùm aut altero, ſed in omnibus ſenſibus veſtris. Oculos apponite ad diligenter inſpiciendos livores illos ac vulnera: Auribus audite irriſiones illas, contumelias, accuſationes & falſa teſtimonia, opprobria atque convicia, atrociſſimas denique blaſphemias, quibus potiſſimùm Divinæ detrahebatur gloriæ ac majeſtati; quæ profectò Chriſti cor magis ſauciabant, quàm lancea: Olfactu fœtorem illum cadaverum, quæ in Calvariæ loco exiſtebant, ubi crucifixus eſt Dominus, *ſentite*; quod etiam ſuppliciorum veluti condimentum ei additum fuit ſuper innumeros, quos patiebatur dolores: Guſtate fel illud amariſſimum, potiones illas acerbiſſimas mirrhati vini, & aceti: Componite ita membrorum omnium veſtrorum tactum, ut *ſentire* vobis videamini eos ipſos cruciatus, quibus in corpore ſuo Dei Filius dilaniabatur. O beatum illum, qui ſic novit legere hunc Librum! Quàm præclaros inde hauriat neceſſe eſt, ac religioſos affectus! Plerumque enim corde tenerrimè compungitur, dicens: Ego, hunc Deum, qui me ita dilexit, ut vitam meam ſuæ prætulerit, toties ac tam facilè offendere non erubui. Aliquando compaſſionis affectu eidem Domino piè condolet; quandoque in ſpem erigitur

(*a*) *Ad Philippenſ. II. v.* 5.

gitur maximam æternæ conſequendæ ſalutis ac gloriæ, pro qua, veluti firmiſſimam arrham, pretioſiſſimum hunc Chriſti ſanguinem recepit. Multoties ſancto quodam zelo correptus, in peccati fœditatem tanto odio excandeſcit, ut a peccatoribus hunc Deum cernens offendi, contabeſcere animo videatur ac pene mori. Hinc denique innumeri alii ſacroſancti ac pii in animo affectus excitantur.

O quàm multa legenda ſe ſe offerunt in Libro hoc, etiam antequam recludatur! Sed quoniam Agnus jam ſolvit ſignacula ſeptem, nos etiam Librum aperiamus, ac intus legamus. Suaviſſima & dulciſſima ſignacula, innocentiſſime Agne, quæ tu ſolviſti, ſi tui Paſſionem ſpectemus, plurima nobis offerunt perpendenda. Sed quod ad præſens attinet argumentum, annon ſeptem illa fuerunt itinera, quibus omnis tua Paſſio comprehenſa fuit, nempe a Cœna ad Hortum, ab Horto ad Annam, ab Anna ad Caypham, a Caypha ad Pilatum, a Pilato ad Herodem, ab Herode rurſus ad Pilatum, & demum a Pilato ad Crucem?. Quidquid de tua Paſſione ac morte fuerat longe antea prædictum, tu opere adimplens, & itineribus hiſce perficiens, ſeptem quodammodo ſolviſti ſignacula.

Verùm quàm præclarè etiam ſignacula ſeptem dixerimus, ſeptem illas pretioſiſſimi ſanguinis tui effuſiones, nempe quando adhuc Infans Circumciſionis cultro te ſubdidiſti; cùm in Horto *orans prolixiùs, factus eſt ſudor tuus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram* (*a*); cùm flagellis tota nocte percuſſus fuiſti; cùm ſpinæ effuſiſſimos ſanguinis fontes in capite & oculis tuis aperuerunt; cùm manus tibi ſunt perforatæ; cùm pedes confixi; cùm denique lanceà latus apertum! Ecce ergo, quàm multis foraminibus, quid in hoc Libro contineatur, ſit patefactum. Sunt enim omnes hæ plagæ aperta quædam foramina: Hæc ergo mandat Dominus, ut intremus, ſi legere velimus. Annon meminiſtis, cùm poſt Reſurrectionem ſuam, retentis adhuc in corpore ſuo ſacroſanctis vulneribus, Apoſtolis apparuit Dominus, quid Thomæ inter ceteros dixerit? *Infer*, inquit, *digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum* (*b*). Hoc ergo idem nobis omnibus nunc quoque Dominus dicit, cupiens, ut has plagas ingrediamur, atque quid in eis ſit ſcriptum intrinſecus, legamus. O quàm multa in hiſce invenies, Chriſtiane, ſi in eas manum immiſeris!

Mitte

(*a*) *Lucæ XXII. v.* 43. & 44. | (*b*) *Joann. XX. v.* 27.

Mitte manum tuam in haſce plagas, & invenies, quid ſit anima tua, quàm pretioſa; quanti eam fecerit Dominus, qui illam jam perditam *non corruptibilibus auro, vel argento* (*a*), ſed univerſo ſanguine, qui per ſacratiſſimas venas defluebat, redemit: *Et vide*, quàm ſit indignum, ſordidiſſimo pretio tam magnum theſaurum a te venundari; *pugillo hordei, & fragmine panis* (*b*), hoc eſt viliſſima carnis voluptate, animam tuam Dæmonibus tradere! Poſtquam (inquit Auguſtinus Doctor ſanctiſſimus) intellexi, me pretioſo Chriſti ſanguine eſſe redemptum, nolui me amplius exhibere venalem.

Mitte, Chriſtiane, *manum tuam in* hoc *latus*, & videbis, quàm Deo diſpliceant carnis petulantia, cupiditates, vanitates, ſuperbia, impudicitiæ; cùm his curandis morbis, tam amaram validamque comperias a Deo fuiſſe adhibitam medicinam. *Mitte manus tuas in hoc latus*, & virtutis pulchritudinem agnoſces; pro qua, ut eam tibi compararet Dei Filius, optimus rerum æſtimator, quidquid habuit, profudit; *dedit* enim *ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum* (*c*); & ùt alibi Apoſtolus ſcribit: *Tradidit ſemetipſum pro Eccleſia, ut exhiberet eam ſibi glorioſam, non habentem maculam, aut rugam* (*d*). Ideo in Cruce poſitus tam vehementem paſſus eſt ſitim, ardens nempe illius virtutis deſiderium, quam in corde tuo figi cupiebat.

Mitte manum tuam in latus hoc, o Chriſtiane, & intelliges, quàm horrendum ac turpe in oculis Dei ſit peccatum, cùm illud ipſomet ſuo ſanguine abolere voluerit: Et tu, *quaſi aquam bibis iniquitatem* (*e*); nec minus facilè ac promptè peccas, quàm ſi ad delicias properares. O monſtrum fœdiſſimum, peccatum! Tu Diabolis ipſis peccantes animas reddis deformiores: illi propter peccatum in eam quam gerunt turpitudinem deciderunt; tu verò peccando, inexcuſabilior iiſdem efficeris. Illorum princeps Lucifer, cùm neminem ante ſe ob commiſſam culpam vidiſſet punitum, nullius territus pœnâ peccavit; nec pro ipſo Deus mortem oppetiit: At tu, cùm debuiſſes ferali tam multorum exemplo edoceri, & aliorum periculis cautior reddi; cùm pro te ſit mortuus Cœli & terræ Dominus, peccare tamen audes, & non erubeſcis.

(*a*) *I. Petri I. v.* 18.
(*b*) *Ezechiel. XIII. v.* 19.
(*c*) *Ad Titum II. v.* 14.
(*d*) *Ad Epheſ. V. v.* 25. & 27.
(*e*) *Job XV. v.* 16.

O ſummum & ſolum malum, peccatum; malorum omnium origo, radix, & fundamentum; per quod mors ipſa, & mala omnia ſunt in Mundum invecta; ſine quo nihil eſt mali, cum quo nihil eſt boni; maledicta rubigo, aurum omne virtutum conſumens! Quando autem nil aliud ad excitandum odium peccati excogitari a nobis aut dici poſſet, hoc certè maximum illius horrorem omnibus ingerere deberet, quòd nempe fuerit Deo ſemper infenſum. Inteſtinum quovis tempore bellum contra Deum habuit peccatum; nec alia ratione (ut cetera omnia prætermittamus) exterminari potuit, quàm Dei Filii morte acerbiſſima: Si non eſſent (inquit Sanctus Bernardus) iſta ad mortem, & mortem ſempiternam, numquam propter illa Dei Filius mortis ſupplicium ſubiiſſet.

Mitte peccator *manum tuam in latus* Sacroſanctum, & vide, quanta ſit Divinæ Juſtitiæ vis atque ſeveritas; quàm atrox tibi pœna immineat, niſi reſipueris! Aſſumpſit Dei Filius ſuper humeros ſuos peccata hominum; & propter hæc, quæ ſua non erant, acerbiſſimo mulctatus eſt Crucis ſupplicio: Quid ergo fiet tibi indigniſſimo, tamdiu ad pœnitentiam expectato, nec umquam de pœnitentia cogitanti? Inſculpta ſint cordi tuo, quæ ipſemet Dei Filius hoc conſiderans, cùm ad mortem traheretur, fidelibus ac piis mulieribus illum ſequentibus, & ejus mortem amarè flentibus dixit: *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet* (*a*)? Si *proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum* (*b*) in mortem, an fortè nos peccare numquam ceſſantes perpetuò tolerabit?

Mitte manum tuam in hoc *latus*, & vide itidem, quàm profunda ſit abyſſus miſerationum Divinarum. Hìc tibi licebit, ipſamet viſcera miſericordiæ ejus contrectare ac exoſculari. Hìc infinitam ejus in te caritatem agnoſces; *nemo* enim *majorem hac habuit dilectionem, ut animam ſuam poneret quis pro amicis ſuis* (*c*). At ipſe pro inimicis etiam poſuit; *cùm* enim *inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus* (*d*). O incomprehenſibilem Divini in nos amoris magnitudinem, & verè ineffabilem, nec aliis verbis faciliùs exprimendam, quàm illis: *Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret* (*e*)! *Sic*, inquam, ùt Deum ipſum decebat, qui infinitus cùm eſſet, & nullis poſſet ter-

(*a*) *Lucæ XXIII. v.* 31.
(*b*) *Ad Roman. VIII. v.* 32.
(*c*) *Joann. XV. v.* 13.
(*d*) *Ad Roman. V. v.* 10.
(*e*) *Joann. III. v.* 16.

terminis circumſcribi, abſque termino quoque homines dilexit.

Hic, quàm magnus theſaurus ſit Divina gratia, intelliges, quæ non alio pretio nobis potuit comparari, quàm ipſius Dei ſanguine. Hinc itidem cœleſtis gloriæ & æternæ beatitudinis pondus, ac pœnarum Inferni acerbitatem conjicies; cùm ad illam per hunc ſanguinem nobis patefactus ſit aditus, & ab iſtis, hoc ipſo eodem ſanguine fuerimus exempti.

Sed quid plura? Innumera ſunt, quæ in ſacratiſſimis Libri hujus paginis ſcripta continentur. Ex Chriſti latere bona omnia, munera quævis ad nos profluunt: Hinc Sacramenta, hinc auxilia, hinc gratiæ, hinc gloria. Hoc latus apertum, Cœli januas reſeravit, Inferni vires confregit, peccandi facilitatem repreſſit. Qui in hoc latus ſeſe abdunt, difficiliùs peccant, faciliùs a peccato reſurgunt, jucundiùs operantur. Illis virtus eſt amabilior, illis labor eſt dulcior, illis demum Chriſti *jugum ſuave eſt, & onus ejus leve* (a).

Hæc Crux Sacratiſſima, ſtatera eſt juſtiſſima, numquam fallax, quæ omnium rerum pondus ac pretium exactiſſimè expendit. Bone Deus, quanta hujuſmodi ſtateræ eſt in univerſo terrarum orbe neceſſitas! Hinc ruina omnis, hinc omnis hominum calamitas, quòd rectè non ponderent; quòd juſtè res non æſtiment; quòd quæ magna ſunt, parvi faciant, magnî verò, quæ parva. Hæc ſtatera, o Mercatores, mercium omnium erit æſtimatrix juſtiſſima; in hac, ſi libraveritis omnia Mundi lucra, imo totum ipſum Mundum, comperietis, quia longè præponderant Dei honor, Divina voluntas, Animæ veſtræ ſalus. Ponite, o mulieres, in altera ſtateræ hujus parte veſtras omnes delicias ac luxus, pretioſas veſtes, annulos, aureos torques, inaures, fucos, cincinnos; ex altera verò Chriſti ſputa, opprobria, nuditatem, ſanguinem. O qualis erit iſta collatio; quàm grave horum pondus, quàm vana illa omnia ac leviſſima! Ponite, avari, in parte una omne Mundi aurum argentumque, Regum omnium theſauros atque opulentiam; in alia veras Cœli divitias, theſauros illos, quos *neque fures effodiunt, nec ærugo conſumit, aut tinea demolitur* (b). Ponite ſuperbi, in altera lance honores omnes Mundi, faſtum, gradus & dignitates; in altera verò Regem gloriæ pauperem, deſpectum, illuſum, con-

(a) *Matth. XI. v. 30.*

(b) *Ibidem VI. v. 20.*

contumeliis affectum, *lepro∫o* ∫imilem factum (*a*), & *cum iniquis reputatum* (*b*), ac veluti omnium ∫celeſtiſſimum, medium inter inſigniores latrones crucifixum: quid ponderoſius reperietur? O ſtatera, ſtatera facta corporis Chriſti; utinam fias nobis omnibus ſtatera dulciſſima! In te utinam omnia creata & increata, temporalia & æterna, terrena & cœleſtia appendamus! Utinam in te, o ſtatera præſtantiſſima, librentur univerſa peccata ac ſcelera noſtra, & Chriſti cruciatus, dolores, ſpinæ, flagella! Profectò iſtorum pondus excedet, & horum intuitu illa penitus decident atque evaneſcent. Sed ſcio, quomodo ſim voti compos futurus: Si nempe ipſe priùs te uſus fuero, ſi ipſe in primis me judicaverim, ſi tecum peccata mea contulerim, ſi me tibi impoſuerim. Quid enim mihi prodeſſet, quòd tam juſta tu fores ſtatera, ſi te in angulo domûs relinquerem, & te uti negligerem?

Nemo ergo, dilectiſſimi filii, ab hujus ſe ſe ſtateræ uſu, & Libri lectione excuſet; nec dicat quiſpiam: literas neſcio, quomodo ergo legam? aut alter: demiſſa nimiùm ſunt hæc myſteria; ego altioribus inveſtigandis immoror, ac profundiùs immergor. Eſt omnium mentibus accommodatus hic Liber: eſt ſcriptus foris, & intus; foris rudibus, intus provectioribus: Rudibus dictum a Domino: *Videte manus meas*; provectioribus, & ſublimiori ingenio ac ſcientia præſtantibus: *Infer digitum tuum*; & ſi hoc non ſufficit: *Mitte manum tuam*; quòd ſi hoc etiam parvum tibi videtur: ingredere totus ipſe: quò magis enim penetrare cœperis, eò ſe ſe tibi major in dies offeret meditandi campus. Verè (ſi eorum meminiſtis, quæ elapsà hebdomadà ex hoc loco diximus) Liber hic Ezechielis eſt aqua, de Altari profluens, de ſacroſancto, inquam, Chriſti latere ſanguis & aqua derivans; quæ aqua quibuſdam quidem *ad talos uſque*, *aliis ad genua*, aliis ad ſtomachum pervenit; ab aliis verò *pertranſiri non poteſt* (*c*). Hic eſt *Lignum vitæ*, ramos habens, & pro rudioribus imos atque demiſſos, & pro doctioribus altos, ac in Cœlum ſublatos. Hujus legendi Libri, & ſublimiſſimæ ſcientiæ capiendæ facilitas ſemper in promptu eſt. Affert enim hoc Lignum non ſemel tantùm in anno, ùt ceteræ arbores, ſed ſingulis menſibus fructus ſuos (*d*). Ad hoc accedant Juſti, & colligant fru-

(*a*) *Iſaiæ LIII. v.* 4.
(*b*) *Ibid. v.* 12., & *Marci XV. v.* 28.
(*c*) *Ezechiel. XLVII. v.* 3. & *ſeqq.*
(*d*) *Apocalypſ. XXII. v.* 2.

fructus conſolationis & ſpei: Accedant peccatores, & percipiant fructus lacrymarum & pœnitentiæ. Crucis hujus ſacratiſſimæ fructus bene valentibus erit valetudinis conſervatio, ac morborum omnium antidotum validiſſimum. Infirmis verò efficaciſſima adversùs languores omnes medicina. Si te, o ambitioſe, ſerpens ſuperbiæ momorderit; ſi te, o invide, livoris vipera corroſerit; ſi te, avare, avaritiæ coluber pupugerit; ſi concupiſcentiæ virus, luxurioſe, ebiberis; ſi peccator quivis aliquo peccati cujuſpiam veneno infectus extiteris, tolle, tolle oculos in ſerpentem hunc æneum (*a*), in immaculatum hunc Agnum, in Chriſtum crucifixum; & a quacumque detineris infirmitate, liber & incolumis redibis. Si nudus es, *induere Dominum Jeſum Chriſtum* (*b*) crucifixum; ſi pauper es, en tibi *divitias gloriæ*, & *benignitatis Dei* (*c*); ſi angeris ſiti, en tibi *calicem ſalutaris* (*d*); ſi famem pateris, ecce tibi *panem vitæ* (*e*); ſi infirmaris, jam audiſti, quomodo convaleſcas; ſi es in morte, hic *eſt reſurrectio & vita* (*f*); ſi cor durum habes, non ideo huc accedere differas, hic enim te ſanguis emolliet; imo ſi quatriduanus es & fœtens, ac prava peccati conſuetudine obſtringeris, & ligatus es manus & pedes, ac ſuper caput lapidem habes prægrandem: ne dubites, quoniam hic eſt, qui Lazaro hujuſmodi vitam reſtituit (*g*); ſi vèl petra eſſes, non homo, hic eſt, qui *de lapidibus potens eſt ſuſcitare filios Abrahæ* (*h*); ſi demum ex homine *factus ſis jumentis ſimilis* (*i*), imo èt jumentum, hic eſt, *qui homines*, & *jumenta ſalvabit* (*k*).

Faxit, dilectiſſimi, Dominus Jeſus, ut legendi hujus Libri ardentiſſimo deſiderio æſtuemus: Ipſum crebrò ſcrutemur, & ſcrutantes diſcamus, *quæ ſit voluntas Dei bona*, & *beneplacens*, & *perfecta* (*l*), ut per eam incedentes, ab eaque numquam deflectentes, felicitatem æternam conſequamur. Amen.

HO-

(*a*) *Numer. XXI. v. 8. & 9.*
(*b*) *Ad Roman. XIII. v. 14.*
(*c*) *Ad Epheſ. III. v. 16.*
(*d*) *Pſalm. CXV. v. 13.*
(*e*) *Joann. VI. v. 35. & 48.*
(*f*) *Ibidem XI. v. 25.*
(*g*) *Ibidem v. 44.*
(*h*) *Matth. III. v. 9.*
(*i*) *Pſalm. XLVIII. v. 13.*
(*k*) *Pſalm. XXXV. v. 7.*
(*l*) *Ad Roman. XII. v. 2.*

Digitized by Google

HOMILIA CVIII.

HABITA IN TEMPLO MAXIMO MEDIOLANI

Feria VI. in Paraſceve

ANNO MDLXXXIV. XXX. MARTII.

DEPLORANDA, ac miſeratione digniſſima nobis proponitur in Sacris Literis Job patientiſſimi viri rerum viciſſitudo. *Erat hic vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo* (*a*); hic liberis, gregibus, opibus, & amicis plurimùm abundabat, eratque ſanè præ ceteris Magnatibus ſui temporis ſumma felicitate donatus: *Nati ſunt ei ſeptem filii, & tres filiæ.* Erat *poſſeſſio ejus ſeptem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ aſinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orientales* (*b*). Verùm quò major fuit illius proſperitas, cò gravior ei repente a Domino permiſſa eſt adverſitas, ac in eorum omnium, quibus tam largè affluebat, extremam eſt redactus inopiam. *Cùm* enim *quadam die filii & filiæ ejus comederent & biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti, nuncius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos, & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percuſſerunt gladio, & evaſi ego ſolus ut nunciarem tibi. Cùmque adbuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit e Cœlo, & tactas oves puerosque conſumpſit, & effugi ego ſolus ut nunciarem tibi. Sed & illo adbuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaſerunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percuſſerunt gladio, & ego fugi ſolus ut nunciarem tibi. Adbuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit: Filiis tuis & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit a regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domûs, quæ corruens oppreſſit liberos tuos & mortui ſunt, & effugi ego ſolus, ut nunciarem tibi* (*c*). Sed

(*a*) *Job I. v.* 1. | (*b*) *Ibid. v.* 2. & 3. | (*c*) *Ibid. v.* 13. & *ſeqq.*

Sed ſuper hæc omnia *percuſſus eſt* èt ipſe Job in corpore ſuo, *ulcere peſſimo*, *a planta pedis*, *uſque ad verticem ejus*, & in tantam miſeriam devênit, ut *ſedens in ſterquilinio teſtâ raderet ſaniem* (*a*), cùm èt ipſa ejus *uxor* illius *halitum horreret* (*b*). Quis hæc legens, aut audiens non commiſereatur tam felici homini, in tam infelicem ſtatum redacto? quis non collacrymetur? Sed quid hæc ſunt, ſi cum Chriſti Salvatoris noſtri Dei Filii, qui immenſis æterniſque divitiis, infinita majeſtate & gloria in Cœlis fruebatur, extrema poſtmodum penuria, vilitate, acerbiſſimis ſuppliciis, ac morte conferantur? Certè illa cum iſtis comparari nullatenus poſſunt; cùm hæc infinita ſint, illa finita; hæc incomprehenſibilia, illa tolerabilia; hic Deus, ille homo: Ille non ſuis, ſed ab alio acceptis exutus; hic omnium Dominus propriis ſpoliatus bonis, ac alieniſſimis a Divinitate ſua malis omnibus affectus.

Erat hic, antequam caro fieri pro nobis dignaretur, coæqualis Patri in gloria & coæternus; ſolæ *in domo ejus* erant veræ *divitiæ & gloria* (*c*); ſedebat ad dexteram Patris; *ſimilis erat aſpectui lapidis jaſpidis*, *& ſardinis*: *& iris erat in circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdinæ* (*d*). Millia millium aſſiſtebant ei, & decies centena millia miniſtrabant ei, nec clamare ceſſabant: *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus Dominus Deus Omnipotens*, *qui erat*, *& qui eſt*, *& qui venturus eſt*, & dabant ei perpetuò gloriam (*e*). Poſtquam verò, ob nimiam qua dilexit nos caritatem & dignationem, homo factus eſt; quantus ad eum tot miracula peragentem fiebat quotidie hominum mulierumque concurſus! quàm multi credebant in eum! quàm plures ſolo nutu, aſpectu, aut voce ad ſuî trahebat ſequelam! quanto apud pleroſque in honore habebatur, ut non modò Magiſter vocaretur & Dominus, ſed etiam *vellent* eum quandoque *Regem facere* (*f*)! Et ecce hic ipſe tantus Rex, & Dominus ac Deus, hodie a Patre, a Diſcipulis, ab omnibus derelictus, univerſis bonis, & propriis etiam veſtibus ſpoliatus comprehenditur, ligatur, ad Tribunalia pertrahitur, accuſatur, alapis & fuſtibus cæditur, conſpuitur, illuditur, ſpinis coronatur, ſæviſſimis tunditur flagellis, inter latrones, tamquam latronum ſceleſtiſſimus, medius crucifigitur, & *a planta pedis*,

(*a*) *Job II. v. 7. & 8.*
(*b*) *Ibidem XIX. v. 17.*
(*c*) *Pſalm. CXI. v. 3.*
(*d*) *Apocal. IV. v. 3.*
(*e*) *Ibidem v. 8. & 9.*
(*f*) *Joann. VI. v. 15.*

dis, uſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas (*a*); *non eſt ſpecies ei, neque decor* (*b*), & *leproſus* totus apparet (*c*); livoribus ſanguine, & *ſanie* plenus, *in* Crucis *ſterquilinio*, inter fœtida cadavera in Monte Calvario clavis confixus. Heu, quantum mutatus ab illo, qui fuerat! Ubi nunc gloria, ubi Regia Majeſtas, ubi miniſtrantium millia, ubi turbæ innumeræ ſequentes, ubi Diſcipuli? Nil horum omnium; ſed eorum vice opprobria, contumeliæ, ſupplicia, ſatellites, latrones, carnifices oculis obverſantur. Quid hic dicemus, fratres? Quibus umquam verbis tantam calamitatem deplorabimus? *Audientes amici Job omne malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo: condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum, & conſolarentur. Cùmque elevaſſent procul oculos ſuos, non cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerunt pulverem ſuper caput ſuum in Cœlum. Et ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem eſſe vehementem* (*d*). Et nos in Regem gloriæ oculos conjicientes, ipſum-ne agnoſcemus? Ubi ejus ſpecies, ubi Inſignia, ubi Dignitas? Annon veriùs leproſi ſpecies illa eſt; annon latronis potiùs, quàm Dei ſedes, Crux illa? Et quì poterimus præ miſeratione in ecſtaſim non rapi, ac non dicam *ſeptem diebus*, ſed toto vitæ noſtræ tempore præ admiratione non obmuteſcere? Regina Saba, Salomonis familiam & miniſtros intuita, ejuſque regiam majeſtatem & amplas opes conſiderans, *non habebat ultra ſpiritum* (*e*). Et quis *ſpiritum habeat*, profundiſſimam immenſi Dei demiſſionem aſpiciens? Multò majori profectò ſtupore digna res eſt, Deum ita dejici, quàm hominem etiam totius Mundi dominum in aureo ſolio ſedentem videre. Certè ineffabilia ſunt iſta myſteria, & quæ nullus hominum, aut Angelorum potis eſt explicare; ſed egregii illius pictoris exemplo, ſilentii potius velo ſunt operienda, & in corde noſtro condenda, ut cum Propheta dicat quilibet noſtrûm: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi* (*f*): Æquè enim lacrymis noſtris delectatur Dominus, ac vocibus. O quales voces ſunt lacrymæ, quæ Cœlos penetrant, & ad Divinæ Majeſtatis aures pertingunt! *Increbuerat conſuetudo in Iſraël, & ſervata eſt: ut poſt anni circulum convenirent in unum filiæ Iſraël, & plangerent filiam Jephte*

(*a*) *Iſaiæ I. v. 6.*
(*b*) *ibidem LIII. v. 2.*
(*c*) *Ibidem v. 4.*
(*d*) *Job II. v. 11. & ſeqq.*
(*e*) *III. Reg. X. v. 5.*
(*f*) *Iſaiæ XXIV. v. 16.*

Jephte Galaaditæ diebus quatuor (*a*); non tam ejus mortem, quàm virginitatem ac ſterilitatem lacrymis proſequentes. Typus hic fuit, plangendi ſingulis annis ab omnibus Dei filiis, Chriſtianis hominibus, quatuor hiſce præſertim diebus (a feria nempe quarta hujus Hebdomadæ, uſque ad Paſcha) Chriſti innocentiſſimi mortem; eò quòd etiam ejuſdem mors tam multis ſterilis eſſet futura, qui ob induratum cor eorum, inde ſalutis fructum capere eſſent recuſaturi. Hoc verò, præcipuo Dei dono, fore in Eccleſia Sancta ſervandum, Propheta Domini Zacharias prædixit, dicens: *Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem ſpiritum gratiæ, & precum: & aſpicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ùt doleri ſolet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Jeruſalem, ſicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra: familiæ & familiæ ſeorſum: familiæ domus David ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Levi ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum. Omnes familiæ reliquæ, familiæ & familiæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum* (*b*). Quid enim eſt univerſalis hic planctus horum dierum in ſingulis Chriſtiani terrarum Orbis Provinciis & Regnis, Civitatibus & Oppidis, Religioſorum Virorum & Mulierum conventibus, ac Eccleſiis, niſi *familiæ* hæ omnes *ſeorſum & ſeorſum* plangentes, & *aſpicientes ad eum, quem* peccatis ſuis Cruci *confixerunt?*

O Sancta Eccleſia, quid hoc eſt, cùm Sanctorum Martyrum dies feſtos tam magnis gaudiis, & tanta cum jucunditate celebrare conſueviſti, eos, inquam, dies, quibus occiſi ſunt, & e vita migrarunt, tum te verſiculos lætitiæ & exultationis plenos recitare, *Gloria in excelſis Deo* canere, organa pulſare, parietes ornare, ac te ipſam demum purpureis aureiſque veſtibus indui? Cur igitur hodie in Sancti Sanctorum morte, quæ vita noſtra fuit, unde nobis bona omnia profluxerunt, quæ nos ab exilio ſolvens, in veram libertatem vindicavit, Deoque reconciliavit; cur, inquam, eorum nil adhibes; ſed ſilent æra campana, organa obmuteſcunt, nudantur parietes & Altaria; nil niſi mœſtum, & horroris ac luctus plenum canitur? Annon potiùs æquum fuerat, Sancta Mater noſtra Eccleſia, te profuſis gaudiis Omnipotenti Deo immortales pro nobis gratias referre, quos tan-

(*a*) *Judic. XI. v.* 39. & 40. | (*b*) *Zachar. XII. v.* 10. & *ſeqq.*

tis donis cumulaverat? Verùm ipſam reſpondentem audite: Gaudent, gaudent hodie Judæi inimici mei, lætantur hodie ſatellites, & carnifices hoſtes mei, quia *hæc eſt hora eorum*, *& poteſtas tenebrarum* (*a*); gaudet Mundus: Ego verò cum filiis meis triſtabor, & *plorans plorabo* per ſingulos hoſce dies, *& lacrymæ meæ in maxillis meis* (*b*), ne perfidis illis & rabidis canibus videar congaudere. Oblectabunt magis Sponſum, & Dominum meum lacrymæ meæ; ipſum enim mihi audio per Prophetam ſuum præcipientem: *Filia populi mei accingere cilicio*, *& conſpergere cinere: luctum unigeniti fac tibi*, *planctum amarum* (*c*).

Eſt ergo èt nobis, dilectiſſimi, ſi filii ſumus hujus Matris, ſi Eccleſiæ Dei ſpiritum habemus, hodie amariſſimè lugendum; ſed etiam loquendum eſt nobis, ac cum lacrymis jungendæ voces: Voces quidem doloris & afflictionis; utrumque enim ab animabus noſtris hic ipſe Sponſus *totus deſiderabilis* (*d*), ac eas hodie ſanguine ſuo abluens, requirit, cùm dicit: *Columba mea in foraminibus petræ*, *in caverna maceriæ*, *oſtende mihi faciem tuam*, *ſonet vox tua in auribus meis* (*e*). Cadentes ab oculis ubertim lacrymas vult intueri, auribuſque voces noſtras hodie audire; meas quidem in primis inter vos, cui ex officio incumbit, panem vobis hodie doloris frangere atque dividere.

Sed bone Deus! ſi cor ſaxeum atque duriſſimum gero, quis luctui locus fiet? *Quis dabit capiti meo aquam*, *& oculis meis fontes lacrymarum* (*f*)? *A*, *a*, *a*, *Domine mi*, quia *neſcio loqui* (*g*); *quia vir pollutus labiis ego ſum* (*h*): quomodo ergo clamabo? Tu Domine *Jeſu Chriſte*, *lapis angularis* (*i*), petra viva, quæ hodie in deſerto Crucis percuſſa, fluvios dediſti uberrimos aquæ & ſanguinis; tu, inquam, virgâ Crucis tuæ Sacratiſſimæ *percuties* hodie *petram* cordis mei, *& fluent aquæ* lacrymarum (*k*); & tunc cupiam tibi non modò lacrymas dare, ſed etiam profundere ſanguinem; & licèt cor adamante mihi ſit durius, ſanguine tamen tuo copioſiſſimo, Agne immaculate, hodie illud conteres atque comminues. Tu, *qui ſedes ſuper Cherubim*, *& Seraphim* (*l*), calculum caritatis igne inflammatum, de Crucis Altari tollens, linguam meam purgabis,

(*a*) *Lucæ XXII. v.* 53.
(*b*) *Thren. I. v.* 2.
(*c*) *Jerem. VI. v.* 26.
(*d*) *Cant. Cantic. V. v.* 16.
(*e*) *Ibidem II. v.* 14.
(*f*) *Jerem. IX. v.* 1.
(*g*) *Ibidem I. v.* 6.
(*h*) *Iſaiæ VI. v.* 5.
(*i*) *Ad Epheſ. II. v.* 20.
(*k*) *Pſalm. LXXVII. v.* 20.
(*l*) *Daniel. III. v.* 55.

gabis, eloquentem facies atque diſertam, & *dabis verbum virtute multa* (*a*). Tuam ergo, Domine mi dulciſſime, amor meus, opem imploro; ad tuum auxilium, de ſacroſancti ſanguinis tui profuſione verba facturus, confugio: Tu mihi adſis; tu in me loquere.

Sed, me miſerum! quemnam imploro; ad quem confugio? Ubinam es mi Domine? Quò te recepiſti? Quis te nobis rapuit? Nuſquam ſacrum tuì veſtigium aſpicio. O ſuggeſtum Doctore tuo ac Domino viduatum; ubi eſt, qui in te, ex loco iſto conſpicuo & eminenti docere ſolebat populum hunc? O Altare venerandum; ubi eſt Hoſtia, quæ quotidie in te offerri conſueverat pro peccatis populi? O Sacroſanctum Tabernaculum, Thronus Dei, Solium Regale, Reclinatorium Aureum, ferculum non Regis Salomonis, ſed Regis Regum Chriſti; ubi Rex tuus, ubi inhabitator tuus? Nuſquam eum video, nil audio. Vacuum exiſtit, quin etiam omnia nuda, luminaria extincta, omnia dolorem ſpirant, omnia mœſta & ſquallida Dominum ſuum deplorant. *Surgam* ergo, *circuibo Civitatem per vicos, & plateas*, per alias Eccleſias & Altaria, Tabernacula & Cathedras: *Quæram quem diligit Anima mea*. Sed *quæſivi eum, & non inveni* (*b*). Ubique Miniſtros Dei audio ob id lacrymantes, & querentes; eædem ubique reſonant voces. O Pater Æterne, Filius quidem tuus eſt; ſed noſter quoque, quia a te *nobis datus, nobis natus* (*c*): Indica ergo, obſecro, ubinam ſit? Sed tu quoque illum dereliquiſti, ipſius quaſi oblitus, quemadmodum is moriens non ſine maximo myſterio ad Te dixit: *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti* (*d*)? Vos Angeli Sanctiſſimi, qui Dei arcana intimiùs, quàm nos, cognoſcitis, aperite mihi, obſecro, & ubi ſit vita noſtra indicate. Ipſi quidem illum vident, ſed licèt *Angeli pacis* ſint, hodie tamen, ſicut a Propheta fuerat prædictum, *amarè flent* (*e*). Deſcendam ergo, & ad eos me convertam, qui ſocii, amici, diſcipuli, conjuncti, & perpetui comites Sponſi hujus noſtri in terris fuerunt. O perditiſſime Juda, quò-nam receſſit Magiſter tuus? Scis tu profectò, quia non te latet, quò-nam ipſe recedere conſueverit; verùm ſcis, non mihi ſed ſatellitibus & carnificibus indicaturus; nec a te ejus exitum reſcire me poſſe confi-

(*a*) *Pſalm. LXVII. v. 12.*
(*b*) *Cant. Cantic. III. v. 2.*
(*c*) *Iſaiæ IX. v. 6.*
(*d*) *Pſalm. XXI. v. 2.*
(*e*) *Iſaiæ XXXIII. v. 7.*

do, qui jam deſperatione adductus, laqueo tibi vitam ademiſti. Tu ergo Petre, qui *cum Chriſto in mortem ire paratus eras* (*a*); qui numquam illum ſive in vita, ſive in morte ſtatueras derelinquere; indica, obſecro, ubinam ſit omne bonum meum? O me miſerum! Videte, quid reſpondeat. *O homo, neſcio quid dicis: non ſum: non novi eum* (*b*), hocque non ſemel, ſed ſæpius etiam cum juramento repetit & affirmat. O Jacobe, & Joannes, qui Chriſtum ſemper habere medium, & unus ad ejus dexteram, alter verò ad ſiniſtram ſedere ambiebatis (*c*); ubi eſt Dominus veſter, vobis etiam tam arcto affinitatis vinculo conjunctus? Vocavi, & nuſquam vox. Et tu Thoma, qui ceteros hortabaris dicens: *Eamus èt nos, ut moriamur cum illo* (*d*); quò eum abire permiſiſti? Nil audio. O Sacroſancti Apoſtoli omnes, & Diſcipuli Domini, vos ſocii, vos amici, vos fratres Chriſti: Ipſe vos ſpiritualibus, & corporalibus plerumque cibis pavit; vos pupilla fuiſtis oculorum ejus: Ubi eſt nunc Magiſter veſter, & Dominus? Ne hic quidem audio quidquam; *ſed omnes relicto eo fugerunt* (*e*). Dilexiſti quidem multùm, tu Magdalena, Dominum Jeſum, tu ſacratiſſimos illius pedes ex toto corde adamaſti; ſed ſupervacaneum eſſe arbitror, a te quidquam requirere, quam mecum video dolentem, & inter ignitos ſingultus, ac lacrymas audio dicentem: *Tulerunt Dominum meum: & neſcio ubi poſuerunt eum* (*f*).

Vadam ergo ad columnam Fidei firmiſſimam, ad Sanctiſſimam, inquam, ejus Matrem, quæ amoris & Fidei ſaltem ac ſolicitudinis oculos ab eo numquam declinavit: Sed hanc etiam pene exanimem, & dolore confectam aſpicio, & vix ab ea audio: *Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atque tranſierat* (*g*). Indicavit quidem ille mihi, adveniſſe jam tempus operis perficiendi, ad quod a Patre fuerat miſſus, & extremum mihi vale dixit; ſed *Anima mea liquefacta eſt, ùt* mihi talia *locutus eſt*; poſt verò *quæſivi, & non inveni illum: vocavi, & non reſpondit mibi* (*h*). Invèni ego cuſtodes rabidiſſimos & ſatellites, qui eum comprehenderunt, ligaverunt, flagellarunt: Sed hi percuſſerunt me, & vulneraverunt me; omnia ſiquidem Filii mei vulnera, plagæ omnes animam meam pertranſierunt; imo *adjuro* ego te, verbi Dei prædicator, *adjuro vos* quotquot ad Filii mei calamitates

(*a*) *Lucæ XXII. v.* 33.
(*b*) *Ibidem v.* 57. *& ſeqq.*
(*c*) *Matth. XX. v.* 21.
(*d*) *Joann. XI. v.* 16.
(*e*) *Matth. XXVI. v.* 56.
(*f*) *Joann. XX. v.* 13.
(*g*) *Cant. Cantic. V. v.* 6.
(*h*) *Ibidem.*

tates deplorandas huc acceſſiſtis, *ſi inveneritis dilectum meum, ut nunciętis ei quia amore langueo* (*a*), quia jam jam moriar, niſi ipſum invenero, & complexa fuero. Sed qualis eſt dilectus tuus, o intemerata Mater, ut ſi eum invenerimus agnoſcamus? *Dilectus meus* (inquit Maria) *candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Caput ejus aurum optimum* (*b*): vultus ejus, *in quem deſiderant Angeli proſpicere* (*c*); *ſpecioſus formâ præ filiis hominum* (*d*); quo nemo formoſior, nemo pulchrior; *totus deſiderabilis* (*e*); totus amabilis. Quò ergo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Sed *nolite me* (ſubdit) *vocare Noëmi* (*ideſt pulchram*), *ſed vocate me Mara* (*ideſt amaram*), *quia amaritudine valde replevit me Omnipotens* (*f*). Verùm quò declinavit Dilectus tuus? & quæremus eum tecum. *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum, ad areolam aromatum, ut paſcatur in hortis, & lilia colligat* (*g*). Sed quid de ipſo poſt ſit factum, nolite a me percunctari, quoniam hodie præ nimio dolore narrare non poſſum.

In horto ergo de Chriſto meo aliquid audiam. Sed tu, o Sacratiſſime Clave, qui ejus manus aut pedes penetraſti, & mortuum quoque diu Cruci confixum detinuiſti, poteris nos plenè de Dilecto noſtro docere. Tu Crux Sacroſancta, ejus pretioſiſſimo ſanguine undique conſperſa, quid de illo ſit factum aperies: *Dulce lignum, dulces clavos, dulcia ferens pondera; quæ ſola fuiſti digna ſuſtinere Regem Cælorum, & Dominum:* Tu, inquam, *confige* hodie *carnes meas* (*h*), tu cor meum penetra, & ſanguine hoc copioſiſſimo aſperge; ut Dominum meum gemens & lacrymans quæram, ac tamdem inveniam.

Pars Prima.

Abſalom Patris Davidis affectans imperium, religionis prætextu, cùm veniam ab eo obtinuiſſet proficiſcendi in Hebron, ad vota Deo perſolvenda, eòque perveniſſet, univerſum fere populum contra piiſſimum Patrem paulatim concitavit (*i*), immemor paternæ in ipſum pietatis, & dominandi cupiditate excæcatus. Hoc ubi per nuncios David reſcivit, egreſſus ex Jeruſalem,

(*a*) *Cant. Cantic. V. v.* 8.
(*b*) *Ibidem v.* 10. & 11.
(*c*) *I. Petr. I. v.* 12.
(*d*) *Pſalm. XLIV. v.* 3.
(*e*) *Cant. Cantic. V. v.* 16.
(*f*) *Ruth I. v.* 20.
(*g*) *Cant. Cantic. VI. v.* 1.
(*h*) *Pſalm. CXVIII. v.* 120.
(*i*) *II. Reg. XV. v.*7. & *ſeqq.*

lem, cum parvo ſervorum comitatu fugam ſtatuit inire: Hujus verò receſsûs cauſa fuit tum timor Abſalonis, tum metus juſtiſſimæ Dei iræ, quam in ſe provocaverat; formidabat enim ille, ne filio ejus, uti inſtrumento, ad proprii peccati pœnam Dominus uteretur. Hoc verò in Davidis fuga, inter cetera multa præclara, erat inſigne, quòd, licèt in maximo vitæ diſcrimine verſaretur, non tamen minus de aliorum, quàm de propria videbatur ſalute ſolicitus: Ideo *dixit Rex ad Sadoc*, qui cum Levitis Arcam fœderis detulerat: *Reporta Arcam Dei in Urbem: ſi invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum. Si autem dixerit mihi: Non places: præſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe. Et dixit Rex ad Sadoc: O videns revertere in Civitatem in pace. Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo a vobis indicans mihi* (*a*). Hac eadem de cauſa dixit Ethai Gethæo: *Cur venis nobiſcum? revertere, & habita cum Rege. Ego autem vadam, quò iturus ſum. Revertere, & reduc tecum fratres tuos* (*b*). Sic etiam, dum per viam incederent, ſtetit ipſe extremo loco, præmittens alios, quò eſſent a periculo remotiores. Et certè miſerandus erat hujuſmodi Davidis eventus vèl ex hoc potiſſimùm, quòd non ab inimici alicujus, ſed a proprii filii ſui facie fugere compelleretur; quòd talia contra ipſum machinaretur ille, qui naturali jure debuiſſet pro patre vitam ipſam, quam ab eodem acceperat, exponere. Egreſſus ergo Rex, & univerſa domus ejus pedibus, ecce quòd etiam *Vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebat egrediens, & maledicebat, mittebatque lapides contra David, & contra univerſos ſervos Regis David*, dicens: *Egredere, egredere vir ſanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul: quoniam invaſiſti Regnum pro eo* (*c*). Et cùm procederet David, *Semei per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adversùs eum, terramque ſpargens* (*d*). Cùm verò Abiſai rei indignitatem, ac viliſſimi illius homuncionis temeritatem ferre non poſſet, Regis Domini ſui honorem zelatus, ſe ſe obtulit ad contumelioſum illum Semei capite detruncandum; quod tamen mitibus iis verbis fieri Rex prohibuit: *Quid mihi & vobis eſt, filii Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei ut malediceret David: Et quis eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit? Dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini: ſi fortè*

(*a*) *II. Reg. XV. v.* 25. *& ſeqq.*
(*b*) *Ibidem v.* 19. *&* 20.
(*c*) *Ibidem XVI. v.* 5. *& ſeqq.*
(*d*) *Ibidem v.* 13.

ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna (*a*). Quicumque igitur Regem ſic fugientem comitabantur, *omnes flebant voce magna, & univerſus populus tranſibat: Rex quoque tranſgrediebatur Torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ reſpicit ad deſertum* (*b*). *Porrò David aſcendebat clivum olivarum, ſcandens & flens, nudis pedibus incedens, & operto capite, ſed & omnis populus, qui erat cum eo, operto capite aſcendebat plorans* (*c*). *Venit itaque Rex, & univerſus populus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi* (*d*). Sed quorſum hæc?

Quis non videat, quàm apertè David Jeruſalem exiens, Dominum Jeſum Dei Filium ex eadem hodie Civitate recedentem ſignificet; Abſalom autem ſub Religionis titulo patrem prodens, Judam eodem prætextu (quòd nempe indignatus eſſet ob effuſum unguentum, quod venumdari potuiſſet, & pauperibus tradi (*e*), ſed revera avaritiæ & malignitatis ſtimulis agitatum) Magiſtrum ſuum & Patrem Jeſum prodentem indicet? Idem verò utrobique tranſitus torrentis Cedron; idem itineris terminus, mons Olivarum; eadem pro comitibus fuit ſolicitudo. Annon hæc omnia apertiſſimè oſtendunt, totam illam, quam audiſtis, Davidis hiſtoriam, typum fuiſſe itineris hujus Domini noſtri, quod primo loco, ejuſdem Paſſionem aggredientes Evangeliſtæ deſcribunt, cùm dicunt: *Egreſſus itaque Jeſus trans torrentem Cedron* (*f*): *Ibat ſecundùm conſuetudinem in montem Olivarum, & ſequuti ſunt illum Diſcipuli ejus* (*g*)? Egreditur Jeruſalem Dominus propter Judam, filium ſuum (quis enim filium majoribus afficere potuiſſet beneficiis, cumulare muneribus, ornare titulis & dignitate, quàm iis, quibus ipſe perditiſſimum hominem Judam affecerat, cumulaverat, ornaverat?) Egreditur itaque, ſed non tam propter Judam, quàm ut eat ad ſubeundam pœnam, quam Divina exigebat Juſtitia pro atrociſſimis peccatis; non quidem ſuis [*non enim peccatum fecerat* (*h*)], ſed noſtris ab ipſo aſſumptis. Et tamen, licèt pergat ad mortem, & quò vadit ipſe ſciat, de comitum tamen ſuorum Diſcipulorum videtur ſalute magis anxius, quàm de ſua, dum comprehendere ipſum volentibus ſatellitibus dicit: *Si ergo me quæritis, ſinite hos abire* (*i*); & ad Patrem aliàs: *Quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam*

(*a*) *II. Reg. XVI. v.* 10. *& ſeqq.*
(*b*) *Ibidem XV. v.* 23.
(*c*) *Ibidem v.* 30.
(*d*) *Ibidem XVI. v.* 14.
(*e*) *Matth. XXVI. v.* 9.
(*f*) *Joann. XVIII. v.* 1.
(*g*) *Lucæ XXII. v.* 39.
(*h*) *I. Petri II. v.* 22.
(*i*) *Joann. XVIII. v.* 8.

quam (*a*); & in horto ad ipſos: *Sedete hìc, donec vadam illuc, & orem* (*b*); & inter orandum etiam ter (*c*) ad inviſendos Diſcipulos ſuos rediens. Sed non fugit Chriſtus mortem, ùt David; imo obviam ſponte libenterque perſecutoribus ſuis, & inter ipſos Judæ iniquiſſimo tam multis ſibi nominibus obſtricto, & ingratiſſimo illi populo, quem adeo copioſis beneficiis ſibi devinxerat, occurrit. Egreditur itaque Dominus trans torrentem Cedron èt ipſe, ſicut David, pedibus ſuis, mœſtus & dolens, prout poſtea verbis expreſſit, inquiens: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem* (*d*); & factus in agonia cœpit pavere & tædere (*e*) & mœſtus eſſe, & ſanguineum ſudorem emittere. Ipſum verò ſequuntur, non ùt Davidem, ſexcenti viri bellatores, qui hoſtiles impetus Regi illatos reprimere valuiſſent; ſed viliſſimi Diſcipuli, virium ac militaris diſciplinæ expertes, a quibus ad primum hoſtium aſpectum ſe probè noverat derelinquendum atque negandum. Semei maledicebat Davidi, & Malchus improperabat Chriſto, injurioſas manus in Dominum gloriæ auſus injicere. Abiſai impudentem hominem interficere volebat, ſed a Davide diſtrahitur; Chriſti Diſcipuli tentant ſatellitibus reſiſtere, imo èt unus ex ipſis Simon Petrus Malcho auriculam amputat (*f*); ſed non modò auriculam Dominus impio illi reſtituit (*g*), verùm èt graviſſimis verbis Petrum redarguit, dicens: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum* (*h*)? David contra viam olivæ procedebat in deſertum, & Dominus ad montem Oliveti progreditur. Quicumque Davidem ſequebantur, flebant, & Regi ipſi collacrymabantur: Triſtantur èt Domini Diſcipuli, ſed unâ horâ non poſſunt vigilare ſecum. Refocillatus eſt David laſſus; & in horto Dominus defatigatus, ac præ laſſitudine ſanguineo manans ſudore, Angeli conſolatione refocillatur. O ſtupenda, o admiranda myſteria! O figuram, o mirum myſteriorum ineffabilium, quæ tractanda ſuſcipimus, typum! Sed accedamus ad hiſtoriam, obſecro, filii, & univerſum hoc Domini iter paulatim conſideremus.

In primis igitur, unde egreditur, intueamur. Egreditur Dominus e domo, in qua cœnaverat, gratiis de more poſt cibi ſumptionem actis, & hymno dicto; e cœnaculo, inquam, illo, in quo tam multa præclaraque geſſerat; in quo Agnum Paſchalem

(*a*) *Joann. XVII. v. 12., & XVIII. v. 9.*
(*b*) *Matth. XXVI. v. 36.*
(*c*) *Marc. XIV. v. 37. & ſeqq.*
(*d*) *Ibidem v. 34.*
(*e*) *Ibidem v. 33.*
(*f*) *Lucæ XXII. v. 50.*
(*g*) *Ibidem v. 51.*
(*h*) *Joann. XVIII. v. 11.*

lem comederat, & deſideratam cœnam cum Diſcipulis ſuis ſumpſerat, de ea dicens: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum* (*a*); in quo ipſe Dei Filius tam profundæ humilitatis exemplum tradiderat, abluens Diſcipulorum ſuorum ipſiuſque proditoris Judæ ſordidiſſimos pedes, quem & monuerat de ſubſecutura per ipſum proditione [licèt à ceteris Diſcipulis hoc expreſsè intelligi noluiſſet, ne ipſum fortè morte mulctarent (*b*)], & tanta demiſſione a tam horrendo perpetrando facinore dimovere ſtuduerat; in quo admirabile illud nobis amoris pignus reliquerat, Sacratiſſimum, inquam, Euchariſtiæ Sacramentum; in quo tam multa arcana cœleſtia Apoſtolos ſuos docuerat; in quo demum egregium illud ediderat Teſtamentum, & adeo diſtrictè caritatis, & fraternæ mutuæque dilectionis præcepta Diſcipulis ſuis tradiderat. Ab hoc igitur Cœnaculo, ab apotheca hac præſtantiſſima, in qua tot ſalutaria pharmaca exemplorum, medicamenta Sacramentorum, & teſtamenta præceptorum compoſuerat, reliquerat, tradiderat, Dei Filius, humani generis amantiſſimus egreditur.

Sed egreditur quoque ex te, o Jeruſalem infeliciſſima Civitas, olim toti Mundo conſpicua & formidabilis, olim Provinciarum domina, tam multarum inſigniumque Civitatum caput & Regina, olim Deo tam grata & accepta, Templo illo Dei adeo inſignis; ex te, inquam, miſera atque miſerabili egreditur. Quis mihi det lacrymarum torrentem, quibus ſupremam hanc hodiernam calamitatem tuam defleam; cùm te a Domino deſertam aſpicio; cùm Deum a te recedentem intueor? Egreditur hodie ex te omnis decor tuus & gloria (*c*), omnis fortitudo & robur. Relinqueris hodie (arx olim munitiſſima) in direptionem omnibus hoſtibus tuis & inimicis, recedente a te omni adjutorio tuo & auxilio; eo, inquam, qui *niſi cuſtodieris Civitatem, fruſtra vigi-*

(*a*) *Lucæ XXII. v.* 15.

(*b*) In hac expoſitione textûs Evangelici Sanctus Carolus auctorem habuit Sanctum Thomam, in Commentariis ad Cap. XIII. Joannis Lectione V., qui ait: „ Hic oritur quæſtio; „ cùm enim Joanni Dominus perſonam prodi- „ toris deſignaſſet, dicens: *ille, cui intinctum* „ *panem porrexero*, & dediſſet panem intinctum „ Judæ, nimiùm videntur rudes fuiſſe Diſcipu- „ li, quòd verbum Domini non intellexerunt. „ Ad quod dicendum eſt, quòd Dominus ver- „ ba illa dixerat Joanni tantùm, ut non fie- „ ret Proditor manifeſtus; cujus ratio eſt, „ quia Petrus ita fervidus erat in amore Chriſ- „ ti, quòd ſi pro certo ſciviſſet, Judam fuiſſe „ Chriſtum traditurum, ſtatim occidiſſet eum. Ejuſdem ſententiæ fuit S. Joannes Chryſoſtomus Homil. LXXI. (ſeu LXXII. juxta Pariſienſem poſtremam editionem) in Joannem ad illa verba: *Quod facis, fac citiùs;* ubi hæc habet: „ Neque tunc illum (Judam) notum fecit; „ fortè namque illum diſcerpſiſſent (Apoſtoli), „ fortè Petrus occidiſſet.

(*c*) *Thren. I. v.* 6.

lant qui cuſtodiunt eam (*a*). O infelix vinea Domini, *auſertur a te* hodie *ſepes* (*b*), & patebis in poſterum beſtiis omnibus; *extermi-nabit te aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſcetur te* (*c*). O lacrymabilis Synagoga! hodie, Deo tuo & Lege, Sacerdotio & prærogativis omnibus, quibus olim gaudebas, ſpoliata remanes. O deplorandi Judæi, populus olim Dei, gens ſancta, pupilla oculorum ejus; *ecce relinquitur vobis hodie domus veſtra deſerta* (*d*), & eritis omnibus, qui ſub Sole ſunt, hominibus infeliciores: & hoc, quia egreditur e Civitate veſtra Meſſias veſter, quem vos non agnoviſtis, in eam ampliùs non rediturus, ſed a vobis, veluti feriſſimis canibus tamquam innocentiſſimus Agnus, trahendus ad mortem. Infeliciſſimi cæci, utinam, utinam aperirentur hodie oculi veſtri, & videretis, quàm ſit malum, a Domino vos derelinqui, & omni bono vos privari! Scio quidem, quia in hoc egreſſu angebatur non modicum dulciſſimi Domini mei animus, ſic intra ſe loquentis: ecce ego *veneram ad oves Iſraël* (*e*), *veneram ad quærendos hos fratres meos* (*f*), ad ſanandos hoſce infirmos, ſed *in vacuum laboravi*; fruſtra, & *vanè fortitudinem meam conſumpſi* (*g*); nihil illis profuerunt adhibita medicamenta, nihil edita miracula, nihil collata beneficia, nihil prædicata doctrina: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus* ergo *eam* (*h*). Conclamatum eſt, o filii Hebræi, languori veſtro ac morbo: Ego Medicus fruſtra hìc tempus conſumo; de ſalute veſtra non eſt quòd amplius cogitem, quia increvit nimiùm malitia veſtra, *reſtitiſtis ſemper Spiritui Sancto* (*i*), veritatem odio ſemper habuiſtis; hominem, qui vobis vera locutus eſt, ſemper eſtis perſecuti (*k*), mortem mihi deliberaſtis: quamobrem *in peccato veſtro morituri eſtis* (*l*). Ecce convertor ad gentes, a vobis recedo, e Civitate veſtra egredior. O infeliciſſimos illos, e quorum animabus egreditur Chriſtus! Sed quid dico egreditur? dicam potiùs, ejicitur; inde enim ſolùm egreditur, unde per obſtinationem & peccatum ejicitur.

Egreſſus ergo Jeſus *ibat ſecundùm conſuetudinem*. O laudabilem conſuetudinem, Chriſtianis omnibus addiſcendam! Conſueverat Domi-

(*a*) *Pſalm. CXXVI. v. 1.*
(*b*) *Iſaiæ V. v. 5.*
(*c*) *Pſalm. LXXIX. v. 14.*
(*d*) *Matth. XXIII. v. 38.*
(*e*) *Ibidem XV. v. 24.*
(*f*) *Geneſ. XXXVII. v. 16.*
(*g*) *Iſaiæ XLIX. v. 4.*
(*h*) *Jerem. LI. v. 9.*
(*i*) *Act. Apoſt. VII. v. 5.*
(*k*) *Joann. VIII. v. 40.*
(*l*) *Ibidem v. 21.*

Dominus noſter poſt cœnam & cibi ſumptionem, non ad ludos, ad detractiones, ad obſcœnitates, ad otia (ùt hodie aſſolent homines) ſed ad orandum ſecedere: Quamvis autem *ſine intermiſſione*, omnique tempore ſit orandum (*a*); eſſet tamen poſt cibum maximè nobis orandum, pro tanto beneficio a Deo accepto; & cogitandum, quàm multi ſint in Mundo, in Civitate hac pauperes, Dei ſervi, eique gratiſſimi, qui inediâ conſumuntur, qui vix habent, quod comedant: Nos verò miſerrimi peccatores, indigni aquâ quam bibimus, & aëre quem ſpiramus, adeò a Domino abundè reficimur. Et tamen vix tantum beneficium accepimus, ac ſtatim non modò Domini noſtri conſuetudinem non imitamur, ut ad agendas gratias, & ad orandum nos conferamus; ſed plerumque in ipſummet cibi Largitorem, ac in tanti auctorem beneficii, contumeliis erigimur, & variis obſcœnis dictis factiſve delinquimus.

Iſta etiam Domini conſuetudo declarat, qualis debeat eſſe Chriſtianorum cœna: Ita enim nobis paſcendus eſt venter, ut nimio cibo diſtentus ſpiritum ab orando non impediat; ſed parcè & modeſtè corporis eſca ſumenda eſt, ut poſſit etiam oratione & precibus animus paſci. O quàm præclarum Inſtitutum eſt illud, quo gaudetis Mediolanenſes filii, cùm veſpere, horâ noctis ſecundâ, vel circiter, æris campani pulſu (*b*), in memoriam hujus Sanctiſſimæ conſuetudinis Filii Dei, ad orandum invitamini! Certè qui filii Dei probari volunt, & qui ejuſdem eſſe ſpiritûs cum Chriſto deſiderant, muneri ſuo deſunt, ſi Sacroſanctum hoc Inſtitutum aut non proſequuntur, aut deſerunt.

Sed oraturus poſt cœnam ad certum etiam locum Dominus accedens (licèt omni in loco ſit Deus, & ſit ubique adorandus) oſtendit inſuper, quædam eſſe loca orationi aptiora, quàm cetera. Hujuſmodi verò eſſe Chriſtianorum Eccleſias quis dubitet? Sacratiſſima, inquam, hæc Templa, tam multis precibus, & Sacroſanctis cæremoniis ad Dei honorem ab Epiſcopis

(*a*) *I. ad Theſſalon. V. v.* 17.

(*b*) Inter cetera, quæ ad exercendam Populi Mediolanenſis pietatem, paternæ ſolicitudinis ſtudio incenſus Sanctus Carolus Borromeus ſalutariter inſtituit, non poſtremum locum obtinet Oratio nocturna, ab ipſo ita diſpoſita, ut ſingulis diebus poſt primam noctis horam, dato quodam certo æris campani ſigno, Patresfamilias tum in hac Metropoli, tum in Diœceſi, unà cum Domeſticis ſuis domi propriæ ad orandum ſimul convenirent. Extant hujus præclari Inſtituti leges præſcriptæ in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis Parte VII., cum Literis Paſtoralibus a Sancto illo Archiepiſcopo ad Populum ſuum datis anno mdlxxii., necnon brevibus Literis Summi Pontificis Gregorii XIII. eodem anno Romà expeditis, quibus hoc Chriſtianæ pietatis opus ſummopere commendavit, ditavitque donis Indulgentiarum.

uſui orationis dedicata: Hæc, dico, Templa, in quibus tam mirabiliter reſidet Deus, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus Dei Filius, carne & ſanguine ſuo, innumeris Angelorum ac Beatiſſimorum Spirituum ſtipatus agminibus: Hæc Templa, in quibus omnia miſericordiam, gratiam, petitionum adimplementum promittunt; in quibus ſedet in propitiatorio Deus ipſe, ut propitietur; apertis & expanſis brachiis in Cruce perſiſtit, ut accedentes amplectatur; manus habet tornatiles, dona ſua retinere non valentes, ſed rite ac fiducialiter petentibus paratas effundere. Verùm ne mortis quidem ſuæ tempore, imo horà ipſa inſtante, a laudabili Inſtituto Dominus deſtitit, quin ad orandum, ùt conſueverat, proficiſceretur. Diſcite, hinc, filii, cùm adverſa vobis accidunt, cùm tribulationibus vehementioribus urgemini, non idcirco eſſe vobis ab oratione, aut a ceteris piis operibus, ac laudabilibus Inſtitutis recedendum; ſed retinenda ea omnia tunc multò tenaciùs, &, quò major eſt neceſſitas, eò diligentiùs ad ſuſcipienda remedia eſſe confugiendum.

Tranſit per Vallem Cedron (*a*), ad Paſſionem properans Dominus: Ac quidem non immeritò per vallem; jam enim ad humilitatis extremum feſtinat; jam pergit ſe demittere, quò non potuit Divina Majeſtas magis demitti. O profundiſſima vallis, Chriſti mors! Venit quidem e monte in vallem, cùm e Patris dextera deſcendit in Virginis uterum: Sed quantò adhuc fuit profundior vallis, mors hæc turpiſſima, Incarnatione Dominica! Nec ad mortem per quamcumque vallem tranſit, ſed per vallem *Cedron*, ideſt obſcuritatum; omnia ſiquidem in paſſione hac obſcuriſſima fuere. Obſcurum noctis tempus, quo comprehenditur, & ad Tribunalia perducitur; obſcuriſſimi Judæorum animi non minus tunc *in meridie*, quaſi in media nocte *palpantes* (*b*); obſcuriſſima paſſus eſt Chriſtus, per quæ adeo eſt obſcurata ejus Divinitas, ut Latro non Deus, ut *malefactor* (*c*) non Meſſias, ut *leproſus* (*d*) & infirmus non medicus, ut *vermis non homo*, ut *opprobrium hominum & abjectio plebis* (*e*), non Rex Iſraël ſit reputatus. Obſcuriſſimo demum tempore eſt paſſus, nam, prætërquamquod *ab hora ſexta, uſque ad horam nonam tenebræ factæ ſunt in univerſam terram* (*f*), ea etiam Mundi ætate eſt mortuus, qua omnes

(*a*) *Joannis XVIII. v. 1.*
(*b*) *Job V. v. 14.*
(*c*) *Joann. XVIII. v. 30.*
(*d*) *Iſaiæ LIII. v. 4.*
(*e*) *Pſalm. XXI. v. 7.*
(*f*) *Lucæ XXIII. v. 44.*

omnes fere homines profundiſſimis erant errorum & Idololatriæ tenebris immerſi; iiſque prorſus ſimiles, qui nocte quietem capiunt & ſomnum, in tenebris ſuis ac erroribus quieſcebant. Erant in tenebris Ethnici Deum verum non agnoſcentes; erant etiam Judæi Meſſiam verum, tamdiu expectatum & deſideratum crucifigentes; erant eorum Principes & Magiſtri, Scribæ & Phariſæi, *cæci* miſerrimi, *cæcis ducatum præſtantes* (*a*).

Per hanc ergo vallem tranſiit Dominus *trans Torrentem Cedron*, nempe torrentem illum, de quo Propheta ab ipſo edoctus prædixerat: *De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput* (*b*). Non ſic velociter ac de repente irrumpit torrens ille velociſſimus, ac pertranſit per vallem, ſicut *tranſierunt* in Dei filium omnes *iræ* Dei & *terrores* illius *conturbaverunt eum* (*c*).

Sequebantur illum Diſcipuli ejus. Sed quales milites, Jeſu dulciſſime, ad ſingulare hoc graviſſimum certamen tecum adducis? Scis, quia ad mortem properas; & non tibi ſocios adjungis, qui te poſſint a morte defendere? Scis, quia ventura eſt omnis turba *cum gladiis, & fuſtibus comprehendere te* (*d*); & tam paucos comites deligis, tam debiles & puſillanimes? *Vivit Dominus*, & anima ejus, quia ſi & vilibus, & timidis ſocietas tua ad mortem non denegatur, *ſequar* èt ego, omnium hominum viliſſimus & indigniſſimus, *te Domine mi Rex quocumque ieris* (*e*): *In quocumque loco fueris, ſive in morte, ſive in vita, ibi erit ſervulus tuus* (*f*).

Ibat ergo Dominus in montem Olivarum. O *Mons pinguis, mons coagulatus* (*g*); quanto myſterio, initium daturus Dei Filius operi, in quo ſumma ejus in nos miſericordia elucеſceret, ad te primùm acceſſit! Ecce columba illa a Noë extra arcam miſſa, quæ ad te accedit, Olivæ ramum captura (*h*), & non in ore, ſed in humeris paulo poſt allatura, Crucis, inquam, benedictum & vivificum lignum, per quod agnoſcant omnes, ceſſaſſe jam Diluvii iræ divinæ aquas, clauſas eſſe Cœli cataractas, reconciliatum humano generi Deum.

Tunc *venit Jeſus cum Diſcipulis ſuis in Villam, quæ dicitur Gethſemani* (*i*), hoc eſt vallis pinguis, vel olei; eſt quippe orationis

(*a*) *Matth. XV. v.* 14.
(*b*) *Pſalm. CIX. v.* 7.
(*c*) *Pſalm. LXXXVII. v.* 17.
(*d*) *Matth. XXVI. v.* 55.
(*e*) *Ibid. VIII. v.* 19., & *Lucæ IX. v.* 57.
(*f*) *II. Reg. XV. v.* 21.
(*g*) *Pſalm. LXVII. v.* 16.
(*h*) *Geneſ. VIII. v.* 8.
(*i*) *Matth. XXVI. v.* 36.

nis locus, vallis pinguedinis: Sed nec minus Chriſti in Paſſione humilitas, nobis eſt vallis pinguedinis; his ſiquidem duobus, veluti pinguiſſimo adipe, impinguatæ ſunt fidelium animæ. Erant circa torrentem hunc, quem pertranſierat Dominus, loca amœniſſima, deliciis plena, viridariis & hortis conſita, irrigante ea torrente Cedron. Sed jam ex quo ad hortum hunc pervenimus, *veniat*, obſecro, *dilectus meus*, Dominus Jeſus, *in hortum ſuum, & comedat fructum pomorum ſuorum* (*a*). Ingredere Domine, ut bibas vinum, quod *vinea, quam plantavit dextera tua* (*b*), eſt tibi redditura, ut *comedas fructus pomorum tuorum*, nempe hominum, quos tu in Paradiſi horto plantaveras. Verùm te potiùs, o Anima, ad ingreſſum hunc Dominus & Sponſus tuus invitat. *Veni in hortum meum ſoror mea Sponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini cariſſimi* (*c*) vos etiam de fructibus, & vino hujus horti. Conjungere in ingreſſu hoc, o Anima, Chriſto tuo, ſi eum amas; in tempore hoc tribulationis noli illum deſerere; ne terrearis: Scio quia delicias quæris; ſed hortus eſt, ex quo colliges inde fructus, tu quidem dulciſſimos, ſed amariſſimos Sponſus tuus Jeſus. Vide Domini tui delicias, vide ſolatia in afflictionibus ſuis. Ingredere, ingredere; adhuc non eſt derelictus a Diſcipulis ſuis; adhuc illum ſequuntur in hortum; vident quæ illic a Domino fiunt; *puſillum* enim *diſtat ab illis orans* (*d*). Vide èt tu, quid pro te agat. Adhuc Judas cum cohortibus non acceſſit, qui te in fugam conjiciat. Si Chriſti es Sponſa, Sponſum tuum ſequere, non in hortum tantùm ingredientem, ſed etiam ad Crucem poſtea progreſſurum; ut jure poſſis ſequi etiam reſurgentem, & in Cœlos aſcendentem. Laborabis, fateor, & defatigaberis in itinere; verùm refocillaberis etiam, & paſcèris; iniquum eſt enim, ut qui non laboravit, manducet; ſed ſi permanſeris cum illo in tribulationibus & Cruce, aſſumèris etiam ab ipſo ad æternæ gloriæ præmia (*e*).

Ingrediamur ergo pariter omnes hortum. O quàm meritò tantum hoc myſterium a te, Domine Jeſu, eſt in horto inchoandum! In horto olim noſtra omnis calamitas ruina & mors

(*a*) *Cant. Cantic. V. v. 1.*
(*b*) *Pſalm. LXXIX. v. 15. & 16.*
(*c*) *Cant. Cantic. V. v. 1.*
(*d*) *Matth. XXVI. v. 39.*
(*e*) *Lucæ XXII. v. 28. & ſeqq.*

mors traxit initium, cur non etiam in horto hoc per te incipiat inſtauratio noſtra & vita? In illo ſtultiſſima Adæ inobedientia juſtiſſimam in omnes ejus poſteros iram Dei concitavit; in hoc ſumma tua obedientia eumdem nobis Deum reconciliabit: Ibi Angelus malus Protoparentes ſeduxit; hìc te Angelus bonus confortabit: In illo Evæ ſuadenti Adam, peccando, conſenſit; hìc carni tuæ, mortem detrectanti Spiritus obedire præcipiet: Illic vetitum fructum Adam comedit; tu hìc de Crucis arbore decretos tibi a Patre comedes fructus: Illic *dentes filiorum obſtupuerunt* (*a*); hìc per te noxio ſtupore ſolventur: Illic in pœnam Adæ dictum: *In ſudore vultus tui veſcèris pane tuo* (*b*); hìc in ſudore ſanguineo vultus tui, nos cœleſtis gloriæ pane veſcemur. Æquum eſt ergo, hæc tanta myſteria in horto inchoëntur, ut èt tu Domine Animæ meæ dicere poſſis, *ſub arbore malo ſuſcitavi te: Ibi corrupta eſt Mater tua, ibi violata eſt Genitrix tua* (*c*): Ibi Eva *mater tua* te æternæ morti ſubjecit, ibi natura tua *eſt corrupta*; in hoc ergo horto conſolare jam filia, quia *te ſuſcitaturus* accedo, ac ante omnia ad orationem accurro, quæ cunctarum virtutum eſt amœniſſimus hortus, in quo carpuntur fructus, grati adeo Divinæ Majeſtati, & animabus ſuaves, ac iis, qui *percipiunt ea, quæ Dei ſunt* (*d*) dulciſſimi.

Et cùm perveniſſet ad locum dixit Diſcipulis ſuis: Sedete hìc, donec vadam illuc, & orem (*e*). Oraturus Dominus, ac orandi nobis præcepta traditurus, non ſolùm a Civitate recedit, ſed a ſuis etiam Diſcipulis ſejungitur; totum enim orantis animum Deus requirit, nec in turba manentibus loquitur, ſed *ducit in ſolitudine* Jeruſalem, *& loquitur ad cor illius* (*f*): quod etiam, cùm nos orandi locum doceret Dei Filius, præcepto expreſſerat dicens: *Cùm oras, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum* (*g*). In gravioribus quoque neceſſitatibus & ærumnis ſolitudo hæc, aptiſſimus eſt orationi locus. Docet inſuper Diſcipulos, ac nos in ipſis, quo clypeo adversùs inſurgentium tentationum tela ſimus armandi, inquiens: *Orate, ut non intretis in tentationem* (*h*): Hac enim vigilantia, & ſuì cuſtodia facilè deteguntur numquam dormientis Satanæ inſidiæ. Hauſit hanc a Domino doctrinam Petrus Apoſtolorum Princeps, qui poſtea eam nobis ineulcavit, admo-

(*a*) *Jerem. XXXI. v.* 29.
(*b*) *Geneſ. III. v.* 19.
(*c*) *Cant. Cantic. VIII. v.* 5.
(*d*) *I. ad Corinth. II. v.* 14.
(*e*) *Matth. XXVI. v.* 36.
(*f*) *Oſee II. v.* 14.
(*g*) *Matth. VI. v.* 6.
(*h*) *Ibidem XXVI. v.* 41.

admonens: *Fratres ſobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus, tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide* (*a*). Nec verò per hæc Salvatoris verba intelligendum eſt, oratione tentationes omnes extingui, ita ut orantes numquam Diabolus aggrediatur; quinimo animabus iis maximè inſidiatur ille perniciosiſſimus earumdem hoſtis & latro, quas ſpiritualibus donis & gratiis novit eſſe pleniores: Sed inſinuat Dominus, tentationes irruentes hac una orationis arte cognoſci, detegi, repelli. Tentamur quidem omnes; ſed ſi oraverimus, facillimum erit, de tentationibus victoriam reportare.

Non ſolùm autem ſejungitur a Diſcipulis ſuis, ſed ceteris relictis, maximo myſterio tres ſecum aſſumit, Petrum, ſcilicet, Jacobum, & Joannem (*b*); ut qui Divinitatis ſuæ in transfiguratione teſtes extiterant, eſſent etiam infirmitatis humanæ, pro nobis aſſumptæ; tum etiam quia hi plus aliis communiti forent, ad ſcandalum de Crucis ignominia fugiendum, cùm, quem viſuri erant hominem infirmum & paſſibilem, jam prius vidiſſent Deum glorioſum, & in majeſtate fulgentem. Hos etiam in ſuſcitatione mortuæ puellæ (*c*) hac eadem de cauſa teſtes adhibuerat. Sed o Diſcipuli, quàm diſpar inſpecturi eſtis hodie in horto ſpectaculum ab eo, quod vidiſtis in monte! Ibi eum veſtibus candidis indutum, facie ſplendente, ùt Sol, conſpexiſtis, cum Moyſe & Elia loquentem; ibi Patris vocem audiſtis, de illius Divinitate teſtimonium perhibentem (*d*): Hic verò videbitis languentem, afflictum, mœſtum, in terra proſtratum, facie ſanguineo ſudore conſperſa ac deformata, a ſatellitibus comprehenſum, ac latronum more vinctum, accùſatum, damnatum. O quàm diverſa ſpectacula, quàm diſpares aſpectus! Vos tamen felices, ſi cùm hæc videritis, illius, quod Sapiens monuerat, memores eritis, in die ſcilicet malorum, memoriam eſſe retinendam bonorum (*e*); ſi inquam, in hora hujuſmodi calamitatum & ignominiarum, majeſtas illa præterita & gloria vobis in mentem occurrerit. Et tu Petre, qui tum neſciens quid diceres, in monte illo perpetuò permanere deſiderabas, tuique pene oblitus, ceteris tabernacula tantùm fieri poſtulabas; tu, inquam, qui Crucis ipſum nomen ſemper adeo exhorruiſti,

(*a*) *I. Petr. V. v.* 8. *&* 9.
(*b*) *Matth. XXVI. v.* 37.
(*c*) *Marc. V. v.* 37.
(*d*) *Matth. XVII. v.* 1. *& ſeqq.*
(*e*) *Eccli. XI. v.* 27.

Digitized by Google

ruiſti, ut Dominum audiens de illa loquentem, reprehendere quodammodo non dubitaveris, dicens: *Abſit a te Domine* (*a*); heu, quàm tibi videbitur durum & aſperum, adeò nova & lacrymabilia intueri ſpectacula! licèt non nova tibi eſſe debuiſſent, de quibus toties, multò antea præmonitus fueras. Videbitis fratres, filii Zebedæi, Jacobe & Joannes, quæ ſint præludia calicis, quem bibiturus eſt Chriſtus; quem èt vos bibere poſſe affirmaſtis (*b*). Jam videbitis, aut videre incipietis, qualis Rex ſit Chriſtus, quale ipſius Regnum, cùm eum derelictum abſque ullo defenſore comprehendi videbitis; & agnoſcetis, quinam ſint, qui ad dexteram Chriſti ſuo ſint in Regno ſeſſuri.

His ergo præſentibus, *cœpit contriſtari*, *pavere*, *& mœſtus eſſe* (*c*); ſiquidem duabus primùm humanæ naturæ infirmitatibus ſubditur, dolori ſcilicet, ac timori. *Cœpit* igitur; jam aperta eſt porta ſuppliciis omnibus, ut Chriſti membra confodiant; jam recluſi ſunt fontes, per quos torrentes tribulationum atque afflictionum, Chriſti animam obruant & corpus. *Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum*, *univerſæ beſtiæ ſaltus* (*d*). Accedite timor, dolor, pavor, triſtitia, amaritudines: Ingredimini corpus, cor, animam Chriſti, & torquere incipite, ac ab eo exigere peccatorum noſtrorum pœnam. Tradita vobis facultas eſt, ut acerbiſſimè in illum ſæviatis: Divinitas ſe ſe in ſupremam ſpiritus partem recipiens, Humanitatem Chriſti vobis, & cruciatibus omnibus in direptionem reliquit. Neque quidquam Chriſti dignitati detrahitur, quòd in ſe ipſo paſſus ſit hos animi motus; quod enim in nobis *paſſio* dicitur, in ipſo Dei Filio *propaſſio* potiùs eſt appellandum. Aliter ſiquidem in ipſo extiterunt, quàm in nobis; cùm in nobis frequenter ad illicita ferantur, in ipſo verò numquam; in nobis ſæpe judicium rationis præveniant, in ipſo verò rationis imperio ſemper obſequerentur; ac demum numquam in ipſo ad ſe pertraherent libertatis arbitrium, prout in nobis efficiunt.

Sed multis de cauſis triſtari voluit, & pavere, ac mœſtus eſſe, quarum aliæ quidem ipſum Redemptorem, aliæ nos reſpexerunt. Ex parte ipſius, ut primò ſe verum hominem eſſe oſtenderet, dum eadem, quæ nos patimur, èt ipſe pateretur; ſubinde ut teſtificaretur, ſe non quomodolibet pati, ſed acerbiſſi-

(*a*) *Matth. XVI. v. 22.*
(*b*) *Ibidem XX. v. 22.*
(*c*) *Ibidem XXVI. v. 37.*
(*d*) *Iſaiæ LVI. v. 9., & Jerem. XII. v. 9.*

mis doloribus premi; ac demum ut nobis commendatam relinqueret exactiſſimam ſuam erga Patrem obedientiam, & caritatem in homines infinitam. Ex parte verò noſtrûm multa illum ad hoc toleranda adduxere. Quis ſanctiſſimorum Martyrum in ſuſcipienda morte alacritatem videns, imo eos ad mortem, veluti ad nuptias accurrentes inſpiciens; in ſe ipſo verò mortis horrorem ſentiens, illamque plurimùm timens, non deſperaſſet quodammodo illorum ſe poſſe conſequi præmia, quorum non eſſet promptitudinem, & intrepidum animum imitatus? Sed abſtulit deſperandi occaſionem Chriſti timor, & tædium ac dolor in morte; nam ſi Dei Filius timuit, triſtatus eſt, & pavit, nil mirum, ſi hæc eadem nobis contingant. Præterea ſuis illis infirmitatibus, omnes noſtras dulcedine implevit, animos roboravit, vires adjecit. Unde namque Andreas tanti amoris indicio Crucem eſt amplexatus; unde prunæ Laurentio, roſæ videbantur; unde Martyribus mortis nuncio nihil erat jucundius, niſi quia mortem Chriſtus timuerat? Sicuti enim aqua priùs amara, per plures terræ venas diſtillans, non modò amaritudinem deponit, ſed etiam locorum, per quæ tranſit, ſaporem aſſumens dulceſcit; ita pœnæ, tribulationes, mortes, priùs amariſſimæ, per Chriſti corpus tranſeuntes, depoſità penes ipſum amaritudine, poſtmodum ceteris dulciores ſunt redditæ. Quàm verò præclarum ac ſalutare hìc Dominus noſter in tribulationibus remedium nos docuit! Triſtatur ipſe, mœſtus eſt, tædio ac pavore conficitur; quo autem confugit? ad orandum: quid remedii adhibet? orationem, ut èt nos eadem incurrentes naufragia, iiſdem agitati procellis & fluctibus, ad eumdem confugiamus portum orationis. O quàm nobis fuit utilis illa Chriſti formido! Adæ in Paradiſo dormienti, tulit Dominus coſtam, ex qua Evam formavit; pro coſta verò, Adæ carnem immiſit (*a*): Et hodie ſecundus Adam Chriſtus fortitudinis ſuæ nobis tradidit coſtam, pro qua infirmitatis noſtræ carnem ipſe in ſe ſuppoſuit: Itaque ut nos fortes ac robuſtos efficeret, non dedignatus eſt ipſe infirmus ac debilis fieri.

Verùm ſi vultis hoc apertiſſimè videre, ipſum audite dicentem: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. O quanta fuit hæc tua triſtitia, Domine Jeſu; quando ipſa ſe ſola, etſi nulla tibi doloris alterius aut ſupplicii facta fuiſſet acceſſio, ipſa, inquam,

(*a*) *Geneſ. II. v.* 21.

quam, ſola ad mortem tibi infligendam ſuffeciſſet! Incipiebat quidem Dominus noſter corporeos dolores jam exteriùs oſtendere; verùm ne crederemus, interiorem ejus partem eſſe afflictionum expertem, etiam in ea ſe angi vehementiſſimè explicat; & ideo inquit: *triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: Suſtinete hìc, & vigilate mecum* (*a*). Quò tamdem deveniſti, o Deus æterne, ut dolores tuos ſervulis tuis velis aperire, ab ipſis quodammodo emendicans opem atque ſolamen!

Et ipſe avulſus eſt ab eis (*b*). Dominum meum vis amoris cum Diſcipulis ſuis detinebat adſtrictum; verùm ingens doloris vehementia eum ab ipſis divellebat, urgebatque ad ſolitudinem: Veræ ſiquidem conſolationis, & perfectæ orationis ſtudium, amovere cogit licita etiam humana ſolatia, quæ a dilectiſſimis ſociis expectari potuerant. Sed quia diligit tenerè Dominus ſuos; ne timeatis Diſcipuli, quia non nimiùm elongabitur a vobis veſtri amantiſſimus Magiſter, & Pater; *progredietur* enim *puſillum*, *quantum jactus eſt lapidis*, ne multùm a parvulis ſuis abſint materna illius viſcera, atque ut vos etiam intueatur; licèt ad orandum ſeparetur a vobis ad tempus. Verùm jam Domini mei cor occupaverat orationis & lacrymarum affectus; quamobrem vix eſt a ſuis elongatus, ut ſtatim ad orandum ſe ſe convertat.

Et o infinitam Dei demiſſionem! o humilitatis & doloris exceſſum! Confundere humana ſuperbia, & diſce, quomodo tibi ſit orandum, qualiter in oratione corpus componendum, ut interiorem animi contritionem, exterior etiam corporis geſtus & figura demonſtret. *Poſitis genibus* (*c*), *procidit* Dei Filius *ſuper terram in faciem ſuam* (*d*). Heu, quantus dolor illum invaſerat, pro quo extra ſe quodammodo pertractus, debilitatis naturæ viribus, ac corporis nervis, in terram procidit, & longiùs protrahens orationem, veniam inferiori ſuî parti dedit, ut Patrem rogaret, quòd, ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora! Inter orandum verò his potiſſimùm uſus eſt verbis: *Abba Pater mi*, *ſi poſſibile eſt*, *tranſeat a me calix iſte* (*e*). Omnia tibi ſunt poſſibilia: *ſi vis*, *transfer calicem iſtum a me: Verumtamen non mea voluntas*, *ſed tua fiat* (*f*). Orabat hic Chriſti caro a morte abhorrens, nec tamen ſpiritui repugnans; quippe quæ non abſolutè id peteret, ſed modò fieri poſſet,

(*a*) *Matth. XXVI. v.* 38.
(*b*) *Lucæ XXII. v.* 41.
(*c*) *Ibidem.*
(*d*) *Matth. XXVI. v.* 39.
(*e*) *Ibidem.*
(*f*) *Lucæ XXII. v.* 42.

ſet, & Dei voluntati non adverſaretur. Et quanta cum fiducia ab eo petebat, quem ingeminato, in ipſis etiam initiis, Patris nomine nuncupabat? Abba enim idem eſt, quod Pater. Attamen tantum abeſt mi Domine, ut id, quod tamquam verus homo ſecundùm carnem petis, ſit tibi concedendum, nempe ut tranſeat a te calix iſte, quin potius ſint *in te tranſituræ omnes iræ* Dei, & *terrores* Dei omnes *te conturbaturi* (*a*). Tu ſiquidem totius Mundi peccata in corpore tuo portas, & pro omnium hominum culpis es pœnas daturus, ut Divina adversùm nos indignatio in te uno conquieſcat. Hic ergo tuus erit calix, tibi a Cœleſti Patre ab æterno deſignatus, quem tu bibes, ut poſt te nos etiam calicem hunc per te dulcoratum libenter ebibamus. Factus eſt enim, dilectiſſimi, Dominus per omnia ſimilis nobis, ut ejus inſiſtamus veſtigiis (*b*); quamobrem, licèt quoad carnem, mortem horruerit, ſuam tamen voluntatem a divina numquam disjunxit; ideo inquit: *Verumtamen non mea, ſed tua voluntas fiat:* Quotieſcumque enim a Domino temporalia petimus, neceſſe eſt, hac etiam conditione petamus, ut Dei, non noſtræ ſatisfiat voluntati; omnia noſtra ejus moderantes arbitrio, vitam etiam ipſam in ejus beneplacitum millies exponere parati. Sic filia Jephte pro patris victoria, quamvis amaram, mortem tamen oppetiit (*c*). Hìc autem, o benigniſſime Domine, cùm te ſub conditione pro te ipſo orantem audio, nequeo, quin ejus memor ſim orationis, quam poſt in Cruce pro me ad Patrem effundes. Sine ulla tunc conditione pro me orabis; abſolutè mihi petes ignoſci; nihil tunc adjicies; plus enim me, quàm te vidèris diligere, qui te pro me exponere morti non dubitas: Ideoque hìc pro te orans, ab Angelo tantùm confortaris, illic pro me preces fundens, exaudieris a Domino; hìc oras voce, ibi cum lacrymis; hìc in Horto, illic in Cruce.

Ab hac igitur oratione cùm Dominus ſurrexiſſet, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, *invênit eos dormientes* præ triſtitia, quam animo conceperant, ob ea, quæ & ab ipſomet Domino futura audierant, & jam adverterant fieri. Increpavit tamen ipſos ſimul omnes primùm blandè admodum Dominus, inquiens: cur dormitis? *Non potuiſtis unâ hora vigilare mecum* (*d*)? ſingillatim verò ad

(*a*) *Pſalm. LXXXVII. v.* 17.
(*b*) *I. Petri II. v.* 21.
(*c*) *Judic. XI. v.* 36.
(*d*) *Matth. XXVI. v.* 40.

ad Petrum ait: *Simon, dormis (a)?* Tu, inquam, qui plura aliis te facturum pollicitus es; tu, qui aliorum es futurus Dux & Magiſter, *dormis?* Admonet verò omnes humaniſſimè: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem (b)*, quod licèt priùs etiam dixiſſet, tamen quia ingruentibus tentationum & tribulationum procellis, nullum eſt magis opportunum remedium atque refugium, id denuo memorat, ſimul iiſdem conſiderationem ingerens propriæ infirmitatis, dum ait: *Spiritus enim promptus eſt, caro autem infirma (c)*. Hoc profectò inter cetera a primis parentibus in nos hæreditario jure pervènit, ut licèt alta ſpiritu appetamus, ad ima tamen frequenter ipſa caro nos detrudat.

Iterum ſecundò *abiit* Dominus, *& oravit, eumdem ſermonem, dicens (d)*, quo clariùs & validiùs, quanta ipſius eſſet cordis afflictio, exprimeretur; & doceremur nos itidem, quanti faciat Dominus in oratione conſtantiam; hac quippe importunitate mirum in modum delectatur, ac plerumque differt dona largiri, ut ſæpiùs & ferventiùs petantur: Quod ſi longiorem etiam in illis concedendis moram ducat, non minimus tamen in orantem ex ipſa perſeverantia fructus redundat.

Rediit adhuc ab oratione ad Diſcipulos ſuos Dominus, qui non minus fortè pro illis, quàm pro ſe, animo angebatur. O mitiſſime Jeſu, tu verus ille es Moyſes, populi tui adeò amans, qui Tabernaculum intrabat ad Dominum, & exibat ad populum (e); quia filiorum tuorum caritas atque dilectio etiam ab oratione ipſa te cogebat recedere. Sed miſeri Diſcipuli! *Iterum invènit eos dormientes (f)*. O utinam non multò pejor ſæpe in nobis reperiretur ſomnolentia! *Illorum* enim erant *oculi* concepto præ triſtitia *ſomno gravati:* Nos infeliciſſimi, Chriſto pro nobis in agone poſito atque ſolicito, dormìmus, ut ne meditari quidem velimus extremos ejus anhelitus, nec vocem audire; terrenis curis adeo gravati, ut mentem ad tam alta myſteria excogitanda nequeamus attollere. Quòd ſi illorum tanta fuit confuſio, ut, quid reſponderent Domino, ignorarent; heu, quid nos inexcuſabiles arguenti in extremo judicio Domino, ac tot collata munera improperanti, & rationem expoſcenti, reponemus?

(a) *Marci XIV. v.* 37.
(b) *Matth. XXVI. v.* 41.
(c) *Ibidem.*
(d) *Marci XIV. v.* 39.
(e) *Exodi XIX.*
(f) *Matth. XXVI. v.* 43.

mus? *Quid reſpondebo*, ajebat Propheta, *ad arguentem me (a)?* Et nos, cùm inquirere cœperit Dominus, quid objiciemus, quid afferemus in medium?

Et relictis illis iterum abiit, & oravit tertiò *eumdem ſermonem dicens (b)*. Non caruit perſeverans Domini oratio fructu ſuo; *Apparuit* enim *illi Angelus de Cœlo, confortans eum (c)*. Dormiebat ſub junipero Propheta Domini Elias, Jezabelis ſævitiam fugiens, triſtis totus ac dolens, & mori mallens, quàm vivere; cùm ei Angelus Domini apparens, allato pane eumdem confortavit, propoſitâ itidem ei itineris conficiendi longitudine (*d*). Ecce Elias noſter Chriſtus, qui Jezabelem fugit, qui ſecundùm carnem, ùt audiſtis, mortem horrebat; ſed apparet illi Angelus Domini de Cœlo confortans eum: Et quid quæſo proponet, niſi æterni Patris gloriam ex ejus morte proventuram, Scripturarum omnium & prophetiarum adimplementum conſecuturum, & totius humani generis conſummandam Redemptionem? Forti, inquit Angelus, eſto animo, hominum fortiſſime, Deus de Deo. Quid te hæc prima Paſſionis terrent præludia? *Grandis adhuc tibi reſtat via (e)*. Hìcque arbitror ego, propoſuiſſe Angelum quæcumque eſſet ille paſſurus: Quæ quidem conſolatio non minuit fortè Domini mei dolorem; poſt eam ſiquidem *factus in agonia, prolixiùs orabat (f)*. O infinitam Dei dignationem! Ab Angelis, a ſervis ſuis & creaturis confortari non dedignatur; nec potuit Angelus tantæ calamitatis Domini ſui ſpectator, hac ſaltem ratione, Domino ſuo non ſubvenire. Sed quantò magis æquum eſt, compatientibus Angelis, nos Domino compati, propter quos hæc omnia fiunt?

Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram (g). Quid tibi cum ſudore, Domine Jeſu? Annon Adæ peccantis hæc fuerat maledictio, ut *in ſudore vultus ſui veſceretur pane ſuo (h)?* Si tu peccati particeps non fuiſti, cur peccati ſubjaces pœnæ? Ægrotis provocatur ſudor ad medelam: Ego, ego infirmus ſum, & tu ſudore manas; ego febri corripior, & tu bibis medicinam amariſſimam; ego in crapulis & ebrietate cor gravavi, & tu pro me dolore ac triſtitia compleris; in me pernicioſi & corrupti humores abundarunt, & tu ſanguinem e venis

(a) *Habacuc II. v. 1.*
(b) *Marci XIV. v. 39.*
(c) *Lucæ XXII. v. 43.*
(d) *III. Reg. XIX. v. 5. & ſeqq.*
(e) *Ibidem v. 7.*
(f) *Lucæ XXII. v. 43.*
(g) *Ibidem v. 44.*
(h) *Geneſ. III. v. 19.*

e venis emittis: Sudor hic tuus, Domine Jeſu, in me pertranſeat. Verùm quo ſudoris genere amantiſſime Deus afficeris? *Guttas* nempe *ſanguinis*, & non paucas, ſed multas emittis; *factus eſt* enim *ſudor tuus*, *ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*. Fuit hic verus & naturalis Chriſti ſanguis, qui e corpore ejus ſacratiſſimo præ vi doloris eſt expreſſus; ſed modo ſupranaturali & admirabili. Jam probe agnovimus, quia in te dolores omnes admittens, univerſa, quæ ſolari te poterant, longè abjeciſti: Siquidem carere voluiſti eo etiam ſolatio, quo nos in maximis quoque ærumnis conſtituti, aliquantulum videmur ſublevari, cùm graviſſimè dolemus; ad cor enim, quod eſt præcipua noſtri corporis pars, totus ſanguis, in ejus veluti præſidium & munimen, accurrit: At verò in te, totus hic idem a corde receſſit, ut per ſingulas corporis partes deflueret, adeò ut exangue & veluti inanime tunc in te cor permanſerit, doloribus oppreſſum. Declaraſti hìc nobis, quanta caritate eſſes mortem paſſurus, cùm hæc tantùm in te potuerit, ut ſanguinem etiam ſine ferro ex tuis membris eliceret. O Sanctiſſima Chriſti caro, cur nunc ſanguinem emittis? Nondum adſunt flagella, ſpinæ, clavi, lancea; nondum ſeriò agitur, nec ad tormenta eſt deventum: unde ergo hic ſanguis? Sed indicas tu mihi miſerrimo peccatori, quanta ſit interior Chriſti cordis afflictio, ex qua, veluti fumus ex igne, ſudor hic ſanguineus exundat.

Quis hìc, dilectiſſimi filii, infinitam illam animæ Chriſti afflictionem verbis exponat? Objiciebat ſibi ipſe oculis ſingula, quæ pro nobis erat paſſurus ſupplicia, dolores omnes & dolorum circumſtantias, quos etiam tunc tamquam delicatiſſimo ſuo corpori jam inflictos ſentiebat. Dolebat de ſcandalo Crucis ſuæ futuro, de Diſcipulorum fuga, de Petri negantis perjuriis, de miſerrimo Judæ exitu & deſperatione. Videbat, quàm gravis eſſet futura Divina ultio de ingrato Judæorum populo, a quo tam dira patiebatur, ſuper quem, cùm triumphans Civitatem ingrederetur, ita amarè jam fleverat, ad Jeroſolymam inquiens: *Quia ſi cognoviſſes èt tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi* (*a*). Volvebat quoque animo, quàm infructuoſa multis accidere deberet ejus Paſſio acerbiſſima; & ideo cum filia Jephte plorabat virginitatem & ſterilitatem ſuam (*b*), eò quod *ipſe*, *qui generationem ceteris tribuit*, in plurimis *ſterilis* eſſet permanſurus (*c*): Videbat

(*a*) *Lucæ XIX. v.* 42. | (*b*) *Judic. XI. v.* 38. | (*c*) *Iſaiæ LXVI. v.* 9.

debat omnia omnium peccata, & ſingula ſingulorum, pro quibus, quantum ad ſe, pretio mortis ſuæ erat Patri ſatisfacturus: Penſabat ingratam hominum malitiam, qui ejus ſanguine abutentes, æternæ morti ſe ſponte forent addicturi: Ardebat caritate infinita in Deum, & ideo premebant illum innumera ſcelera, quæ in Deum eramus patraturi, & ideo extremo dolore angebatur. Scio, ſcio tamdem Domine, quid te ſanguinem effundere juſſerit. Mea prorſus peccata, mea tuî ingratiſſima oblivio, Anima mea has guttas expreſſit ſanguinis: *Defectio hæc tenuit te pro* nobis *peccatoribus derelinquentibus legem tuam* (*a*), *ideo tabeſcere te fecit zelus tuus, quia obliti ſumus* (*b*) dolorum tuorum atque cruciatuum, nos indigniſſimi filii tui.

Quî ergo fieri poterit, Fratres, ut tantus Chriſti dolor excidat animis noſtris, ut torrens hic ſanguinis tam pretioſi in vanum emittatur? O Sacratiſſima terra horti Gethſemani, agnoſce theſaurum hunc infinitum, & ne operias ſanguinem illum, ſed nobis reſtitue, quia noſter eſt: Nos illum eduximus. Cur hæc cogitantes nos etiam non diſrumpimur, non deficimus, non tabeſcimus? Cur non liqueſiunt animæ noſtræ; cur hæ venæ non aperiuntur; cur non undique emittimus ſanguinem? Sed lacrymas ſaltem demus pro ſanguine, ſaltem memores ſimus & ſoliciti pro noſtra ſalute, quæ tam ſolicitum & anxium Dei reddidit Filium; ut quod ille pro nobis, hoc nos pro nobis ipſis faciamus. O quales cogitationes, & quàm ferventes volvebantur in Chriſti corde, ferro omni acutiores! Noverat ipſe ſolus, quid eſſet peccatum, qui ſolus comprehendebat, quis peccato offenderetur. O peccator, ſi ſcires et tu, quid ſit lethalem culpam contrahere, antequam de illa in animam admittenda conſilium caperes, mihi crede, ſanguine totus manares. O quàm grave, quàm laborioſum pondus eſt peccatum, quod non commiſſum, ſed mente tantùm conceptum, ſanguineo Dei Filium ſudore perfudit! Peccatum ipſe non fecit; ſed illud ſolùm meditatur, quod nos patravimus, & ſumus patraturi: Et tamen præ oneris gravitate in terram dejectus ſanguine diffluit. Age nunc peccator, & noxas tuas veluti feſtucam leviſſimam reputa, bibe venenum hoc, ùt aquam, infeliciſſime cæce: cogniturus, quando non proderit, quid ſit peccaſſe; quàm difficiles fuerint viæ, per quas nunc adeo libenter procurris ad mortem; quàm amara

(*a*) *Pſalm. CXVIII. v.* 53. (*b*) *Ibidem v.* 139.

Digitized by Google

amara fuerint pocula, quæ nunc ori tuo adeò dulcia videntur. Si ſudoris hujus memores fuerimus, vix percipio, quomodo Deum offendere poſſimus, & a graviſſimo hoc pondere nobis ſponte imponendo minimè deterreri.

Pars Secunda.

In agone poſitus acerbiſſimè confliċtabatur Dominus Jeſus, ac præ dolore ex illius membris guttæ ſanguinis decurrebant in terram; Apoſtoli autem dormiebant. Ergone Diſcipuli in tam gravibus Præceptoris veſtri anguſtiis ſomno oppreſſi jacetis? Abſit, Reverendi Sacerdotes, ut feralis hic ſomnus nos corripiat, in cura animarum tum noſtrarum, tum earum, quæ ſunt nobis a Domino commiſſæ; nam *cùm ſic dormirent homines, inimicus homo venit, & ſuperſeminavit zizania* (*a*). Sed non dormit proditor Judas, non ſatellites & cohortes, non qui quærunt vitam Chriſti perdere. Jam ſatis dormiſtis: Sufficit. *Ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet* (*b*). Horreſco, filii, dicere quod aċtum eſt poſtea; vix enim ſatis perpendere valeo, quid mirari potiùs debeam, Judæ-ne ſcelus, & obſtinatam Judæorum perfidiam, an Domini noſtri benigniſſimam caritatem. In multis quidem clariſſimè agnovimus, quòd *oblatus ſis* Domine, *quia voluiſti* (*c*); Iſte autem, quem ad orandum aſſumpſiſti, locus, præ ceteris multis, hoc apertiſſimè indicat. Potuiſſes tu profeċtò, qui *Cælum & terram fundaſti* (*d*), aliò te conferre; ſed locum elegiſti, quem qui te erat proditurus Judas optimè noverat, quia tu eò frequenter convenire conſueveras (*e*).

Et *adhuc loquente* Domino *ecce Judas Iſcariotes unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis, & fuſtibus, miſſi a Principibus Sacerdotum, & ſenioribus populi: qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè* (*f*). Erat improborum ſatellitum Anteſignanus Judas, qui, ubi primùm acceſſit ad Jeſum, dixit ei: *Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum* (*g*). Sic Joab Amaſam oſculatus, pugione con-

(*a*) *Matth. XIII. v. 25.*
(*b*) *Ibidem XXVI. v. 45. & 46.*
(*c*) *Iſaiæ LIII. v. 7.*
(*d*) *Pſal. LXXXVIII. v. 12., & Pſal. CI. v. 26.*
(*e*) *Joann. XVIII. v. 2.*
(*f*) *Matth. XXVI. v. 47. & 48., & Marci XIV. v. 43. & 44.*
(*g*) *Marci ibidem v. 45.*

confodit (*a*). Nec dedignatus eſt Dominus a Juda oſculum accipere, qui èt nunc quoque a tam multis proditur, dum impuro corde non modò eum non verentur oſculari, ſed etiam ſuſcipere audent: Quinimo, ſicut manſuetiſſimus Agnus ad eum, qui gladium præ manibus tenet quo eum mactet, accurrit; ſic ipſe Judæ obviam benigniſſimè proceſſit, dicens: *Amice, ad quid veniſti* (*b*)? O bonitas infinita! Si proditor eſt *amicus*; quonam affectu a te recipietur, qui te ex corde diligit & colit! Neſcit inimici nomen caritatis divinæ abyſſus, nec eos, a quibus proditur, nec carnifices, a quibus vulneratur, vocare novit, niſi amicos, inquiens: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me* (*c*). *Amice* ergo (ait Judæ) *ad quid veniſti?* Apoſtole, tot a me amoris donis affectus, *qui* hodie *mecum intinxiſti manum in paropſide* (*d*), quem Corpore meo & Sanguine nuperrimè pavi, cui ego tanta ſubmiſſione pedes ablui; tu, qui ſocius fuiſti meorum itinerum, adminiſtrator omnium nummorum, qui mihi a fidelibus tradebantur, teſtis meæ vitæ, auditor perpetuus meæ doctrinæ, conſtitutus a me in ſupremo gradu Eccleſiæ Sanctæ, lux Mundi, ſal terræ, coadjutor Filii Dei; qui a me in nullo umquam læſus, ſed ſupra meritum tuum ſemper dilectus & exaltatus fuiſti: majori ideo ſupplicio dignus: *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique. Et ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet: abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos in domo Dei ambulavimus cum conſenſu* (*e*).

Amice ergo *ad quid veniſti?* Ad perpetrandum ſcelus, quo nullum turpius a ſeculo excogitatum eſt, aut commiſſum. Tu proditor extitiſti, tu ſuaſor, *tenete;* tu conſultor, *ducite cautè;* tu forſitan etiam in Deum vivum manus injeciſti. Et cur tam cautè duci volebas? Num verebaris, ne, ſi fortè ſatellitum manus effugiſſet, Auctor miſericordiæ & pietatis in te deſæviret, te extremo ſupplicio afficeret, graviſſimè in te animadverteret? Sed unde hoc tibi potuit in mentem venire, qui eum ſemper ad indulgendum adeò promptum agnoveras? Annon, antequam illum proderes, minimè noverat, a te fore prodendum? Nonne, te præſente, hoc ipſe ceteris dixerat? Nonne Petro, aut reli-

(*a*) *II. Reg. XX. v.* 9. & 10.
(*b*) *Matth. XXVI. v.* 50.
(*c*) *Zachar. XIII. v.* 6.
(*d*) *Matth. XXVI. v.* 23.
(*e*) *Pſalm. LIV. v.* 13. & *ſeqq.*

reliquis mandare potuiſſet, ut te in fruſta minutiſſima lacerarent? Sed alienum fuit ſemper ab eo opus hoc puniendi (*a*); non plectere venerat, ſed parcere; non judicare quemquam, ſed abſolvere. Ah Juda, *Juda, oſculo Filium hominis tradis*, Deum ipſum, Magiſtrum tuum & indulgentiſſimum Patrem, quem tot miracula edentem vidiſti! Non veritus es, ne, divinâ ulciſcente dexterâ, aperiretur illico terra, & te, omnium hominum ingratiſſime, vivum abſorberet? Non cogitas, adhuc pœnitentiæ locum eſſe? An ignoras, quia in quacumque hora ingemuerit peccator (ait Deus), *omnium iniquitatum non recordabor ampliùs* (*b*)? Quo autem modo vel ſigno, hoc ſacrilegum ſcelus perpetras? Salutatione *Ave Rabbi*; *oſculo*, ſigno pacis. Et quæ iſthæc tanta audacia atque temeritas, ut perfido tuo ore, divinum Chriſti os audeas oſculari, & impuriſſimis manibus, latro nequiſſime, Regem gloriæ contingere?

Cùm verò tanta de Filio hominis virtus exire (*c*) conſueverit, quomodo nunc, ejus auctoritate, poteſtate, ac virtute non diminutâ, ad illius contactum non commoveris, non liqueſis, in lacrymas non reſolveris? Ignem ipſum caritatis oſcularis, & tangis; nec totus conſumeris? Adhuc durus & frigidus remanes? Proh inauditam duritiem! Sed utinam hiſce etiam temporibus, plures Judæ imitatores, ejuſque participes ſceleris non exiſterent! Quid enim eſt, impuris conſcientiis, peccatorum ſordibus fœdatos quoſdam ad Sacroſanctam Euchariſtiam ſumendam accedere, niſi Judæ oſculum Chriſto infigere? Annon hi, quem ille adhuc mortalem, infirmum, atque paſſibilem in manus Phariſæorum & ſatellitum tradidit, immortalem nunc, glorioſum, & impaſſibilem in manus peccatorum ac Dæmonum tradunt? Et quo in loco, o Juda, ſcelus tuum comples? In loco, inquam, orationis; in loco, in quo tot pro te Dominus lacrymas effudit, in quo tua illum cauſa tot anguſtiis compreſſit, ut ſanguineo ſudore conſpergi compulſus fuerit; in quo demum omnium virtutum ſcholam tibi aperuit. Sed ſi quæ condigna cauſa ad hoc te impuliſſet, ſi quam a Dei Filio noxam paſſus eſſes, excuſatione aliqua te dignum exiſtimaremus. Narra, obſecro, ſi quid habes contra ipſum, ne tam grave appareat facinus tuum. Verùm ipſa, quæ te impulit, cauſa auget in immenſum culpam tuam. Ut triginta lucrareris argen-

(*a*) *Iſaiæ XXVIII. v.21.* | (*b*) *Ezech. XVIII. v.22.* | (*c*) *Lucæ VI. v. 19.*

genteos, Deum vendidiſti, mercator viliſſime. Ergo tam parvi Chriſtum facis, *in quo* ſunt *theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei* (a)? O quàm meritò de te conqueritur Deus, inquiens: *Me appretiaverunt pretio* (b): me, inquam, qui ſum omnium Dominus, qui omnia ex nihilo creavi, & omnia poſſum redigere in nihilum; cui comparata omnia, nihil ſunt; *me*, inquam, infinitum, omnipotentem, inæſtimabilem, incomprehenſibilem, *appretiaverunt*; aliquid me condignum eſſe, imo aliquid ſupra me exiſtimarunt. Et quàm vile id eſt? *Pretio me appretiaverunt triginta argenteorum* (c), quo vel jumenta ipſa non diſtraherentur. Non tam vili ego te pretio, infeliciſſime, æſtimavi; non reputavi aurum ullum, aut argentum in tui poſſe compenſationem ſufficere; ſed meo proprio ſanguine te ſum paratus redimere. O maledicta & execrabilis avaritia! O ſcelus ſcelerum omnium graviſſimum! O horrenda hominum cæcitas! Ergo-ne ab homine potuit tam vilis haberi Chriſtus, ut tam vili pretio venderetur? Sed quid tu non audes; quò non impellis eos, quorum pectora invaſiſti? Et fortè nunc etiam multos non urges, ut non dico triginta argenteis, ſed unico quoque, eumdem Chriſtum, animas ſuas, ac ſe ipſos venum exhibeant? Nihil eſt ante te pretioſum, niſi terra, inter creaturas & elementa deſpectior, niſi montium ramenta & inanes exuviæ, aurum ſcilicet atque argentum. Profectò ſunt homines naturâ generoſi, & ſpeciem quamdam videntur Divinæ Majeſtatis referre; qui ergo tu illos adeò potes deprimere? O auri maledicta fames, quid non mortalia pectora cogis? Verè fames maledicta, quia numquam exples, ſed famelicos ſemper ſectatores tuos relinquis, imo quò magis paſcere videris, eò ipſorum ſemper famem auges, donec fame rabidos efficias, quò *famem patiantur ut canes* (d). Sed quem non deterreant, quæ ſociis tuis præmia diſponis? Diſcant hi, & videant, quis ſit avaritiæ fructus, quis avarorum finis in Juda. Nec pecuniis, quas accepit, perfrui potuit, [nam eas retulit, atque uti ſacrilegas ac profanas accipere illi, qui dederant, non auſi ſunt, & in corbonam mittere (e)]; ſed projecit in Templo, & in deſperationem adductus laqueo ſe ſe tamdem ſuſpendit, ac *crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera*

ejus

(a) *Ad Coloſſenſ. II. v. 3.*
(b) *Zachar. XI. v. 13., & Matth. XXVII. v. 9.*
(c) *Matth. XXVII. v. 9.*
(d) *Pſalm. LVIII. v. 7. & 15.*
(e) *Matth. XXVII. v. 5. & 6.*

ejus (*a*). Non in tantam ab alto & ſublimi gradu calamitatem primus Angelus Lucifer ſuperbiens decidit, ſicut e magno Apoſtolatus vertice, in profundiſſimum Inferni lacum Judas prolapſus eſt, ubi in æternum acerbiſſimas dabit pœnas, qui potuiſſet in regeneratione, adveniente Filio hominis ad generale vivorum & mortuorum Judicium èt ipſe ſedere (*b*), ac tamquam Mundi Judex Chriſto ſupremo Judici aſſiſtere. Exitus hic eſt eorum, qui levibus principiis avaritiæ obſiſtere negligunt. Erat Judas pecuniæ receptor, quæ Domino offerebatur; ex ea furto ſubtrahebat aliquos nummos, *loculos habens* (*c*); paulatim pecuniarum factus eſt ſervus & vile mancipium, donec earumdem amore captus, Deum ipſum vendere non exhorruerit. Quid mirum igitur, ſi èt nos tam ſæpe reprehendimus, filii, quæ fortè non adeo gravia vobis videntur, dum eos objurgamus, qui lucri causâ dies feſtos violare præſumunt, qui contractus illicitos exercent? Videte, quantam in Juda flammam parvulus in ſuî initio ignis excitaverit! Videte, quò auri amor ipſum adduxerit, ejus ſcilicet corpus ad laqueum damnans, & animam in Infernum dejiciens. Prudentiſſimè ſanè dixiſti Apoſtole Paule, eos, *qui volunt divites fieri, incidere in laqueum Diaboli* (*d*). Ecce Judas facto dictum comprobavit; ei namque Diabolus ſuadendo, laqueo corpus & animam infeliciſſimam rapuit. O miſerrima anima! Eſto jam in Inferno non ardeas, non doleas, non quidquam eorum patiaris, quæ alios torquent; hoc unum profectò, quàm intolerandum & grave tormentum eſt tibi, nempe cogitare: Ego eram Apoſtolus Chriſti; ego in tam nobile Collegium admiſſus. Potuiſſem in Cœlo cum Collegis meis æterna felicitate perfundi, & ab hominibus cultum & thura ad Aras recipere: Et (heu infelix!) pro triginta ſolis argenteis, quibus ne uti quidem mihi licuit, neque ullum mihi ſolatium præbuere, hic in æternum cruciabor. O quantus, & quàm gravis dolor irruet ſuper me, cùm in extremo magni Judicii die, ante Chriſtum quem vendidi, ante Collegas quos ſcandalizavi, ante totum Mundum conſiſtere compellar! O quàm intolerabilis tunc mihi erit pudor & verecundia! Utinam ſupplicia omnia mihi tunc duplicia ingererentur, dummodo grave hoc malum effugerem! Utinam operirer montibus, modò vultum illum, quem tam

(*a*) *Act. Apoſt. I. v.* 18.
(*b*) *Matth. XIX. v.* 28.
(*c*) *Joann. XII. v.* 6.
(*d*) *I. ad Timoth. VI. v.* 9.

tam indignè auſus ſum oſculari, non viderem! Triginta argentei, o filii, quid fecerunt! Fugite, fugite maximam peſtem avaritiam, fugite tyrannum. Credite, quia aurum tyrannus eſt crudeliſſimus, quia eſt viliſſima ſervitus avaritia. Nec vacat myſterio, quòd Principes Sacerdotum pecunias illas *in corbonam mittere* (*a*) noluerint; quæ enim per fraudem & illicitè ſunt acquiſita, retineri non poſſunt. Malè parta, o Mediolanenſes, reſtituenda ſunt; aut ſi non adſit vel ignoretur, cui reſtitui debeant, ſunt in pios uſus eroganda. De pecuniis verò illis *emerunt agrum, in ſepulturam peregrinorum* (*b*); ſanguinis enim Chriſti Domini noſtri pretio, *emptus eſt ager*, ideſt Cœlum, *in ſepulturam*, videlicet in perpetuam & ſempiternam quietem *peregrinorum*, omnium nempe hominum, qui quamdiu in Mundo ſunt, viatores ſunt, & *peregrinantur a Domino*, *non habentes hic Civitatem manentem*, *ſed futuram inquirentes* (*c*). Verùm det ſceleris ſui & avaritiæ pœnas proditor Judas; nos ad Chriſtum Jeſum redeamus.

Sciens itaque ipſe *omnia*, *quæ ventura erant ſuper ſe* (nihil enim illi umquam accidit novi, ad quod imparatus exiſteret, vel non id expectaſſet) *proceſſit* ultro, *& dixit* ſatellitibus: *Quem quæritis? Reſponderunt ei : Jeſum Nazarenum. Dicit eis Jeſus : Ego ſum* (*d*) : nomen illi maximè proprium, quod èt in Sacris Literis conſueverit divinam ejus naturam exprimere. *Qui eſt*, (præceptum fuit Moyſi ut diceret), *miſit me* (*e*); ipſe enim ſolus verè eſt per ſe ſubſiſtens, a nemine dependens, & ceteris omnibus tribuens eſſe. Hujus autem vocis tanta extitit vis, ut *abeuntes retrorſum in terram ceciderint* (*f*). Porro iſte eſt peccatorum cadendi modus, nempe retrorſum cadere; *juſti* ſiquidem & Deum timentes, licèt *ſepties* in die *cadant* (*g*), cadunt tamen in facies ſuas, & *Dominus ſupponit manum ſuam*, unde nec *colliduntur* (*h*), ſed faciliùs reſurgunt : At impii cadentes retrorſum, confringuntur, & difficiliùs ſe erigunt. O miſeri, cur, cùm protinus ſurrexeritis, ad tanti miraculi conſpectum proni in terram non adoraſtis, quem comprehendere acceſſeratis? Si Chriſti infirmi & paſſibilis vox tantum virium ac roboris habuit, quantum efficax erit, cùm ille glorioſus & triumphans ad judicandum veniet? Hæc vox monumenta aperiet, hæc ſparſos cineres & oſſa ad ſua corpora

(*a*) *Matth. XXVII. v. 6.*
(*b*) *Ibidem v. 7.*
(*c*) *Ad Hebr. XIII. v. 14.*
(*d*) *Joann. XVIII. v. 4. & 5.*
(*e*) *Exod. III. v. 14.*
(*f*) *Joann. XVIII. v. 6.*
(*g*) *Proverb. XXIV. v. 16.*
(*h*) *Pſalm. XXXVI. v. 24.*

pora reducet, hæc omnes revocabit in vitam. Quid faciet, o peccatores, vox illa Chriſti in Judicio, qua vos feriet, dicens: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus* (*a*); ſi hoc egit ejuſdem vox, in tanta infirmitate & diſcrimine exiſtentis? Ut ergo ſurrexerunt, poſtquam eos denuo interrogaſſet, imperavit, ut factâ Diſcipulis ſuis abeundi facultate, in ſe tantùm ſævirent, inquiens: *Si ergo me quæritis, ſinite hos abire* (*b*). O felices illos, quorum protector eſt Deus! Quantùm eſt de ipſis ſolicitus, quomodo eos veluti amantiſſima gallina ſub alas congregat (*c*), ut pullos dilectiſſimos a rapacium avium unguibus & inſidiis tueatur!

Verùm, quamvis ligetur ùt homo, ſe tamen pluſquam hominem, imo Deum oſtendit, cùm imperat, & ei obeditur; nec niſi volens a ſatellitibus comprehenditur, & quos a moleſtiis vult eripere, jubet ut incolumes dimittantur. Cùm ergo jam ipſum undequaque rabidiſſimi illi canes circumdediſſent, & in eum manus injeciſſent, videntes Diſcipuli ejus, quæ fiebant, armis ipſum defendere ſtatuerunt. Inter eos Petrus ceteris ardentior, miniſtri cujuſdam, Malchi nomine, auriculam gladio amputavit; quo tamen reprehenſo Jeſus eidem miniſtro auriculam reſtituit: nec deſtitit tam inſigne beneficium illi conferre, a quo tam barbara ipſi inferebatur injuria, bonum pro malo retribuens. O quantum, Petre, errabas, ſi Chriſti Regnum armis tuis defendi, aut propagari poſſe putabas! Annon tam multa Dominum videras facientem, ut ex iis facillimè poſſes comprehendere, numquam Dominum, niſi quando, ubi, aut quomodo vellet, moriturum? *Calicem ergo, quem dedit illi Pater, non vis ut bibat illum* (*d*)? Si Pater dedit, potuit-ne adeò bonus *Pater pro pane lapidem dare, aut pro ovo ſcorpionem* (*e*)? Vides-ne, te Mundi totius inimicum oſtendi inconſulto hoc zelo, cùm eidem conaris Redemptionem eripere?

In illa igitur hora reſpondens Jeſus turbis, & *Principibus Sacerdotum, ac Magiſtratibus Templi, & Senioribus dixit: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus comprehendere me? Quotidie apud vos ſedebam in Templo docens, & cùm quotidie vobiſcum fuerim in Templo, non extendiſtis manus in me, & non me tenuiſtis* (*f*): Unde ergo tam

(*a*) *Matth. XXV. v.* 41.
(*b*) *Joann. XVIII. v.* 8.
(*c*) *Matth. XXIII. v.* 37.
(*d*) *Joann. XVIII. v.* 11.
(*e*) *Lucæ XI. v.* 11. & 12.
(*f*) *Ibidem XX. v.* 52. & 53., & *Matth. XXVI. v.* 55.

tam novus & inuſitatus furor? *Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum* (*a*). Væ illis, dilectiſſimi, quibus Dominus dicit: *Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum*; quos ſcilicet videt peccantes & *in adinventionibus ſuis ire* (*b*) ſinit, quaſi dormiat, & non videat! O miſeri peccatores; *hæc eſt hora veſtra*; verè hora, quia breviſſima ſunt & momentanea, quæ delectant; æternum verò, quod cruciabit. Dies veniet, dies, inquam, Domini, quem vos effugere non poteritis, quique totus illius erit; cujus vobis nulla competet pars, quia nullam vos *horæ hujus veſtræ* partem Deo dare voluiſtis. Quid gloriaris miſer peccator de tua hac delinquendi libertate, de divitiis tuis & poteſtate? Annon vides, quia *tenebrarum poteſtas eſt* iſta; in tenebris denſiſſimis verſaris; nil niſi tenebroſum agis; atque *in tenebris ambulans, neſcis quò vadas* (*c*)? Et *quale tibi poteſt eſſe gaudium, qui lumen Cœli, in tenebris his ſedens, non vides* (*d*)? *Hæc eſt* igitur, dicit Jeſus turbis, *hora veſtra*; agite jam quod lubet, quoniam veniet poſtea dies, quando èt ego vobis pro meritis retribuam.

Hæc & alia cùm illis locutus fuiſſet, tamdem ab ipſis ſe comprehendi ligarique permiſit. Ergo in manus hoſtium venit Jeſus meus; & ego præ dolore non morior? Captus eſt ab inimicis Magiſter & Pater noſter; & vivimus? O duriſſima hominum corda! Heli cùm audiſſet filios ſuos occiſos, ſtetit: At ubi audivit, Arcam Dei a Philiſthæis captam, *cecidit de ſella retrorſum, juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt* (*e*). Ceperunt, inimici noſtri Arcam noſtram, Arcam, inquam, Divinitatis, Arcam fœderis & reconciliationis noſtræ cum Deo; omne bonum noſtrum abſtulerunt a nobis: quidquid deſiderari a nobis poterat, in eorum ſæviſſimas cruentaſque manus devènit. Nec ita rabidi lupi, capto innocentiſſimo Agno, fame agitati in eum deſæviunt, ùt furore agitati Phariſæi & Principes, ac Scribæ & ſeniores, invidiæ furiis acti, odio & indignatione ebrii in Chriſtum jam comprehenſum ſæviebant, ac crudeliſſimè illum & arctiſſimè vinciebant.

Sed quem ligatis miſeri? An vobis eum ligandi vis aderat, niſi ipſe ſponte ſe obtuliſſet? Numquid, cùm retrorſum ad ejus vocem cecidiſtis, reſurgere potuiſſetis, niſi ipſe permiſiſſet? Nonne

(*a*) *Lucæ XXII. v.* 53.
(*b*) *Pſalm. LXXX. v.* 13.
(*c*) *Joann. XII. v.* 35.
(*d*) *Tobiæ V. v.* 12.
(*e*) *I. Reg. IV. v.* 18.

Nonne ipſe vobis obviam proceſſit, Diſcipulos volentes reſiſtere coërcuit, injurioſum in vos Petrum increpavit, & damnum vobis illatum ſtatim reparavit? Cur ergo, qui futura quæcumque erant, ſciebat, in hortum hunc venit, niſi quia locus proditori ſuo cognitus erat? Ipſe, ipſe vos docuit, quomodo & ubi comprehenderetur. Samſon hic eſt fortiſſimus, qui tuî (o impudens Synagoga ingrata) amore captus, te inſtruxit, in quo omnis ejus fortitudo conſiſteret (*a*). Et quis ad docendum eum impulit, niſi ipſius voluntas, & tuî dilectio? Fruſtra, mihi credite o ſatellites, eum ligatis: Aliis ipſe funibus multò fortiùs obſtringitur, funibus ſcilicet ſuæ ardentiſſimæ caritatis. Rogabitis eum vos, ut vincula diſrumpat, nec volet; ut e Cruce deſcendat, & tamen, cùm omnia ei poſſibilia ſint, nihil horum perficiet. O quàm illum arctè ligarunt *funiculi Adam* (*b*), caro ſcilicet & natura noſtra, qua tam inſeparabiliter eſt nobis conjunctus! Et quæ eſt iſthæc veſtra dementia, ut putetis, poſſe vos Deum, niſi ipſe velit, vincire? Annon fortis a fortiore comprehenditur, atque alligatur? At quis Deo fortior? A Deo ergo ſolo ligandus eſt Deus: Non vos illum ligatis, non vos incomprehenſibilem comprehenditis, non vos demum ad Tribunalia & ad Crucem pertrahitis, ſed Pater. Omnia hæc in ipſo efficit æterni Genitoris voluntas, cui Filius obedire in omnibus ſtatuit, nec alio veſci cibo, quàm hoc, ut ſcilicet perficiat voluntatem ejus, qui miſit eum (*c*). Veriſſimum enim eſt quod ipſe hæc omnia prædicens dixerat: *Et nunc dixi vobis, priuſquam fiat: ut cùm factum fuerit, credatis. Jam non multa loquar vobiſcum: venit enim Princeps Mundi hujus, & in me non habet quidquam. Sed ut cognoſcat Mundus, quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio* (*d*).

Cohors ergo, & Tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum (*e*). Manus ergo ligantur, quæ cæcos illuminarunt, quæ leproſos mundarunt, quæ tot bona vobis ipſis, o Judæi, & filiis veſtris præſtiterunt. Et tu omnium ingratiſſime Malche, manus illas audes ligare, quæ recentiſſimè aurem abſciſſam tibi reſtituerunt? An potes oblivionem tam inſignis beneficii vix recepti, in tui ſceleris excuſationem prætendere?

(*a*) *Exodi XVI. v. 17.*
(*b*) *Oſee XI. v. 4.*
(*c*) *Joann. IV. v. 34.*
(*d*) *Ibidem XIV. v. 29. & ſeqq.*
(*e*) *Ibidem XVIII. v. 12.*

dere? O ſacratiſſimæ manus, ob quid talia commeruiſtis? Adæ manus ligari debuerant, nimiùm promptæ ad receptionem & eſum vetiti pomi, non vos; meæ manus vincula merebantur, non vos: Sed ligatæ vos eſtis, ut noſtræ a delictorum nexibus & vinculis ſolvantur. Ligantur verò Divinæ voluntatis funibus, ut noſtræ a mandatorum violatione arceantur. Ut nobis libertatem comparares, tu Chriſte ſervus es factus: Hanc autem libertatem nobis ipſe promiſeras per Prophetam tuum dicens: *Conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus diſrumpam* (*a*). Sed utinam Malcho Chriſtiani multi non eſſent magis ingrati! Ille execrandus apparuit, quia manus Medici, a quo tantam ſanitatem acceperat, cum ceteris fortè eſt auſus ligare. At nos, qui a tam multis & duriſſimis culparum vinculis ſoluti ab eodem Domino fuimus, quo non ſumus digni ſupplicio, cùm eidem Domino manus ligare impudentiſſimè non erubeſcimus! Annon Dei manus ligant, qui Sanctiſſimis illius inſpirationibus obſiſtunt? qui nec ſe ab ipſo duci ſinunt, nec beneficia recipere volunt? Annon Dei manus vinciunt, qui in proximis Dei opera impediunt, qui ſcandalizant puſillos? Deus illos vocat, & hi revocant; Deus illis bona proponit, & iſti eoſdem a bono divertunt. Annon Dei manus ligant, qui diffidentià ſuà gratiæ aditum occludunt? Num ignoratis, quia non poterat miracula facere Dominus quodam in loco, ob incolarum incredulitatem (*b*)? Annon Dei manus vinciunt ingrati; vel qui in Divinis muneribus recipiendis, & in agendo pro iiſdem gratias, negligentes ſe oſtendunt? Porro iſti beneficas Dei manus adeò vinciunt, ut etiam abundantiſſimos cœleſtium miſerationum fontes prorſus exiccent. Annon Dei manus ligant qui Deo honorem adimentes ſibi tribuunt, & bona ipſis a Deo ex mera liberalitate conceſſa, non aliunde, quàm a ſe ipſis habere ſe arbitrantur? Annon demum Dei manus ligant, qui infuſas animo conſolationes & dona vanè diſperdunt? Ligant profectò hi omnes miſerrimi manus Dei, quia cùm ſummè ille exoptet eis benefacere, id ipſi peccatis ſuis iniquiſſimè impediunt; quia cùm *ad oſtium ſtet* perpetuò Dominus *pulſans* (*c*), & expectans, *ut confeſtim aperiant ei* (*d*), non modo non aperiunt, ſed magis oſtium obſtruunt, & impedimenta impedimentis addunt: Imo etiam, ſi quando ad ipſos ingreſſus fue-

(*a*) *Jerem. XXX. v.* 8.
(*b*) *Matth. XIII. v.* 58.
(*c*) *Apocalypſ. III. v.* 20.
(*d*) *Lucæ XII. v.* 36.

fuerit, quemadmodum in proximis hiſce Feſtis faciet, cùm Sacratiſſimam Euchariſtiam ſument; vix erit ingreſſus, ac ſtatim eum contumeliis atque opprobriis inde egredi injuriosè compellent; ipſique revertentur ad vomitum, & *fient noviſſima illorum pejora prioribus* (*a*).

Comprehenſo Jeſu, *Diſcipuli* ejus *omnes*, *relicto eo*, *fugerunt* (*b*). Fuiſti profectò, Domine mi, *teſtimoniorum acervus* (*c*); in te enim uno quæcumque a Prophetis in Scripturis ſacris fuerant prædicta, adimpleri voluiſti. Prædixerat Zacharias: *Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves* (*d*): Ecce hodie percuſſus es a Domino propter peccata noſtra, & ſtatim diſperſæ ſunt oves. O Apoſtoli; cur toties prædixerat vobis Dominus Jeſus, quòd eſſet a Judæis comprehendendus, ligandus, flagellandus, crucifigendus, niſi, ut cùm hæc acciderent, ſcandalum non pateremini, præmoniti, & tot claris prædictionibus inſtructi? Tam citò ergo quæ in ultima ipſa cœna hac de re ab ipſo audiſtis, animis veſtris & memoriâ exciderunt? Ubi eſt fructus tot dulcium Chriſti ad vos verborum, quibus vos conſolari ſemper ſtudebat? *In vanum* ergo vobiſcum *laboravit*, *ſine cauſa & vanè fortitudinem ſuam* vobiſcum *conſumpſit* (*e*)? Ubi tot promiſſa, quibus vos illi obſtrinxiſtis? Ah Thoma, qui dixeras: *Eamus èt nos*, *ut moriamur cum eo* (*f*); ſic itur ad mortem cum Chriſto? Vix inſpicis turbas, & fugis? Ignaviſſimi & perditi milites; ſunt-ne hæc amicitiæ jura, ut in adverſis deſeratur amicus? Cur tam gravem additis afflicto Magiſtro veſtro afflictionem? Non ſic Ethai Gethæus, qui, cùm David a facie filii ſui Abſalom fugiens illi diceret, ut domi remaneret, reſpondit: *Vivit Dominus*, *& vivit Dominus meus Rex*, *quia in quocumque loco fueris Domine mi Rex*, *ſive in morte*, *ſive in vita*, *ibi erit ſervus tuus* (*g*). Hoc erat vobis dicendum Domino, & non dicendum tantùm, ùt plerique feceratis, ſed etiam, cùm ſeſe obtulit occaſio, opere adimpleri debebat. Siccine ergo Jacobe & Joannes poteſtis bibere calicem, quem bibiturus eſt Chriſtus, ſi vix ipſam calicis umbram videntes aufugitis? Eritis-ne ad ejus dexteram & ſiniſtram, ſi ipſum ſolum aliò trahi permittitis? Te Petre nunc alloqui

(*a*) *Lucæ XI. v. 26.*
(*b*) *Matth. XXVI. v. 56.*
(*c*) *Geneſ. XXXI. v. 47.*
(*d*) *Zach. XIII. v. 7. & Matth. XXVI. v. 31.*
(*e*) *Iſaiæ XLIX. v. 4.*
(*f*) *Joann. XI. v. 16.*
(*g*) *II. Reg. XV. v. 21.*

non libet; videbo enim paulo poſt, quantum crimen communi aliorum addideris culpæ.

Sed hæc fuga veſtra, o Diſcipuli, & infirmitas in Dei gloriam, & utilitatem noſtram vertetur; nos enim docuiſtis, ab errore veſtro deflectere. O Reverendi Sacerdotes, utinam omnes a Chriſti Diſcipulorum exemplo quæ ad nos pertinent diſceremus! Mihi credite; multò ferventiores eſſemus, magiſque conſtantes in Sanctis Inſtitutis promovendis, ac in procurando Dei honore, neque leves quaslibet hominum & Mundi objurgationes in miniſteriis noſtris optimè gerendis formidaremus; Vos autem, cariſſimi filii, non tam citò, ingruente adverſitate aliqua vel tentatione, Chriſtum in inceptis ſanctis operibus adimplendis desereretis. Putatis-ne, quòd nobilis illa Matrona, quæ mundi pompas abjecit, Scholis Chriſtianæ Doctrinæ frequens adeſt, ſingulis feſtis diebus Euchariſtico Cibo reficitur, ubi aliquas eam irridentes, aut hypocryſis & ſimulatæ Sanctitatis accuſantes audiret, a ſpirituali vita tam citò recederet? Minimè profectò, ne èt ipſa hujus Apoſtolorum infirmitatis particeps eſſet. Quàm multi hodie, ac etiam ipſa hora dum loquimur, fortè noſtris, imo veriùs Dei verbis commoti, ſtatuent priſtinos mores deponere, veterem hominem exuere, vitam in melius mutare, quæ retinere non poſſunt reſtituere, majori cura divinis rebus incumbere: At ubi primùm hinc fuerint egreſſi, quilibet Mundi aſpectus, quælibet, licèt inanis & frivola cauſa, ipſos in fugam convertet; & non intelligent, quia, relicto Chriſto boni totius ac vitæ fonte & auctore, in mala omnia prolabentur. Accidit profectò Domino, quod ipſe de ſe prædixerat: *Elongaſti a me amicum, & proximum, & notos meos a miſeria* (*a*): Quod etiam ipſum, ambigi nequit, quin incredibilem attulerit Chriſto dolorem. Sed dolere quoque plurimùm debuerunt Apoſtoli poſt fugam hanc: ſiquidem Chriſtus *bonorum noſtrorum non indiget* (*b*), qui ſufficit ſibi ſoli; nos verò cùm ab ipſo receſſimus, cùm eum amiſimus, non poſſumus tam gravem jacturam ægerrimè non ferre, ejuſque maxima damna minimè ſentire.

Ligatus ergo Dominus Jeſus a ſatellitibus ei improperantibus, tamquam latro aut viarum graſſator Civitatem ingreditur, quam quatuor ante dies, veluti Rex, imo nomine Regis Iſraël

(*a*) *Pſalm. LXXXVII. v. 19.* | (*b*) *Pſalm. XV. v. 2.*

Iſraël appellatus ac triumphans intraverat. Non hìc amplius Regio titulo ſalutatur, non veſtimenta ſternuntur, non rami de arboribus cæduntur; non ei ab omnibus acclamatur, non turbæ plaudentis reverentiam ſedens Aſinæ excipit. O ingratiſſima Civitas, tam tibi ipſi diſſimilis! Omnia nunc ei in oppoſitum exhibentur. Intrat pedibus ſuis, trahitur, urgetur, impellitur, vinculis plurimis conſtrictus, & innumeris etiam injuriis affectus. Et hæc ipſa confuſio ac ignominia in Civitate illa, in qua plura & inſignia miracula ediderat, in qua noviſſimè tot honores receperat, in quam tam multa hominum millia ad proximum diem feſtum confluxerant, quàm gravem Chriſto Domino cruciatum inflixit! I nunc Mundi ſectator, ejuſque honoribus ac favoribus confide: vide, quàm ſit inſtabilis! Vix quatuor prætereunt dies, & cui fueras gratiſſimus, te infenſiſſimum præſtabis; quique tibi omnes exhibuerant honores, ferre te & videre non poterunt; frangetur demum arundo, & tu in terram cades, & manum perforabis (*a*): Ægyptus enim, ideſt Mundus, arundo eſt; & nihil eſt vanius, quàm ejus vanitatibus & mendaciis fidem aliquam adhibere; nihil ſtultius, quàm ejus fraudes & aſtutias non agnoſcere; nihil infelicius, quàm fucatis ejus felicitatibus allici & capi.

Intrantes itaque ſatellites Jeruſalem, ac prope domum Annæ, qui erat Socer Caiphæ Pontificis anni illius (*b*), pertranſeuntes, læti ac triumphantes, *ſicut victores captâ prædâ* (*c*), aut milites cum captivo hoſte ligato Civitatem intrantes, ad Annam accedunt: Ecce dicentes: (fortè cum incredibili gaudio), quem tamdiu perdere deſideravimus. Effugiat enim, ſi poteſt, manus noſtras; lateat nunc, ſi locus ei ſuppetit, in quo abſcondatur: Non abibit profectò e manibus noſtris impunitus ſacrilegus hic ſeductor. Fruemur tamdem optata pace, nec oculis amplius obverſabitur perturbator iſte noſtræ Civitatis, publicæque quietis. Multa inde eidem exprobrantes, & impuriſſimo ore in eum evomentes, *duxerunt Jeſum ad Caipham Principem Sacerdotum*, ubi Scribæ & Seniores convenerant (*d*), expectantes ſatiari carnibus Chriſti. Ipſo autem intrante, quis exprimat quantâ perfidi illi omnes lætitiâ & exultatione exundaverint? Deſideraverant tam longo tempore hunc diem. Moleſtiſſimus iis erat

(*a*) *Iſaiæ XXII. v.* 25.
(*b*) *Joann. XVIII. v.* 13.
(*c*) *Iſaiæ IX. v.* 3.
(*d*) *Matth. XXVI. v.* 57.

erat Chriſtus, videbatur, ab ipſis *animas* eorum *tollere* (*a*): Facti ſunt jam voti compotes, idcirco Deo gratias egiſſe illos arbitror pro tanto dono, quod ſe putabant aſſecutos. O infeliciſſimi ac ſtultiſſimi cæci! de quo triſtari opus eſſet, vos lætamini, & de veſtra infelicitate ac miſeria gaudetis. Non ſemper tamen gaudebitis: breviſſimus riſus hic veſter, heu quàm amaro nimiùm dolore miſcebitur; & extrema hujus veſtri gaudii, acerbiſſimus luctus occupabit (*b*)!

Cœpit primùm Caiphas Dominum, uti læſæ Divinæ & humanæ Majeſtatis reum, ſubjicere examini, *& de Diſcipulis, ac doctrina ejus interrogare* (*c*). Jeſus autem, quia de Diſcipulis nihil præclari proferre poterat, utpote quorum infirmitatem non tam vidiſſet recentiſſimè, ſed etiam expertus foret, de doctrina tantùm reſpondit, quàm ſe publicè, & non privatim, aut in angulis & conventiculis docuiſſe affirmavit (prout miſerrimi Hæretici faciunt); ideo ab ejus auditoribus, quos habuerat plurimos, poſſe hæc omnia facilè intelligi (*d*). Quidam verò Caiphæ adulator & miniſter, illic adſtans, quòd magnam domino ſuo injuriam a Chriſto irrogatam autumaret, ut maledictam domini ſui gratiam aucuparetur, Dei odium incurrit, & Dei Filio alapam impingere eſt auſus, inquiens: *Sic reſpondes Pontifici* (*e*)? O ingratiſſima Domino conditori tuo terra, quomodo tantam labem Deo illatam tuliſti? Cur non ſtatim aperta temerarium illum vivum deglutiſti? Quid agis o ignis? Cur non e Cœlo deſcendis, & hominem hunc, omnemque domum illam incolentes non conſumis? Ubi eſt, mors, juſtitia & æquitas tua? Oza, eò quòd labentem Arcam, calcitrantibus bobus manu appoſita ſuſtinere voluiſſet, ſtatim mortuus cecidit (*f*): Et impius iſte nequiſſimus, qui non Arcam ſuſtentare voluit, aut a lapſu defendere, ſed vivam Divinitatis Arcam, Cœli & terræ Regem, Deum ipſum alapâ præſumpſit impetere, adhuc vivit; nec temeritatis ſuæ pœnas graviſſimas luit? Et quæ umquam pœnæ, qui ignes, quæ ſupplicia, tanto puniendo facinori non erunt minima atque leviſſima?

Sed multò majora pati pro me paratus eſt Dominus; unde non illi, ſed mihi potiùs ſuccenſere debuiſſem, propter quem & ala-

(*a*) *Joann. X. v. 24.*
(*b*) *Proverb. XIV. v. 13.*
(*c*) *Joann. XVIII. v. 19.*
(*d*) *Ibidem v. 20. & ſeqq.*
(*e*) *Joann. XVIII. v. 22.*
(*f*) *II. Regum VI. v. 6. & 7.*

& alapam & omnia pertulit Dominus; qui tamen mitiſſimè & benigniſſimè reſpondit: *Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem benè, quid me cædis* (*a*)? Potuiſſet ipſe, *qui ventis imperabat, & mari, & obediebant ei* (*b*), imperare tunc creaturis omnibus, ut Creatori illatam ulciſcerentur injuriam; ſed remiſſionis & manſuetudinis voluit ipſe nobis exempla præbere, ut quemadmodum ipſe fecit, èt nos faciamus (*c*). O tempora, o mores! Impingat jam quiſpiam alapam in aliquem, licèt viliſſimæ conditionis hominem, imo potius ignobiliſſimum vermem. Sed quid dico alapam? Inferat contumeliam etiam verbo: apparebit-ne in illo iſta Chriſti manſuetudo & benignitas? Nequaquam profectò: Verùm pro verbo alapas, vulnera, & mortem reddet; imo èt quandoque non in eum ſolum, qui contumeliam intulit, iratum & injurioſum ſe oſtendet, verùm etiam in omnes ejus liberos, conſanguineos, domeſticos, & amicos. O bone Deus, quis ſtupor hic eſt? Rex Cœli & terræ, Dei Filius alapas patitur; & ſaccus ſtercorum, cibus vermium, vas putredine plenum, fœdiſſimus peccator ne verbum quidem pati poteſt? Et ſunt hi Chriſtiani? Et adeo erunt impudentes, ut ante hunc Dominum audeant accedere, & pro peccatis ſuis veniam petere? *Homo homini reſervat iram; & pro eo quis deprecabitur* (*d*)? Neſcio quidem quid magis admirer, an immenſam Chriſti patientiam & tolerantiam, an verò inexplicabilem hominum ſuperbiam.

Cùm verò plura falſa teſtimonia adversùs Jeſum quærerentur, & adveniſſent, & a ſe ipſis diſſentirent; interrogavit denuo Caiphas Dominum ſuper his, quæ ei objiciebantur. Ipſe verò ſiluit ſemper, & nihil reſpondit (*e*). Sed non ſilebat cor ejus, imo lamentabatur & dolebat ſuper populi ſui ingratitudine & cæcitate, atque illorum delicta & pœnas, quas pro iis daturi erant, acerbiſſimè deplorabat; dicens ipſe, quod in ejus perſona prius dixerat David: *Aſſlictus ſum, & humiliatus ſum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei: Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus* (*f*). *Et qui inquirebant mala mihi locuti ſunt vanitates, & dolos tota die meditabantur: Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Et factus*

(*a*) *Joann. XVIII. v.* 23.
(*b*) *Lucæ VIII. v.* 25.
(*c*) *Joann. XIII. v.* 15.
(*d*) *Eccli. XXVIII. v.* 3. & 4.
(*e*) *Marci XIV. v.* 56. & *ſeqq.*
(*f*) *Pſalm. XXXVII. v.* 9. & 10.

Digitized by Google

factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones (*a*).

Tertiò demum interrogavit eum Pontifex, & cum juramento adſtrinxit inquiens: *Adjuro te, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus Filius Dei* (*b*). Silentio ob Dei reverentiam, in cujus nomine adjuratus fuerat, Chriſtus finem impoſuit: Sacroſancta enim res eſt adjuratio, nec niſi Religionis causâ, ac debitis adhibitis circumſtantiis eſt proferenda. Itaque *dicit illi. Tu dixiſti: Ego ſum. Verumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis ſedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus Cœli* (*c*). Hæc ubi *Princeps Sacerdotum* audivit, eumdem blaſphemiæ reum judicavit, ac in tanti, ùt ipſe falsò aſſerebat, criminis deteſtationem, *ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam: Quid vobis videtur? At illi* condemnaverunt eum eſſe reum mortis, *reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis* (*d*). Audite blaſphemi, qui impudico ore Deum & Sanctos non dubitatis probris ac contumeliis afficere, qui veſtram linguam, quam a Deo recepiſtis, ut ipſum laudetis, in eumdem temerario auſu retorquetis; audite, inquam, quàm grave ſcelus, etiam apud impios iſtos, ſit blaſphemia! Pontifex *veſtimenta* in hujuſmodi deteſtationem *ſcidit;* Sacerdotes verò, quem blaſphemum reputant, abſque ulla ſpe veniæ, *reum eſſe mortis* declarant. Et profectò ſi in Regem aliquem injuriam inferens, reus eſt mortis, quantò magis qui Deum ipſum contumeliâ afficit? Sed non poteſt blaſphemus eſſe Chriſtus, o Caiphas; neque enim in ſe ipſum injurioſus eſt Deus. Utinam ſic tu Dei honorem quæreres, ùt ipſe! *Honorificavit* ipſe ſemper *Patrem ſuum* (*e*): quod de ſe dixit, pro veritate & adjuratione coactus dixit. Itaque injuſta & præceps eſt, o Judæi, veſtra ſententia. Ergo reus eſt mortis is, *cui dedit Pater habere vitam in ſemetipſo, ſicut ipſe habet* (*f*)? Reus eſt mortis is, *per quem omnia ſunt* (*g*), & vitam habent? Is, *in quo vivimus, movemur, & ſumus* (*h*)? Is, qui attactu, verbis, & fimbriis veſtimentorum tot morbos a veſtro populo depulit? Reus eſt mortis, qui paulo ante & alios, & Lazarum quatriduanum a mortuis ſuſcitavit (*i*)? *Qui venit* in hunc Mundum, *ut* homines *vitam habeant, & abundantiùs habeant* (*k*)? cujus vocem *qui audit, vivit*

(*a*) *Pſalm. XXXVII. v.* 13. *& ſeqq.*
(*b*) *Matth. XXVI. v.* 63.
(*c*) *Ibidem v.* 64.
(*d*) *Ibidem v.* 65. *&* 66.
(*e*) *Joann. VIII. v.* 49.
(*f*) *Ibidem V. v.* 26.
(*g*) *I. ad Corinth. VIII. v.* 6.
(*h*) *Act. Apoſt. XVII. v.* 28.
(*i*) *Joann. XI. v.* 43. *&* 44.
(*k*) *Joann. X. v.* 10.

vit (*a*)? Reus eſt mortis *panis vitæ* (*b*), *vita*, *& reſurrectio mortuorum* (*c*)? cujus vocem audient in die Judicii mortui omnes, & reſurgent, & cineres combuſti ac diſperſi, & carnes a piſcibus, avibus, ſerpentibus, & beſtiis devoratæ, & oſſa huc illucque aſportata colligentur? Vos potiùs, vos iniquiſſimi homicidæ vel Deicidæ, eſtis mortis rei, qui auctorem vitæ condemnaſtis, & cruci affixiſtis.

Et tunc *viri*, *qui tenebant eum*, *illudebant ei* (*d*). Hæc autem illuſio eò gravior erat, quò major Magiſtratuum rabies, quibus illi adulabantur, & a quibus gratiam peſſimâ hac ratione captabant. *Et expuerunt in faciem ejus*, *& velaverunt eum*, *& colaphis eum ceciderunt*, *alii autem palmas in faciem ejus dederunt*, *& percutiebant faciem ejus*, *& interrogabant eum dicentes*: *Propbetiza nobis*, *Chriſte*, *quis eſt*, *qui te percuſſit*? *& alia multa blaſphemantes dicebant in eum*. *Et miniſtri alapis eum cædebant* (*e*). Neque ab Evangeliſtis hìc omnia deſcripta putetis; nam nullum fuit immanitatis & contemptùs genus, quod rabidiſſimi illi canes in Chriſtum non exercuerint; capillos ejus etiam & barbam ſummo cum dolore evellebant. O ſacratiſſima facies, Angelis ipſis deſiderabilis; facies, quam priſci illi Patres adeo videre optabant, ut dicerent: *Oſtende nobis faciem tuam*, *& ſalvi erimus* (*f*); quid in te video? Tu Domine, qui *ſpecioſus* eras *formâ præ filiis hominum* (*g*), quomodo factus *es vermis*, *& non homo*, *opprobrium hominum*, *& abjectio plebis* (*h*)! Sed nil mirum; quia ſic vis, ſic ab æterno ſacroſanctæ voluntati tuæ beneplacitum fuit, ſic per Prophetas ſervos tuos prædixiſti: *Dominus aperuit mihi aurem*, *ego autem non contradico*: *retrorſum non abii*. *Corpus meum dedi percutientibus*, *& genas meas vellentibus*: *faciem meam non averti ab increpantibus*, *& conſpuentibus in me* (*i*). Tu, inquam, ille es, de quo jam multò antea dictum fuerat: *Dabit percutienti ſe maxillam*, *ſaturabitur opprobriis* (*k*). Sed non ſaturatus tu fuiſti opprobriis, quia caritas tua erat inſatiabilis, qua multò plura pro me pati fueras paratus, quàm ea, quæ paſſus es, licèt innumera atque graviſſima. Quis hæc in cane, aut in bruto fieri videns non compatiatur, non totus commoveatur? At quantò

Tom. IV. M magis,

(*a*) *Joann. V. v.* 25.
(*b*) *Ibidem VI. v.* 35.
(*c*) *Ibidem XI. v.* 25.
(*d*) *Lucæ XXII. v.* 63.
(*e*) *Matth. XXVI. v.* 67., *& Luc. XXII. v.* 63. *& ſeqq.*
(*f*) *Pſalm. LXXIX. v.* 4. *&* 8.
(*g*) *Pſalm. XLIV. v.* 3.
(*h*) *Pſalm. XXI. v.* 7.
(*i*) *Iſaiæ L. v.* 5. *&* 6.
(*k*) *Thren. III. v.* 30.

magis, ſi hominem ita malè haberi conſpiciat? Quo autem animo ferenda ſunt, cùm Dei Filio irrogentur? Solus Deus multiplicis hujus illuſionis & improperii gravitatem agnovit, qui ſolus infinitam magnitudinem ſuam comprehendere poteſt: ideo dicit ipſe, qui patitur: *Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam* (*a*), quia tu ſolus, quis & quantus ſum, noſti.

Attamen non affligebatur ſolùm intus atrium a ſatellitibus & miniſtris Dominus Jeſus; ſed extra etiam ab eo, quem adeo carè diligebat, Petro; nam dum intus ab illis illuderetur, ab hoc extra negabatur. Cùm enim a longè Dominum ſequeretur, & introductus fuiſſet a Diſcipulo noto Pontifici (*b*) [erat enim foris deorſum, in atrio *calefaciens ſe* (*c*) cum miniſtris, dum Chriſtus in loco interiori degebat] ancillula autem quædam eum vidiſſet, primùm interrogavit: Numquid *èt tu cum Jeſu Galilæo eras* (*d*)? aliis enim priùs dixerat, *èt hic cum illo erat:* Ipſe verò negavit, inquiens: *Non ſum* (*e*), *non novi hominem* (*f*); & verè dixit, quia non erat is, qualem ſe fore promiſerat. Tum exiit atrium, non tamen portam exteriorem, & cantavit Gallus, nec Petrus reſipuit. Eo verò ingrediente, alia quædam ancilla ait: *Et hic erat cum Jeſu Nazareno;* nec non èt ſervus quidam: *Et tu ex illis es* (*g*), & plures ſimul eum interrogaverunt: *Numquid èt tu ex illis es?* Negavit Petrus, & cum juramento. Tum tertiò ſervus quidam inquit: *Verè èt hic cum illo erat, nam Galilæus eſt;* & alii plures: *Verè èt tu ex illis es, nam & Galilæus es, & loquela tua manifeſtum te facit* (*h*); & *Cognatus* Malchi, *cujus abſciderat Petrus auriculam*, ſubdidit: *Nonne ego te vidi in horto cum illo* (*i*)? Quoniam verò hic eum efficaciùs videbatur convincere, iterum negavit, & ait Petrus: *Homo, neſcio quid dicis:* ille autem *tunc cœpit deteſtari, & jurare, quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis* (*k*). Et hæc fuerunt quidem egregia Petri facinora, qui priùs, *etiam ſi omnes ſcandalizati fuiſſent in Chriſto, ipſe tamen* audacter promiſerat, *ſe numquam ſcandalizandum* (*l*). Et quidem ſi culpam hanc undequaque diligenter perpendamus, graviſſimam fuiſſe agnoſcemus, & plura adnotare poterimus, ne èt nos in idem ſcelus prolabamur. Ac in primis quod

(*a*) *Pſalm. LXVIII. v.* 20.
(*b*) *Joann. XVIII. v.* 15.
(*c*) *Ibidem v.* 25.
(*d*) *Matth. XXVI. v.* 69.
(*e*) *Joann. XVIII. v.* 25.
(*f*) *Matth. XXVI. v.* 72.
(*g*) *Ibidem v.* 71. *& ſeqq.*
(*h*) *Ibidem v.* 73.
(*i*) *Joann. XVIII. v.* 26.
(*k*) *Matth. XXVI. v.* 74.
(*l*) *Ibidem v.* 33.

quod ad tempus attinet, quo hæc acta fuerunt, nox erat & frigus, *& calefaciebat ſe Petrus ad ignem* (*a*) impiorum miniſtrorum. Si nox erat, quid mirum, ſi juſtitiæ Solem non videbat? Si frigus erat, quid mirum, ſi caritate non ardebat? Si impiorum igne calefiebat, quid mirum, ſi eorum participabat operibus? Verè, ubi nox eſt peccati & ignorantiæ, ubi deficit caritatis calor, ubi calefacit ignis concupiſcentiæ, nil ſupereſt, niſi ut negetur Chriſtus.

Verùm ad ea, quæ Petrum propiùs attingunt, & ad potiores criminis hujus circumſtantias deſcendamus. Quis eſt, qui negavit? Is profectò, qui deſignatus fuerat petra, ſupra quam fundaretur Eccleſia (*b*), qui futurus erat myſtici corporis Chriſti caput viſibile; is, qui aliàs tam fuerat caritate fervidus, ut fræno in peccatis puniendis egere potiùs videretur, quàm ſtimulo; qui toties tam multa de ſe ipſo ſpoponderat, quòd, *etiamſi mori oportuiſſet, numquam Dominum ſuum negaſſet* (*c*); qui antea tam apertè confeſſus fuerat: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi* (*d*); qui debebat alios *confirmare* (*e*); qui demum in ſe ipſo & viribus ſuis tantùm confidebat. Quem verò negat? Negat, ſe ejus eſſe Diſcipulum, imo nec eum hominem noſſe, quem Dei Filium fuerat antea confeſſus, quem olim tantì fecerat, ut diceret: *Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine* (*f*); a quo prius in æternum nolebat pedes ſuos lavari (*g*); quem paulo ante in monte Thabor transfiguratum, mortuos ſuſcitantem, cæcos illuminantem, infirmos ſanantem, Dæmones expellentem, & mirabilia alia innumera operantem conſpexerat; quem relictis omnibus, fuerat ſequutus; cui dixerat: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes* (*h*): Hunc, inquam, negat. Et fortè minis impulſus, tormentis coactus, maximis præmiis inductus, vel a Judicibus juſſus? Nil horum fuit in cauſa, ſed ſola mulierculæ vox eum ad Chriſtum negandum adduxit. O quàm perículoſus fuit ſemper & pernicioſus hominibus, hujuſmodi ſexus muliebris! Mulier primum Parentem ad peccandum incitavit, peccati fuit origo, & per peccatum, mortem & mala omnia in mundum invexit, atque calamitatum omnium noſtrarum & miſeriarum fuit occaſio. Mulier fortiſſimos Samſones, ſapientiſſimos Salomones, juſtiſſimos

(*a*) *Marci XIV. v. 54.*
(*b*) *Matth. XVI. v. 18.*
(*c*) *Ibidem XXVI. v. 35.*
(*d*) *Ibidem XVI. v. 16.*
(*e*) *Lucæ XXII. v. 32.*
(*f*) *Ibidem V. v. 8.*
(*g*) *Joann. XIII. v. 8.*
(*h*) *Ibidem VI. v. 69.*

mos Davides, imbecillimos, ſtultiſſimos, & peccatores maximos effecit. Mulier quoque poſtremò, ut etiam ipſa in Chriſti Paſſione partem aliquam haberet, ejuſque doloribus afflictionem adderet, Petrum, præcipuum Chriſti Apoſtolum in denegationis & perjurii delictum conjecit. O quàm fugienda ſunt omnibus, dilectiſſimi filii, mulierum conſortia, per quæ tam dilectus Chriſto Apoſtolus, Magiſtrum ſuum minimè ſe noſſe miſerrimè aſfirmavit! Nec id ſemel tantùm, ſed ter; culpam ſuam ſemper augens juramento, deteſtatione, perjurio. Eum denique tripliciter negavit, cui conſtantiam in Fide, triplici illa tam inſigni proteſtatione ſpoponderat, dicens: *Animam meam pro te ponam* (*a*); *& ſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed non ego* (*b*); *etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo* (*c*). Quàm verum eſſe, facto comperiit Petrus, quod antea dixerat David: *Cum Sancto Sanctus eris: & cum perverſo pervertèris* (*d*)! Quis enim adeò probus & innocens, qui, ſi cum improbis verſetur, in magno ſemper periculo non exiſtat?

Sed hic eſt, o Aulici & ambitioſi, Aularum plerumque fructus præcipuus, ut illi, qui ſtudiis hiſce ſunt immerſi, ſæpe ob minima quævis Chriſtum negent; &, ne quis Domino ſuo diſpliceat, neve rei privatæ aut honoris jacturam aliquam patiatur, profiteatur & juret, ſe Chriſtum non noſſe, nec ſcire quis ſcit, ejuſdem contemnendo præcepta. Imo non modò Chriſtianum, ſed hominem etiam plerumque exuat, & ſi non verbis, facto ſaltem dicat; non ſum, non ſum homo, non ſum Chriſtianus, non ſum qui eſſe deberem, quia mihi non expedit, quia aliter honor ſuadet ac Mundus. Denique ſemper Chriſto inimicus fuit Mundus, quia *in Chriſto non habet quidquam* (*e*); & qui in Principum domiciliis diverſari volunt, ut Mundo adhæreant, Chriſtum frequenter deſpiciunt. Fugiendæ prorſus ſunt hujuſmodi occaſiones: *Qui* enim *amat periculum, in illo peribit* (*f*). Ac ſi quis hactenus Petrum peccantem eſt imitatus, imitetur etiam, obſecro, eumdem pœnitentem; & qua ratione ac via ille peccatum ſuum deleverit, aſpiciat: In ejus namque pœnitenti dolore Chriſtus operatus eſt cum Petro, & cum Chriſto Petrus; neque enim ſine Chriſto quidquam poterat Petrus (*g*), nec ſine Petro ſat fuiſſet, quod fecerat Chriſtus. Primò Gallus cantavit,

(*a*) *Joann. XIII. v.* 37.
(*b*) *Marci XIV. v.* 29.
(*c*) *Matth. XXVI. v.* 35.
(*d*) *Pſalm. XVII. v.* 26. *&* 27.
(*e*) *Joann. XIV. v.* 30.
(*f*) *Eccli. III. v.* 27.
(*g*) *Joann. XV. v.* 5.

vit, tum Petrum Chriſtus reſpexit benigniſſimo illo Divinitatis oculo, quo juſtos intuetur, & peccantes ad pœnitentiam revocat. Subinde verò *Petrus recordatus eſt verbi Jeſu, quod dixerat: prius quàm Gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè* (*a*); nec *flevit* ſolùm, ſed *amarè*. Tunc cœpit luctus ille, qui ab ejuſdem oculis fluere, quamdiu vixit, numquam ceſſavit, adeo ut præ continuis lacrymis deſoſſos haberet oculos, & arentes genas, ac in eis continui lacrymarum torrentes quoſdam veluti canales excavaſſent (*b*): Atque hoc etiam, poſtquam tam multis ſignis certò noviſſet, peccati ſui veniam ſe a Domino obtinuiſſe. O peccator, putas-ne, quia poſſis, quandocumque volueris, a peccato ſtatim viribus tuis reſurgere, qui tam facilè peccas? Falleris profectò; hæc enim omnia concurrant neceſſe eſt: primò cantet Gallus, divina ſcilicet inſpiratio cordis tui auribus inſonet; tum aſpiciat te oculis infinitæ miſericordiæ ſuæ Dominus Jeſus, benigniſſimâ te gratiâ præveniens: Inſuper egrediendum eſt tibi foras, relinquendæ occaſiones omnes, quæ ad peccandum hactenus viam aperuerunt; & demum flendum amarè, eò quòd peccaveris. Quid ni amarè deploretur, quod in tantam amaritudinem animam tuam induxit? *Scito*, ſcito peccator, *& vide quia malum & amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & timorem ejus non eſſe apud te* (*c*); ſcito, inquam, quia nulli alteri rei lacrymæ debentur, niſi peccato. Non infirmitatibus, in quibus ſæpe virtus elucet; non tribulationibus, quæ hominem purgant; non paupertati, quæ vitiorum alimenta reſecat; non morti, quæ miſeriis finem & terminum imponit: Sed ſola deflenda ſunt ſcelera, quia ſola ſunt mala, miſerum hominem reddunt, æternis nos bonis expoliant; ſola Jeſum Chriſtum Dominum meum in Crucem evexerunt. O quanta vis eſt hujuſmodi lacrymarum! Hæ balneum ſunt animarum, Angelorum deliciæ, Deo cariſſimæ: Hæ conſcientias emundant; peccata omnia extergunt, atque eos, qui priùs fœdiſſimi fuerant ac teterrimi, candidiſſimos reddunt. His propitius redditur Deus, gratias tribuit, dona cuncta largitur. Ploremus ergo (quamdiu lacry-

(*a*) *Matth. XXVI. v.* 75.

(*b*) Traditione iſta uſi ſunt nonnulli Sacri Evangeliorum Interpretes ad ea verba Sancti Marci Cap. XIV. *cœpit flere*. Henricus autem Engelgrave Parte prima ſui Operis, inſcripti *Cœlum Empyreum*, ubi de Feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli agit, hæc habet: „ Petrus cœpit lacrymas profundere, & num- „ quam flere deſtitit, adeò ut, magno teſte „ Clemente, canales in oculis ejus exarati eſ- „ ſent.

(*c*) *Jerem. II. v.* 19.

crymæ proſunt) dilectiſſimi, ante Judicem, flectamus iram vindicem, ne, morte præveniente, tunc flere velimus, quando flere non licebit; ſed temporalibus his & momentaneis lacrymis, æterna nobis gaudia comparemus.

PARS TERTIA.

Quid reliqua tota ea nocte de Chriſto ſit actum; quot ſit paſſus ab hoſtibus ſuis injurias & illuſiones, ipſi ſoli eſſe poteſt compertum. Hoc certè nemini dubium eſſe debet, nullam ei quietem fuiſſe inter ſæviſſimos eos Miniſtros, qui Sacrificium *ſe præſtare Deo* (*a*) exiſtimabant, ſi illum novis & inuſitatis modis affligerent. Mane ſummâ diligentiâ ac ſolicitudine ad domum Caiphæ Magiſtratus conveniunt; denuo producitur Dominus; interrogatur, ſi Chriſtus ſit, & Dei Filius. Non negat: iterum unanimes clamant, blaſphemum eſſe, & reum mortis (*b*). Concilium igitur ineunt, ut ſtatuant, quænam Chriſto objicienda ſint coram Pilato; non enim quaſcumque ille querelas acceptaſſet. Tum illum rurſus vinctum & alligatum ad Pilatum ducunt; ſed ipſi non ingrediuntur Prætorium, ob ſcrupulum Paſchæ, ne contaminarentur (*c*). Hæc erat Phariſaica juſtitia, ut gravia præcepta contemnentes in exterioribus quibuſdam atque leviſſimis eſſent accuratiſſimi. Properant ad ſanguinis juſti effuſionem, & verentur ingredi Prætorium; ſicque in omnibus *excolebant culicem*, *glutiebant* autem *camelum* (*d*): Timebant contaminari loco, & non potius colloquio cum homine profano, propter quem domus ipſa polluta erat; nec timent effundere ſanguinem innocentem, quo tamen timore maximè angebatur Pilatus Idololatra, cujus omnem culpam, & Chriſti ſanguinem in ſe ac filios ſuos converti poſtulabant (*e*): Timent, ne impediantur celebrare Paſcha; & occìdunt Agnum, quo Paſcha illorum perpetuò ſublatum eſt. Sic peccatores ſemper *trepidaverunt timore*, *ubi non erat timor* (*f*).

Pilatus igitur, relicto Jeſu in Prætorio, a militibus excepto, *exiit ad eos foras*; cùmque ipſi contenderent, eum ſtatim eſſe condemnandum, Pilatus interrogat: *Quam accuſationem affertis adverſùs homi-*

(*a*) *Joann. XVI. v.* 2.
(*b*) *Lucæ XXII. v.* 66. *& ſeqq.*
(*c*) *Joann. XVIII. v.* 28.
(*d*) *Matth. XXIII. v.* 24.
(*e*) *Ibidem XXVII. v.* 25.
(*f*) *Pſal. XIII. v.* 5., *& Pſal. LII. v.* 6.

Digitized by Google

hominem hunc (*a*)? Judæi ſubterfugiunt objicere crimina, quia illis non ſuppetunt, quæ cum veritate poſſint objicere, ſed ſuperbiſſimi ſe ipſos tanti faciunt, ut abſque alia circumſpectione ſibi velint credi, & quem ipſi condemnaverunt, inauditâ etiam causâ condemnari: *Si non eſſet* (ajunt) *hic* homo *malefactor*, *non tibi tradidiſſemus eum* (*b*): Tantum illi religioni ſuæ & auctoritati temerè tribuebant. Verùm Pilatus non ita ſentiens, ſed juris ſervato ordine (quantum in ipſo eſſet) volens procedere, (quod tamen nec ipſe poſtea fecit) indignatus quodammodo: *Accipite*, inquit, *eum vos*, *& ſecundùm legem veſtram judicate*. Illi verò reſponderunt: *Nobis non licet interficere quemquam* (*c*), eo videlicet mortis genere, ſcilicet Crucis; nam lapidarunt Stephanum, & alios ſine Præſidis auctoritate, ſive decreto: Hoc autem totum, Divina diſponente providentia fiebat, *ut impleretur ſermo* prædicens, *qua morte eſſet moriturus* (*d*).

Cùm igitur neceſſarium eſſe cognoſcerent exponere, pro quibus delictis illum damnari vellent, noluerunt ei opponere crimina contra legem & religionem commiſſa, aut legis Moſaycæ non ſervata præcepta, eò quòd hæc Pilatus nihili feciſſet; ſed ea excogitarunt, quibus Romanorum jura, & majeſtas læſa videretur, & quibus Romani Magiſtratus in Jeſum magis redderentur infenſi. De tribus ergo illum accuſant, nimirum: *Hunc invenimus* primò *ſubvertentem gentem noſtram*, ſcilicet pravâ doctrinâ; ſecundò *prohibentem tributa dare Cæſari*; tertiò *dicentem*, *ſe Chriſtum Regem eſſe* (*e*): Quæ tamen omnia falſiſſima erant: Ipſe ſiquidem ſalutarem ſemper doctrinam populo tradiderat: Ipſe didrachma, inſigni illo præcedente miraculo, pro ſe & Petro ſolverat (*f*); & biduo ante fraudolenter interrogantibus Phariſæis dixerat: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari* (*g*): Ipſe demum, *cùm quærerent eum Regem facere*, *fugit in montem* (*h*); cùmque ea nocte adjuratus, ſe Chriſtum eſſe, fuiſſet confeſſus, declaravit, ſe non Regem temporalem eſſe, dicens: *Videbitis Filium hominis ſedentem a dextris virtutis Dei*, *venientem in nubibus Cœli* (*i*).

His ergo auditis accuſationibus, *introivit Pilatus Prætorium*, *& vocavit Jeſum* (*k*). *Jeſus autem ſtetit ante Præſidem* (*l*), Creator,

(*a*) *Joann. XVIII. v. 29.*
(*b*) *Ibidem v. 30.*
(*c*) *Ibidem v. 31.*
(*d*) *Ibidem v. 32.*
(*e*) *Lucæ XXIII. v. 2.*
(*f*) *Matth. XVII. v. 26.*
(*g*) *Ibidem XXII. v. 21.*
(*h*) *Joann. VI. v. 15.*
(*i*) *Matth. XXVI. v. 64.*
(*k*) *Joann. XVIII. v. 33.*
(*l*) *Matth. XXVII. v. 11.*

Digitized by Google

tor, tamquam reus, coram creatura ſua, Deus coram peccatore iniquiſſimo Pilato; *& interrogavit eum* de iis, quæ ad ultimam querelam affectati Regni ſpectabant, & dixit ei: *Tu es Rex Judæorum (a)?* Dominus autem rem audiens adeò in ſe futilem ac novam, reſpondit: *A te metipſo hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me?* Pilatus verò ait: *Numquid Judæus ego ſum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?* Tum aperit Jeſus, qualis Rex ſit Dei Filius, & quale ipſius ſit Regnum, ſubdens: *Regnum meum non eſt de hoc Mundo: ſi ex hoc Mundo eſſet Regnum meum, miniſtri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem Regnum meum non eſt hinc (b).* Sed numquid non Cœli & terræ Rex es, Domine Jeſu? Es quidem; ſed cùm Rex eſſes, in forma ſervi venire dignatus es, ut nos miſeros ſervulos, Reges efficeres Cœli; innuis enim his verbis, non quidem te Regem non eſſe, ſed Regnum tuum non terrenis aut humanis legibus conſtare, quò Pilato ſuſpicionem auferas affectati a te Romanorum Regni.

Pilatus hoc audito inquit: *ergo Rex es tu? Tu* (reſpondit Dominus) *dicis (c).* Ne verò jactabundus aut ſuperbus videatur, ſe prædicans Regem, cur hoc dixerit, cauſam addit: nimirum quia in hoc ipſe in Mundum venerat, ut veritati teſtimonium perhiberet (d); ſuis tamen verbis fidem a Phariſæis & Scribis adhibitam non fuiſſe, quòd ex veritate non eſſent, & quos, antequam in eorum manus deveniret, ex Patre Diabolo eſſe dixerat, qui mendax eſt ab initio, & pater mendacii (e). Cùm igitur Pilatus eum interrogaſſet: *quid eſt veritas?* non expectato reſponſo *exivit ad Judæos*, & Principes Sacerdotum, dicens: *Ego nullam invenio in eò cauſam (f).* Illi autem multò magis clamabant, in multis accuſantes eum, confidentes in multitudine, & clamore magis, quàm in veritate. Jeſus verò ſilet omnino, etiam provocante Pilato, ut aliquid reſponderet, quem ſciebat poſſe facillimè objecta diluere, cùm ipſi de illius innocentia ſatis conſtaret. At illi ab admirabili hac manſuetudine adversùs innocentiſſimum Agnum magis efferebantur: Ipſe verò qui ſponte ſe morti obtulerat, verbis ſe tueri, cùm poſſet, recuſabat; nobis

(a) *Matth. XXVII. v. 11., & Joann. XVIII. v. 33.*
(b) *Joann. XVIII. v. 34. & ſeqq.*
(c) *Ibidem v. 37.*
(d) *Ibidem.*
(e) *Ibidem VIII. v. 44.*
(f) *Ibidem XVIII. v. 38.*

nobis patientiæ in calumniis admirandum præbens exemplum. Utinam tibi, o Chriſtiane, cùm te quiſpiam injuriis ac contumeliis laceſſit, in mentem ſtatim ſubiret, quale-nam Dei Filius tam multiplicibus & gravibus calumniis reſponſum reddiderit; ipſo etiam Pilato admirante (*a*) manſuetum ejuſdem ſilentium & mortis contemptum, nec ei indignante quia ſileret, & ſe Regem dixiſſet; quod Caypham mirè ad iracundiam provocaverat (*b*). Judæi validiùs clamare aggrediuntur: *Commovit populum per univerſam Judæam, incipiens a Galilæa uſque huc* (*c*), addentes Galilæam, ut eum in majorem ſuſpicionem ſeditioſi hominis inducerent: prodierant quippe aliàs complures ex Galilæa ſeditioſi homines, ùt Judas Galilæus, & Theodas (*d*); ita ut Patria illa contra Chriſtum etiam non leve faceret indicium. Pilatus verò libenter judicio ſe ſe eximere cupiens, audiens, quòd de Galilæa eſſet, arbitratus ſe hinc opportunitatem nactum, Jeſum *ad Herodem remiſit* (*e*). Verùm iniquiſſimè egit, eum non liberans, quamvis comperiſſet ac teſtatus fuiſſet eſſe innocentem, ſed ad tyrannum remittens: hoc ipſo etiam Judæis occaſionem tribuens, magis in Chriſtum Dominum inſaniendi.

Herodes, viſo Jeſu, gaudet plurimùm; erat enim ex multo tempore cupiens eum noſſe, & videre aliqua ab ipſo edi miracula, quorum fama ad illum pervenerat (*f*). Etiam impii, dulciſſime Domine, in tuo gaudent aſpectu, licèt ligatum, & illuſum, ac inter ſatellites veluti latronem te videant. Quale ergo mihi erit gaudium, ſi te in Cœlo glorioſum & triumphantem intueri meruero! Superat longè tuì viſio jucundiſſima omnes mundi, & Cœli delicias, ac voluptates; in ea quippe omnis felicitas noſtra conſiſtit. Sed gaudebat ex curioſitate Herodes; ideo parum ei profuit, quòd te viderit, licèt inde ſalutis ſuæ procurandæ occaſionem debuiſſet arripere. Itaque nec miracula vidit, nec ullum a Domino reſponſum accepit (*g*), cùm illa non pro vindicanda propria innocentia, nec ad ſui commodum, ſed pro Patris gloria, & noſtra ſalute Chriſtus facere conſueviſſet; curioſos verò in primis ſcrutatores majeſtatis,

(*a*) *Matth. XXVII. v.* 14.
(*b*) *Ibidem XXVI. v.* 62.
(*c*) *Lucæ XXIII. v.* 5.
(*d*) *Act. Apoſt. V. v.* 36. & 37.
(*e*) *Lucæ XXIII. v.* 7.
(*f*) *Ibidem v.* 8.
(*g*) *Ibidem v.* 9.

Deus habeat exoſos. Cùm autem in multis accuſaretur, nihilque umquam accuſatoribus, vel Herodi Dominus reſponderet, tamdem *ſprevit illum* impius tyrannus; cui cùm rem gratam adulatores illius miniſtri ſe facturos agnoſcerent, quis dubitet, quin mille Chriſto modis indigniſſimè illuſerint? In contemptum verò eum tamquam ſtultum & amentem etiam exiſtimans Herodes, *veſte alba indutum, ad Pilatum remiſit* (*a*). *Obſtupeſcite Cœli, & portæ ejus deſolamini vehementer* (*b*), quia Dei ſapientiam, Deum ipſum, viliſſimus vermis ſtultum reputavit, ùt ſtultum peſſimè habuit; ſtultitia enim Mundi, ſapientia eſt apud Deum (*c*). Utinam èt nos ſic propter Chriſtum ſtulti reputemur! tunc ſiquidem verè ſapientiſſimi eſſemus, æternæ Sapientiæ magis conformes effecti. Hac tamen ipſà injurià, licèt indigniſſimà, reddidit innocentiæ Chriſti non exiguum teſtimonium Herodes, cùm *nihil morte dignum* ei mandaverit fieri (*d*). Nec veſtis hæc vacat myſteriis; quantum enim ſe ſe pro nobis Dei Filius demiſit in terris, tantum etiam exaltari meruit in Cœlis. Meruit itidem nobis, ut nos Reges efficeret; illa enim alba veſtis non modò ipſius deſignabat innocentiam, ſed etiam verum Regem ipſum eſſe (licèt Mundo ignotum) apertiſsimè prædicabat; nobiſque per eam, immortalitatis veſtem Dominus acquiſivit.

Remiſit ergo *eum* Herodes *ad Pilatum, factique ſunt in ipſa die amici* (*e*), ut quod Propheta prædixerat, ad unguem adimpleretur: *Aſtiterunt Reges Terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus* (*f*). In hoc quippe nunc etiam Judæos cum Gentilibus convenire animadvertimus, ut Chriſti religionem contemnant; qua concordià quid iniquius, cùm ſolùm tendat in malum, malum ſolummodo quærat, & ſoli malo innitatur? Nec mirum, ſi èt iniqui reconciliantur in Chriſto; erat quippe naturà ſuà *Chriſtus pax noſtra* (*g*), & reconciliatio, licèt illi, deſumptà ab ipſo occaſione, in illius perniciem reconciliarentur.

Ita verò Salvator noſter innocentiſſimus ad tam multa Tribunalia pertractus, multis Judicibus, Scribis, & Turbis eſt ſpectaculum factus, ubique apud omnes illuſus, contemptus, & plurima

(*a*) *Lucæ XXIII. v.* 11.
(*b*) *Jerem. II. v.* 12.
(*c*) *I. ad Corinth. III. v.* 19.
(*d*) *Lucæ XXIII. v.* 15.
(*e*) *Ibidem v.* 11. *&* 12.
(*f*) *Pſalm. II. v.* 2.
(*g*) *Ad Epheſ. II. v.* 14.

rima paſſus apud Annam & Caipham, apud Herodem & Pilatum; unde æquum fuit etiam, ut a quatuor Evangeliſtis, ejus gloria & majeſtas Mundo innoteſceret, cujus vita improperiis & contumeliis apud quatuor iniquiſſimos Judices expoſita fuerat. Quæ quidem licèt graviſſima fuerint, ſunt tamen nulla, ſi cum iis conferantur, quæ, ùt modò audietis, ipſe a Pilato pertulit, qui de cetero ei maximè omnium favere videbatur. Hactenus verbis & ſputis actum eſt tecum, manſuetiſſime Jeſu; nunc ad verbera, ad ſpinas, ad ſanguinem tranſitus fiat.

Probè noverat Chriſti innocentiam Pilatus, quam èt ſæpius teſtatus fuerat; idcirco quæcumque ſe ſe offerret occaſio eum liberandi, ab ipſo non intermittebatur. Et hæc illi optima viſa fuit, quòd ad Herodem tranſmiſſus, remiſſus etiam eſſet, quin aliquid morte dignum illi actum fuiſſet. *Emendatum igitur*, inquit, *illum dimittam* (a), ut rabido Judæorum odio aliqua ex parte, ſi poſſet, ſatisfaceret. Sed Judæorum ſævitia veluti hydra implacabilis, nullà umquam ratione potuit ſedari, omneſque conatus irriti fuerunt; quin potiùs obfuit Salvatori noſtro (quæcumque fuerit) Pilati miſericordia; nam cùm dirè ad placandos Judæos flagellis dilaniatus fuiſſet, nec quidquam veniæ apud illos eſſet conſecutus, præter mortem, etiam flagella eſt paſſus; quæ non pertuliſſet, cùm illum tantùm crucifigi poſtularent Judæi. Itaque ab omnibus omnium generum hominibus pati Dominus voluit, & ſibi non minus obeſſe Judæorum invidiam ac crudelitatem, quàm Pilati clementiam atque miſericordiam.

Aliam igitur adhuc occaſionem liberandi Dominum optimam nactus Pilatus, uti proficuam admodum adhibuit. Mos tunc erat, ut in Paſcha liceret Judæis petere, ſibi dari unum ex iis, qui in carcere detinebantur, quemcumque maluiſſent. Pilatus, cùm multos haberet in vinculis, non expectans, ut ipſi quemquam peterent, ex omnibus ſceleſtiorem propoſuit Barabbam quemdam, ſeditioſiſſimum virum, cujus omnibus erant nota facinora; exiſtimans, quòd propter iſtius improbitatem eum liberum dimitti numquam eſſent petituri. Barabbam igitur, & Jeſum propoſuit: quod tamen iniquum admodum turbis ipſis viſum fuit, cùm in aliquas anguſtias ſe dejici viderent. Itaque diu ancipites deliberabant, quis ex iis eſſet petendus. Inclinabant in Jeſum; ſed Principes Phariſæorum & Scribæ congregantes

(a) *Lucæ XXIII. v. 16.*

tes turbas, *perſuaſerunt, ut peterent Barabbam, Jeſum verò perderent* (*a*). Interim verò aliud etiam teſtimonium redditur innocentiæ Chriſti ab Uxore Pilati, quæ a Deo potiùs monita, quàm a malo ſpiritu, ad Maritum miſit, dicens: *Nihil tibi, & juſto illi* (*b*). Iterum ergo petente Pilato, quem vellent e duobus ſibi dimitti, acclamare omnes cœperunt: *Non hunc: ſed tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam* (*c*); duo requirentes, nempe Jeſum tolli, & Barabbam dimitti.

O infeliciſſimæ Turbæ, qualem veſtro Meſſiæ intuliſtis injuriam! *Virum ſanctum & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis: Auctorem verò vitæ interfeciſtis* (*d*). Nec mirum, ſi vos homicidæ, homicidam petiſtis; ſi *ex patre Diabolo cùm eſſetis, qui ab initio homicida fuit* (*e*) & ſeditioſus, ſceleſtiſſimum ſeditioſum, Dei Filio prætuliſtis: Sic, cùm jam Chriſtum in Patris nomine ad vos venientem recipere nolueritis, recipietis tamen poſtea Antichriſtum, in proprio nomine venientem. Sed nec decebat, ut occaſione Feſti Paſchatis liberaretur Agnus Paſchalis, qui pro nobis omnibus tunc erat immolandus. Moritur ergo innocens, liberatur ſeditioſus; ille exolvit, quod iſte rapuit (*f*). Heu! quia nos Barabbas ſumus; nos mortis eramus rei, nos ſeditioſi, nos debitis obſtricti: Ipſe verò innocens, quid mali fecerat? Sed voluit noſtra debita exolvere, & ſua nos damnatione ab æterna morte eripere. Quid ergo Judæis ſuccenſeam? Tu Pater æterne, tu, inquam, Barabbam Filio tuo prætuliſti; tu, ut ſervum redimeres, Filium tradidiſti; tu *ſic nos dilexiſti, ut Unigenitum Filium tuum* pro nobis *dares* in mortem (*g*). Verùm utinam nos quotidie indigniſſimam hanc commutationem non renovaremus! Quid eſt, o avare, lucrum & pecunias juſtitiæ anteponere? quid eſt, o libidinoſe, carnis illecebras & voluptates Divinis præferre præceptis? quid eſt, o iracunde, honori tuo Dei honorem poſtponere; niſi Barabbam amplecti, Barabbam liberare, & Chriſtum rejicere, Chriſtum denuo crucifigere? Et utinam peccatum tuum non ſit gravius Turbarum peccato! illæ enim ignorantes fecerunt, ſuadentibus Principibus; & Chriſtum ſceleſto quidem, ſed homine, commutarunt: tu verò utinam Chriſtum non commutares re multò viliori, quàm homine, nempe exiguo lucel-

(*a*) *Matth. XXVII. v. 15. & ſeqq.*
(*b*) *Ibidem v. 19.*
(*c*) *Lucæ XXIII. v. 18.*
(*d*) *Act. Apoſt. III. v. 14. & 15.*
(*e*) *Joann. VIII. v. 44.*
(*f*) *Pſalm. LXVIII. v. 5.*
(*g*) *Joann. III. v. 16.*

lucello, ſordidiſſimâ voluptatulâ! Utinam viliſſimas quaſque creaturas Dei Filio non præponeres!

Redit iterum ad Judæos Pilatus inquiens: *Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?* At illi iterum ſucclamabant: *Crucifigatur; crucifige eum. Quid enim* (ſubdit Judex) *mali fecit* (*a*)? *Nullam cauſam mortis invenio in eo: Corripiam ergo illum, & dimittam* (*b*). Sed ego tibi, o Pilate, innumeras *mortis cauſas invenio;* ſunt enim omnium hominum peccata, cauſa mortis in Chriſto: in *ipſo* namque *poſuit Dominus iniquitates omnium noſtrûm* (*c*). At hæc audientes Judæi, *inſtabant vocibus magnis, poſtulantes, ut crucifigeretur* (*d*).

Tunc apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit (*e*); tum quia mos hic eſſet apud Romanos, ut crucifigendi flagellis priùs cæderentur (*f*); tum etiam ut experimentum faceret, an aliqua ex parte ſatiari hac pœna poſſent Judæi, illiuſque extremo parcerent ſupplicio: Quocirca etiam crudeliùs ſolito flagellari eum præcepit, ut ejuſdem hoſtes ad miſericordiam magis incitarentur. Sed quid bone Jeſu jam ages, dum te Judex præcipit diris verberibus cædi? An flagella recuſabis? Erunt hæc quidem acerbiſſima; ſed multò his duriora ſunt flagella Divinæ iræ, nobis debita, quæ tibi Pater parat infligere. *Ego autem*, o Anima, *in flagella paratus ſum* (*g*); ad hoc veni in mundum, ut quæcumque tu rapuiſti, in corpore meo perſolvam; *adversùm me lætati ſunt*, *& convenerunt* Judæi: *congregata ſunt ſuper me flagella*, *& ignoravi* (*h*), non quòd quidquam horum mihi abſconditum fuerit, ſed quo ad ipſos *ignoravi*. Putabant ipſi, hæc ſe mihi neſcienti machinari; ea autem omnia longè antea prævideram, imo ad hæc ipſa ferenda deſcenderam. Sed jam video, Salvator animæ meæ, quòd tu peccatum non feceras, licèt ad flagella damneris; nam èt Herodes hoc vidit, hoc Pilatus multoties eſt teſtatus, de hoc ejuſdem Uxor divinitus monita fuit, te prorſus eſſe innocentem: Verùm *vulneratus es propter iniquitates noſtras*, *attritus propter ſcelera noſtra* (*i*). Mili-

(*a*) *Matth. XXVII. v. 22. & 23.*
(*b*) *Lucæ XXIII. v. 22.*
(*c*) *Iſaiæ LIII. v. 6.*
(*d*) *Lucæ XXIII. v. 23.*
(*e*) *Joann. XIX. v. 1.*
(*f*) In Supplemento ad Gronovium & Grevium, a Sallengre collecto, Tom. III. legitur Commentarius *de Judiciis & Pœnis Romanorum*, Auctore H. F. Salomone, Senatus Aquitanici Præſide, in quo Libro I. Cap. XI. hæc habentur: „ Duratio pœnæ conſiderabatur in „ Cruce, quia traducebatur Cruciarius per Urbem, virgis, flagris, aut ſcorpionibus vel „ loris cæſus. Flagella erant aſperrima, adeò „ ut ſcripſerit Ulpianus, multos ſub flagellis „ occubuiſſe, cùm inſertis oſſiculis aut clavis „ aſperarentur. Infamiæ magnitudo ex eo in„ telligebatur, quòd per compita & vicos Cru„ ciarius ferale lignum circumferebat, & ſuffi„ xus a cunctis adſpiciebatur.
(*g*) *Pſalm. XXXVII. v. 18.*
(*h*) *Pſalm. XXXIV. v. 15.*
(*i*) *Iſaiæ LIII. v. 5.*

Milites ergo Jeſum apprehendentes, ſive Pilati permiſſu, ſive militari quadam licentia, ut Judæorum benevolentiam captarent, diverſimode Regem gloriæ cœperunt affligere, eique illudere: quæ profectò ſine maximo doloris ſenſu nequeunt enarrari. Hujuſmodi probrorum & cruciatuum novem genera adhibita fuere: Primò enim cohortem convocarunt, quaſi ad ſpectaculum, quod ipſis foret jucundiſſimum. Secundò coram tot hominibus etiam viliſſimis, veſtibus eum denudarunt, qui pudor fuit graviſſimus, licèt in Chriſto non adeſſet caro pudenda, cùm ea numquam Spiritui rebellis fuiſſet. Tertiò irridentes, veſte coccinea illum induerunt; veſte Imperiali, inquam, aut Regali, juxta militum Romanorum morem (*a*). Quartò coronam ſpineam capiti ejus impoſuerunt, huic perfidæ irriſioni acutiſſimum dolorem addentes; duriſſimæ enim illæ ſpinæ, non modò cutem totam perforabant, ſed oſſa ipſa transfigebant, ac ſanguine ex omni parte defluente, ſacratiſſimum Chriſti vultum & corpus rigabant. Quintò arundinem in ejus dextera collocant, veluti ſceptrum Regale. Sextò illudentes, genua flectebant, ei dicentes: *Ave Rex Judæorum*. Septimò conſpuebant. Octavò alapis illum plurimis cædebant, ùt ex magno militum, qui illic aderant, numero conjici poteſt. Nonò caput arundine eâdem percutiebant, ſpinas venerandæ ejus Divinæ cervici altiùs infigentes (*b*). O ſacroſancta ludibria pro me ſuſcepta! o Chriſtianorum omnium inæſtimabiles theſauri! Quis mihi det, ut quæ in vobis latent arcana myſteria intelligere poſſim? Detege tu, qui ea pertuliſti Domine, tu enim ſolus hæc omnia noſti. Veſtis, qua primò exutus fui, Divinitatis fuit Majeſtas & gloria, quam ſponte ipſe exuiſſe ſum viſus; *cùm enim in forma Dei eſſem, exinanivi memetipſum, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ùt homo* (*c*). Chlamys coccinea, veſtra peccata fuerunt, o homines, rubra quaſi coccinum & vermiculus; quæ ego ſuſcepi, ut ſanguineos colores veſtros ſanguine meo expiarem. Hoc fuit Martyrium ſimul & triumphus in effuſo meo ſanguine; quem admirabatur Propheta dicens: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in mul-*

(*a*) Julius Cæſar Bullengerius deſcribens Imperatorum veſtes, Libro II. Cap. IV. ait, Inſigne proprium & peculiare eorumdem fuiſse *purpuram*, ſicuti etiam Regiæ & Sacerdotalis Dignitatis; primum autem ex Regibus Tullum Hoſtilium Romæ uſum eâ fuiſſe, ut Caſſiodorius teſtatur in Chronico.

(*b*) *Matth. XXVII. v. 27. & ſeqq.*

(*c*) *Ad Philipp. II. v.7.*

multitudine fortitudinis: Torcular ego *calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum* (*a*) *: hac veſte aſperſa ſanguine*, me Joannes dilectus diſcipulus meus vidit indutum (*b*). Spinæ acriores iis, quibus caput meum operiebatur, erant peccata tua, o homo, quibus anima mea diſcerpebatur; illa, inquam, peccata, quæ de maledicta cordis tui terra germinarunt (*c*): ſed ſpinæ illæ meæ coronam tibi immortalitatis promeruerunt. Arundo, fuit ſceptrum meum; Crux enim, quam amplexus ſum, licèt infidelibus videatur infirma, potentiſſima tamen eſt, in qua ego debellavi omnes inimicos meos, & tuos, univerſumque terrarum orbem Fidei meæ imperio ſubegi: Hæc, inquam, arundo, virga eſt, de qua Propheta prædixerat, quòd *recturus eſſem gentes in virga ferrea, & tamquam vas figuli confracturus eas* (*d*). Verè tu Domine, Rex es gentium, verè tu Rex Cœli & terræ; quamvis ironicè ab his hodie Rex ſalutatus, quamvis a Mundo non agnitus, neque receptus. Sed quàm differs a Regibus terræ; quàm diſpar eſt corona capitis tui, & ſceptrum dexteræ tuæ! O Jacobe & Joannes, venite & videte, quale ſit *Regnum* Chriſti, in quo vos *ſedere* ambiebatis, *unus ad dexteram, alter ad ſiniſtram* (*e*). Accedite omnes Reges ac Principes terræ; aſpicite; quales ſint deliciæ, quales pompæ Regis veſtri: & erubeſcite viliſſimi vermes. Accedite ſuperbi omnes & elati; vos enim eſtis, qui ſpinis Chriſti caput perforaſtis. Proh dolor! Et audemus permittere, ut quiſpiam nos Chriſtianos appellet? Annon graviſſimam Chriſto inferimus injuriam, quotieſcumque nos ipſius Diſcipulos vocare præſumimus? O Mulieres, videte Chriſti caput; num ſpinæ eidem infixæ veſtris crinibus contortis, veſtris ornamentis ſint ſimiles: Et ſperatis, partem cum Chriſto vos habituras, quæ tam apertè factis Chriſto contradicitis?

Dominum Jeſum adeo dirè habitum, & totum ſanguine reſperſum, Pilatus ad Judæorum animos commovendos, foras produxit, ut agnoſcerent, quia nullam in eo inveniret cauſam, dicens: *Ecce homo* (*f*). O peccator, (ſim jam ego Pilatus): *Ecce homo:* Ad Deum timuiſſes accedere? *ecce homo*. Cur eum non imitaris? Cur èt tu ipſius Crucem non amplecteris? Cur èt tu per viam tribulationum & Crucis non vis incedere? Quid dicis?

(*a*) *Iſaiæ LXIII. v. 1. & 3.*
(*b*) *Apocalypſ. XIX. v. 13.*
(*c*) *Geneſ. III. v. 17. & 18.*
(*d*) *Pſalm. II. v. 9.*
(*e*) *Matth. XX. v. 21.*
(*f*) *Joann. XIX. v. 4. & 5.*

dicis? Ipſe erat Deus; *ecce homo* eſt. Triginta & octo annos jam in peccati paralyſi perſeveraſti, non poteris amplius dicere, *hominem non habeo, qui, cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam* (*a*). *Ecce homo:* Ecce Deus pro te factus homo: Et qualis homo, imo potiùs monſtrum; jam enim *non eſt ei* humanus *aſpectus* (*b*); jam talis eſt factus, qualem ſi videremus etiam canem, non poſſent viſcera noſtra non commoveri.

Et tamen non commoventur Judæi, ſed creſcit eorum rabies, qui magis Chriſti ſanguinem ſitiunt, quàm lupi fame confecti: Ovis manſuetiſſimæ carnibus ſaturari cupiunt; nam altiſſimis vocibus rurſus eum poſtulant crucifigi. Sed teſtimonium adhuc innocentiæ ejus reddit Pilatus dicens: *Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam* (*c*). Obſtinatiſſimi perſiſtunt Judæi in ſententia, eum crucifigi ſive jure, ſive injuria volentes; & ad legis ſuæ mandata confugiunt. *Nos*, inquiunt, *legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia Filium Dei ſe fecit* (*d*), quaſi blaſphemus fuiſſet. At in hoc etiam hallucinantur: nam ſi blaſphemiæ reus erat, non in Crucis patibulo occidi debuerat ſecundùm legem, ſed lapidibus obrui (*e*). Et profectò hi neſcientes, altera ex parte verum dicebant, quòd mori deberet, *quia ſe Dei Filium feciſſet;* erat enim ab æterno hoc ſtatutum, & a Sanctis Prophetis prædictum, debere Dei Filium pro hominibus mori. Hoc autem Pilatus audiens, *magis timere cœpit*, ne is, quem innocentiſſimum videbat, Dei Filius eſſet:

Et ingreſſus iterum Prætorium ita Jeſum interrogavit: *Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei* (*f*), jam enim nota erat Pilato ipſius innocentia, quam toties fuerat teſtificatus, unde ſupervacaneum Domino videbatur, ei ultra reſpondere; prætcrquam quod priùs etiam reſponderat: *Regnum meum non eſt de hoc Mundo*, & ſciebat nihilominus obſtinationem & furorem Judæorum apud Pilatum prævaliturum. Ob hæc omnia ſiluit Dominus Jeſus: atque inſuper, ne videretur, ſe laborare ut Crucem effugeret; imo ut manifeſtum omnibus fieret, quòd ultro & ſponte mortem amplectebatur. Tum Pilatus: *Mihi*, inquit, *non loqueris?* Mihi viro tantæ auctoritatis & poteſtatis; qui tanto

(*a*) *Joann. V. v. 7.*
(*b*) *Iſaiæ LIII. v. 2.*
(*c*) *Joann. XIX. v. 6.*
(*d*) *Ibidem v. 7.*
(*e*) *Levitic. XXIV. v. 16.*
(*f*) *Joann. XIX. v. 8. & 9.*

to ſtudio conatus ſum te libertate donare? *Neſcis quia poteſtatem habeo dimittere te, & crucifigere te (a)?* O Pilate jam contra te ipſum profers ſententiam. Putas-ne, a tanto crimine te excuſatum iri, cùm manus lavabis? Ah falleris miſer! Jam tuis te verbis convinco. Si *poteſtatem habes dimittere* Jeſum, cujus innocentiam toties publico teſtimonio confirmaſti, cur non dimittis? cur poſtea trades Judæorum voluntati? Sed arrogans & præſumptuoſa fuit in te, & eſt in quolibet Judice hæc vox; non enim eſt in Judicis arbitrio aut poteſtate, quempiam abſolvere, vel condemnare; habet enim æquus Judex manus, juribus legibuſque conſtrictas: Et tamen quàm multi ſe non Judices, ſed legum conditores ac dominos eſſe exiſtimant; non attendentes quid jura præſcribant, ſed habentes pro ratione voluntatem! Per hanc ego Pilati injuſtitiam, quam contra te iniquiſſimus Judex exercuit, bone Jeſu, Judices tibi hodie omnes commendo. Aperi tu eorum oculos, ut videant, quàm ſit eorum circumſcripta auctoritas, & quàm ſint legibus obſtricti; ne quidquam audeant, niſi ad legum præſcripta ſtatuere, vel deliberare. Errabas manifeſtiſſimè Pilate, tantæ te poteſtatis eſſe reputans; nam præterquam quòd in univerſum hoc omnino veritati obſiſteret, ſigillatim tamen in Chriſto nullam habebas poteſtatem, cujus longè majus erat omni humana poteſtate imperium. Audivit hoc Jeſus, nec jam ſilere amplius debuit ad tam ſuperbam & arrogantem vocem, a viliſſima creatura coram Rege gloriæ prolatam. (Es enim tu Domine Jeſu ſuperborum inimicus acerrimus; derogant hæc Pilati verba Patris tui poteſtati, quam ille non agnoſcit, ſed ſibi attribuit: idcirco tuère Patris honorem):

Non haberes, inquit Jeſus, *poteſtatem adverſùm me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper (b)*; non enim coactus morior, ſed ſponte, quia ſic Patri meo complacuit, cum quo unius ſemper ejuſdemque extiti voluntatis. Tu verò ab ipſo tantùm in me hæc exercere permitteris, quia *hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum (c)*; nec ſolùm in me nihil potes, quia innocens ſum, ſed quia omni humana poteſtate ſuperior. O laici domini, & Seculi Principes, ad vos Dominus verbis his loquitur: Non habetis ullam in Eccleſiaſticos viros poteſtatem; nullum vobis in

(a) *Joann. XIX. v.* 10.
(b) *Ibidem v.* 11.
(c) *Lucæ XXII. v.* 53.

ipſos jus competit. Nolite in alienam meſſem manus injicere: Ipſi veſtri ſunt Judices; vos oves eſtis & pedes; ipſi Paſtores, & ſuperiora myſtici Corporis Chriſti Eccleſiæ membra. Non eſt vobis data deſuper tanta auctoritas, ut in ipſos animadvertatis; veſtræ potiùs auctoritatis moderatrix eſſe debet Sancta Mater Eccleſia, voſque ab illius arbitrio opus eſt omnino pendère.

Propterea, (o Pilate Chriſtum audi) *qui me tradidit tibi, majus peccatum habet* (*a*). Non certè culpâ tu cares, & quidem graviſſimâ; neque enim poſſum ego, qui veritas ſum, veritatem reticere: Sed Judæi, qui me tradiderunt, multò graviùs, quàm tu, peccarunt. Quibus umquam lenioribus verbis, benigniſſime Domine, alloqui potuiſſes eum, a quo tunc tam dirè flagellandus traditus fueras! In hoc tamen, ſicuti in ceteris, hic tuus erat ſcopus, ne ſcilicet videreris ambire, ut a ſuppliciis eximereris.

His omnibus permotus *Pilatus*, *exinde quærebat dimittere eum* (*b*). Tribunal ſolemne & publicum conſcendit, qui locus dicebatur græcè *Lithoſtrotos*, eò quòd eſſet lapidibus ſtratus, vel *Gabbatha*, quòd eſſet altus & conſpicuus, ne quemquam Chriſti Domini innocentia poſſet latère. Judæi verò Pilatum aggrediuntur expugnandum ex ea parte, qua ipſum noverant eſſe infirmiorem, clamantes: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis enim, qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari* (*c*). Validior fuit apud Pilatum vox iſta, quàm omnis Chriſti innocentia. O utinam multos jam non haberent hæc tempora Pilatos, qui Deo præferunt hominum gratiam! Quàm multi plura piè operarentur, niſi eos a bene agendo Mundi vel hominum reſpectus retraheret! Sed juſtè in hoc, ob quod peccavit, punitus fuit Pilatus; nam apud Cæſarem accuſatus, exilio mulctatus eſt, in quo extremum vitæ ſuæ diem infeliciſſimè clauſit (*d*), Dei & Cæſaris gratiâ deſtitutus. Hìc ergo pro Tribunali ſedens ad Judæos ait: *Ecce Rex veſter: illi autem clamabant: tolle, tolle, crucifige eum. Non habemus Regem, niſi Cæſarem* (*e*). Ergo jam Meſſiam tamdiu expetitum recu-

(*a*) *Joann. XIX. v.* 11.
(*b*) *Ibidem v.* 12.
(*c*) *Ibidem.*
(*d*) Euſebius in Hiſtor. Eccleſiaſt. Libro II. Cap. VII., juxta verſionem Henrici Valeſii, ita ſcriptum reliquit: „ Neque verò illud prætereundum eſt, Pilatum ipſum, qui Servatorem noſtrum morti addixit, poſtmodum imperante Cajo, cujus nunc tempora proſequimur, in tantas incidiſſe calamitates, ut mortem ſibi conſciſcere, ſuorumque ipſe ſcelerum vindex eſſe coactus fuerit: Divinâ ſcilicet juſtitiâ in illum, ùt par erat, ſæviente.
(*e*) *Joann. XIX. v.* 15.

recuſatis? Nemini jam ſubeſſe vultis, niſi Cæſari? Cæſaris ergo tyrannidem ſponte ſuſcepiſtis? Sed tanta erat in vobis concitata iræ & invidiæ flamma, ut omnibus licèt crudeliſſimis Tyrannis ultro potius vos ipſos ſubjicere parati eſſetis, modò crucifigeretur Chriſtus. Et ecce judicium Dei ſuper vos manifeſtiſſimum: cùm enim liberi eſſe poſſetis, *qua libertate* venerat *Dei filius vos liberare* (*a*), ſervire maluiſtis, & ideo ſervitis, & in perpetuum ſervi eritis: *Noluiſtis benedictionem, & elongata eſt a vobis: dilexiſtis maledictionem, & ecce venit vobis* (*b*).

Pilatus itaque videns, quòd non poſſet furorem Judæorum ſedare, multa etiam pro Chriſto a ſe peracta exiſtimans (pro quo tamen mori potiùs debuiſſet, quàm in eum mali quidquam ſtatuere) veritus Cæſaris odium, publicè verbo & facto proteſtatus eſt Chriſti innocentiam, manus ſuas lavans, & dicens: *Innocens ego ſum a ſanguine Juſti hujus: vos videritis* (*c*). Sed videris etiam tu, imo jam vides, ſceleſte, an tunc innocens fueris. Et ubi in te illa animi conſtantia, & legum ſervandarum inviolabilis firmitas, quæ Judicem decet? Ergo, ut hominibus placeas, effundendum ſanguinem juſtum putaſti? Ah miſer!

Sed longè miſeriores Judæi clamant: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros* (*d*). Ah crudeliſſimi in veſtros etiam filios! Saltem, ipſis prætermiſſis, tot pœnas in vos ſolummodo deprecaremini! Ecce quia venit *ſuper vos* hic *ſanguis*; quia quæcumque Chriſto intuliſtis, eadem vos etiam, & graviſſima paſſi eſtis, cum poſteris veſtris; ſciſſum eſt enim, & ablatum a vobis Sacerdotium; velati oculi veſtri, ne Scripturas intelligatis (*e*); *facti eſtis opprobrium vicinis veſtris* (*f*), & cunctis gentibus; ſubverſa eſt Synagoga veſtra; facti eſtis omnibus populis vectigales; & ſpreto vero Meſſia, alium, qui numquam venturus eſt, expectatis. Juſto Dei judicio, ſicut Pilati Idololatræ deprecatione, ablata eſt ultio ſanguinis Chriſti a populo Gentili; ita Judæorum imprecatione recidit illa in populum Judaicum. Perſeverat enim uſque in præſentem diem hæc imprecatio ſuper Judæorum filios, & ſanguis Domini non auferetur ab eis. Verumtamen ſicut Pilatus ultionis deprecatione non penitus a ſe ſanguinem Domini avertit (nam èt ipſe juſto Dei judicio dignam

(*a*) *Ad Galat. IV. v.* 31.
(*b*) *Pſalm. CVIII. v.* 18.
(*c*) *Matth. XXVII. v.* 24.
(*d*) *Ibidem v.* 25.
(*e*) *Ibidem XIII. v.* 13. *& ſeqq.*
(*f*) *Pſalm. XXX. v.* 12.

gnam pertulit ultionem, qui a ſanguine Domini non erat, ſicut videri volebat, innoxius); ita Dei miſericordiâ, quæ clementior fuit in Judæos, quàm iſti in ſe ipſos fuerint, effectum eſt, ut illorum imprecatio non in omnes firmaretur; multi enim ex eis, eorumque filiis poſtea per pœnitentiam converſi ſunt ad Dominum.

Securitate hac & cautione a Judæis accepta, tamdem Pilatus Salvatorem noſtrum *tradidit Judæorum voluntati* (*a*): manſuetiſſimum Agnum lupis feriſſimis dilaniandum conceſſit; poſuit Chriſtum Dominum noſtrum direptioni: Sicut enim caſtellum a militibus & hoſtibus captum diripitur, & in illa expugnatione & direptione, nulla eſt in militibus pietas, nulla miſericordia, ſed hic dejicit, ille extollit, quidam frangit, alter pedibus conculcat, unus rapit, alius ſecum affert, omnes demum truculento vultu cuncta furibundis clamoribus implent; ſic latâ a Pilato horribili illa, immaniſſima atque injuſtiſſima ſententia, ut Chriſtus crucifigeretur, & Judæorum voluntati traderetur, omnes in eum irruerunt, & impetum fecerunt. Hic eum alapis cædebat, ille crines evellebat; quidam eum dejiciebant in terram; alii pedibus conculcabant; quidam ſputis pretioſiſſimam & pulcherrimam ejus faciem deturpabant; alii barbam convellebant, in manibus eam aſportantes; omnes denique vociferabantur, impiam exercentes immanitatem, & innocentiſſimum Agnum ad crudeliſſimam & acerbiſſimam mortem trahentes. Quid plura? Fuit Deus noſter commiſſus direptioni, & voluntati ſuorum hoſtium traditus, & in medio luporum mitiſſimus Agnus conſtitutus. Quid umquam ſub Sole factum fuit indignius? Quod fuit umquam tam impium facinus? Viciſti tamdem, maledicta invidia; obtinuiſti, quod tamdiu optaveras peſſima obſtinatio. Ecce Agnus, cujus ſanguinem tamdiu ſitiſti; diſcerpe jam, comede, dilania, ſaturare, bibe, inebriare. O feliciſſimam nobis Judæorum contumaciam, quæ tot nobis theſauros impertivit, quæ tales nobis ſanguinis fontes aperuit! Fateor profectò, o Judæi, multum me debere pertinaciæ veſtræ, illis veſtris toties geminatis acclamationibus *crucifige, crucifige*; vobis denique ipſis, quibus veluti inſtrumentis uſus eſt Omnipotens Dominus, ut me e peccati, Dæmonis, ac Inferni faucibus liberaret. Ecce, Domine, ex tam atroci iſtorum peccato, quàm grandia bona eli-

(*a*) *Lucæ XXIII. v. 25.*

Digitized by Google

elicuiſti, totius videlicet Mundi reparationem! Sed jam ad finem tamdem accedamus, & qua ratione innocens hic Agnus a lupis fuerit dilaniatus, inſpiciamus.

Pars quarta.

Verùm non tu Pilate *Jeſum voluntati eorum tradidiſti* (*a*), neque enim *poteſtatem adversùs ipſum ullam habuiſſes, niſi tibi datum fuiſſet deſuper* (*b*). Nec vos, o Judæi, illum ducitis, ſeu trahitis; ſed ſponte vadit, ſed Pater ipſum mittit ac ducit. Egregiè profectò hoc deſignavit inſigne illud Abrahæ, & Iſaac ejus filii factum, æternà hominum memorià dignum: Cùm *Abraham de nocte conſurgens ſtravit aſinum ſuum: ducens ſecum duos juvenes, & Iſaac filium ſuum*; & cùm perveniſſet ad montem Moria, juſſis pueris ſuis *expectare*, *tulit ligna holocauſti*, & *impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem*, & *gladium* (*c*). Statutum fuerat ab æterno, ut prope montem hunc ipſum, unigenitus Patris pro noſtra omniumque ſalute immolaretur, & in holocauſtum acceptabile offerretur. Et ecce quia hodie egreditur ipſe, & *ligna holocauſti* ſuper humeros ſuos defert, Crucem nempe, in qua erat immolandus, & Patri offerendus. Sequitur Pater filium, altera quidem manu deferens Juſtitiæ *gladium*; altera verò caritatis *ignem*: hæc enim duo ei mortem attulerunt. Juſtitia illum tradidit morti, caritas in homines eum totum concremavit. Ad Sacrificium ergo filius pergit hoc modo: Veruntamen in hoc uno diſtat Chriſti Sacrificium a veteri Abrahæ, quòd Patrem hic videre non valemus, ſed eos tantùm, quos adhibet, miniſtros.

Iſti ergo, accepta jam a Judice optatiſſima facultate, nil aliud diligentiùs curant, quàm ut Chriſtum Dominum vità quamprimum expolient, nec ullam pati queunt moram, aut temporis dilationem; timentes etiam, ne Paſchali Feſto præoccupentur, ac voti compotes fieri prohibeantur. Primùm igitur exuunt eumdem clamyde coccinea, & propriis induunt veſtimentis, graviſſimam Crucem humeris ipſius imponentes. Hoc ei fuit non tam ignominiæ quàm doloris graviſſimi argumentum; convenerant enim ex omnibus finitimis Regionibus Jeroſolymam quamplu-

(*a*) *Lucæ XXIII. v.* 25.
(*b*) *Joann. XIX. v.* 11.
(*c*) *Geneſ. XXII. v.* 3. & *ſeqq.*

plurimi ad diem feſtum, tum etiam ut ſpectaculo huic tam novo intereſſent: novo quidem, propter genus mortis, Reis non crebrò inflictum; ſed multò magis novo, propter illum qui Cruci affigendus erat, cujus fama mirum in modum gentes eas pervaſerat. Jam te, benigniſſime Domine, verum hominum, quos redemiſti, Principem agnoſco; nunc enim *factus eſt principatus tuus ſuper humerum tuum* (a). Jam Regni tui ſceptrum ipſe geſtas, quod non multò poſt in Regum etiam coronis fulgebit, & hominum frontibus imprimetur: Illud etiam defers, quia ſponte ſuſcepiſti; imo ſi quod inter tot dolores ſolatium habuiſti, (quo tamen penitus tibi carere placuit) hoc unum tibi exultationi maximæ fuiſſe, affirmare auderem; te nempe ita voti compotem factum, ut non ampliùs anxio animo dicas: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur* (b)? Audio ego te enixius, quàm Andream, tuoſque alios Servos, in Crucis amplexus & oſcula præcurrentem, ac ex intimo corde dicentem: Salve Crux, tamdiu mihi deſiderata; ſalve gaudium & corona mea, nobiliſſimum vexillum meum, thronus & ſtratum meum: Salve Arca, in qua homines a morte eripiendos recipiam: Te mihi nihil gratius, nihil dulcius, nihil jucundius: quàm magnos ego fructus miſeris mortalibus ſum in te producturus! In te Patris ego obſequar voluntati; in te Deo ablatus per peccatum honor reſtituetur; in te inimicorum meorum capita conterentur; noviſſimè autem omnium, èt ipſa inimica mors deſtruetur. In te ego totius mundi peccata delenda ſuſcipiam, firmiſſimam inter Patrem & homines pacem ſtatuam, vacuas Cœli ſedes inſtaurabo. Tanto deſiderio ac caritate excepit, dilectiſſimi, Dominus noſter hanc Crucem, ut immenſæ laſſitudini ſuæ etiam vim ingereret maximam. O quàm gravis & ponderoſa Crux illa erat, quæ, Divina exigente Juſtitia, omnibus totius Mundi peccatis præponderabat! Cogitet quilibet noſtrûm, quàm ſuis ſolùm peccatis aggravetur. Audiamus Davidem, virum aliàs ſecundùm cor Dei, pium & juſtum: Hic clamabat: *Sicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me iniquitates meæ* (c). Quid ergo erat tam multorum millium hominum tam gravia pondera portare? Attamen dulcia efficiebantur graviſſima hæc onera ab infinita ejus in nos dilectione, qua etiam ſi multò gravior fuiſſet

(a) *Iſaiæ IX. v. 6.*
(b) *Lucæ XII. v. 50.*
(c) *Pſalm. XXXVII. v. 5.*

ſet Crux illa, libentiſſimè tamen eam humeris impoſuiſſet.

O Jeroſolymæ & Mundi Aulæ, quàm male meritæ fuiſtis de Cœli terræque Rege ac Domino! In vobis reliquit ipſe honorem, ſanguinem, crines, veſtes, amicos; e vobis extulit tantùm pondera, Crucem, & mortem. Hæccine igitur aufertis a Chriſto; hæccine redditis Chriſto? Imo ita etiam vos geritis cum iis, qui in vobis excepti Principibus deſerviunt; nam in vobis plerumque aut Chriſtum millies negant, aut honoris & vitæ jacturam faciunt, aut virtutibus expoliantur, aut animas perdunt: E vobis verò nihil aſportant, niſi lacrymas cum Petro, vel Cruces & mortem; non quidem Chriſti, ſed latronum potius, quia ad æterna Inferni patibula pertrahuntur. Vobis ergo jam per me in æternum vale ſit dictum; nil mihi ultra vobiſcum, quia e vobis ejicitur Chriſtus, quia in vobis ſic in Deum delinquitur. *Eligo* jam *abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum* (*a*).

Bajulat igitur Chriſtus Crucem. Sed heu! quia *ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma* (*b*): Succumbit oneri Dominus, fame confectus, ſanguine pene vacuus, ſiti exhauſtus, vigiliâ longâ ac doloribus innumeris & præviis cruciatibus ægrè vitam trahens. Unde non miſeratione commoti Judæi, ſed metu compulſi, ne aut ſententiam mutet Pilatus, aut imminens Feſtum ipſorum vota impediat, *Simonem* quemdam *angariaverunt* (*c*), ut Crucem deferret. Verùm, cur improbiſſimi canes, invito illi Crucem imponitis? Ecce, angariate & cogite me: Ego libentiſſimè Crucem illam portabo; mea eſt; jure, quod meum eſt, repeto; mihi debetur.

Sed jam progrediuntur ad locum ſupplicii; ſicque comitatus ille diſponitur. Præcedunt milites, turbæ quæ exclamarunt: *Crucifige, crucifige*, & qui funibus illum pertrahunt: Sequuntur carnifices, & latrones duo, ſimul cum Chriſto crucifigendi. Succedunt cuſtodes, dirè illum verberantes etiam calcibus & pugnis, ut iter feſtinetur; exinde Principes ac Sacerdotes, quaſi triumphantes de antecedente eos præda (Præda ſacratiſſima; quæ Infernum prædaberis, & mortem). Hi omnes, ſicut temerarius ille Semei patientiſſimo Davidi improperabat, mille calumnias & injurias evomentes Chriſtum impellunt. Denique manſuetiſſimus

(*a*) *Pſalm. LXXXIII. v.* 11.
(*b*) *Matth. XXVI. v.* 41., *& Marci XIV. v.* 38.
(*c*) *Matth. XXVII. v.* 32., *& Marci XV. v.* 21.

ſimus Agnus ad mortem trahitur cum peccatoribus, inter peccatores, per manus peccatorum, tamquam peccator, ad locum ſupplicii peccatorum, montem, inquam, Calvariæ; quæ circumſtipatio multò magis illum pungebat, quàm acutiſſimæ ſpinæ. Verùm, ecce medio in itinere obvia fit Maria mater, omnium afflictiſſima, cum aliis Mariis. Hic ego quid jam loquar, penitus ignoro; hactenus enim Chriſti me dolores excruciabant, nunc præter hos, Virginis Sanctiſſimæ ſingultus & ecſtaſes, ac aliarum lamentationes transfigunt. Ubique ingeminatur dolor; Chriſto Matris & mulierum aſpectus addit dolorem; Matri miſerrimus Filii intuitus animam fauciat. O Mater ſacratiſſima: ne in Cœlum, obſecro, oculos tollas, quia Patrem adversùs Filium tuum indignatum pro me aſpicies, & Angelos, ac Cœlos lacrymas ſtillantes. Ne in terram oculos demittas, quia omnia ſunt cruentis Filii veſtigiis reſperſa; ubique omnia ſanguine uberrimè fluente rubent. Jam verè *diſperſi ſunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum* (*a*). Quid ſunt enim guttæ illæ, niſi margaritæ pretioſiſſimæ, niſi inæſtimabiles theſauri? Ne Filium intuearis, quia vivere, eo inſpecto, non poteris. Ne illius comites & cuſtodes, quia te etiam cum ipſo verberibus cædent. Sed Jeſum omnia videntem latère non potuit Maria, non potuerunt latère mulieres; ut qui ab omnibus creaturis patiebatur, ab ipſa etiam Matre, ac piis mulieribus maximam afflictionem reciperet. Videt ergo, & lacrymæ illæ abrumpunt Chriſti ſilentium: Tantum poſſunt lacrymæ, quæ a vera caritate, vel peccati dolore proficiſcuntur: quamobrem inquit: *Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete* (*b*); non quòd damnem veſtrum propter me fletum, ex pio procedentem miſerationis affectu; ſed *nolite me flere*, tamquam ſi ex impotentia aut infirmitate hæc paterer, nec ea poſſem effugere: patior enim, quia volo, & quæ patior, in maximam meî gloriam, & Mundi totius utilitatem convertentur. Vel non tam *ſuper me flete*, *quàm ſuper vos ipſas*, *& ſuper filios veſtros*. *Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: cadite ſuper nos, & collibus: operite nos. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet* (*c*)? Verùm, quomodo poſſunt non flere amariſſimè propter te hæ ſanctæ Mulieres, Domine mi? O ſi illis profuiſſet dicere, quod viduis de Tabitha

(*a*) *Thren. IV. v.* 1. | (*b*) *Lucæ XXIII. v.* 28. | (*c*) *Ibid. v.* 28. *& ſeqq.*

Tabitha ad Petrum, cui ex *omnes flentes oſtendebant tunicas, & veſtes, quas illis faciebat Tabitha*, rogantes, ut eam mortuam ſuſcitaret (*a*)! Quàm multa èt iſtæ dicerent, ac oſtenderent æterno Patri, ipſiſque etiam carnificibus, ne ad mortem trahereris! Oſtenderent hæ mortuos, quos ſuſcitaſti; cæcos, quos illuminaſti; obſeſſos a Dæmonibus, quos liberaſti; languidos & infirmos, quos curaſti; turbas, quas panibus ſatiaſti: Ipſæ pro te vitam exponerent, ut a te mortem averterent. Sed quid dicam de Matre tua? Oſtenderet ipſa ubera, quæ ſuxiſti; ventrem, in quo te portavit; dolores, quos pro te pertulit: Rogaret ipſa, ut millies ſibi vitam carnifices adimerent, modò parcerent tibi. Sed ceſſate a fletu, ſanctæ Mulieres, quia lacrymæ veſtræ non proderunt. Ceſſa Virgo ſacratiſſima, quia atrociora hodie videbis ſpectacula; quia leviſſima hæc ſunt & dulciſſima, ſi cum iis, quæ hodie cernes & audies, comparentur. Eò devenies, ut Filium Deum videas inter latrones pendentem, ſe tibi adimentem, ac ſui loco ſervum tibi dantem in filium; denique in Cruce cum lacrymis, & clamore valido expirantem. O quot lanceis anima tua diſcerpetur, quàm acerbè lacerabitur! Sequere, ſequere Mater, & vide, quia ego ſum qui Filium tuum ſic malè habeo: pro me omnia illa patitur.

Ut autem ad locum patibuli fuit perventum, *vinum ei myrrhatum dederunt bibere* (*b*), cùm ceteris ſicariis atque latronibus vina generoſa propinarentur ad alleviandos dolores; hoc poculo innocentiſſimus Agnus hìc refocillatur. Tamdem veſtibus ſpoliatus, nudus Cruci configitur manibus, & pedibus; ac una manu confixa, cùm ad foraminis locum altera non perveniret, per vim brachium eò uſque protenditur. Horreo, filii, iſta recenſens. Tacere cogor, quia hæc narrari non poſſunt; ineffabilia ſunt. O vita mea, o Deus meus & Dominus meus; quò ego ingratiſſimus Majeſtatem tuam adduxi! O Cœlum, o terra, quomodo me ſceleſtiſſimum fertis? O creaturæ omnes, cur de me iniquiſſimo vindictam non ſumitis? Tantam ergo Domino veſtro illatam injuriam, inultam eſſe patiemini? O Pater æterne, ecce poſt multa tamdem Unigenitus Filius tuus, tibi æqualis, animam efflat, expirat, moritur. Deſine mihi jam iraſci; tuæ enim juſtitiæ abundè eſt ſatisfactum. O manus, pedes, nervi, & oſſa, o corpus totum mei Redemptoris, nimio dolore ſau-

(*a*) *Act. Apoſt. IX. v.* 39.

(*b*) *Marci XV. v.* 23.

ſauciatum; quid vobis ego umquam rependam? *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mibi* (*a*)? Non eſt ulla eo digna retributio; & ſi memetipſum totum pro ipſo tradidero, quæ erit iſta commutatio?

EPILOGUS.

Eja ergo Animæ Chriſtianæ, *egredimini* a ceteris omnibus curis atque cogitationibus, *& videte Regem* veſtrum, & *Dominum in diademate, quo coronavit illum Mater ſua* (*b*), in honoribus & gloria, ac retributionibus, quas ei Synagoga Judæorum paravit. *Egredimini*, inquam, *& videte*, novum ſpectaculum; novum, inquam, ſed vetus: Vetus ſiquidem, quod ab æterno ordinaverat Divina caritas, prævisâ noſtrâ ruinâ ſuo tempore implendum; quod ab ipſo humani generis lapſu ſemper pii homines expectarunt; quod Abraham videre deſideravit, *& vidit, & gaviſus eſt* (*c*); quod Prophetæ omnes prædixerunt; quod Lex & Scripturæ tam multipliciter adumbrarunt; quod perpetuò Sacroſancta Mater Eccleſia Fidelibus ſuis proponit, vivifico hoc Crucis vexillo ubique, in Eccleſiis, in turrium ſummitatibus, in parietibus, in viis & compitis picto, exculpto, erecto; cujus memoriæ ſingulis hebdomadis dies ſextus eſt deputatus; annuatim verò jam a mille quingentis octuaginta quatuor annis hodie celebratur: Vetus profectò ob hactenus recenſita, videte ſpectaculum. Sed *egredimini, & videte* novum quoque ſpectaculum; tale enim eſt, ut, quamquam ſingulis horis recolatur, novos tamen ſemper affectus, novas cogitationes, nova deſideria, novum ſtuporem, novas admirationis cauſas, novam vitam proponere nobis poſſit, & debeat. Et quale ſpectaculum? De iis quondam loquens Apoſtolus, qui aliquando peccatores fuerunt, & filii iræ, dicere non dubitavit: *Spectaculum facti ſumus Deo, Angelis, & hominibus* (*d*); at Deum, qui *poſuit tenebras latibulum ſuum* (*e*), cujus cognitio ita obſcura eſt, ut etiam cœlicolis ipſis, & beatis mentibus ſit incomprehenſibilis; cujus cognitionis gradus, & viæ ſunt, negatio omnium imperfectionum, & affirmatio omnium perfectionum de eodem; nec a nobis cognoſci poteſt, niſi profitendo,

(*a*) *Pſalm. CXV. v.* 12.
(*b*) *Cant. Cantic. III. v.* 11.
(*c*) *Joann. VIII. v.* 56.
(*d*) *I. ad Corinth. IV. v.* 9.
(*e*) *Pſalm. XVII. v.* 12.

do, omnem captum noſtrum in infinitum illum excedere: hunc, inquam, Deum quis umquam putaſſet egreſſurum a luce illa inacceſſibili, & præbiturum Angelis, & toti Mundo in ſummitate montis Calvariæ, in ſublimi & patenti loco tale ſpectaculum, quale hodie nobis exhibuit?

Admirabatur Bernardus Sanctiſſimus (*a*) Dominicæ dignationis ſpectaculum, verbis illis: „ Ludebam ego foris in platea, „ & in ſecreto Regalis cubiculi ſuper me ferebatur judicium mor„ tis. Audivit hoc Unigenitus ejus, exiit, poſito diademate, „ ſacco veſtitus, aſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & eju„ lans, quòd morte damnatus eſſet ſervulus ejus. Intueor il„ lum ſubitò procedentem, ſtupeo novitatem, cauſam percun„ ctor, & audio: Quid facturus ſum? Adhuc ne ludam, & de„ ludam lacrymas ejus „? Hæc Bernardus, conſpectans egreſſum illius Filii, ad oſtenſionem ſuam Mundo, per adventum ſuum in hac humana noſtra natura, cùm *ſemetipſum exinanivit*, abſcondens Majeſtatem Dei, & *accipiens formam ſervi* (*b*), induens ſaccum hujus noſtræ carnis, ſuſcipiens vigilias, famem & labores; hæc, inquam, dicebat, dum contemplabatur ſolùm Chriſti paupertatem in diverſorio naſcentis, ac deinde illum vagientem, & lacrymantem in præſepio. At quid facturus eras Bernarde, ſi contemplatus fuiſſes exeuntem a Cœna Paſchali cum Diſcipulis celebrata, ad acerbiſſimam Paſſionem & mortem ſubeundam; exeuntem, inquam, modò ex horto orationis, pertractum etiam funibus & vinculis ad domum Annæ; modò hinc ad domum Caiphæ; modò e domo Caiphæ ad domum Pilati Præſidis, ibique nunc ingredientem, nunc egredientem Prætorium; inde verò exeuntem ad Herodem, & rurſus ab Herode ad Pilatum, ibique iterum eductum a Pilato coram omnibus; demum exeuntem in atrium Prætorii, ut ibidem veſtibus exutus coram omni cohorte flagellis tunderetur, multiſque modis illuderetur? Quid dicturus, quid facturus, ſi vidiſſes exeuntem poſt hæc omnia in conſpectu populi, eductum a Pilato foras verbis illis: *Ecce homo?* Quid, ſi iterum conſpexiſſes eumdem, a Pilato exhibitum Populo verbis illis: *Ecce Rex veſter*, toties exclamantibus turbis: *Crucifige, crucifige eum?* Quid, ſi inde exeuntem, damnatum, iniquè traditum voluntati rabidiſſimæ ſuorum hoſtium, ut crucifigeretur?

(*a*) Serm. III. in die Natalis Domini pag. 789. Tom. I. editionis Pariſienſis anno MDCCXIX.

(*b*) *Ad Philippenſ. II. v. 7.*

tur? Quid tum denique dicturus, quid facturus, cùm e domo Pilati, & de Civitate Jeruſalem egredientem, bajulantem Crucem ad montem Calvariæ, ut ibi ſatiaretur opprobriis, patibulo affigeretur, & ſpectaculum illud ſui Mundo exhiberet, quod nos etiam mox ſpectabimus? Quid, ſi intuitus fuiſſes in Cruce veſtibus denudatum, caput non cinere vel pulvere aſperſum, ſed proprio ſanguine perfuſum, ſpinis undique involutum, inter latrones, non jam in Præſepio in gremio Matris pro nobis lacrymantem? Quid, ſi ſaccum iſtum noſtræ carnis vidiſſes undequaque perforatum, laceratum, per vim diſtentum?

O quàm admirabilius ſpectaculum eſt hoc, quod propter nos itidem propoſitum fuit! O cœleſtes & beati Spiritus: Vos, qui intimiùs videtis, quàm nos miſeri peccatores & infirmi homines, hujus ſpectaculi magnitudinem, quid facturi eſtis hodie? Certè *nuſquam* vos *apprehendit*, aut veſtram naturam, *ſed ſemen Abrahæ* (*a*): attamen Deum veſtrum ita miſeratione dignum exiſtimaſtis, ut vos ipſos continere non potueritis, quin in terras deſcendentes, ei conſolationis officium exhiberetis. Et tu Pater omnipotens, quid facturus es, cernens Unigenitum Filium tuum, ſic *factum ſpectaculum Mundo, & Angelis* (*b*)? Non patitur divinæ naturæ tuæ ſublimitas, non gloria tua ac dignitas, ut doleas, ut fleas, ut quidquam patiaris, vel commovearis: Et tamen, ſicut commota ſunt viſcera Patriarchæ Jacob, cùm videret veſtem filii ſui Joſeph laceratam, & hædi ſanguine aſperſam (*c*); ſic (ut noſtro more loquamur) commovebuntur viſcera miſerationis tuæ. Verùm in creaturis voce & ſenſu carentibus tantam excitabis commotionem, ut certè hac via maximè oſtendas, quid facturi ſint pii homines, in morte Unigeniti Filii tui, ejuſque cruciatibus deplorandis. Quid factura eſtis magna mundi luminaria Sol, & Luna? An adeo dirum ſpectaculum aſpicere ſuſtinebitis? Imo obſcurabimini in meridie, ſicut in nocte; & quæ ſiccis oculis multi noſtrûm viderunt, vos ne videatis, latebitis, & mortales cunctos veſtro lumine ac ſplendore privabitis. Quid facies velum Templi? Quoniam nos integri & obſtinati perſeveramus, tu *a ſummo, uſque deorſum* ſcinderis (*d*). Quid facies terra? Nos non terremur, & tu tremes; nos latentia peccata non evomimus, & tu, apertis ſepulchris, cadavera viva reſtitues.

(*a*) *Ad Hebr, II. v. 16.*
(*b*) *I. ad Corinth. IV. v. 9.*
(*c*) *Geneſ. XXXVII. v. 31. & ſeqq.*
(*d*) *Matth. XXVII. v. 51.*

tues. Quid facietis ſaxa, & lapides? An ѐt vos non clamabitis? In vobis profectò verificabitur Domini dictum, quoniam ſi nos tacuerimus, vos clamabitis, & permanentibus nobis in duritie cordis noſtri, vos invicem collidemini ac confringemini.

Sed unde in vobis o creaturæ omnes tanta commotio? Quid agitis? cur tot editis doloris ſigna? Nullam cauſam vos dediſtis tantæ pœnarum indignitati, tantoque ſpectaculo. Ad hominem, non ad vos, venit Chriſtus; ad me e Dæmonis captivitate liberandum, ac a morte redimendum acceſſit. Me quærit in Mundo, me vocat in Cruce, pro me patitur, pro me moritur, me peculiariter dilexit: *Nobis natus eſt puer, & filius datus eſt nobis* (*a*); *propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de Cælis*, & hæc omnia pertulit. Non a vobis ipſe, ſed a nobis eſt offenſus, provocatus, irritatus. Non vos illum ſpreviſtis, imo ejus ſemper Divinæ obtemperaſtis voluntati: Nos illum contempſimus, & injuriis laceſſivimus. Non vos illum improperiis affeciſtis, ſed nos. Non vos illum flagellaſtis, non ſpinis coronaſtis, non clavis Cruci confixiſtis; ſed nos hæc omnia perpetravimus. Tu anima ingrata ſpectaculum hoc novum & atrox excitaſti, tu tantarum es cauſa novitatum. Superbiæ tuæ illum humiliaverunt; avaritiæ tuæ illum in tantam paupertatem & nuditatem adduxerunt; crapulæ tuæ illum aceto & felle potarunt: Tu crudelis in illum, tu proditrix, tu carnifex ejus extitiſti. Quid ergo hodie factura es? Aſpice, quid ipſi etiam Ethnici aliquando fecerint & dixerint. Dionyſius Areopagita, quo die & qua hora Dei Filius Spiritum reddidit Patri, exclamavit: *Aut Deus naturæ patitur, aut tota Mundi machina deſtruitur*. Verѐ dixit ille, *Deus patitur*, quando Templum, Spiritus Sancti operâ fabricatum, ubi re ipſa Divinitas inhabitare dignabatur, diſſolvitur ac deſtruitur, infra triduum reædificandum. Hæc item dum fierent, Apollophanes alter quidam Philoſophus, ipſe quoque ethnicus & Dionyſii ſocius: *Hæc*, inquit, *Divinarum rerum viciſſitudines ſunt: Sunt*, reſpondit Dionyſius (*b*). Et quales, bone Deus, viciſſitudines! Deus homo factus

(*a*) *Iſaiæ IX. v. 6.*

(*b*) Baronius ad annum Chriſti XXXIV. duas Epiſtolas recitat, a Magno Dionyſio Areopagita ſcriptas ad Polycarpum, & Apollophanem, in quibus mentio fit de admirando Solis defectu, quem ipſe Heliopoli degens adnotaverat: Has tamen Epiſtolas eſſe pſeudepigraphas, recentioris ætatis eruditi viri cenſuere. An verò Libri, qui ſub nomine Dionyſii Areopagitæ prodiere, genuini ejuſdem ſint fœtus, non levis eſt inter Scriptores controverſia, illoſque nonniſi Seculo circiter quinto a quodam Monacho fuiſſe confectos, plures contendunt.

factus e Cœlo deſcendit, ſuſcipit dolores noſtros & miſerias, eſurit, ſitit, moritur; illi iraſcitur Pater, morte eumdem mulctans, in pœnam peccatorum noſtrorum: Homo verò extollitur, Divinæ fit conſors particepſque naturæ; nobis gloria præparatur, dona communicantur, nobis gratiæ diſtribuuntur, venæ dulciſſimæ aperiuntur. O admirabiles viciſſitudines! Deus, priùs nobis iratus, nunc eſt propitius; priùs inimicus, nunc eſt amicus; priùs Deus ultionum, nunc Deus eſt miſericordiarum; priùs Dominus, nunc Pater. Sed quid ille ipſe Dionyſius (*a*) jam Chriſti vexillis adſcriptus de hoc dixerit, audiamus: *Ecſtaſim*, ait ille, *ob amorem Deus patitur, extra ſe fit, cùm noſtra ſuſcipit, cùm in miſeriis noſtris, ſe nobis exhibet*. Ex vi caritatis dicere poſſumus, filii, quia extra ſe ipſum Deus fit, *ut faciat opus ſuum peregrinum*, & *alienum ab ipſo* (*b*). Quid enim a Divina ſubſtantia magis *alienum*, quàm carnis commixtio? Quid ab ejus impaſſibilitate magis *peregrinum*, quàm tot dolorum perpeſſio? Quid Deo magis repugnat, quàm mors? De ecſtaſi hac & *exceſſu*, *quem completurus erat in Jeruſalem* Dominus, *loquebantur cum eo Moyſes & Elias* (*c*); & verè ſtupendus hic fuit exceſſus & ineffabilis, quòd de Omnipotente Deo triumphaverit amor & erga nos nimia dilectio, triumphaverit mors ipſa, prout in hodierno ſpectaculo vidit omnis creatura. Quid ergo facturus es, o homo? Ludes-ne, an deludes Chriſti mortem & opprobria? Annon deludunt qui ea nec cogitare dignantur; qui de iis loquentes habent faſtidio; qui ad Templa & Oratoria, in quibus illa oculis proponuntur, recuſant accedere; qui ſanguinem hunc pretioſiſſimum ſuſcipere, & vulneribus ſuis adhibere nolunt, malentes fruſtra pro ſe ipſis effuſum eſſe? Non ita nos filii, non ita. Sed quid facturi ſumus? Loquamur ſæpe, & cogitemus de hoc amoris exceſſu; viciſſitudines has Divinas æſtimemus, & in mente ſemper retineamus. Perpendamus id quod pro nobis patitur Deus. Erimus-ne ſtupidiores cunctis creaturis? Cedemus-ne inanimatis elementis? Agnoſcamus Redemptorem noſtrum; tantæ dilectioni ne ſimus, obſecro, ingrati. Erimus-ne Ethnicis cæciores? Tam magna ſigna ab Æterno Patre nobis exhibita ſuæ juſtitiæ, & miſericordiæ non reſpiciemus? Aperiamus, quæſo, tam-

(*a*) In Libro de Divinis nominibus, quem Commentariis ſuis illuſtravit Sanctus Thomas Aquinas, Lect. X. de Ecſtaſi.

(*b*) *Iſaiæ XXVIII. v.* 21.

(*c*) *Lucæ IX. v.* 30. *&* 31.

tamdem mentis oculos, & hoc ſignorum omnium ſignum intueamur. Tu Sancte Clave, tu Crux Sanctiſſima illud nobis oſtende, tu in medium profer ſpectaculum iſtud Angelis, & toti Mundo admirabile (*a*).

Ecce, ecce, filii, Homo, ecce Deus; ecce quò ſe demiſit Divina Majeſtas, ut *de ſtercore te erigeret* (*b*), o viliſſima creatura; ecce ſpectaculum univerſo Mundo propoſitum. O Maria nimiùm afflicta, & tota amaritudinibus plena: Ecce Filium tuum dilectum, unigenitum, ex puriſſimo ſanguine tuo compactum, a te novem menſibus in utero geſtatum, a te enutritum & educatum: Ecce, hic eſt dilectus tuus. Eſt-ne hic, quem tu nobis ab initio deſcripſeras? Eſt-ne, qualis tu dixeras, *candidus, rubicundus, electus ex millibus* (*c*), *ſpecioſus formâ præ filiis hominum* (*d*), *totus deſiderabilis* (*e*), atque formoſus? Heu, quàm mutatus ab illo! Ejus *caput* tu appellabas, *aurum optimum* (*f*); ſed vide, quia ſpinis & vulneribus circumdatur. *Comas* ejus *palmis* aſſimilabas; ſed ecce, quia diſciſſæ ſunt & evulſæ. Non ſunt hi *oculi*, *ſicut columbæ*, ſed languidi, & pallentes, ac effoſſi. Non ſunt hæ *genæ*, *ſicut areolæ aromatum conſitæ a pigmentariis*, ſed ſunt ſputis, & ſanguine, & alapis deformatæ. Non ſunt *labia* hæc, *lilia diſtillantia myrrham primam*, ſed emortua & exanguia. Non *guttur hoc ſuaviſſimum*, ſed amariſſimo felle & aceto, ac myrrhato vino exaſperatum. Non *manus hæ tornatiles aureæ*, *plenæ hyacinthis*, ſed clavis dilaceratæ. Non hic *venter eburneus diſtinctus ſapphiris*, ſed diro lanceæ mucrone perforatus. Non *crura* hæc *columnæ marmoreæ*, quæ *fundatæ ſunt ſuper baſes aureas*, ſed operta cicatricibus ac livore, oſſibus hinc inde divulſis, venis confractis, nervis diſtortis. Non eſt *ſpecies ejus ùt Libani* (*g*); imo *non eſt ſpecies ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aſpectus; & deſideravimus eum* (*h*): Vidimus Regem gloriæ, *deſpectum*; hominum Creatorem, *noviſſimum virorum*; impaſſibilem, *virum dolorum*; eum, qui verbo ſuo infirmitates omnes depellebat, *ſcientem infirmitatem* (*i*), imo infirmitatibus plenum. Vultus ille, quem *deprecaturi erant omnes divites plebis* (*k*), jam eſt *quaſi abſconditus, & deſpectus, unde nec reputavimus*

(*a*) Hic proferatur Crucifixus cum facibus accenſis.
(*b*) *Pſalm. CXII. v. 7.*
(*c*) *Cant. Cantic. V. v. 10.*
(*d*) *Pſalm. XLIV. v. 3.*
(*e*) *Cant. Cantic. V. v. 16.*
(*f*) *Ibidem v. 11.*
(*g*) *Ibidem v. 11. & ſeqq.*
(*h*) *Iſaiæ LIII. v. 2.*
(*i*) *Ibidem v. 3.*
(*k*) *Pſalm. XLIV. v. 13.*

vimus eum (*a*). Tu eum totum deſiderabilem, o Mulierum afflictiſſima, nobis deſcripſeras; & ecce quia nobis apparet *leproſus, & percuſſus a Deo, & humiliatus* (*b*). Attamen, quamvis verè ita ſit, nobis eſt totus deſiderabilis.

O dilectiſſimi: Quis amicum ſuum in maxima calamitate conſtitutum, imo èt ab hoſtibus oppreſſum videns, quatenus poſſit, non juvet; & ſi juvare non poſſit, illi non condoleat? Heu! quis nobis umquam adeò carus, adeò conſtans amicus fuit, quemadmodum Chriſtus? Quis umquam talem amorem oſtendit, ut animam ſuam pro amicis ſuis poneret, ac ipſe pro nobis viliſſimis hoſtibus ſuis poſuit (*c*)? Quæ amicitia, licèt arctiſſima, diſſoluta non fuiſſet, & in odium inteſtinum converſa ob minimam ex innumeris injuriis, quas nos Dei Filio intulimus? Et tamen ipſe in dilectione perſtitit ſemper, & in noſtrì patrocinium pugnat cum Hebræis, cum ſatellitibus, cum morte; vincitur ab omnibus, crucifigitur, occumbit: Nos verò hæc ſpectamus, perinde ac ſi ſomnia videremus; imo ſtupidiùs, nam ſomniantes quandoque commoveri ſolent, nos autem nihil penitus, veluti ſi aniles fabulæ iſta forent; &, licèt etiam fabulæ aliquando cordis excitare ſoleant affectus, nos tamen ad hæc aridi penitus & ſensûs expertes propemodum ſumus.

Quis filius, inſultantes in Patrem Sicarios videns, non accurrat, ut ei ſit auxilio, non ploret, non clamet? Ecce Deus, Pater noſter & Mater & Frater, qui nos creavit, a quo ſumus quidquid ſumus, trahitur ad ſupplicia, crucifigitur; & nos ſtupidi permanemus!

O filii, o filii, nonne Chriſtus eſt Caput noſtrum (*d*), & nos ipſius membra (*e*)? Numquid caput ſpinis perforabitur, lacerabitur, arundine percutietur, alapis cædetur, conſpuetur, ſanguine fluet; numquid capilli evellentur, aceto felle & myrrha potabitur, ſitiet: & inter tot dolores, & duriſſimos ſpinarum aculeos, poterimus non vociferari, non inclamare, non miſericordiam ab ipſiſmet ſpinis implorare, ut parcant tenello ac delicatiſſimo Capiti? Si vèl minima nos acus pungit, ſtatim clamamus; & ſpinæ Chriſti Capitis noſtri cutem, oſſa, & cerebrum pertranſibunt; nos verò ne vocem quidem edemus?

Hæc

(*a*) *Iſaiæ LIII. v. 3.*
(*b*) *Ibidem v. 4.*
(*c*) *Joann. XV. v. 13.*
(*d*) *Ad Epheſ. IV. v. 15.*
(*e*) *I. ad Corinth. VI. v. 15.*

Hæc Chriſti oſſa, ſunt os ex oſſibus noſtris; hæc illius caro, eſt caro de carne noſtra. Flagellis ergo contundetur totum illud ſacratiſſimum Corpus, brachia dimovebuntur, oſſa & nervi locis ſuis violentè diſtrahentur, ſcindentur venæ, manus & pedes perforabuntur, latus aperietur: Et tacebimus? Et erit ultra in nobis ſpiritus? Et non clamabimus ad Deum miſericordem?

Si pes dolet, vel manus, aut aliquod aliud membrorum, non conquieſcimus, etiamſi cetera omni dolore careant: Et *a planta pedis, uſque ad verticem capitis non eſt* in Chriſto, carne noſtra, *ſanitas* (*a*); & non ſentimus? *Hæc ſentite in vobis*, filii, *quæ & in Chriſto Jeſu* (*b*). Quòd ſi hæc minimè ſentitis, quia diviſi eſtis a Chriſti carne quæ patitur, vel quia mortui eſtis; mortuum ſaltem illum ab Eliſeo ſuſcitatum (*c*) ita imitamini, ut ſingula membra veſtra & partes, ſuper ſingula Chriſti Domini membra ponantur. Adjungite partes omnes veſtras illis Crucifixi Redemptoris, & clamare cogemini: nos, nos ſumus, qui peccavimus, non tu o dulciſſime Jeſu. Caput tuum, ſanctiſſimum & innocentiſſimum erat; hoc meum ſuperbia & vanitatibus ſcatens, duriſſimis ſpinis erat pungendum. Non divina tua facies, decus Angelorum & gaudium, ſed inverecundi noſtri vultus conſpui merebantur. Non velandi puriſſimi illi divini oculi, qui quoſcumque aſpiciebant, ad lacrymas ad pœnitentiam ad vitæ emendationem attrahebant; ſed mei impudici & inhoneſti, qui toties prædati ſunt meam, & aliorum animas. Non alapis cædendæ genæ tuæ modeſtiſſimæ, ſed noſtræ potius, mille coloribus fucatæ. Non tu aceto felle ac myrrha potandus; ſed ego, qui crapulis meis & ebrietatibus id millies promerueram. Non delicatiſſimis auribus tuis, ſed meis, omni inhoneſtati ac maledicentiæ apertis debebantur blaſphemiæ exprobrationes atque convicia. Tuæ illæ manus ſunt, quæ cæcis viſum, ſurdis auditum, eſurientibus cibum, languidis ſanitatem tribuerunt, ſemper liberales, ſemper apertæ; meæ hæ ſunt, quæ pomum vetitum in Paradiſo rapuerunt, quæ opus tuum deformarunt: Hæ igitur configendæ erant, non tuæ. Cor meum eſt, quod odii ſimultatum & iracundiæ domicilium extitit, unde exierunt detractiones, pravæ cogitationes, mille obſcœnitates, innumera ſcelera;

(*a*) *Iſaiæ I. v. 6.*
(*b*) *Ad Philipp. II. v. 5.*
(*c*) *IV. Reg. IV. v. 33. & 34.*

Tuum eſt, quod *cogitavit* ſemper *cogitationes pacis*, *& non afflictionis* (*a*): Meum ergo, non tuum erat transfodiendum. *Pedes* mei *veloces* fuerunt *ad effundendum ſanguinem* (*b*), ad peccata perpetranda, ad currendam viam iniquitatis; tui verò *circuibant Civitates*, *& Caſtella* (*c*) in Evangelium pacis, ad ſublevandos afflictos, ad beneficia innumera conferenda mortalibus: Non ergo tui, ſed mei debuerant clavis perforari. Ego, ego, Domine, fui latro, inter latrones deputandus, non tu. Ego fui rebellis, non tu. Ego proditoribus parentibus genitus, & proditor, non tu. Ego, qui peccavi: Tu verò, Agne innocentiſſime, manſuetiſſima ovis, quid mali feciſti? quid admiſiſti ſceleris? quid commeruiſti? Tu *vulneratus es propter iniquitates noſtras*, *tu attritus propter ſcelera noſtra: ſuper te diſciplina pacis noſtræ*, *& livore tuo ſanati ſumus*. *Omnes nos quaſi oves erravimus*, *unuſquiſque in viam ſuam declinavit:* Et *poſuit in te Dominus iniquitatem omnium noſtrûm* (*d*). *Væ nobis*, *quia peccavimus! Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter: cecidit corona capitis noſtri* (*e*). Et inter hæc omnia ſaxis ipſis duriores perſiſtimus, nec compungimur, nec ſuperbiam deponimus, aut faſtum; non contractus iniquos abrumpimus, aut peccata deſerimus; non odia deponimus, non *opera tenebrarum abjicimus* (*f*).

O inſenſati! Quis vos faſcinavit non obedire veritati, *ante quorum oculos Jeſus Chriſtus*, amicus veſter, frater, mater, & pater, caput veſtrum, os de oſſibus veſtris & caro de carne veſtra, *præſcriptus eſt*, *in vobis Crucifixus* (*g*)?

Sed digni non ſumus, oculos in Cœlum tollere, & multò minus in Cœlorum Regem, & Dominum Chriſtum: In hunc inquam, quem toties prodidimus, conſpuimus, deſpeximus. Deſponſavit ille quidem ſibi animas noſtras; ſed nos *fornicati ſumus* millies *ſub omni ligno frondoſo* (*h*); *nullum eſt pratum*, *quod non pertranſivit luxuria noſtra* (*i*); adulteræ ſunt animæ noſtræ. Quibus ergo oculis tam benignum & mitem Sponſum, in quem nos adeò deliquimus, audeamus aſpicere? Indigni ſumus, Æternæ Pater; ſed *reſpice tu in faciem Chriſti tui* (*k*); reſpice tu plagas illas, livores, & ſanguinem; reſpice corpus hoc ita dilaniatum. Suſci-

(*a*) *Jerem. XXIX. v.* 11.
(*b*) *Pſalm. XIII. v.* 3.
(*c*) *Matth. IX. v.* 35.
(*d*) *Iſaiæ LIII. v.* 5. *&* 6.
(*e*) *Thren. V. v.* 15. *&* 16.
(*f*) *Ad Roman. XIII. v.* 12.
(*g*) *Ad Galat. III. v.* 1.
(*h*) *Jerem. III. v.* 6.
(*i*) *Sapient. II. v.* 8.
(*k*) *Pſalm. LXXXIII. v.* 10.

Suſcipe tu ſacrificium iſtud ; propitiare ob hoc holocauſtum: Ecce ſanguis Filii tui clamat ad te pro nobis miſericordiam & veniam , propitiationem & gratiam , amorem & gloriam. Hujus tu meritis ac ferventiſſimis precibus exoratus reſpice propitius ſuper famulum tuum Gregorium Papam XIII., univerſæ Eccleſiæ tuæ Paſtorem, & da ei, ut verbo & exemplo, quibus præeſt , proficiat , & ad vitam una cum grege ſibi credito perveniat ſempiternam: *Reſpice* Domine *de Cœlo, & vide vineam* tuam (*a*), Sanctam Eccleſiam , Filii tui ſanguine pretioſiſſimo plantatam , exornatam, & auctam; eique ſemper adeſto, donec cum triumphanti unum & idem efficiatur: Reſpice Epiſcopos omnes atque Sacerdotes, & Clerum ; ut greges ſuos ita ipſi diligant , ſicut nos Chriſtus dilexit; ut parati ſint pro animabus fidei ſuæ commiſſis vitam exponere, & ſanguinem profundere; ut vocationis ſuæ ſint memores , & ſe *miniſtros , & diſpenſatores myſteriorum* tuorum eſſe cognoſcant (*b*). Reſpice ad Imperatorem noſtrum Rodulphum ; & fac, ut Crucis hujus Sacratiſſimæ vexillo innixus, & pretioſiſſimo Filii tui ſanguine confirmatus, Regna omnia & Provincias, Sacroſanctæ Eccleſiæ tuæ, & veræ Fidei adjungat. Reſpice ad religioſiſſimum Regem noſtrum Philippum ; & fac, ut, quamvis tot Regnorum ſit Dominus, tamen te ſolum, & verum Regem ac Dominum eſſe cognoſcat ; ſciat tibi ſe redditurum eſſe omnium, quæcumque geſſerit, rationem. Reſpice Principes omnes , & Magiſtratus , eoſque doce , neminem eſſe , qui tuæ reſiſtere poſſit voluntati , qui judicium tuum valeat effugere; nullam apud te eſſe perſonarum acceptionem, ſed ſingulis te retributurum, *prout geſſerint, ſive bonum, ſive malum* (*c*). Reſpice Ethnicos omnes & Paganos, & de ignorantiæ tenebris eos eductos , Filii tui ſanguine illuſtra. Reſpice ad obſtinatos Judæos, & videant ipſi , quia Deum gloriæ crucifixerunt ; quia Meſſiam , quem inutiliter & fruſtra expectant , morti adjudicari petierunt. Reſpice ad perfidos Hæreticos , ut reſipiſcant tamdem, & agnoſcant, quia te numquam habebit Patrem, qui Eccleſiam tuam noluerit habere Matrem ; cùm *unus* ſolus ſit *Deus*, *una Fides*, *unum Baptiſma*, *unus Dominus* (*d*), una Eccleſia. Reſpice ad peccatores omnes oculo miſericordiæ tuæ; & non ad ea, quæ ipſi peccarunt , attendas, ſed ad imaginem tuam , ſed ad

(*a*) *Pſalm. LXXIX. v. 15.*
(*b*) *I. ad Corinth. IV. v. 1.*
(*c*) *II. ad Corinth. V. v. 10.*
(*d*) *Ad Epheſ. IV. v. 5. & 6.*

Filii tui ſanguinem, quo ſunt abluti, & redempti: ut tamdem *revertantur a viis ſuis peſſimis* (*a*), & te ſolum vitæ & bonorum omnium perquirant Auctorem.

Reſpice tamdem in facie, in corpore, in plagis, in ſanguine, in morte Chriſti tui Unigeniti Filii, omnes omnium generum, graduum, & conditionum homines; quoniam pro omnibus, & pro ſingulis eſt ille ſanguis effuſus, ut èt ipſi nomen tuum ſanctificare non deſinant, regnum tuum & gloriam propagare, ac demum, ut fiat voluntas tua ſicut in Cœlo, & in terra; qui vivis, & regnas in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Baruch. II. v. 8.*

HOMILIA CIX.

IN SOLEMNITATE PASCHATIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

Habita a prandio in Templo Maximo Mediolani

ANNO MDLXXXIV. I. APRILIS.

UNIVERSALEM ingentemque lætitiam toti Mundo attulit myſterium hoc Sacroſanctum triumphalis Reſurrectionis Salvatoris Noſtri Domini Jeſu. Nova lux innotuit Orbi terrarum, quæ ſuo ſplendore omnia illuſtravit. Dixi univerſalem: hodie ſiquidem Feſtum agunt Angeli omnes, circa Sacratiſſimum Sepulcrum, in quo Dei corpus conditum fuerat, volitantes, illudque tanta diligentia ac Religione cuſtodientes: Feſtum agunt Apoſtoli Sanctiſſimi, qui tam acerbo dolore, quo ob Magiſtri ſui mortem premebantur, hodie exolvuntur: Feſtum agunt piiſſimæ Mariæ, multiplicibus Angelorum, & ipſius Salvatoris apparitionibus atque alloquiis confortatæ. Annon maximum etiam Feſtum agunt in viſceribus terræ Sancti illi Patres, qui primo Dei aſpectu Beatitudine donati, in limbo Paradiſum inveniunt? Quis valeat animo comprehendere maximam eorum lætitiam, quam ſenſerunt, proximè videntes quem a longe tamdiu deſideraverant? *Abraham* (dixerat Chriſtus) *exultavit, ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt* (*a*): Quid erit videre poſtea præſentem, quo viſo vel abſente, tam incomprehenſibili gaudio ille exultavit?

Feſtum

(*a*) *Joann. VIII. v. 56.*

Digitized by Google

Feſtum univerſale eſt hoc, repeto; univerſalis hæc eſt lætitia: Verùm non omnes lætari ſciunt, atque gaudere. Quid? Num fortè credimus, cunctos, qui hodiernum Feſtum recolunt, gaudere, ùt debent, & gaudio, quo oportet, exultare? Minimè profectò. Quàm multi hoc Paſchæ adventu gaudent, quia tranſiit Quadrageſimale jejunium, deſiit lex tam longæ abſtinentiæ, tempus pœnitentiæ & lacrymarum abſceſſit? Alii in hac ipſa ſolemnitate forte gaudent, ſed infeliciſſimè, quia ſibi videntur quodammodo erupiſſe ex magnis illis anguſtiis, in quibus verſabantur, cùm ad confeſſionem peccatorum emittendam parare ſeſe cogebantur: Erat hoc illis loco ingentis triſtitiæ, & acerbiſſimæ afflictionis; nam ex una parte non deliberaverant, nec ex animo propoſuerant vitare peccatum, ac peccati offendicula auferre; ex altera verò vehemens iiſdem ſtimulus erant, præcepta Eccleſiæ, Prælatorum Sacerdotum ac Parochorum diligentia & ſolicitudo, timor confuſionis, ne fortè præcepto non parentes, Cenſuras Eccleſiaſticas, Interdicta, & hujuſmodi incurrerent; atque ita inter confitendi neceſſitatem ac inevitabile præceptum, & malam ad id animi eorum diſpoſitionem, veluti inter malleum, & incudem poſiti torquebantur; ſicque jam ex hiſce anfractibus, ùt ipſi putant, emerſi, gaudent ſummopere. Sed maledicta & Diabolica gaudia ſunt iſta. Alii occaſione hujus ſolemnitatis, & tam venerandi Myſterii lætantur; ſed carnaliter tantùm, licere ſibi putantes convivari, epulari, ludere, & carnem denique omnimode oblectare, ac Mundi lenociniis & voluptatibus indulgere. Sed neque iſtud verum eſt gaudium. O quàm longe abſunt hi omnes a ſincera legitimaque diei hujus lætitia!

Gaudete, inquit Apoſtolus: *iterum dico gaudete* (*a*); Congruunt rite verba hæc hodiernæ ſolemnitati; bis namque prolata duplicem quoque Chriſtianis hominibus proponunt lætitiam, animæ ſcilicet ac corporis, ſpiritus & carnis: Sed quomodo corporis, & carnis? Beata illa ſpes, excitata & inflammata ab hoc Myſterio in cordibus noſtris, nempe nos quoque aliquando in hac carne & his oſſibus reſurrecturos ad vitam æternam, & participes futuros immenſæ Chriſti Domini gloriæ, ad quam hodie reſurrexit; o quantum etiam corpori noſtro oblectamentum debet ingerere! David hæc a longe conſiderans, dixit: *Cor meum, & caro*

(*a*) *Ad Philippenſ. IV. v.* 4.

& caro mea exultaverunt in Deum vivum (*a*). Dicat hoc idem quicumque de futura carnis ſuæ reſurrectione ex animo cogitat; dicat, inquam: lætetur anima mea & ſpiritus hodie: lætetur *cor meum*, *& caro mea;* quia quod ſemper, quamdiu profeſſus ſum Chriſti Fidem, firmiſſimè credidi me reſurrecturum, & quod ſemper ſperavi, hodie Dominus meus & Salvator meus, firmiùs & validiùs credere me impellit, atque ſperare. Hæc verè Chriſtiano homini occaſio eſt dupliciter gaudendi, animâ ſimul & corpore; ſed non inſipienter, ùt ſuperiùs diximus, cùm ex mundanis gaudiis omnis oriatur animarum ruina & calamitas:

Porro *gaudere* docet Apoſtolus *in Domino ſemper* (*b*), non in crapulis, in conviviis, non in ludis, in pompis, non in novis veſtibus; imo ſubdit, ut hæc omnia a Chriſtifidelibus amoveat: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus* (*c*). Jam verò potiſſimum tempus eſt hodie, cùm iſta celebrantur myſteria, oſtendendi Chriſtianam modeſtiam: colloquia, conſuetudines amicorum, mores, habitus, cibi, indumenta, ſtudia omnia redoleant *modeſtiam*, omnia hujus virtutis condìta ſint ſale, omnia plena ſint hoc cœleſti decôre, quem docet veneranda Paſchalis Feſtivitas.

Vult ergo Sancta Mater Eccleſia, ut gaudeamus hodie? Imo vult maximè; ideo namque ipſa tot nobis pro temporum diverſitate, myſteriorum quoque proponit varietates atque viciſſitudines. In Septuageſima excitat nos ad deplorandum primum Protoparentum peccatum, miſeriarum omnium ac calamitatum noſtrarum originem: Quadrageſima eſt propriè tempus pœnitentiæ, orationis, atque jejunii: Tempus hoc Paſchale, gaudii & exultationis: Adventûs Dominici tempus alia item varia myſteria proponit. Non ſemper Eccleſia filios ſuos detinet in iiſdem affectibus, ſed per exercitationes ſpirituales, ad Divinum obſequium ſemper illos urgere ac promovere contendit; atque hoc in omnibus, & omni tempore. Excitat ad lætitiam ad gaudia, ad dolores ad lacrymas, ad conſolationes ad mœrorem; ſed omnia dirigit ad animarum profectum, ut ex varietate myſteriorum quæ proponit, ſumant boni & fideles ejus filii modò lugendi, modò itidem gaudendi occaſiones, nunc doloris, nunc ſpei, & aliquando etiam timoris. Hic ſpiritus eſt Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Quid

(*a*) *Pſalm. LXXXIII. v.* 3.
(*b*) *Ad Philippenſ. IV. v.* 4.
(*c*) *Ibidem v.* 5.

Quid hinc ergo colligimus? numquam diſcedendum eſſe ab hoc Sanctiſſimo Chriſti Sepulcro; nec licere nobis, cùm Quadrageſimales jam elapſi ſint dies, Paſchali etiam hoc tempore inde recedere. Bono animo eſtote filii; hoc namque idem Sepulcrum, ejuſque jugis meditatio abundè gignet in nobis hos omnes, licèt inter ſe diſſidentes, affectus. Quàm meritò de hoc Iſaias prædixit: *Et erit Sepulcrum ejus glorioſum* (*a*)! Flet, ùt hoc mane audiviſtis ad hoc Sepulcrum Maria Magdalena; & apud idem maximam recipit conſolationem, viſo Domino. Illinc ergo lacrymæ, illinc itidem gaudia ſolidæque conſolationes proveniunt; tales ſiquidem fontes ſunt, cuncta Chriſti Domini myſteria, diverſas quidem aquas, ſed omnes ſuaviſſimas, effundentes.

Hæc ipſa Sacroſancta Sodalitas Roſarii Beatiſsimæ Virginis Dei Matris, quam octavo ab hinc die inſtituimus, & hodie promovere conabimur, multis Indulgentiarum & gratiarum ſpiritualium theſauris opulentiſſima, quid, obſecro, eſt, niſi Chriſtiano homini maxima occaſio & potiſſimum auxilium, quo invitatur & juvatur ad facillimè ducendam vitam Chriſtiano homine dignam, & ad meditanda Dei Filii, ejuſque Beatiſſimæ Matris Sacroſancta myſteria, indeque percipiendos omnes illos, quos jam memoravimus, pios cordis affectus? Hos producunt illa tam varia themata, quæ *gaudii*, *doloris*, & *gloriæ* nomina gerunt, ac proponuntur ad contemplandum. Horum ſacroſancta meditatio, erit lautiſſimum convivium, quo animæ noſtræ paſcentur, & replebuntur cibis opportunis, & omni tempori (*b*) accommodatis, ſive Adventus, ſive Quadrageſimæ, ſive Paſchatis; ſive eliciendæ ſint lacrymæ, ſive ſpes erigenda, ſive dolor augendus, ſive timor incutiendus, ſive gaudium denique ſit concitandum.

Statuat ergo hodie omnis Chriſti ſectator, gaudium ſuum eſſe non debere ſicut gaudium hominis Ethnici, jumentorum inſipientium more viventis, aut ſicut gaudium eorum, qui Deum non agnoſcentes, in edendo, & bibendo, aut ludendo lætitiam reponunt; ſed ſibi impoſterum ſemper *in Domino eſſe gaudendum* cum Eccleſia Sancta Matre ſua, in his Domini myſteriis ſeria meditatione excolendis: Statuat Spiritum ſuum conformare ſpiritui Eccleſiæ, cui ſemper Chriſtus aſſiſtit, cujus Sponſus eſt Deus,

(*a*) *Iſaiæ XI. v.* 10.

(*b*) *Pſalm. CXLIV. v.* 15.

Deus, & Magiſter Spiritus Sanctus, cui ideo non ſatis eſt, ſolemnitatem hanc Reſurrectionis Dominicæ celebrare hodie tantùm, aut duabus his ſequentibus feriis; ſed per totos quadraginta ſubſequentes dies, uſque ad Domini in Cœlos Aſcenſum illam recolere proſequitur. Neque verò hoc ſolo contenta, deſignare etiam voluit, qualibet totius anni hebdomada, diem unum ad memoriam Chriſti reſurgentis celebrandam, diem, inquam, Dominicum, in quem ex Ritu Sanctiſſimorum Apoſtolorum, (ùt ex priſcis veterum Patrum monumentis didicimus) antiquum diei Sabbati tranſtulit cultum: Eo autem die, exulare juſſit a Chriſtianis apothecarum curas, mercimonia, lites, & negotia omnia ſecularia, ut huic præſertim memoriæ renovandæ tantùm incumberent, Deoque ſoli inſerviendo, ac animæ ſuæ juvandæ vacarent. O quàm magnum eſt igitur iſtud myſterium, cujus ipſa Eccleſia, Schola veræ Sapientiæ, Doctore & Promotore ad id Dei Spiritu, jugem adeò in filiorum ſuorum cordibus voluit recordationem vigere, tam multa adhibens media, totque dies per annum eidem excitandæ ac conſervandæ deſignans!

O Chriſtiane, ſi Deus Optimus Maximus diem hunc ſtatuit, ut a mundanis negotiis ac ſeculi curis, aliàs etiam honeſtis & licitis, ſuſcipiendis abſtineas, tibique ipſi ac cœleſtibus rebus attendas; putabis-ne, te muneri tuo ſatisfeciſſe, ſi tantummodo manè Miſſam audieris, ac totum poſtea diem in tabernis & cauponis, in commeſſationibus & ebrietatibus, ac ludis inſumpſeris: cùm hæc omnia ſint adeo contraria fini, propter quem, ùt audiſti, inſtitutus eſt Dominicus dies? Abſint hæc a te, obſecro; procul iſta ab hac Civitate; procul ab omnibus Chriſtianis regionibus. Sit dies hic, ùt nomine Dominicus, ſic etiam re ipſa Domini, & Animæ tuæ: Frequententur Eccleſiæ mane, & ſero; audiantur Sacræ Conciones, & Divina officia; doceatur Chriſtiana Doctrina, ac ſacris hiſce occupationibus horæ impendantur: Hæc ſit Chriſtiani hominis recreatio & gaudium, ac exultatio. Juvabit hanc & augebit Sacra Roſarii Supplicatio, quam modò inchoabimus, & deinceps, prima quaque cujuslibet Menſis Dominica, adjuvante Domino agere proſequemur.

Præterea verò mementote, dilectiſſimi filii, ſacrarum exercitationum, quas vobis Dominus proponit ſingulis ſextis feriis cujuſ-

cujuſvis hebdomadæ, quibus in hac Eccleſia mane & ſero de Paſſione Sacratiſſima Domini noſtri, bonorum omnium noſtrorum unico fonte, & ſolâ felicitatis noſtræ origine, ſermones habentur (*a*): Piarum itidem Supplicationum, quæ iiſdem diebus, veſpere ad Eccleſiam hanc fiunt a Sodalibus Sanctiſſimæ Crucis (*b*): Mementote Eccleſiæ Sancti Sepulcri, in qua ſingulis hebdomadis, quarta ſcilicet & ſexta feria tam ſancta proponuntur animabus veſtris adjumenta, dum adeo facilè & perſpicuè de Dei Filii doloribus pro nobis toleratis, ac de aliis ad æternam vitam ſpectantibus, illic a piis religioſiſque Sacerdotibus diſſeritur. Nolite negligere hæc media validiſſima, quibus animæ veſtræ invenire poſſint Dominum Jeſum Chriſtum, eique ſummo bono, indiſſolubili quodam nexu conjungi; nam etiam duobus illis Diſcipulis euntibus in Emmaus, & de Chriſti Domini morte tractantibus, ùt noſtis, aſſociatus eſt Dominus Jeſus (*c*).

Hæc omnia igitur ſimul nectamus, ac ſtudeamus pro viribus proficere in vera ſpiritùs vita; ut ſicut hodie Redemptor noſter Jeſus Chriſtus reſurgens a mortuis acquiſivit nobis vitam & reſurrectionem a peccati morte, ſic èt nos voce & operibus teſtemur ac profiteamur, eamdem vitam vivere: quam hìc ſimul in Domino, & cum Domino viventes, tamdem etiam perpetuò in Domino ſimus, & cum eodem conjungamur in unitate perfectâ, cui ſit ſempiterna laus, honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) Joannes Baptiſta Poſſevinus in Vita Sancti Caroli Cap. IX. narrat, inter præclara pietatis Opera ab ipſo primùm inſtituta ad amorem erga Chriſtum patientem in Mediolanenſi populo ſuccendendum, id etiam fuiſſe ſtatutum, ut ſingulis ſextis Feriis in Templo Maximo Sermo de Paſſione Domini a ſacro aliquo Oratore mane haberetur, veſpere autem alter ex Canonicis idem argumentum pertractaret; ſique is defuiſſet, conſueviſſe Sanctum Antiſtitem, e ſuggeſtu, ejuſdem vices explere, ne ſalutari hoc pabulo Grex ſuus defraudaretur.

(*b*) Cùm Sanctus Carolus anno MDLXXVIII. Sodalitatem piorum hominum inſtituiſſet, qui ante Cruces in Compitis erectas quolibet veſpere publicè orarent, iis etiam indixit, ut Supplicationem ad Templum Maximum ſub extremam diei Veneris horam inirent, audituri ibidem Sermonem de Dominicæ Paſſionis Myſteriis. Perſeverat adhuc præclara hæc conſuetudo, plurimùmque prodeſt ad excitandam in Civibus erga crucifixum Dominum religionem; ſiquidem ſub primas noctis tenebras erumpere conſpiciuntur ex omnibus Urbis viis prælatæ Cruces cum accenſis cereis, comitante virorum caterva, Pſalmos & Hymnos canentium, donec ſimul omnes in Eccleſiam Majorem conveniant, & ſacras ad Deum preces ante Sanctum Clavum effundant.

(*c*) *Lucæ XXIV. v. 13. & 14.*

HOMILIA CX.

HABITA IN BASILICA METROPOLITANA INTER MISSARUM SOLEMNIA

Feria II. poſt Paſcha

ANNO MDLXXXIV. II. APRILIS.

GLORIOSUS eſt triumphus, dilectiſſimi filii, quo heſterna die Salvator noſter Dominus Jeſus e Sepulcro ſurrexit; glorioſæ itidem dotes ac prærogativæ ejuſdem Sanctiſſimi Corporis, in quo vitæ reſtitutus effulget: procul enim a doloribus, a ſpinis, a flagellis, a cruce, a morte, jam incipit Mundo nomen ſuum manifeſtare, paulo poſt etiam Cœlos aſcenſurus cum poteſtate magna, plenaque Judicis vivorum & mortuorum auctoritate. Sed eò ſunt hæc omnia magis glorioſa, quò (licèt excellentiſſimæ Humanitati ſuæ, prout erat Divino Verbo unita, multò prius deberentur, etiam a primo ipſo Conceptionis ſuæ in utero matris momento) eidem complacuit per Crucis ignominiam, & ſepulturæ vilitatem, ea ſibi quoque promereri. Congruum igitur eſt, ut Sancta Mater Eccleſia tamquam Chriſti Corpus, & Sponſa, noſque ejus membra de tanta Capitis noſtri ſublimitate, & exaltatione conſolemur atque gloriemur. Numquid enim Sponſi, & viri honor ac dignitas in uxoris, & ſuæ dilectiſſimæ Sponſæ decus etiam non reſultat? Si Caput noſtrum ita extollitur & glorificatur, refluit hoc etiam in honorem & ſolatium maximum amantiſſimæ Sponſæ, & omnium noſtrùm, qui viva illius exiſtimus membra. Eſt ergo Chriſti triumphus, noſter quoque triumphus: Aliquì tamen adhuc magis peculiares fructus ex illo proficiſcuntur, qui præcipua quadam ratione ſunt ſpecialiter noſtri, de quibus hodie ſingillatim agemus. Inter hos autem duobus potiſſimum Chriſtus reſurgens homines donavit; Reſurrectione ſcilicet corporis, at-

que animæ. Ut autem ab hac poſtrema initium ſumamus, non ſine myſterio Chriſtus Dominus noſter in Sepulcro jacuit diem unum, & duas noctes: Dies namque ejus mortem deſignabat, quæ meridie clariſſimo erat ſplendidior, utpote ab omni peccati labe ſejuncta; duplex verò nox, mortem noſtram ſpiritualem & corporalem præfiguravit: utrique autem Reſurrectione ſua triumphali, remedium attulit Dominus. Parum quidem eſſet nobis gaudendum, quòd reſurrexerit Chriſtus, ſi nos adhuc in morte permaneremus, ſi necdum a peccati interitu Animæ noſtræ reſurgerent: ideo hic totius eſt cardo negotii; hic noſter potiſſimus fructus, hoc ſummopere intereſt. Meritò igitur de hoc nonnulla hodie proferemus, cras juvante Domino Deo, de corporum noſtrorum univerſali Reſurrectione verba facturi.

Aliqua heri attigimus, quæ ad præſens Inſtitutum maximè facere videntur, nempe quòd ſummâ clementiâ Salvator noſter conatus eſt hoc ſuæ Reſurrectionis Myſterium hominibus commendare: hic idem fuit ſcopus totius fere Apoſtolicæ prædicationis. Petrus Apoſtolorum Princeps in ceterorum conventu de eligendo ſucceſſore in locum Judæ, qui prævaricatus fuerat & proditor extiterat, agens, ejuſdemque officia recenſens dixit: *Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, quo intravit, & exivit inter nos Dominus Jeſus, incipiens a Baptiſmate Joannis uſque in diem, qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem Reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis* (*a*). Hoc præcipuum erat, quia maximè conducebat ad confirmanda reliqua omnia Fidei myſteria, quæ nobis credenda proponuntur. Quàm inanis eſſet ſpes noſtra, quàm difficile crederentur omnia Fidei dogmata, niſi manifeſtata eſſet Chriſti Domini gloria & magnitudo per ſacratiſſimam ejus Reſurrectionem (*b*)! Videre Chriſtum illuſum, conſputum, mille injuriis affectum, comprehenſum, ligatum, ad tribunalia pertractum, accuſatum nec reſpondentem, interrogatum & tacentem, ſpinis coronatum, flagellis dirè contuſum, inter latrones ſuſpenſum, *factum ſpectaculum* Deo, *Angelis, & hominibus* (*c*); ab hoc autem ipſo expectare gloriam cœleſtem, felicitatem perpetuam, vitam æternam; o quàm arduum Gentibus fuiſſet! Quis tam ſublimia ab illo tradi poſſe crediſſet; nempe a nudo, veſtem immortalitatis; a moriente, vitam æternam; ab illuſo conſputo

(*a*) *Act. Apoſt. I. v.* 21. & 22.
(*b*) *I. ad Corinth. XV. v.* 14.
(*c*) *Ibidem IV. v.* 9.

ſputo & irriſo, verum honorem & gloriam; a pauperrimo, ſempiternas & immarceſcibiles divitias; ab infeliciſſimo coram oculis Mundi, ſolidam & ſine fine duraturam felicitatem nos eſſe recepturos? Hoc profectò viſum fuiſſet duriſſimum, ne dicam ridiculum & ſtultum, ùt eſt apud eos, qui Deum non noverunt. At, cùm Chriſtum reſurrexiſſe ſcimus & cogitamus, mirum eſt, quomodo paulatim in profundiſſimam cognitionem devenimus, quòd ſub infirmitatibus illis lateat Omnipotentis Divinitas; mirum eſt, quomodo fortes efficimur in credendis omnibus quæ proponuntur, & quomodo confirmamur in ſperandis iis omnibus, quæ nobis promittuntur. Itaque quidquid conſequi poſſumus, ſi conſtantes in Fide permanſerimus, adjuvatur admirabiliter ab hoc dogmate Chriſti Reſurrectionis: Illud enim, inter ea quæ ad ſalutem noſtram ſpectant, præcipuum obtinet locum, cùm operum noſtrorum, & redemptionis humanæ ſit quodammodo complementum. Ideo meritò ſcribit Paulus: *Traditus eſt Chriſtus propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram* (*a*). Sed quomodo verum eſt hoc, o Domine? Nonne in morte tua, nobis omnia dona, omnes gratias, & gloriam comparaſti? Quomodo ergo Paulus verum dicit, quòd juſtificatio noſtra Reſurrectionis tuæ fructus extiterit? Annon hoc eſt, ſanguini tuo pretioſiſſimo, Paſſioni, & morti propemodum derogare? Sed non derogat Apoſtolus Magiſtro ſuo, dilectiſſimi. Meruit profectò nobis bona omnia, & vitam æternam moriens Dominus Jeſus, & quidem plenè meruit ac perfectè; ſed Reſurrectio ejuſdem, medium fuit ad ea omnia executioni mittenda; poſt Reſurrectionem enim deliberaverat nobis elargiri quæ in Paſſione promeruerat; ideo Apoſtolis ſuis dicebat: *Vado parare vobis locum* (*b*); & *ſi* ego *non abiero Paraclitus non veniet ad vos* (*c*), qui tamen erat nobis pretioſiſſima dona, atque gratiarum chariſmata allaturus. Quod ad meritum Redemptionis noſtræ ſpectat, operatus eſt eam in Paſsione ſua Chriſtus, & ejus mors fuit efficiens cauſa noſtræ ſalutis; at illius Reſurrectio ſingulari quodam modo operatur Reſurrectionem noſtram ſpiritualem & juſtificationem, quæ tamen, uti a cauſa efficiente, ab illius Paſsione proceſsit. Eſt nimirum Reſurrectio Chriſti cauſa exemplaris, dans formam & exemplum, ſecundùm quod

(*a*) *Ad Roman. IV. v. 25.*
(*b*) *Joann. XIV. v. 2.*
(*c*) *Ibidem XVI. v. 7.*

quod èt nos ſurgere debemus per gratiam a peccato ad vitam ſpiritûs: Sicut enim Chriſtus a mortuis reſurrexit glorioſus & immortalis; ſic èt nos non solùm corpore in die Judicii, ſed etiam nunc ſpiritu diſcimus, quomodo reſurgere debeamus: Quod quidem totum, licèt, ùt diximus, efficienter in morte ſua ſit operatus, exemplariter tamen in Reſurrectione ſua tantummodo complevit. Quæ eſt ergo iſta Reſurrectio ſpiritualis? Quis hic tantus & tam ingens fructus, profluens a Chriſti Reſurrectione? Hoc didiciſtis in Epiſtola Pauli ad Romanos, quam paulo ante in Miſſa Sanctiſsima legi audiviſtis: *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita èt nos in novitate vitæ ambulemus* (*a*). Hoc totum Sacræ Baptiſmi cæremoniæ demonſtrant, & innuunt; in eo namque mergitur primò parvulus quodammodo in aqua, tum e ſacro fonte levatur: His autem duobus Chriſtus priùs mortuus & ſepultus, deinde verò reſurgens oſtenditur. Sic etiam in eo Sacramento, moritur homo peccato, & per gratiam reſurgit ad vitam; primum virtuti mortis Chriſti, ſecundum ejuſdem Reſurrectioni tribuitur.

Hinc ex his verbis tria ſunt magni momenti animadvertenda: Primò ipſa Reſurrectio; ſecundò novitas vitæ, in qua ambulare debemus; tertiò perſeverantia. Quoad primum: Eras o Chriſtiane per peccatum mortuus, anima enim peccans moritur (*b*): Peccato mortuus es in morte Chriſti; quid igitur reliquum eſt, niſi ut per gratiam reſurgas, & novam vitam recipias? Hoc conferunt tibi Sacramenta Sanctiſſima; ſicut enim Anima vivificat corpus, ſic, & multò magis, animam vivificat gratia, quæ verè eſt animæ vita: Hoc autem quantum ſuperexaltat Dei miſericordiam, quantæ nobis conſolationis eſt cauſa! Non ob ea, quæ heſterna die retulimus, gaudere debes Chriſtiane & conſolari; ſed ob hoc, quòd jam verè vivas vità illà nobiliſſimà & perfectiſſima, quòdque cum Chriſto ſurrexeris. O ſi homines cogitarent, quid ſit hoc modo ſurrexiſſe; quanta exultatione replerentur! Si quàm admirabile opus Dei fuerit, intelligerent, quanti illud facerent! non minoris enim fuit opus virtutis Chriſti a morte Reſurrectio, quàm tuì o Chriſtiane a peccato reditus ad gratiam: Proinde efflagitabat a Domino Paulus, ut haberent Epheſii *illuminatos oculos cordis*, quibus hoc

(*a*) *Ad Roman. VI. v. 4.*

(*b*) *Ezechiel. XVIII. v. 4. & 20.*

hoc perſpicerent, dicens: *Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus, ſecundùm operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum a mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus* (*a*). Eſt-ne ergo hoc parvi faciendum? Reconciliatus eſt quis Deo, ſurrexit, peccata rejecit, revixit; & hæc negligere poterit, quæ non minorem virtutem ac potentiam demonſtrant, quàm ipſa tam admirabilis Chriſti Reſurrectio? Mecum ipſe animo revolvebam præcipuum illum Eccleſiæ noſtræ Ritum recogitans, quo non ſolùm per hanc Octavam ſingulis diebus poſt veſperas accedimus ad fontem Baptiſmatis, ſed integro etiam anno Reſponſoria recitantur ad Baptiſterium (*b*); idque totum fieri arbitratus ſum, non modò ad orandum pro Baptizatis, ut acquiſita in ipſis gratia conſervetur; ſed etiam, ut nos hac ratione Eccleſia excitaret ad conſiderationem immenſæ gratiæ acquiſitæ in hiſce Feſtis Paſchalibus: in Sacro enim Baptiſmatis fonte, admirandi effectus mortis & Reſurrectionis Chriſti ad vivum exprimuntur. Mihi hæc cogitanti occurrebat in mentem populus Iſraëliticus, cùm ſicco pede rubrum mare pertranſiret; Ægyptii verò eos inſequentes in mediis undis cum curribus & equitibus ſuis ſubmerſi fuerunt (*c*): Ille, inquam, populus a tanto periculo tam prodigiosè ereptus, cùm in litore poſtea conſidens videret totum mare cadaveribus redundans, tam multa corpora ſupernatantia ad oras deduci, quàm ex corde in hæc verba debuit erumpere! O quantum erga nos miſericors Deus fuit, quos perire ac mergi minimè eſt paſſus! Sicut etiam ſi quis per anguſtam aliquam arctamque viam noctu pertranſiens, cui ſubſit ingens vorago, manè verò videns, quantum periculum evaſerit, maximè lætatur, ſimulque cum gaudio horrorem concipit, perpendens, illac ſe pertranſiſſe, quin tamen ſit periclitatus: Ita cùm nos, ùt dixi, ad fontem Baptiſmalem accedimus, videbar mihi videre nos

(*a*) *Ad Epheſ. I. v. 18. & ſeqq.*

(*b*) Ambroſiana Eccleſia a remotiſſimis temporibus ritum hunc ſervavit, ut ſingulis per totum annum Fèriis, præſertim Adventus & Quadrageſimæ, necnon in Solemnitatibus Domini, preces, quas nos *Reſponſoria* appellamus, ad Matutinas & Veſpertinas Horas in Baptiſterio canerentur. Id enim adnotatum frequenter legitur in *Cæremoniali Ambroſiano*, quod Beroldus conſcripſit ſub initium Seculi XII., atque editum fuit a Clariſſimo Muratorio Tom. IV. *Antiquitatum Italiæ Medii Ævi*. Obſolevit jamdiu conſuetudo adeundi Sacrum Baptiſmi Fontem; ſed memoratæ preces adhuc præſcriptæ in Divinis Officiis ſub eodem titulo *Reſponſor. in Baptiſterio*, a Clero univerſo ſimul cum aliis Antiphonis recitantur. Illud quidem inviolato more apud nos viget, ut in Hebdomadis Paſchæ & Pentecoſtes, in quorum Solemnitatum Vigiliis Archiepiſcopus Infantes baptizat, Metropolitani Myſtæ ad Sacrum Lavacrum accedant, ibique Reſponſoria, quæ innuimus, canant.

(*c*) *Exodi XV. v. 4. & 10.*

nos ad litus maris rubri cum populo Hebræo ſedentes; & dicere compellebar: O Domine benigniſſime, infinitæ miſericordiæ & clementiæ Deus, ego ex undis illis horribilibus peccati illæſus ad hunc portum pervêni? Annon cum tam multis qui in medio curſu perierunt, èt ego perire potuiſſem? Dein exclamare cogebar: *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti* (*a*); *Torrentem pertranſivit anima noſtra: forſitan pertranſiſſet aquam intolerabilem* (*b*). Hoc ipſum in his Feſtis diebus conſiderare maximo erit nobis ſolatii argumento, dum quæ retro ſe ipſum ſunt quilibet aſpiciens, dicet: O bone Deus! quibus ego eram peccatorum funibus conſtrictus, in quam gravi periculo verſabar! Si mors me tunc rapuiſſet, deſcendiſſem protinus in tenebras exteriores. O infinitam Dei miſerationem, quæ me dignata eſt inde eripere, & ad hunc ſalutis portum perducere! *Miſericordias Domini in æternum cantabo* (*c*): *Benedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus* (*d*).

Secundum, quod ex verbis Pauli eliciebamus, erat, *ambulandum* nobis eſſe *in novitate vitæ*. Sua enim Reſurrectione præbuit Dominus noſter exemplar, & vim ambulandi in gratia, ad quam ſurreximus, *ut quomodo Chriſtus ſurrexit, ita èt nos in novitate vitæ ambulemus* (*e*). Hoc eſt, o Chriſtiane, cujus jam te oportet meminiſſe, in eoque jugi recordatione defigi; nimirum ut in te nova impoſterum ſint omnia, novæ cogitationes, nova deſideria, novi mores, nova converſatio, nova vita: hujus enim novitatis acquirendæ atque ſervandæ efficax nobis auxilium in Chriſti Domini Reſurrectione acquiſitum eſt, traditumque exemplar.

Hæc tamen omnia nihil proderunt, ſi nobis deſit conſtantia & perſeverantia in hac vitæ novitate, quam tertiò propoſuimus; cavendum enim nobis eſt, ne in priſtina peccata relabamur. *Hoc ſcientes*, (addit Apoſtolus, quaſi dicat; hoc ſemper cogitate, hoc ſcitote) *quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato. Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt a peccato. Si autem mortui ſumus cum Chriſto, credimus, quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto* (*f*): *Scientes* (iterum addit, ut quàm ſit neceſſarium illud ſcire, hac geminata

(*a*) *Thren. III. v. 22.*
(*b*) *Pſalm. CXXIII. v. 5.*
(*c*) *Pſalm. LXXXVIII. v. 2.*
(*d*) *Pſalm. CII. v. 1.*
(*e*) *Ad Roman. VI. v. 4.*
(*f*) *Ibidem v. 6. & ſeqq.*

nata voce intelligamus) *quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quod autem vivit, vivit Deo* (*a*). *Mortuus eſt* enim *peccato*, ideſt ut peccatum deleret, mori voluit; hoc autem *ſemel* tantùm, ſicut ſemel reſurrexit, non ultra moriturus: *Quod autem vivit, vivit Deo*, ſcilicet in æternum vivet. *Ita & vos* (quomodo conformari debeamus morti Chriſti, & Reſurrectioni jam infert) *exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato*, hoc eſt tamquam ad peccatum numquam ſitis redituri, ſicut numquam ad mortem temporalem Chriſtus eſt rediturus; *viventes autem Deo* (*b*), ut numquam amplius per peccatum moriamini; ſed perſeveretis in novitate vitæ, quam inſtituiſtis. O Chriſtiane, cùm hæc ita ſe habeant, tu adeo facile in peccata recides? Irritos ergo facies omnes Chriſti labores atque cruciatus? Ludes tu, & deludes mortem ipſius & ſanguinem? Cùm hæc ille omnia peregerit, ut peccatum deſtrueret; tu peccatum in corpore tuo reviviſcere faciens, annon omnia Chriſti opera deſtrues, & ſuo fine privabis? Ille mortuus eſt & reſurrexit, ut non ultra moriatur; & tu eum in temetipſo iterum crucifiges? Quoties enim miſeri peccatis, toties rurſus Chriſtum jam immortalem & impaſſibilem (quantum in vobis eſt) teſtante Paulo, Cruci configitis (*c*). Chriſtus tibi, o homo, dona & gratias ac theſauros innumeros acquiſivit; ſi tu eorum jacturam ſponte facias, non illius, qui te adeo dilexit culpa eſt, ſed tua. O ingrate nimiùm tanto amori! O ſalutis tuæ acerrime inimice, qui tam facilè a ſpiritus reſurrectione decidis! Audi, quàm conſtans ſtaret Apoſtolus in novitate vitæ, ad quam reſurrexerat: *Quis ergo* (inquit) *nos ſeparabit a caritate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius* (*d*)*? Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro* (*e*). Hoc idem dicat hodie quicumque per Chriſti Reſurrectionem revivere cœpit; & firmiſſimè ſtatuat, in poſterum millies potius mori, quàm acquiſitam gratiam rurſum peccando diſperdere.

(*a*) *Ad Roman. VI. v. 9. & ſeqq.*
(*b*) *Ibidem v. 11.*
(*c*) *Ad Hebr. VI. v. 6.*
(*d*) *Ad Roman. VIII. v. 35.*
(*e*) *Ibidem v. 38. & 39.*

SECUNDA PARS.

Sed ex quo tam magnum eſt Dei beneficium, ſurrexiſſe ſpiritu a peccatis, non erit mirum ſi quis ardentiſſimè cupiat indicia reſcire, quibus noſſe poſſit, utrum verè, necne, reſurrexerit. De hoc quidem in hac vita, nulla certa haberi poſſunt teſtimonia; *nemo* enim *ſcit, utrum amore an odio dignus ſit* (a); ſed opus eſt, ut in continuo nos timore verſemur: Poſſumus tamen ſignis quibuſdam ac conjecturis, ſanctâ quadam fiducia, & Chriſtiana reverentia, in hujus cognitionem devenire. Ea autem ſunt multa, de quibus aliqua mox attingemus. Primum ergo ſignum vitæ ſpiritualis ſunt opera vitæ; mortuus ſiquidem non ſpirat, non capit cibum, non nutritur, non movetur: ſic etiam in animæ vita, ille revixiſſe credi poteſt, qui viventis opera exercet, ſenſuum exteriorum actiones, ad ſenſus interiores & ſpirituales comparando. Qui ergo diligens in poſterum fuerit in audiendis concionibus, & piis colloquiis; qui frequens adibit Eccleſias, Oratoria, Templum Sancti Sepulcri, & hæc omnia audiet cum fructu (non enim ſatis eſt audire, niſi quæ aure audiuntur, opere impleantur); qui videbit, ideſt oculos habebit apertos in meditando mane cùm e lecto ſurgit, & ſero antequam cubitum vadat, myſteria Sanctiſſimi Roſarii, Chriſti Domini Paſſionem, extremum judicium, mortem, infernum, cœleſtem gloriam; qui non ſolùm hæc videbit, ſed tanget etiam, profundiùs penetrando; qui guſtabit de rebus, ad ſpiritum & Deum ſpectantibus; ſi nempe ille, cui conciones erant exoſæ, cùm longiùs protraherentur, Divina officia admodum prolixa faſtidium creabant, moleſtus erat ad Eccleſias acceſſus; modò mutatus hæc omnia (prius veluti inſulſa atque amariſſima) guſtat & dulciſſima ſentit; videntur cuncta breviora, imo eſurit, verbi Dei panem comedere; qui aliàs delectabatur librorum profanorum & obſcœnorum lectione, nunc eos horret, & aſceticos tantùm præ manibus retinet, verba otioſa & ſuperflua refugit: Hic, hic ſperare poteſt, ſe verè ſurrexiſſe, & verè jam vivere. Alia etiam ſed eadem cum iſtis ſigna Paulus, ad Coloſſenſes ſcribens, proponit: *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper*

(a) *Eccleſiaſtes IX. v. 1.*

per terram (*a*). Ecce, hæc ſunt ſigna. Qui e converſo habet cor, ùt priùs, in ſuperbia pompis avaritia, in detractionibus odiis crapulis & voluptatibus, in ornatu corporis, cincinnis & comis contortis (quæ omnia terrena ſunt & carnalia); hic profectò ſenſum non habet hominis, qui verè ad novam reſurrexerit vitam: Qui in id non incumbit, ut *theſaurizet ſibi theſauros in Cœlo, ubi fures non effodiunt, nec furantur, neque ærugo, neque tinea demolitur* (*b*); cui ſpiritualia magis non ſapiunt, quàm terrena; hic non ſurrexit. Unuſquiſque igitur manum pectori apponat, & ſe ipſum ſcrutetur; & facillimè noſcet, an vivat, vel mortuus adhuc ſit; an reſurrexerit, vel adhuc fœtidum & inanime cadaver exiſtat.

Ipſa hæc tamen Chriſti Reſurrectio alia quoque ſigna docet, quibus unuſquiſque, an reſurrexerit cognoſcat. Chriſtus reſurrexit, ſed corpore *impaſſibili*, non amplius ſubdito flagellis, ſpinis, cruciatibus, doloribus, morti; *claro*, *agili*, atque *ſubtili*, quæ quatuor erunt corporum in cœleſti gloria nobiliſſimæ dotes. Hæ itidem, ſi in anima ſint, verè nos reſurrexiſſe poſſumus arbitrari. Erat quiſpiam adeo ad peccandum pronus & facilis, ut leviſſimis quibuſque de cauſis, etiam non graviter tentatus ſtatim in peccata rueret præceps. Jam factus eſt conſtans in tentationibus & fortis; concuti quidem poteſt ventis & procellis, ſed immotus permanet; non prorumpit in odia & contumelias, non trahitur vindictæ cupiditate. Hic quodammodo *impaſſibilis* eſt; animâ, ùt Chriſtus corpore, ſurrexit: Profecto vera hæc impaſſibilitas, quamdiu vivimus, haberi non poteſt, ſed fortitudo quædam Chriſtiana atque conſtantia illi correſpondet.

Secundò erit in corporibus glorioſis *claritas: Fulgebunt*, inquit Dominus, *juſti ſicut Sol in Regno Patris mei* (*c*): Animæ claritas in ſocietate cum aliis conſiſtit; ſi nempe vultus etiam ipſe, modeſtia quadam & hilaritate ſpirituali, animæ inhærentem ſplendorem oſtendat. Eſt tertiò *agilitas*, cùm quis ferventior eſt redditus in operibus piis & ſanctis; majori corde, & caritatis calore ea ſuſcipit, ad quæ prius piger & tepidus, vix audebat reſpicere. Quartò demum *ſubtilitas* ſpiritualis, maximum eſt argumentum hujus, de qua loquimur, Reſurrectionis; cùm ſcilicet quis opera heroica, ardua, & difficilia in rebus ad Deum vel Proximum ſpectantibus lubens aggreditur. Sicut enim corpora glo-

(*a*) *Ad Coloſſ. III. v.* 1. & 2.
(*b*) *Matth. VI. v.* 20.
(*c*) *Ibidem XIII. v.* 43.

glorioſa, ſubtilitate ſua, quocumque volunt, penetrant; ita homo non ſolùm præceptis obſervandis, ſe omni ſtudio ac diligentia totum tradit, verùm etiam conſiliis adimplendis: Aurum negligit & argentum, & quæcumque Mundus cæcus maximè æſtimat, ipſe nihili facit; aperit manus, & eleemoſynas liberaliſſimè profundit in pauperes; nec de iis ſolùm quæ ſibi ſuperſunt, ſed etiam de iis, vitæ ſuæ aliàs neceſſariis, ea demit, quæ egenis propter Chriſtum diſtribuat. Ecce ergo ſpeculum ante vos poſitum mundiſſimum & nitidiſſimum, in quod unuſquiſque noſtrùm quotidie poſſit oculos facilè conjicere, & an mortuus, vel vivus ſit, cognoſcere. Curet ergo quilibet, hæc ſigna in ſe ipſo exprimere, & in poſterum ſibi aliiſque teſtimonium præbere manifeſtiſſimum, quòd verè ſurrexerit.

Dixi verè, non fictè; quia *ſurrexit* etiam *Dominus verè, & apparuit Simoni* (*a*). De cetero, ne erret quiſpiam aut decipiatur; licèt enim Chriſtus a mortuis ſurrexerit, licèt de morte & Diabolo triumphaverit, licèt inferis ſpolia detraxerit: niſi hæc omnia in ſe ipſo adimpleverit, vana ei erunt profectò. In hac quidem die, quam fecit Dominus, exultandum nobis eſt ac lætandum; hæc utique dies eſt gaudii, & lætitiæ incredibilis; in hac, omnia perſonant Alleluja, jubilo, & exultatione: Sed niſi accomodare hæc ſibi quiſque contendat, fructu Dominicæ Reſurrectionis prorſus carebit. Primò enim, quod ad reſurrectionem corporum ſpectat, quæ eſt fructus Reſurrectionis Chriſti, ejus nos participes non erimus; qui enim partem non habebit in prima Reſurrectione, neque in ſecunda partem ſortietur: Licèt enim reſurrecturi ſint pariter omnes & juſti, & impii; illi tamen reſurgent ad vitam, hi verò ad mortem perpetuam: unde èt de his meritò dicitur, quia *non reſurgunt impii in judicio: neque peccatores in concilio juſtorum* (*b*). *Beatus* verè, *& ſanctus* (exclamat Joannes Evangeliſta) *qui habet partem in Reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem* (*c*); *mors*, inquam, ſempiterna, quæ nullum umquam terminum eſt habitura. O quàm magnum nobis ſtimulum injicere deberent illa Apoſtoli verba: *Quòd ſi ſpiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum a mortuis, vivificabit èt mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum ejus in vobis* (*d*), ideſt propter dignitatem, quam

(*a*) *Lucæ XXIV. v.* 34.
(*b*) *Pſalm. I. v.* 5.
(*c*) *Apocalypſ. XX. v.* 6.
(*d*) *Ad Roman. VIII. v.* 11.

quam corpora noſtra acquirunt, eò quòd fuerunt receptacula Spiritûs Sancti, cùm in ipſis habitaverint animæ, quæ Spiritûs Sancti Templa fuerunt: Propter hoc ergo tanta erit corporibus noſtris communicanda excellentia. O quantus honor, quanta eſt hæc dignitas! Agnoſce ergo homo hanc animæ tuæ prærogativam, hanc Sancti Spiritus gratiam & liberalitatem; & contende jam, ſi mortuus eras, èt tu reſurgere. Mihi crede, licèt hoc difficile eſſe dixerim, perſeverare tamen, cùm reſurrexeris, in vitæ novitate facilè admodum eſt. A te ſolùm exigitur, ut has Marias, de quibus in Evangelio audiſti, imiteris, earum ſcilicet diligentiam & ſolicitudinem, cùm ipſæ diluculo, ſummo mane, emptis aromatibus ad Sepulcrum properaverint, introſpexerint: Cetera enim, quæ difficilia erunt, etiam te difficultatem non advertente, Dominus tollet. Illæ eædem mulieres ſe quidquam facere poſſe diffidebant, ob lapidem prægrandem ſuperpoſitum; ideoque dicebant: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* Accedentes autem *viderunt revolutum lapidem* (*a*): Sic èt tu, jam lapidem peccati graviſſimum a te vides revolutum; accede tantùm & propera, nec fatigeris; *ſpera in Domino*, quoniam *ipſe faciet* (*b*) tecum hanc quoque bonitatem, & ſatage, ut ſi reſurrexiſti, jam ultra morti te non ſubjicias. Quòd ſi ſpiritu non ſurrexiſti (puto autem, Dei munere, neminem hìc talem adeſſe) noli gaudere Frater propter Solemnitatem Paſchalem: Non tibi fuit Paſcha, non tibi Chriſtus reſurrexit. *Væ* (inquit ad hujuſmodi homines Propheta) *deſiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? Dies Domini iſta, tenebræ, & non lux* (*c*). Non eſt ipſis vita, non gratia, non triumphus, non Paſcha, non dies gaudii & exultationis; ſed confuſionis potius, & punitionis augmentum, qui non profecerunt in meis hiſce myſteriis, dicit Dominus. Caveat ergo quiſque, ne de iſtorum ſit numero; ſed diligenter nos operam demus, ut perſeveremus ac proficiamus, & oremus pro illis, ut eorum Dominus oculos adaperiat & aures, ac duriſſima corda emolliat; ne ſaltem Octavus hujus ſolemnitatis Dies pertranſeat, quin èt ipſi reſipiſcant, & nobiſcum in hac vita gratiæ, in futura verò gloriæ ſempiternæ participes fiant. Amen.

HO-

(*a*) *Marci XVI. v.* 3. & 4.
(*b*) *Pſalm. XXXVI. v.* 5.
(*c*) *Amos V. v.* 18.

HOMILIA CXI.

HABITA IN TEMPLO MAXIMO MEDIOLANI

Feria III. poſt Paſcha

ANNO MDLXXXIV. III. APRILIS.

NON poteſt, dilectiſſimi filii, ignis in pectore latens contineri, quin foras reſplendeat, quin etiam concremet atque adurat. Manifeſtiſſimè apparet vis amoris, quo religioſæ Mulieres Chriſtum Dominum, Magiſtrum ſuum proſequebantur. Hinc Sancta Mater Eccleſia, hæc optimè agnoſcens adhuc perſeverat nobis ob oculos ponere in Hiſtoria Evangelica earum piam ſolicitudinem, qua currunt & redeunt ad ſanctiſſimum Salvatoris noſtri Sepulcrum; accedunt & recedunt, introſpiciunt, & tamdem ab eo vel ſe divellere neſciunt, vel longe & diu abeſſe non poſſunt. Imo, cùm perfidi adhuc cuſtodes audeant pretio vendere teſtimonium Reſurrectionis Filii Dei, & pecuniis corrupti ineluctabilem illam ac miram veritatem mendaciis involvere, & quantum in ipſis eſt, obſcurare; illæ tamen conſtantes & immobiles in dilectione ſua ac diligentia perſeverant. Sed quid faciet infinita Domini pietas? Num ſine præmio hæc relinquet? Minimè verò; ſed conſolatione eas, ac inenarrabili cordis replet exultatione: Viſibilem ſeſe eis exhibet, permittit ſe, & pedes ſuos ſacratiſſimos ab eis comprehendi: Salutat eas, dicens: *Avete*; ac ad Apoſtolos Apoſtolas mittit, ut indicet, ſe velle eas peculiari gaudio exhilarare (*a*).

Cur ergo ѐt nos ad Sepulcrum hoc non accurramus, ſperantes ab eodem benigniſſimo Domino, cujus non ſunt contractæ, aut coarctatæ miſericordiæ, nos etiam fore ſolatio replendos? Accedamus igitur, & intremus. Sed quid ibi inveniemus?

(*a*) *Matth. XXVIII. v. 9. & 10.*

mus? Vacuum eſt, nullum ibi ſignum corruptionis, quæ omnino ſociari non potuit cum ſacratiſſimo illo corpore, quod Verbo Æterno fuerat unitum. Verùm nec corpus ipſum hic adeſt, imo èt Angeli eum ſurrexiſſe nunciantes inquiunt: *Quid quæritis viventem cum mortuis* (*a*)? O mors ubi ſunt tua Inſignia & apparatus? Ubi inſtrumenta, ubi quæ inflixiſti, vulnera? ubi enſis, quo feriiſti? O fera peſſima & crudeliſſima! *o amaritudo amariſſima* (*b*)! o fœtor, & horror filiorum Adam! *Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus* (*c*)? Quid feciſti? quem occidiſti? O infelix, invida, & iniqua mors: Injeciſti manus in quem nequibas; putaſti, poſſe te eum in tua retia pertrahere, qui ab imperio tuo fuit ſemper exemptus. Vidiſti in eo carnem & oſſa, ſed numquam videras peccatum & dolum; exiſtimaſti, te eam mordere poſſe, ſed ipſa te momordit; eſcam vidiſti & cibum, & apprehendiſti, ſed apprehenſa es ipſa a latente intus hamo. Voluiſti prædari quod tuum non erat; & illud ipſum, quod prædata fueras, & erat tuum, miſerè amiſiſti. Ecce *multa corpora Sanctorum ſurrexerunt* cum Chriſto, & apparuerunt in Jeruſalem (*d*). Annon tibi per Oſeam Prophetam hic ipſe, quem occidiſti, prædixerat: *Ero mors tua, o mors, morſus tuus ero, Inferne* (*e*)? Scis, quid feceris? Profectò quod Jeremias dixit: *perdix fovit, quæ non peperit: fecit divitias, & non in judicio: in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas* (*f*). Hoc in tuî hodie ruborem eſt adimpletum; tuis enim ipſa ſpoliis expoliata fuiſti; ſed èt *in noviſſimo inſipiens remanebis* (*g*), ac penitus deſtruèris. Licèt hodie non integrè, ac manifeſtè refulgeat inſignis ille triumphus, quem de te Dei Filius reportavit; licèt adhuc nemini parcas; licèt abſque ulla perſonarum acceptione in omnes Imperatores, Reges, & Principes deſævias; magno tamen cum diſcrimine hæc peragis. Nam ètſi nunc occidas, & corpora tantummodo poſſideas, tamen hæc ipſa corpora a te auferentur, quæ ſervas in tumulis recondita: Reddes utique, reddes aliquando, quæ rapuiſti. *Veniet* Unigenitus Patris *cum poteſtate magna, & majeſtate* (*h*), & hæc omnia a te repetet: Licèt autem oſſa cinereſque diſperſeris, omnia tamen integerrimè eadem reſtituere cogèris. Hic unus fuit, dilectiſſimi, ex triumphis

(*a*) *Lucæ XXIV. v.* 5.
(*b*) *Iſaiæ XXXVIII. v.* 17.
(*c*) *I. ad Corinth. XV. v.* 55.
(*d*) *Matth. XXVII. v.* 52. *&* 53.
(*e*) *Oſee XIII. v.* 14.
(*f*) *Jerem. XVII. v.* 11.
(*g*) *Ibidem.*
(*h*) *Lucæ XXI. v.* 27.

phis nobilibus, quos Chriſtus a mortuis reſurgens, retulit; hic unus ex præcipuis fructibus, quos ex ipſius Reſurrectione percepimus, mortis nempe deſtructio. De hac igitur nonnulla conſideranda vobis hodie proponemus.

Admirabilis, & magnis referta myſteriis inter alias plures fuit illa Ezechielis viſio, quam ſic ipſe deſcribit: *Facta eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me in Spiritu Domini: & dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus. Et circumduxit me per ea in gyro: Erant autem multa valde ſuper faciem campi, ſiccaque vehementer. Et dixit ad me: Fili hominis, putas-ne vivent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti. Et dixit ad me: vaticinare de oſſibus iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis. Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis, quia ego Dominus. Et prophetavi, ſicut præceperat mihi: Factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam. Et vidi, & ecce ſuper ea nervi, & carnes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant. Et dixit ad me: vaticinare ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant. Et prophetavi, ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valde* (a). O ſublimem Dei virtutem, atque potentiam! Quis umquam putaſſet, *oſſa* illa *arida*, carnibus ſuis & cute operienda, ac priſtino ſpiritu iterum fore vivificanda? Ad quid admirabile hoc opus dirigebat Spiritus Sanctus? Detinebatur Iſraëliticus populus captivus, ac in miſera ſervitute angebatur: Decreverat illum Dominus conſolari, ne fortè in deſperationem ageretur, inde ſe numquam exolvendum; quamvis autem hoc illis videretur difficillimum, & humanas omnes vires exuperans, volebat tamen Deus, ut ſcirent ſibi nihil eſſe difficile, omnia illi poſſibilia eſſe, qui ſupra naturam, & humanæ omnis intelligentiæ captum oſſa illa tam multa, & adeo ſicca ad vitam revocare potuerat. Verùm etiam oculos omnium noſtrûm ſimul aperiebat ad conſiderandam animæ Reſurrectionem (de qua heri ad vos verba fecimus), ut peculiari etiam ac inſigniori quadam via detegeret veritatem dogmatis, quod

(a) *Ezechiel. XXXVII. v. 1. & ſeqq.*

quod omnes Eccleſiæ Sanctæ filii, ſincera fide confitemur, de univerſali carnis Reſurrectione. Et hic fuit itidem Salvatoris noſtri ſcopus & finis, cùm per ſe, & per Servos ſuos, ad vitam mortuos admirabiliter reduxit, nempe ut hominum mentes diſponeret ad capiendum Reſurrectionis ſuæ Sacroſanctæ myſterium, & univerſalis omnium noſtrûm, in virtutis ſuæ potentia faciendæ.

O excelſum myſterium, ad quod toties, & tam diverſis clariſſimis verbis nos voluit Dominus præparare! Hoc innuere volebat, cùm Judæis diceret: *Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit èt Filio habere vitam in ſemetipſo. Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei: Et procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem judicii* (*a*)*:* Hoc, cùm Martham ſic alloquebatur: *Ego ſum reſurrectio, & vita* (*b*), & paulo ante: *reſurget frater tuus* (*c*). Hujus myſterii ſublimitatem, magnificis illis verbis Paulus deſcripſit: *In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur* (*d*). Sed devorata fuerunt a piſcibus & feris corpora, oſſa combuſta, quin èt validiſſimus ventus per totum terrarum Orbem cineres ſparſit, o Apoſtole. Nihil hoc refert, quia *in ictu oculi* ignis reddet oſſa, ventus cineres, feræ ac volucres reſtituent carnes; & *mortui reſurgent*. Hujus univerſalis mortuorum omnium ſuſcitationis cauſa efficiens fuit Chriſti Reſurrectio (*e*), „ in quantum Humanitas Chriſti ſanctiſſima, ſecundùm quam „ reſurrexit, eſt quodammodo inſtrumentum Divinitatis ipſius, „ & operatur in virtute ejus. Et ideo ſicut alia, quæ Chri- „ ſtus in ſua Humanitate fecit, vel paſſus eſt, ex virtute Divi- „ nitatis ejus ſunt nobis ſalutaria; ita & Reſurrectio Chriſti eſt „ cauſa efficiens noſtræ reſurrectionis virtute Divina. Quod „ enim [proſequitur (*f*)] in quolibet genere eſt primum, hoc „ eſt cauſa omnium, quæ ſunt poſt: Primum autem in genere „ veræ reſurrectionis fuit Reſurrectio Chriſti, & hoc eſt, quod „ Apoſtolus dixit: *Chriſtus reſurrexit a mortuis, primitiæ dormien-* „ *tium:*

(*a*) *Joann. V. v. 26. & ſeqq.*
(*b*) *Ibidem XI. v. 25.*
(*c*) *Ibidem v. 23.*
(*d*) *I. ad Corinth. XV. v. 52.*
(*e*) S. Thomas 3. part. Summæ quæſt. LVI. art. I. ad III.
(*f*) Ibidem in reſponſ. ad art. I. de Reſurrect. Chriſti.

„ *tium: quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio*
„ *mortuorum* (*a*).

Profectò requirebat exactiſſima Dei juſtitia, ut omnium hominum corpora aliquando reſurgerent; ut caro, quæ cum anima fuerat operata, reciperet quoque ipſa condignam labori ſuo retributionem. Fuiſti, o caro, ſocia in crapulis, luxuriis, ebrietatibus; eris etiam in igne Inferni ejuſdem animæ ſocia: Fuiſti in jejuniis, abſtinentiis, vigiliis, atque orationibus; eris etiam cœleſtis præmii cum Anima particeps.

Sed alia quoque de cauſa requirebat Divina Juſtitia, ut univerſalis hæc reſurrectio tamdem fieret; tam multa enim in præſenti vita a Deo permitti animadvertimus, quæ facillimè potuiſſent parvulis & infirmis in fide ſcandalum parere, niſi aliquando horum cauſa iiſdem innotuiſſet. Ille nec Deum timet, nec homines, pauperum ſanguine paſcitur, uſuris enecat proximos; & tamen proſpera omnia ei contingunt. Alter verò in timore & tremore ſaluti ſuæ incumbit, Dei præcepta ſtudioſè ſervat, nemini eſt offendiculo; & tamen pauper jacet & mendicus, ac ab omnibus deſpicitur. Quæ ergo eſt iſta Dei juſtitia? unde talis diſparitas? Profectò ſi hæc tantùm vita ſpei noſtræ terminus foret, omnium hominum infeliciſſimi eſſemus. Nec infirmos ſolùm, ùt diximus, hæc commovere potuiſſent, ſed etiam juſtiſſimos viros viſa ſunt aliquando anxios reddidiſſe. Hoc eſt, de quo conquerebatur Habacuc: *Uſquequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te, vim patiens, & non ſalvabis? Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem, videre prædam, & injuſtitiam contra me* (*b*)? *Quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces, devorante impio juſtiorem ſe* (*c*)? Jeremias verò ait: *Juſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: verumtamen juſta loquar ad te: Quare via impiorum proſperatur: bene eſt omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt* (*d*)? David quoque ſuper hoc magis mirari videbatur: *Mei autem pene moti ſunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei;* quaſi diceret: parum abfuit, quin deciderim a judicio, & cognitione juſtitiæ tuæ, & ſcandalum paſſus ſim, *quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns* (*e*). Et poſt multa, inquit: *exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me. Donec intrem in Sanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum.* (*f*). In fine

(*a*) *I. ad Corinth. XV. v.* 20. & 21.
(*b*) *Habacuc I. v.* 2. & 3.
(*c*) *Ibid. v.* 13.
(*d*) *Jerem. XII. v.* 1.
(*e*) *Pſalm. LXXII. v.* 2. & 3.
(*f*) *Ibid. v.* 16. & 17.

ſine ergo cognoſcetur hujus diſparitatis ratio. Inſpicite filii amborum *noviſſima;* impiorum ſcilicet, qui hìc *ſuperexaltantur & elevantur ſicut cedri Libani* (*a*), & juſtorum, qui *ſeminant in lacrymis* (*b*) & afflictionibus: Et, tunc Deum juſtiſſimum eſſe comperietis. *Homo quidam erat dives*, ſcribit Lucas (*c*), *qui induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Ecce vitæ diſparitatem: Sed intelligite noviſſima utriuſque: *Factum eſt autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in Inferno. Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham a longè, & Lazarum in ſinu ejus: Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili: recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris* (*d*). In hoc quidem duorum dumtaxat exemplo agnoveramus, quàm juſtus ſit Dominus. Verùm requirebat hæc eadem Divina juſtitia, ampliſſimam & univerſalem fieri de ſe ipſa oſtenſionem in Mundi totius theatro, coram omnibus hominibus, & Angelis; illicque videri, quàm condigna & plena retributio a juſtiſſimo Domino tum in anima, tum etiam in corpore ſingulis redderetur; ideoque neceſſe erat, ut omnes reſurgerent.

Præterea hoc idem immenſa Dei bonitas poſtulabat; vult enim Deus eos, qui ipſum in tribulationibus, & Cruce ſequuti fuerunt, beatiſſimos efficere. Jam quidem eorum animas in Cœlo extantes reddidit felices, ſed non plenè; primam enim dumtaxat ſtolam adeptæ ſunt. Adhuc ſecunda deſideratur ab ipſis, quæ eſt corporis gloria. Neque enim Anima perfectionem ſuam integram habere poteſt abſque corpore, cui a Deo Creatore fuit arctiſſimo vinculo ſociata: decebat ideo, animas corporibus rurſum conjungi; & cùm nihil, quod violentum eſt, diuturnæ poſſit eſſe durationis, ſitque hujuſmodi ſeparatio violenta, & animæ contraria, ideo in perpetuum durare non poterat.

(*a*) *Pſalm. XXXVI. v.* 35.
(*b*) *Pſalm. CXXV. v.* 5.
(*c*) *Cap. XVI. v.* 19. *& ſeqq.*
(*d*) *Lucæ XVI. v.* 22. *& ſeqq.*

Sed quomodo fiet hæc univerſalis reſurrectio; quomodo reſurgemus? In eodem corpore, dilectiſſimi filii; aliàs enim, ubi eſſet Divina juſtitia, ſi in diverſis corporibus renaſceremur? *Oportet enim*, ait Apoſtolus, *corruptibile hoc* (*hoc* inquam, & non aliud) *induere incorruptionem*, *& mortale hoc induere immortalitatem* (*a*). Hæc mea membra, hoc caput, hi oculi, aures iſtæ, digiti, manus, pedes, vitæ redonata *induent incorruptionem;* juſtum eſt enim, ut membra, quæ ſervierunt animæ, præter univerſalem totius corporis gloriam, habeant ipſa quoque ſingularia ſibi correſpondentia præmia. Oculi, qui Chriſto compatientes lacrymas effuderunt; qui ſua, & aliorum peccata deplorarunt, peculiare præmium conſequentur: Aures, quæ detractionibus, obſcœnitatibus, & verbis otioſis occluſæ, Divino tantùm eloquio apertæ fuerunt, ſua retributione non carebunt. Sic ėt manus, quæ liberalem in pauperes ſtipem erogaverunt; pedes, qui ad opera pia ſegnes non fuerunt; *os*, quod *laudem Domini annunciavit* (*b*); membra demum omnia peculiarem recipient ſplendorem, præter lucem qua corpora ùt Sol fulgebunt. Sicut e converſo, o miſer peccator, membra tua, quæ tibi inſtrumenta fuere ad ſcelera perpetranda, & ad lædendum Domini Dei Creatoris & Redemptoris tui honorem, præter inextinguibilem ignem Inferni, qui totum corpus comburet, etiam peculiaribus pœnis torquebuntur: Oculus, inquam, adulter, qui in Eccleſia quoque auſus eſt obſcœnas cordis cogitationes enunciare, & turpes amores exercere; vultus variis coloribus depictus, facies illa tua, o mulier, quæ fuit rete Diaboli ad illaqueandas incautorum adoleſcentium animas; tuæ illæ manus, avare, tui illi *pedes*, iracunde, *veloces ad effundendum ſanguinem* (*c*), propriis iiſque graviſſimis tormentis afficientur. Hoc tibi Dominus per Prophetam ſuum manifeſtiſſimè comminatus fuerat, infeliciſſime peccator, vaniſſima mulier: *Et erit pro ſuavi odore fœtor*, *& pro zona funiculus*, *& pro criſpanti crine calvitium*, *& pro faſcia pectorali cilicium* (*d*).

Reſurgemus ergo omnes non ſolùm cum hac, ut ita dicam, membrorum omnium identitate, ſed etiam cum excellentiori eorumdem perfectione. Licėt enim hìc aliquis cæcus natus fuerit, aut parte aliqua corporis læſus, vel ex morbo, aut alia de cauſa fuerit membris privatus; in die noviſſimo tamen omnes

(*a*) *I. ad Corinth. XV. v.* 53.
(*b*) *Pſalm. L. v.* 17.
(*c*) *Pſalm. XIII. v.* 3.
(*d*) *Iſaiæ III. v.* 24.

omnes boni malique perfectè cum omnibus ſuis membris reſurgent: boni quidem, ut inde eis fiat felicitatis augmentum; improbi verò, ut iiſdem pœnæ atque miſeriæ augeatur calamitas. Quemadmodum igitur omnia a Deo initio creationis perfecta fuerunt, ita etiam futurum in reſurrectione ambigere non valemus. Neque id de Martyribus ſolùm credendum eſt, de quibus Sanctus Auguſtinus ita teſtatur: Non erunt abſque illis membris; non enim poſſet illa mutilatio non eſſe corporis vitium; alioquin qui capite truncati ſunt, deberent ſine capite reſurgere. Verumtamen extabunt in eorumdem membrorum articulis gladii cicatrices, refulgentes ſuper omne aurum, & lapidem pretioſum, veluti etiam cicatrices vulnerum, ac ſacratiſſima Stigmata Chriſti Domini Salvatoris noſtri. Quod de improbis quoque veriſſimè dicitur, quamvis illorum culpâ membra amputata fuerint, nam quò plura membra habebunt, tantò acerbiori dolorum cruciatu conficientur. Quare illa membrorum reſtitutio non in eorum felicitatem, ſed calamitatem ac miſeriam eſt redundatura, cùm merita non ipſis membris, ſed perſonæ, cujus corpori conjuncta ſunt, adſcribantur: iis quidem, qui pœnitentiam egerint, ad præmium; illis verò, qui eamdem contempſerint, ad ſupplicium reſtituentur.

Cùm in ſtatu innocentiæ, ante Protoparentum peccatum, exiſteret homo, præter ceteras excellentias, hac etiam donatus erat, ut mori non poſſet; poſt peccatum verò illam amiſit, morti obnoxius redditus. Hanc quoque jacturam reparabimus, cùm omnes in Reſurrectione reſurgemus; *induemus* enim *immortalitatem* (*a*), & amplius *mors* nobis *non dominabitur* (*b*). Hoc erit juſtis quidem maxima exultatio; ſecuri enim erunt, quòd numquam peritura ſit eorum felicitas: malis verò immenſum ſupplicium, quòd ſe videbunt ſine termino futuros eſſe miſerrimos; unde etiam *quærent mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis* (*c*).

Præter hæc tamen omnibus communia, habebunt peculiares quaſdam dotes, & excellentias ſola Sanctorum corpora, quas ſacri potiſſimùm Theologi ad quatuor referunt. Prima erit *impaſſibilitas: Non eſurient, neque ſitient amplius* (*d*); non mortem formidabunt, neque ægritudines; non dolere poterunt, vel triſtari. Secun-

(*a*) *I. ad Corinth. XV. v.* 54.
(*b*) *Ad Roman. VI. v.* 9.
(*c*) *Apocalypſ. IX. v.* 6.
(*d*) *Ibidem VII. v.* 16.

Secunda erit *claritas*, quæ fulgor quidam erit, ex animarum gloria in corpora ipſa transfuſus; hæc verò non par erit in ſingulis, ſed pro gloriæ diverſitate major, aut minor; *alia* enim eſt *claritas Solis*, *alia claritas Lunæ*, *alia claritas ſtellarum* (*a*): Sed juxta menſuram ſuam omnia erunt clara, & *fulgebunt juſti*, *ſicut Sol in Regno Dei* (*b*). O quàm glorioſum ſpectaculum erit, tot Soles videre, quot illic aderunt corpora Sanctorum! Tertia erit *agilitas*: Nunc caro *animam aggravat* (*c*), & deprimit, ac difficilem reddit ad ea peragenda, in quæ propendet: Tunc verò nil retardabit animam corporea moles, quæ agilis æquè reddetur, ac ſpiritus. Quarta demum erit *ſubtilitas*, cujus virtute corpus animæ imperio omnino ſubjicietur, eique deſerviet, & ad nutum præſto erit. Quæ omnia præclariſſimè Apoſtolus Paulus, in eo capite, quo de mortuorum Reſurrectione prolixè & diſertiſſimè egit, compendio perſtrinxit, inquiens: *Seminatur in corruptione*, *ſurget in incorruptione*. *Seminatur in ignobilitate*, *ſurget in gloria*. *Seminatur in infirmitate*, *ſurget in virtute*. *Seminatur corpus animale*, *ſurget corpus ſpiritale* (*d*). O quàm inſignis eſt hic Dominicæ Reſurrectionis fructus, quàm eximium donum! Ideo cum omni gratiarum actione meritò hodie gaudentes dicamus: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*, *qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*, *ſecundùm operationem*, *qua etiam poſſit ſubjicere ſibi omnia* (*e*).

SECUNDA PARS.

Sed videor mihi jam audire non quempiam ſolum, ſed omnem carnem ſubmurmurantem: Si Chriſtus de morte triumphavit, ſi reſurrexit, cur ergo jam mortui omnes non reſurgunt? cur differtur hæc reſurrectio, cur adhuc morimur. Sed o caro adhuc aliquantulum eſt tibi expectandum. Annon audiſti, quid Sanctis etiam in Cœlo degentibus, ac pro te petentibus ſit a Domino reſponſum? *Clamabant* illi: *uſquequò Domine* (*Sanctus & verus*) *non judicas*, *& non vindicas ſanguinem noſtrum de iis*, *qui habitant in terra?* *Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ*: *& dictum eſt illis*, *ut requieſcerent adhuc tempus modicum*, *donec compleantur conſervi eorum*,

(*a*) *I. ad Corinth. XV. v.* 41.
(*b*) *Matth. XIII. v.* 43.
(*c*) *Sapient. IX. v.* 15.
(*d*) *I. ad Corinth. XV. v.* 42. *& ſeqq.*
(*e*) *Ad Philipp. III. v.* 20. *&* 21.

rum, *& fratres eorum*, *qui interficiendi ſunt ſicut èt illi* (*a*). Oportet hìc, o caro, pati; jam ſeminare debes in lacrymis, in abſtinentia, in jejuniis, in maceratione. Hæc ſunt ſemina gloriæ, & reſurrectionis. Num in membris, plus eſſe vis, quàm in capite? Si caput noſtrum Chriſtus per ſpinas & flagella, ſanguinis effuſionem & mortem, pervènit ad Reſurrectionem & gloriam; cur èt tu per eamdem viam non vis incedere? Spectat Divina Sapientia in omnibus maximè ordinem: Venit Dei Filius totum hominem ſalvare, ſed animam primùm, tum corpus. Animabus jam debetur hoc tempus, non tibi; prima præcedere debet reſurrectio, ſi vis in ſecunda gloriæ partem habere. Propterea noli o corpus, noli præripere tempora; *potes* enim *impedire Animæ tuæ ſalutem*, *tuam ipſius operari non potes* (*b*). *Omnia tempus habent* (*c*); patere, ut nunc Anima pro ſe laboret; eique lubens auxilium præbe: quoniam *ſi compateris*, *èt conregnabis* (*d*). Quantum ejus lucro detraxeris, tantum adimis tibi; cùm particeps gloriæ eſſe non poſſis, donec ſuam in anima imaginem Dominus videat reformatam. Nobilem hoſpitem habes, o caro, nobilem valde; & tota ſalus tua ab ejuſdem pendet ſalute. Da honorem tanto hoſpiti. Tu quidem habitas in regione tua; Anima verò peregrina & exul apud te domicilium tenet. Quæſo te: Quis Ruſticus, nobili aliquo Viro hoſpitium apud illum quærente, non libenter in angulo domus ſuæ, aut ſub ſcalæ gradibus, vel in cinerum ſtrato accubaret, cedens, ùt æquum eſt, potiorem hoſpiti ſuo locum? Et tu ergo fac ſimiliter. Injurias, vel moleſtias tuas ne reputaveris, tantùm ut hoſpes tuus honorificè poſſit apud te demorari: Honor tibi eſt, ut pro eo interim te exhibeas inhonorum. Ne verò fortaſſe deſpicias, aut parvi pendas hoſpitem tuum, pro eo quòd peregrinus tibi videtur & advena: diligenter attende, quid illius tibi præſentia largiatur; ipſe enim eſt, qui tribuit oculis viſum, auditum auribus præſtat; ipſe, qui linguæ vocem, palato guſtum, motum membris omnibus ſubminiſtrat. Si quid vitæ, ſi quid ſenſus, ſi quid in te decoris eſt, ab hoc benefico hoſpite acceptum intellige. Denique receſſus ejuſdem probat, quid ejus præſentia conferret; protinus enim, animâ diſcedente, lingua obmuteſcet, oculi caligabunt, obſurdeſcent aures, corpus omne rigebit, facies expalleſcet;

(*a*) *Apocalypſ. VI. v.* 10. *&* 11.
(*b*) S. Bernard. ſerm. VI. de Adv. Domini.
(*c*) *Eccleſiaſtes III. v.* 1.
(*d*) *Ad Rom. VIII. v.* 17., *& II. ad Timoth. II. v.* 12.

ſcet; brevì quoque totum cadaver deformatum ſimul ac putidum fiet, & decor omnis in ſaniem convertetur. Utquid ergo pro temporali qualibet delectatione, contriſtas & lædis hoſpitem iſtum, qua ne perfrui quidem poteras, niſi per ipſum?

Præterea, ſi tantum tibi confert exul, & inimicitiarum causâ *a facie Domini ejectus* (*a*) hic hoſpes, quantum tibi præſtabit reconciliatus? Noli o corpus, noli impedire hujuſmodi conciliationem, quoniam grandis tibi exinde gloria paratur. Patienter, imo èt libenter temetipſum expone ad omnia; nihil diſſimules, quod huic præſtantiſſimo dono prodeſſe poſſe videatur. Dic hoſpiti tuo, quia *recordabitur* Dominus *tui*, *& reſtituet te in gradum priſtinum; & tu memento mei* (*b*). Omnino enim memor erit tuî in bonum, ſi bene ſervieris illi; & cùm pervenerit ad Dominum ſuum, ſuggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hoſpite, dicens: Cùm in ultionem culpæ ſuæ exularet ſervus tuus, pauper quidam, apud quem hoſpitatus ſum, fecit mecum miſericordiam, & utinam retribuat pro me Dominus meus! Primò ſiquidem omnia ſua, dehinc etiam ſemetipſum expoſuit utilitati meæ, non parcens ſibi propter me, *in jejuniis multis*, *in laboribus* frequenter, *in vigiliis ſupra modum*, *in fame*, *& ſiti*, etiam *in frigore*, *& nuditate* (*c*). Quòd ſi, o Domine, voluiſti, ut meretrix illa Rahab, eò quòd nuncios tuos abſconderit, & per feneſtram demiſerit, in expugnatione Urbis Jericho, miſericordiam inveniret, & ſalva permaneret ipſa, & pater ejus, mater, ac fratres, ſorores, & omnis domus ejus (*d*); hæc caro non modò abſcondit me a perſequentibus me, ſed mecum illos oppugnavit, & mihi ad reportandam victoriam maximo fuit adjumento. Inveniat ergo èt ipſa apud te miſericordiam. Quid igitur? Profectò non mentitur Scriptura, quæ dicit: *Voluntatem timentium ſe faciet*, *& deprecationem eorum exaudiet* (*e*). O ſi fortè guſtare dulcedinem hanc, ſi fortè gloriam iſtam valeas æſtimare! mira enim dicturus ſum, ſed tamen vera, & omnino indubia fidelibus. Ipſe *Dominus Sabaoth* (*f*), *Dominus virtutum*, & *Rex gloriæ* (*g*); ipſe deſcendet ad *reformanda corpora noſtra*, & *configuranda corpori claritatis ſuæ* (*b*). Quanta erit illa gloria, quàm ineffabilis exultatio, cùm univerſorum Creator, qui pro animabus

ad

(*a*) *Geneſ. IV. v.* 14.
(*b*) *Ibidem XL. v.* 13. *& ſeq.*
(*c*) *II. ad Corinth. XI. v.* 23. *&* 27.
(*d*) *Joſue II. v.* 6. *& ſeqq.*
(*e*) *Pſalm. CXLIV. v.* 19.
(*f*) *Jerem. XI. v.* 20., *& Jacob. V. v.* 4.
(*g*) *Pſalm. XXIII. v.* 10.
(*b*) *Ad Philippenſ. III. v.* 21.

ad juſtitiam revocandis humilis antea venerat, & occultus pro te gloriæ donanda, o miſera caro, ſublimis veniet & manifeſtus, non jam in infirmitate, ſed in gloria & majeſtate ſua? *Quis poterit cogitare diem adventus ejus* (*a*), quando deſcendet cum plenitudine luminis, præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus de pulvere corpus inops, ac *rapientibus* illud *obviam Chriſto in aëra* (*b*)? Quouſque igitur caro infelix, inſipiens, cæca, demens, & prorſus inſana, caduca & fluxa quærit ſolatia, imo amaritudinem, ſi fortè contingat eam repelli, & indignam judicari hac gloria; magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Hæc ſola ſpes firmiſſima, & expectatio certiſſima cum indeficienti fide Reſurrectionis univerſalis, eſt, dilectiſſimi filii, eam animo foventibus maxima conſolatio, & auxilium in omnibus laboribus & ærumnis; hæc ſola conſideratio omnia dulcorat, & lenit. Audite ſapientiſſimum Job de hoc prudentiſſimè philoſophantem, & antequam philoſophari incipiat, attentionem captantem. *Quis mihi*, inquit, *tribuat, ut ſcribantur ſermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro, ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice* (*c*)? Magnum profectò debet eſſe, quod vis dicere, o Job, quando non modò audiri deſideras, ſed etiam ſcribi, quod dicturus es, imo nec qualitercumque ſcribi, ſed *ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte* marmori duriſſimo *inſculpi*, ut numquam memoriâ hominum excidat. Jam ergo philoſophare: *Scio enim, quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum: Et rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo* (*d*). O verba verè literis aureis, cordibus noſtris inſcribenda! *Sedebat* Job, qui ditiſſimus & feliciſſimus (ut Mundi verbo loquamur) fuerat, *in ſterquilinio*, filiis, bobus, ovibus, camelis, ac omni ſubſtantia ſua, aliàs ampliſſima, repentè denudatus; *ſed et ulcere peſſimo percuſſus, ſaniem teſtâ radens* (*e*). *Fratres ejus longe facti erant ab eo, & noti ejus, quaſi alieni receſſerant ab eo. Dereliquerant eum propinqui ejus: & qui noverant ipſum, obliti erant ipſius. Inquilini domus ejus, & ancillæ, ſicut alienum habebant ipſum* (*f*), & ipſa *ejuſdem uxor halitum ejus exhorrebat* (*g*). Et tamen in tot calami-

(*a*) *Malach. III. v. 2.*
(*b*) *I. ad Theſſalon. IV. v. 16.*
(*c*) *Job XIX. v. 23. & ſeq.*
(*d*) *Ibid. v. 25. & ſeqq.*
(*e*) *Ibid. II. v. 7. & 8.*
(*f*) *Ibid. XIX. v. 13. & ſeqq.*
(*g*) *Ibid. v. 17.*

tatibus atque miſeriis, hac una ſpe ſe ipſum erigebat & conſolabatur. Veriſſima ſunt hæc, dilectiſſimi filii, & ideo meritò Philoſophus Chriſtianus Job dicebat: *Scio*. Gregorius beatiſſimus, cùm adhuc S. R. E. Diaconus eſſet, a Pelagio Romano Pontifice ad Tiberium Conſtantinum Imperatorem Legatus (*a*) Conſtantinopolim miſſus (cum quo èt Conſtantius, poſtea Eccleſiæ hujus Epiſcopus (*b*) vir eruditiſſimus pariter, atque ſanctiſſimus profectus eſt) inter cetera præclara quæ geſſit, Eutychium Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui ſcripſerat contra veram corporum reſurrectionem, convicit, qui paulo poſt, cùm in morbum incidiſſet, inſtante morte, pellem manus ſuæ tenebat, multis præſentibus, dicens: *Confiteor quia omnes in hac carne reſurgemus* (*c*). Hæc ipſa ſpes & fides, quàm dulcia nobis reddet omnia, quæ amariſſima nunc videntur! Pauper ſum; at cogitabo venturum tempus, cùm nempe ero dives in gloria. Momentanea ſunt quæcumque hìc deſiderium creant; ſed æterna erit illa felicitas. Opus eſt, reſtituam, quæ tutà conſcientià retinere non poſſum: Durum hoc ſanè videtur: ſed o quàm ingentia mihi, ſi hoc implevero, præmia manent in Cœlis! Ut hæc acquiram, exuam me bonis omnibus, toti Mundo valedicam, mortem etiam libentiſſimè oppetam: Aggrediar omnia perardua & difficillima, patiar quæcumque immiſerit Dominus, piis omnibus operibus exercendis inſiſtam, hac ſpe dulciſſima recreatus. Eſt hìc jejunan-

(*a*) Miſſus fuerat a Pelagio II. Summo Pontifice Sanctus Gregorius Eccleſiæ Romanæ Diaconus ad Urbem Conſtantinopolis, ut ibidem Apocryſarii munere fungeretur anno DLXXXI., quemadmodum Pagius contendit contra Baronium, qui miſſionem hanc biennio differt. Egregiè provinciam ſuam implevit Gregorius, & Patriarcham regiæ illius Urbis Eutychium, de reſurrectione malè ſentientem, ad Catholici dogmatis profeſſionem, combuſtis publicè illius Libris, revocavit anno DLXXXVI., ùt idem Baronius adnotavit.

(*b*) Conſtantius Mediolanenſis Eccleſiæ Diaconus profectus Conſtantinopolim fuerat, ibidemque ſummam cum Sancto Gregorio amicitiæ neceſſitudinem contraxerat. Mortuo ſubinde Laurentio II. Mediolani Epiſcopo, delectus fuit ſucceſſor ejuſdem a Clero in hac Metropoli degente. Sed cùm non modica hujus pars Genuæ moraretur ob Langobardorum irruptionem in haſce regiones, Sanctus Gregorius jam Pontifex Nuncios illuc miſit, exploraturus, an eorum etiam adeſſet conſenſus; eoque obtento, Conſtantii electionem confirmavit anno DXCIII. Plenæ ſunt laudibus celeberrimi hujus Antiſtitis Epiſtolæ Sancti Gregorii, quæ ad Clerum Mediolanenſem, & Exarchum Italiæ ſcriptæ fuere, præſertim verò illa, quæ data eſt *ad Presbyteros, Diaconos, & Clerum Mediolanenſem*, ſub num. IV. Lib. XI. poſtremæ editionis Pariſienſis, in qua mœrorem ſuum de obitu Conſtantii ſignificans, hæc habet: „ Quemadmodum ſolicitus in Eccleſiaſticæ regula diſciplinæ, vel quàm fuerit vigilans in tuitione Civitatis veſtræ, non habemus incognitum.

(*c*) Narrat hæc ipſemet S. Gregorius Lib. XIV. Moral., Cap. LVI. editionis proximè memoratæ, his verbis: „ Dum Eutychius adhuc „ viveret, & ego validiſſimis febribus ægrotarem, quicumque noti mei ad eum ſalutationis gratià pergebant, ùt eorum relatione „ cognovi, ante eorum oculos pellem manus „ ſuæ tenebat, dicens: *Confiteor, quia omnes* „ *in hac carne reſurgemus*. Quod (ſicut ipſi „ fatebantur) omnino priùs negare conſueverat.

nandum, ſunt ſuſcipiendæ peregrinationes, lacrymarum locus eſt, præſens vita; ſed hi oculi, hi pedes, hoc guttur pro momentaneis his laboribus coagitatam & ſupereffluentem mercedem recipient.

Deo Omnipotenti igitur immortales referamus cum Apoſtolorum Principe gratias, dicentes: *Benedictus Deus, & Pater Domini Noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per Reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſervatam in Cœlis* (*a*). Hæc ſunt veræ lætitiæ argumenta, ad carnem & ad ſpiritum ſpectantia. Pro his verè & meritò dicere poteſt quilibet noſtrûm cum Propheta: *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum* (*b*). Aſpiremus ad hanc beatam gloriam, filioli mei, & dicamus cum eodem: *Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea* (*c*). Ad te, Domine, in his Feſtis Paſchalibus corda elevavimus, terrenis omnibus vale diximus; *quæ ſurſum ſunt quæramus* (*d*). Omnia innovationem illam beatam in fine ſeculorum complendam avidiſſimè expectant, & *ipſa creatura* tunc *liberabitur a ſervitute corruptionis*, unde & *ingemiſcit, & parturit uſque adhuc* (*e*); tunc enim ſe Cœli renovandos ſperant, & terra ac elementa ipſa omnia purificanda. *Heu!* heu! Domine, *quia incolatus* hic *noſter* nimiùm *prolongatus eſt* (*f*)! nimiùm differtur nobis gloria illa! Parce, obſecro, ſi admodum ſoliciti, hinc a te liberari efflagitamus; quamdiu enim hìc ſumus, in maximis ſemper verſamur periculis, contra Majeſtatem tuam infinitam delinquendi, & gratiæ tuæ, ac poſtmodum gloriæ jacturam ſubeundi. Da igitur tu nobis, Domine Jeſu, quamdiu nos hìc peregrinari ſtatueris; da, inquam, nobis, ut præſentium obliti, te ſolum, & *quæ ſuperventura* ſperamus, *recordemur* (*g*), ut *in novitate vitæ*, ad quam, ùt ſpero, ſurreximus, *ambulare* non deſinamus (*h*); ut tuæ converſationi ac vitæ, quamdiu hìc vivimus, conformari ſtudeamus; ut mereamur tamdem, quando dies ab æternitate tua præſtitutus acceſſerit, *configurati corpori claritatis tuæ* (*i*) ſuſcitari, & in cœleſtibus illis ſedibus laborum noſtrorum ampliſſimos fructus percipere. Amen.

(*a*) *I. Petr. I. v. 3. & 4.*
(*b*) *Pſalm. LXXXIII. v. 3.*
(*c*) *Pſalm. LXII. v. 2.*
(*d*) *Ad Coloſſ. III. v. 1.*
(*e*) *Ad Roman. VIII. v. 21. & 22.*
(*f*) *Pſalm. CXIX. v. 5.*
(*g*) *Eccleſiaſtici XLI. v. 5.*
(*h*) *Ad Roman. VI. v. 4.*
(*i*) *Ad Philippenſ. III. v. 21.*

HOMILIA CXII.

HABITA IN ECCLESIA PRIORATUS CAMPI-MORTUI DIŒCESIS MEDIOLANI (a)

Cùm Euchariſtiam miniſtraret Sereniſſimæ Dorotheæ Lotharingicæ Brunswicensi (b)

Feria VI. Dominicæ IV. poſt Paſcha

Anno mdlxxxiv. iv. Maji.

UBICUMQUE *fuerit corpus, illic congregabuntur èt Aquilæ* (c). Dominus Jeſus, dilectiſſimi filii, cùm de futuro univerſali Judicio diſcipulis ſuis plura prædixiſſet, ab iiſdem interrogatus, ubinam iſthæc eſſent futura, ſic in parabolis reſpondit, prout moris ſui erat: *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur èt Aquilæ*; id nimirum indicans, quòd ſicuti Aquilæ perſpicaciſſimæ, & nobiliſſimæ volucres in remotiſſimas etiam regiones, ad corpora, quibus paſcuntur, devoranda advolant; ſic èt in extremo Judicii die, juſti unà cum Chriſto Domino, qui ipſis erit futurus in Cœna beata, perennis eſca, convenient, nullo umquam tempore ab ipſo divellendi. Verùm quod de beatis illis ſpiritibus veriſſimum eſſe perſpicimus, quis non animadvertit, quàm ſit itidem verum de iis, qui adhuc militantes, in carne tamen

(a) Campi-mortui Vicus, jacet in finibus Diœceſium Mediolanenſis, & Papienſis, ſub Plebe *Clarellæ*. Olim fuit Prioratus Clericorum Regularium, ùt docet Pennotus in Hiſtoria Tripartita Lib. III. Cap. XLII. Nunc Clericis Secularibus eſt commendatus jure patronatus Nobilis Familiæ de Mantegatiis Mediolani.

(b) Occaſio, ob quam Princeps hæc fœmina e Ticinenſi Urbe ad Campum-mortuum ſe contulerat, Sacram Synaxim receptura e manu Sancti Caroli Borromei, qui ibidem Epiſcopalis Viſitationis munus exercebat, ea fuit, quòd Chriſtierna mater ejuſdem, & Chriſtierni Regis Daniæ, atque Iſabellæ Auſtriacæ ſororis Caroli V. Imperatoris filia, vidua primùm Franciſci II. Sfortiæ Ducis Mediolani, dein Franciſci Lotharingiæ Ducis, valetudinis recuperandæ gratiâ Derthonæ moraretur, quam Urbem in Feudum acceperat a primo conjuge. Ad eam itaque inviſendam, inter ceteros Proceres, profectus eſt etiam Henricus II. Dux Branſwicenſis, Dorotheæ maritus; dum autem Ticini degeret (in qua etiam Civitate deceſſit e vita anno eodem mdlxxxiv.) Dorothea uxor ob ſummam erga Sanctum Carolum venerationem ad hanc Eccleſiam ſe tranſtulit.

(c) *Matth. XXIV. v. 28., & Lucæ XVII. v. 37.*

tamen ſpiritualem vitam degentes, & veluti Aquilæ in ſublime evolantes, ſe ſe e terra extollentes, atque in cœleſtibus tantummodo verſantes, ad corpus, ad eſcam, ad Chriſtum advolare ſemper contendunt; & ab ipſo, quatenus poſſunt, nulla umquam ratione disjunguntur?

Ecce quia verum hoc eſſe experientia ipſa hodie confirmat. Sereniſſima hæc Ducifſa, Summi Regum omnium Regis ancilla ſolertiſſima, quæ, licèt tam nobilem in terris partem ſuſtineat, mundana tamen cuncta negligens, circum cœleſtia tantùm, veluti nobiliſſima Aquila, circumvolat; longè hinc poſita, ſenſit Sacratiſſimi Corporis Domini Jeſu fragrantiam; ſenſit, quàm lauta hìc celebrentur convivia, quàm pretioſis dapibus Animæ reficiantur, quàm magnis Indulgentiarum etiam theſauris, ad ea fidelium mentes alliciantur: Et protinus huc feſtinavit, quia, *ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur èt Aquilæ*. Felices Aquilas, felices hos Angelicos ſpiritus in carneis hiſce ergaſtulis detentos, quibus talis Domino eſca proponitur! Præfulget hæc Domina iis omnibus, quæ Mundus tantì æſtimat; nec ei Parentum ſplendor, nec Amicorum, aut Agnatorum copia, nec opes, nec vires deſunt; iis demum affluit, in quibus cæci mortales hallucinantes veram hominis felicitatem arbitrantur eſſe conſtitutam. Neque tamen ob hæc de ſe ſublimiùs ſentiens, aut in jactantiam elata, dedignatur hodie vilia hæc loca, aut cum paupere hoc populo Sacroſanctam Synaxim ſuſcipere; intra ſe neutiquam cogitans, quæ & quanta ipſa in Mundo ſit, ac quantum pauperculis hiſce huc convenientibus præſtet. Verè ſapiens, & ſecundùm Deum pariter nobilis Domina, quam non minus humilitas ac ſacroſancta religio illuſtrat, quàm opes: Et ſapiens profectò, quæ ſe iis præferre non novit, quos & natura pares, & Chriſti ſanguis, & eadem Mater Eccleſia, & idem propoſitum Regnum æquales conſtituit; quæ nec pauperum perſonarum exteriorem inopiam, nec humiles domos, aut ruri poſitam Eccleſiam conſideravit; ſed Dei tantùm obſequium, ac cultum & ſpiritualem animæ propoſitum theſaurum, cœleſtemque eſcam ſibi ob oculos poſuit, quia *ubi fuerit corpus, illic congregabuntur èt Aquilæ*.

Quòd ſi humilia tantùm ac abjecta hæc eſſent, num idcirco Dominæ iſtius potentiam atque ſplendorem dedecere quiſpiam putet, cùm èt in his potius Chriſtiana dignitas poſita ſit

atque

atque nobilitas, ſi propter Deum ne proprii quidem habeatur ratio ſplendoris? Inclyta Auguſta piiſſimi Theodoſii Imperatoris conjux (*a*), quid non pro Chriſto amplectebatur. Quando illam umquam Imperii purpura, tam inſignis dignitatis apex, tanta divitiarum copia a viliſſimis quibuſque operibus (ſi vile quidpiam dici meritò poteſt, quod Dei operamur intuitu) propter Deum perficiendis retardavit? Hæc pauperum infirmorum Xenodochia frequenter inviſere, & propriis etiam manibus eis deſervire, cibos parare, ollas abluere conſueverat; & hujuſmodi omnia, ſumma cum animi jucunditate exercebat. Sed quid mirum, ſi illa pauperibus infirmis ita famulabatur, in quibus Deo ipſi ſe ſe religioſo mentis oculo deſervire agnoſcebat? *Quod enim uni*, (inquit ipſe) *ex his fratribus meis minimis feciſtis*, *mihi feciſtis* (*b*); hocque uno maximè, ſe Cœli & terræ ſupremo Imperatori Chriſto ſimilem eſſe gloriabatur, qui venerat èt ipſe *miniſtrare*, *non miniſtrari* (*c*). Licèt ergo præſenti huic Dominæ caro & ſanguis fortè dictaret, non decere ipſam ex ſuperbiſſimis & florentiſſimis Civitatibus ſe ſe in hæc rura conferre, & cum paupere vilique plebe ad ſacram Menſam accedere; attamen altera ex parte Spiritus Domini, quo ipſam abundare, inſignis ejus pietas & egregia docet Religio, iſta ſuggerebat: Etiam hi Ruſtici ſunt eodem, quo tu, Chriſti pretioſiſſimo ſanguine regenerati; etiam hi, ejuſdem ſunt futuri cœleſtis Regni participes; & *ſuper iſtos ſignatum eſt lumen vultus Domini* (*d*), animaſque gerunt, ad Dei ſimilitudinem atque imaginem creatas. Clauſit ipſa carni aures & ſanguini, illiuſque frivolas ſuggeſtiones rejecit, & Spiritum Sanctum audiens, illius acquievit ſermonibus; & ubi erat corpus, illuc acceſſit hæc Aquila.

Sed eſto etiam, quòd pro capiendo hoc cibo forent aliqua non adeò conſpicua peragenda; profectò, quid in Dei honorem non eſt ſuſcipiendum? quod dedecus noſtrum, Divinæ gloriæ non

(*a*) Prima uxor Imperatoris Theodoſii ſenioris fuit Placilla, fœmina religioſiſſima, de qua Theodoretus Lib. V. Cap. XVIII. deſeribens ejuſdem virtutes, hæc habet: „ Ad eos „ ſublevandos, qui mutilata corpora, mem- „ braque omnia labefactata haberent, nihil „ non diligentiæ, & curæ adhibuit, atque ad „ eam rem, non ſervorum, ſeu ſtipatorum „ operâ uſa eſt, ſed illa ipſa hoc fungi miniſ- „ terio, adire eorum hoſpitia, & ſingulis ne- „ ceſſaria ſuppeditare voluit. Simili quoque „ ratione, Eccleſiarum hoſpitia viſere, ægro- „ tis in lecto decumbentibus curationem adhi- „ bere, tractare ollas, juſculum guſtare, pa- „ tinam illis deferre, frangere panem, oſſas „ porrigere, eluere pocula, omnia denique „ alia munera obire, quæ ſervi & ancillæ exe- „ qui ſolent „. In ejuſdem obitu Orationem panegyricam habuit S. Gregorius Nyſſenus.

(*b*) *Matth. XXV. v.* 40.

(*c*) *Ibidem XX. v.* 28.

(*d*) *Pſalm. IV. v.* 7.

non eſt poſthabendum? In mentem nunc venit egregium illud Davidis factum, ad rem noſtram maximè accommodatum. Præcedebat ille Arcam fœderis, quæ in Civitatem ſuam inducebatur, cum gaudio & jubilo, ſubſiliens & ſaltans; cùmque *reverſus* eſſet *David, ut benediceret domui ſuæ: egreſſa Michol filia Saul in occurſum David ait*, ei illudens: *Quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſraël diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur unus de ſcurris. Dixit* verò *David ad Michol:* Vivit Dominus, quia *ante Dominum, qui elegit me potius, quàm Patrem tuum: & quàm omnem domum ejus, & præcepit mihi, ut eſſem Dux ſuper Populum Domini in Iſraël, & ludam, & vilior fiam pluſquàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo* (*a*). Si ergo Rex ille excelſus ac potens, coram Arca Domini hæc agere minimè erubeſcebat; coram vera hac Divinitatis Arca, coram Dei Filio, quid opus non eſſet aggredi, ut ei debitus honor impenderetur? Quos non meretur a nobis honores, quos cultus, quæ obſequia? Quando-nam umquam nos poſſumus tantum demittere, quantum par ſit Domino ac Regi Cœlorum? Verùm etiam innumeri proventus, quos ex hac ſanctiſſima Menſa Fideles ad eam accedentes recipiunt, vi maxima nos deberent impellere. Nulla profectò magnes ita ad ſe ferrum, ſicuti nos ad ſe Chriſtus bonitate ſuà pertrahit. Ceteris tamen omnibus omiſſis, hoc unum plurimum valet, quia corpus eſt ac eſca, & nos Aquilæ; *ubi* verò *fuerit corpus, illic congregabuntur & Aquilæ.*

O ſuaviſſima & jucundiſſima eſca, quæ multò excellentiùs, quàm antiquum illud manna, omnes in te contines jucunditatis ſapores! Eſt eſca Chriſtus, dilectiſſimi, & animarum noſtrarum eſca. An fortè non ſe ſe ſatis demiſerat Divina ſublimitas, cùm noſtram dedignata non fuerat naturam aſſumere; tamdiu in tanta rerum omnium penuria, inter homines vivere, tam multa pati, tam acerbam denique ac vilem, inter infames latrones, Crucis mortem ſubire; quin etiam Deus ipſe, qui ſe naſcens in ſocium, moriens in pretium, in Cœlo Advocatum, in beatitudine præmium dederat, in cibum etiam & eſcam miſeris nobis vermiculis ſe ipſum relinquere non abhorreret? Eximium hoc eſt amoris indicium, quòd cùm omnia propter nos fecerit, cùm tantam corporibus noſtris ciborum copiam & varietatem pro-

(*a*) *II. Reg. VI. v.* 20. *& ſeqq.*

produxerit, animas etiam noſtras carne ſua & ſanguine voluerit enutrire. *Caro mea* (in hujus confirmationem, ipſemet inquit, ùt audiſtis, in hodierno Evangelio) *verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus* (*a*). *Verè*, ait, quia verè & re ipſa, in cibo hoc, Chriſti corpus, & in potu, ſanguis ejus ſubſiſtit. *Verè* itidem, quia verè & cibus eſt, & potus; quidquid enim corpori cibus præſtat & potus, hoc idem efficaciſſimè, & admiranda quadam ratione præſtat animabus Sacroſancta Synaxis. O felices homines, ſi cibum hunc ſæpe guſtarent! Quanta illius replerentur jucunditate, quam non niſi qui guſtant, valent percipere! *Guſtate*, inquit Propheta, *& videte* (*b*). Et quid, obſecro, ab hac nos menſa revocare poteſt? An, quòd cibi non adſit neceſſitas? Sed imo hæc maxima ſubeſt. An quòd, qui Dominus eſt convivii, non libenter nobis, & ex animo cibos exhibeat? Sed nil æquè deſiderat; ideo namque convivium in hoc Sanctiſſimo Sacramento inſtituit, ut *accedamus*, *comedamus*, *inebriemur* (*c*); ideo tam frequenter nos ad illud invitat.

Eſca eſt, filii, cibus eſt, panis eſt Angelorum, verus Animarum & ſolidus cibus. Verùm (proh dolor!) quàm multi lautiſſimas has epulas reſpuentes, ad inania potiùs, viliſſima ac falſa properant convivia, in quibus nihil eſt ſolidum, nihil, quod ſatiet, nihil, quod famem tollat, quod ſitim reſtinguat! Dimittunt hi, & *derelinquunt fontem aquæ vivæ*, *& fodiunt ſibi ciſternas diſſipatas*, *quæ continere non valent aquas* (*d*). Poſſunt hi frequenter cœleſti hoc potu inebriari, & malunt *aquas turbidas bibere in via Ægypti* (*e*). Quàm meritò de nobis, ſuaviſſimis illis vocibus conqueritur Dominus; quàm blandis nos verbis ad id invitat, ad quod ultro nobis fuerat feſtinanter properandum! *Omnes ſitientes venite ad aquas*, *& qui non habetis argentum*, *properate*, *emite*, *& comedite: venite*, *emite abſque argento*, *& abſque ulla commutatione vinum*, *& lac*. *Quare appenditis argentum non in panibus*, *& laborem veſtrum non in ſaturitate? Audite audientes me*, *& comedite bonum*, *& delectabitur in craſſitudine anima veſtra* (*f*). Si languetis, Animæ, & frigidæ eſtis, hic cibus vos immenſo inflammabit caritatis ardore; ſi infirmæ, & variis ægritudinibus oppreſſæ, hic vos ſanabit; ſi debiles & imbecilles, hic vires vobis maximas addet, & efficiet,

(*a*) *Joann. VI. v.* 56.
(*b*) *Pſalm. XXXIII. v.* 9.
(*c*) *Cant. Cantic. V. v.* 1.
(*d*) *Jerem. II. v.* 13.
(*e*) *Ibidem v.* 18.
(*f*) *Iſaiæ LV. v.* 1. *&* 2.

efficiet, ut *fortitudinem mutetis, aſſumatis pennas ſicut Aquilæ, curratis, & non laboretis, ambuletis, & non deficiatis* (*a*).

Mementote, dilectiſſimi, quia viatores ſumus, quia *non habemus hìc manentem Civitatem, ſed futuram inquirimus* (*b*); quia *peregrinamur ſemper a Domino* (*c*); quia *magnum Chaos firmatum eſt inter nos* (*d*), & cœleſtem illam Patriam, ad quam aſpiramus; quia longiſſima ſunt nobis itinera conficienda. Et quomodo ſperabimus fore ut felicem tam prolixæ & difficilis viæ exitum nos ſortiamur, ſi cibos non ſumpſerimus? Quomodo, ſi *jejuni* permanſerimus, non *deficiemus in via* (*e*)? Ecce hic panis eſt viatorum, hic viaticum decedentium; non incongruè etiam ob hoc ſub panis ſpecie repræſentatus, quia ſicut panis, quotidianus eſt cibus, ita etiam Euchariſtiâ quotidie refici deberemus. Non acquievit Angelus, quòd panem ſubcinericium Elias ſemel comederet; ſed bis monuit, & moniti cauſam attulit, inquiens: *Surge, & comede; grandis enim tibi reſtat via* (*f*). Hoc idem dicit vobis hodie non Angelus, ſed Angelorum Dominus per os meum: *ſurgite, comedite* non ſemel in anno, non bis, non decies, ſed ſæpiſſimè. Miſeremini animarum veſtrarum, nolite vobis nequam eſſe, & crudeles; aſpicite, & conſiderate *grandem viam*, præruptos montes, difficillima itinera; & comedite panem hunc, vobis de Cœlo præſtitum, ut *in fortitudine cibi* iſtius pervenire poſſitis *uſque ad montem Dei Horeb* (*g*), uſque ad videndum Deum, & ad beatifico illius aſpectu perpetuò fruendum, ut elapſo hujus miſerrimæ ac fragilis vitæ curriculo, *ubicumque fuerit corpus, illic congregentur èt Aquilæ*. Amen.

(*a*) *Iſaiæ XL. v. 31.*
(*b*) *Ad Hebræos XIII. v. 14.*
(*c*) *II. ad Corinth. V. v. 6.*
(*d*) *Lucæ XVI. v. 26.*
(*e*) *Matth. XV. v. 32., & Lucæ VIII. v. 3.*
(*f*) *III. Regum XIX. v. 5. & ſeqq.*
(*g*) *Ibidem v. 8.*

HOMILIA CXIII.

HABITA IN BASILICA MAJORI MEDIOLANI

Dominica poſt Aſcenſ. pridie Rogationes Ritu Ambroſiano

ANNO MDLXXXIV. XIII. MAJI.

SI VIDERE poſſemus, dilectiſſimi filii, varios animi affectus a Sanctiſſimis Apoſtolis conceptos, quo die eorum Magiſter & Dominus, Dei Filius, Chriſtus Jeſus, ipſis ſpectantibus, ſupra Montem Oliveti conſtitutus, cùm paulatim in Cœlum ferri cœpiſſet, tamdem interpoſita nube, ſublatus eſt ab oculis eorum (*a*); o quale ſpectaculum cerneremus! Illos exanimes, in eum adhuc, quem non videbant, oculos defixos tenentes, eoſque, licèt interponeretur nubes, inde nullatenus divellere valentes, ſed immobili vultu, ad Chriſtum converſos, ipſis fortaſſe manibus etiam erectis, atque deſideriis ardentiſſimis æthera ſcandentem comitantes intueremur. Hujus profecto Apoſtolorum ſtatùs clariſſimum perhibent teſtimonium illa ad eos ab Angelis verba prolata: *Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in Cælum* (*b*)? Hæc vis eſt, & opus dilectionis atque inflammati cordis, quod non modò manus & oculos, ſed totum etiam corpus ipſum unà ſecum rapere poteſt. Sed cur nos Apoſtolorum Sanctiſſimorum progenies, Patrum noſtrorum non inhæremus veſtigiis? Cur, licèt aſcenderit Chriſtus in Cœlum, glorioſiſſimus tamen ille triumphus mentibus noſtris perpetuò non remanet infixus? Sequamur, filii, caput noſtrum Chriſtum contemplatione, ſequamur ſpe, ſequamur affectu: nec in terra ulterius perſiſtamus, propter Cœlum creati; ſed quò caput præceſſit, eò membra pervenire contendant. Numquid putamus, Chriſtum Dominum a nobis jam corporis præſentiâ ſublatum, noſtri tamen hac de cauſa oblitum aliquando fuiſſe? Abſit a nobis

(*a*) *Act. Apoſt. I. v. 9.*

(*b*) *Ibidem v. 11.*

nobis hoc credere; licèt enim Mater dilecti filii ſui unigeniti, quem geſtavit in utero, quem ex propriis formatum viſceribus eduxit in lucem, obliviſcatur; ipſe tamen noſtrî nullatenus poterit obliviſci (*a*), quos tanto ſanguine ex inferni faucibus eripuit, ac a ſæviſſimi tyranni captivitate redemit. Sicut autem alia omnia ipſius myſteria ad ſalutem noſtram ordinata fuerunt atque directa, ſicut pro nobis eſt homo factus, pro nobis tot annos in terris verſatus, propter nos homines & propter noſtram ſalutem flagellis cæſus, ſpinis redimitus, Cruci confixus; ita etiam propter nos *aſcendit ſuper omnes Cœlos* (*b*), & ſedet ad dexteram Patris. Inde nos regit, protegit, ac paſcit, nos conſervat, tuetur, atque defendit. Sed inter alia multa, quæ illic triumphans ad utilitatem noſtram perpetuam exercet, unum eſt in primis, cujus breviter conſiderandi nobis hodiernum ſacrum Evangelium præbet argumentum: hinc etiam quid pro tanto munere nos eidem retribuere debeamus, breviter conſpiciemus.

Salvator noſter, quamdiu inter homines moram duxit, pluribus functus eſt officiis, ad noſtrum proventum ſpectantibus; præſertim verò Sacerdotale munus implevit, cùm ſe ante omnia Sacerdotem exhibuit atque oſtendit, toties pro nobis preces fundens ad Patrem, ac demum in Ara Crucis ſe ipſum offerens in ſacrificium. Verùm hæc eadem exercenda reſervavit ad dexteram Patris. Hic quidem ſe in Cruce victimam obtulit: In Cœlo autem pro ſuo in nos amore plagas æterno Patri perpetuò exhibet. *Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in Cœlo, & in terra* (*c*)? *Quis*, inquam, *magnus ſicut ille* (*d*), qui per omnia Patri eſt æqualis, in cujus manu cuncta ſunt poſita, qui exaltatus eſt ſuper omnes Angelorum Choros? Et tamen non dedignatur memorem ſe facere viliſſimæ creaturæ ſuæ, & nos rebelles aſpicere. Neque hoc ſolum; ſed adeò eſt noſtrî ſolicitus, ut numquam deſinat, ſe Deo pro nobis offerre, ac hominum & Dei eſſe mediatorem; ipſe enim Pontifex eſt in æternum, *ſemper vivens ad interpellandum pro nobis* (*e*). O quantò præſtantius eſt Chriſti Sacerdotium, Sacerdotio Levitici Ordinis! *Chriſtus* namque *aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius, & perfectius tabernaculum, non manu factum, neque*

(*a*) *Iſaiæ XLIX. v. 15.*
(*b*) *Ad Epheſ. IV. v. 10.*
(*c*) *Pſalm. CXII. v. 5. & 6.*
(*d*) *Pſalm. LXXVI. v. 14.*
(*e*) *Ad Hebr. VII. v. 25.*

per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa (*a*), & *introivit* quidem, *ut appareat vultui Dei pro nobis* (*b*). O quomodo in Cœlo clamat pro nobis, quales dat voces, quàm efficaciter interpellat! O ſtigmata illa ſacroſancta, oculis Patris ſemper obverſantia! quanti apud illum ſunt momenti ac pretii, ad dona animabus impetranda! Aliter profectò clamant, quàm ſanguis Abel juſti (*c*): Ille ſiquidem de terra clamabat vindictam, hæc verò de Cœlo infinitam clamant miſericordiam. Aaronis Sacerdotis tantum potuit apud Deum pro populo deprecatio, ut *inter viventes, & mortuos* conſtitutus, deſævientia Dei flagella retardaret (*d*). Moyſes Dei famulus toties juſtiſſimam Domini iram in ingratos Hebræos concitatam emollire valuit ac ſedare: Sed quantò magis & validiùs hæc quotidie perficit ille, qui Aarone, & Moyſe in infinitum eſt Deo viventi gratior, atque acceptior? Ille, inquam, qui non ſervus, ùt illi, ſed Filius eſt, & Filius adeò dilectus, ut de eo Patris ſit vox audita: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipſum audite* (*e*). Nolebat in veteri lege Deus, Sacerdotes apparere in conſpectu ejuſdem vacuos (*f*). Non apparet profectò vacuus coram Deo Dominus Jeſus; ſed maxima ſemper exhibet munera, Deoque gratiſſima, ſanguinem videlicet ſuum, & plagas, ac demum ſe ipſum. Conſolamini ergo Chriſtiani ſuper hoc Dei noſtri in Cœlis officio, quod pro nobis exercet perpetuò. Conſolamini juſti, quia hujus interpellatione innumeros Satanæ laqueos effugietis. Conſolamini peccatores; *hæc* enim *ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed ſi quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum: Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius Mundi* (*g*). Væ nobis, dilectiſſimi, niſi talem habuiſſemus in Cœlis Patronum & Advocatum, qui nos, continua ope egentes, adjuvare numquam deſiſteret! Hoc perenne ipſius officium, hodie Sancta Eccleſia nobis ob oculos ponit, cùm in Sacroſancto Evangelio prolixam illam & pulcherrimam Chriſti Domini orationem recitat, in ultima cœna ante Paſſionem ad Patrem habitam. Profectò non ignoro, poſſe veſtrûm quempiam fortè dicere: Ad quid, tempore hoc gaudii & exultationis, quo glo-

(*a*) *Ad Hebr. IX. v. 11. & 12.*
(*b*) *Ibidem v. 24.*
(*c*) *Geneſ. IV. v. 10.*
(*d*) *Numer. XVI. v. 46. & ſeqq.*
(*e*) *II. Petr. I. v. 17.*
(*f*) *Exodi XXIII. v. 15., & XXXIV. v. 20.*
(*g*) *I. Joann. II. v. 1. & 2.*

gloriosum Chriſti triumphum celebramus, oratio illa, mortis acerbiſſimæ præparatio proponitur? Non inconſultò, filii, non ſine myſterio, Spiritus Sanctus, qui Eccleſiæ ſemper aſſiſtit, hoc inſtituit: nam ideo tunc oravit Chriſtus pro ſuis, ideo paulo poſt in horto quoque prolixiùs & cum ſanguinis effuſione preces effudit, ideo demum in Cruce oravit, & quidem *cum clamore valido, & lacrymis* (a), ut per illa omnia, quid etiam poſt ſuum in Cœlos aſcenſum eſſet pro nobis facturus oſtenderet. O infinita Dei bonitas, o inæſtimabilis benignitas! Habemus Pontificem, qui *ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis* (b). *Sanctorum Miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo* (c). O benigniſſime, & noſtrî amantiſſime Deus! quam inexplebilis eſt hæc tua erga nos dilectio! Annon ſatis ſuperque fuit, te pro nobis carnem ſumpſiſſe; tot annos in hac lacrymarum valle peregrinatum fuiſſe; tam multa paſſum, ac denique duriſſimam & turpiſſimam mortem pertuliſſe; ut etiam nunc in Cœlo triumphans, Sanctorum, & ſervorum tuorum fidelium appellari velis ab Apoſtolo tuo, & eſſe *Miniſter?* Quid umquam tanto amori condignum retribuere poterimus, filii? Conſideremus hoc, obſecro, diligenter, ne nimiæ ingratitudinis arguamur.

Certè Advocatis omnibus ſeculi hujus, ab eorum clientulis ampliſſima munera & ſtipendia offeruntur, ut eorum patrocinium ſuſcipiant, & cauſas tueantur. Quid verò nos largiemur cœleſti huic Advocato, qui *noſtrorum bonorum non indiget* (d)? Certè nos ipſos; amorem in primis, & omnia ſinceri cordis obſequia. Apoſtolus hac de re cùm verba illa protuliſſet: *Chriſtus Jeſus, qui mortuus eſt, imo qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*, ſtatim ſubdit: *Quis ergo nos ſeparabit a caritate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius* (e)? Hoc ergo præmium Chriſti patrocinium expoſtulat, ut ei ſemper adhæreamus, ab ipſo numquam ulla de cauſa ſeparemur, ſemper cum ipſo ſimus, ipſum ſequamur; ac præſertim orantem orantes imitemur. Ideo non ſine myſterio, ſtatim ac Chriſtus aſcendit in Cœlum, ante etiam Sacroſanctam Pentecoſtem, inſtituta eſt Ambroſiano more Oratio hæc triduana Litaniarum, ut quod ille pro nobis agit in Cœlo,

(a) *Ad Hebræos V. v. 7.*
(b) *Ibidem I. v. 3.*
(c) *Ibidem VIII. v. 2.*
(d) *Pſalm. XV. v. 2.*
(e) *Ad Roman. VIII. v. 34. & 35.*

Cœlo, hoc in terris nos perficientes, ad ejus imitationem, digni reddamur & idonei, in quos Spiritus Sanctus cum ſuorum plenitudine donorum deſcendat; nam etiam Beatiſſimos Apoſtolos poſt dilectiſſimi Magiſtri in Cœlos aſcenſum *in oratione* jugiter, *& unanimiter perſeverantes* (*a*), Spiritu Sancto repletos fuiſſe non ignoramus. Profectò ſacri hujus Inſtituti Litaniarum & Rogationum, a Sanctiſſimo Mamerco (*b*) Viennenſi Epiſcopo in Civitatem illam primò inducti, tum divina diſpoſitione per univerſum Chriſtianum terrarum Orbem diffuſi, hæc fuit occaſio. Maximas Vienna, Civitas in Galliis ampliſſima, a lupis, feriſque belluis patiebatur calamitates; diſcurrebant undique monſtra, & non modò tenellos infantes deglutiebant, ſed etiam fortioribus viris ingentem metum incutiebant. Domo vix egredi quiſquam audebat; extra Civitatis verò mœnia ne pedem quidem efferre animus civibus erat. Permoleſta erat eorum conditio, & periculi plena, nam & viæ intercludebantur, & nullus ad Civitatem illam accedere, aut inde egredi tutum exiſtimabat. Tunc Epiſcopus ille ſanctiſſimus nocte quadam Paſchæ, ſuaviſſimis cum Deo ſuo fruens colloquiis, excitato in Regiis ædibus teterrimo incendio, cùm illud orationum ſanctiſſimarum imbre reſtinxiſſet, tot Civitatis ſuæ, & ovium ſuarum condolens afflictionibus, eodem remedio luporum ac ferarum perniciem avertere curavit; quapropter triduanas preces & Litaniarum cantum per diverſas Urbis Eccleſias adhiberi ſancivit (*c*). Hæc Inſtituti memorati in populo Viennenſi fuit occaſio, cujus quidem non jam inducendi, ſed frequentandi, ac maximo ſtudio & animi propenſione inter nos conſervandi, ſi rem diligenter conſideraverimus, validiorem profectò nobis ſtimulum inhærere comperiemus. O quàm majora pericula nos undequaque circumſtant! quàm ferocioribus lupis, & feris undique obſidemur! Illi ſiquidem in cor-

(*a*) *Act. Apoſt. I. v.* 14.

(*b*) Mediolanenſis Eccleſia Sanctum Lazarum, olim Epiſcopum ſuum, Triduanarum Rogationum Inſtitutorem agnoſcit, atque hanc laudem quotannis, in tertia ad Matutinas horas Lectione, a Clero eidem tribuendam proponit III. Idus Februarii, quo die Sancti Lazari apud nos ſolemnis memoria recolitur. Idem annotatum legimus in Tabula Archiepiſcoporum Mediolanenſium, Actis hujus noſtræ Eccleſiæ inſerta; eique calculum ſuum addidere peculiari paragrapho Sectatores Bollandi ad diem memoratum. Itaque multò ante Sanctum Mamercum Mediolani vigebat religioſum hoc Inſtitutum. Sanctus Carolus Viennenſis Antiſtitis exemplo uſus eſt, cùm occaſio præſcribendarum Rogationum in Gallica ea Urbe plurimùm conferret ad reprehendenda Gregis ſui vitia, moreſque revocandos ad frugem meliorem: Ceterùm alio titulo indictæ fuerant in noſtra hac Metropoli a Sancto Lazaro Triduanæ preces, quemadmodum *in Hiſtoria Typographica Mediolanenſi*, ad annum MCCCCXCIV. abundè jam retuli.

(*c*) Narrantur hæc a Gregorio Turonenſi in Hiſtoria Francorum, Lib. II. oum. XXXIV.

corpora tantùm ſæviebant; hi verò animas deglutire conantur. Quot hæretici nunc Eccleſiam Dei perſequuntur? & quàm parùm a nobis diſtant! Vix iter diei conficere poſſumus, ac ſtatim in ſpeluncas incidimus rapacium luporum. Ideo intenſiſſimè, filii, pro nobis, & adversùm iſtiuſmodi monſtra atque portenta, orationi ſanctiſſimæ eſt inſiſtendum. Deliberavit Epiſcopus ille, occaſione incendii, ad Litaniarum preces confugere: & numquid non ardet hæc Civitas? O quales, & quàm diræ in ea excitatæ ſunt flammæ concupiſcentiæ, libidinis, avaritiæ! Quàm perniciosior ignis hic eſt, igne illo in regias ædes ſæviente! Hic ſiquidem excelſiora palatia, animas videlicet, quæ Dei ſunt templa, peſſimè abſumit; & idcirco adversùm hæc omnia ampleстamur die craſtino ſanctiſſimum Inſtitutum, ad quod tot pericula, & tempus ipſum nos tam vehementer invitat (*a*).

Sumus enim jam in ea anni parte, in qua ſi umquam maximè, certè divinum eſt implorandum auxilium. Jam ſiquidem terræ fruges incipiunt in maximo eſſe diſcrimine; jam timentur fulgura & grandines; jam facile eſt, ut agricola pauper, qui toto anno laboravit, ac ſemina in terram projecit, fructum ſperans, & fructu fruſtretur & ſpe, ac in mendicitatem maximam adducatur. Quod verò de agricola dico, idem etiam contingere poteſt èt diviti, cujus ſunt prædia. Quàm multi ære alieno gravati ſolutionem in has fruges diſtulerunt, quas ſi Deus abſtulerit, diro fortè carcere mancipandi erunt, in eoque miſerrimè vitam claudent! Præterea præſens tempus alios ſecum ferre ſolet tumultus & perturbationes Urbium ac populorum; navalia quippe prælia inſtruuntur, ſæviſſima bella parantur, tyranni in finitimos agros, gentes in gentes, & Reges in Reges inſurgere conſuevere. Sed quid per hæc vagor extrinſeca? Jam in corporibus noſtris maximæ ſolent oriri ſeditiones & turbolentiæ, ſanguinis commotiones, febres, corporis ægritudines & mortes. Quàm igitur opportunè hoc tempore inſtituta eſt hujuſmodi ſaluber-

(*a*) Quanta ſolicitudine curaverit Sanctus Carolus, ut Triduanæ Rogationes, quæ non modice a primævo cultu deciderant, religiosè celebrarentur, teſtes ſunt Literæ Paſtorales, impreſſæ de hac re in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis. Mira narrat Gluſſianus in ejuſdem Vita Lib. II. Cap. XI., nempe Sanctum hunc Antiſtitem, tribus iis diebus ſolo pane & aqua fuiſſe contentum; interfuiſſe ſub mediam noctem Choro, ad perſolvendas cum Canonicis Matutinas horas, dein ſacris cineribus, ritu Ambroſiano, primo Litaniarum die populo diſtribuendis incubuiſſe; poſtremò Supplicationi, quæ uſque ad vigeſimam circiter horam diei protendebatur, comitem inſtitiſſe, atque in Eccleſia, quam Stationalem dicimus, inter Miſſarum Solemnia, ſingulis diebus e ſuggeſtu, de pœnitentia peroraſſe.

luberrima oratio, cùm omnia in periculo verſentur, & cunctis hac oratione facilè poſſit a Domino remedium obtineri! Æquum eſſet certè, ut hæ publicæ preces, regula veluti quædam eſſent omnium totius anni actionum. Quamobrem vos enixè obſecro in Domino, filii, ut quanta poteſtis maxima cum religione, ad Litanias conveniatis, omnes ſub vexillis veſtræ Parœciæ: Scitis enim, quot ad hoc Indulgentias vobis Sanctiſſimus Chriſti Domini Vicarius Romanus Pontifex, qui nunc vivit, conceſſerit (*a*). Habet præterea plurimum virium & efficaciæ apud Deum, unanimis hæc totius populi ſimul convenientis oratio; ſi enim duobus aut tribus ſimul conſentientibus, & a Deo quidquam petentibus, pollicitus eſt, qui quæ promittit ſemper exequitur, Dei Filius celerem impetrationem (*b*); quantò magis, non duorum aut trium, ſed plurium hominum & Eccleſiaſtici cœtûs & viduarum, ac innocentum infantium clamores Deus exaudiet? Neque verò velim (in quo plerumque peccatur) in his Supplicationibus vos invicem perturbemini, dum quiſque ſocium anteire contendit; hac ſiquidem confuſione irritatur potius Dominus Deus, qui ſuis omnibus in rebus ordine plurimùm delectatur. Super omnia autem piè, & corde contrito confluere debetis, atque procedere; memores, quòd hæ Litaniæ media fuerunt, & inſtrumenta, per quæ plerumque Dominus maxima largitus eſt mortalibus beneficia, inſignia edidit miracula; a graviſſimis calamitatibus & malis populos exemit: Cùm ſit (ut jam audiviſtis) gratiſſima Deo iſtiuſmodi oratio, qua, per invocatum Sanctorum patrocinium, ipſius miſericordiam veluti emendicantes, ipſos poſtulamus, ut pro nobis dignentur intercedere.

Ex toto igitur corde, filii, & *ſublevatis*, ùt hodie Chriſtus fecit, *in Cœlum oculis* (*c*) oremus; corporis etiam geſtu & compoſitione pium animi noſtri ſenſum & affectum exprimentes. Quid enim eſt aliud oratio, niſi mentis in Deum elevatio? Quò ergo animus dirigitur, ſequantur èt oculi; aſcendant èt ipſi ſpiritualiter in Cœlum; illic enim omnia bona ſunt, & theſaurus noſter Dominus Jeſus. Inde dona omnia & gratiæ proficiſcuntur; inde nobis omnia ſunt ſperanda: Elevemus in Cœlum oculos, quia ibi Patria noſtra eſt, quia peregrinantes illuc tendimus,

(*a*) Breves Literæ Gregorii P.P. XIII. Romà expeditæ die v. Aprilis An. MDLXXX. leguntur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis, Part. VII.

(*b*) *Matth. XVIII. v. 19.*

(*c*) *Joann. XVII. v. 1.*

dimus, quia ad Cœlum creati ſumus; terra namque hæc animalibus ratione carentibus conſtituta eſt ſedes.

Elevatis etiam oculis in Cœlum orare debemus, ut ſciamus, quænam orantes a Deo petere debeamus, nempe cœleſtia & ſpiritualia; nam licèt temporalia quandoque petere non vetemur, ſunt tamen ſemper hæc ad illa dirigenda & ordinanda; aliàs petentibus nobis, & fruſtra clamantibus, diceretur: *neſcitis, quid petatis* (*a*).

Elevatis oculis in Cœlum oremus, ut dum oramus fiduciâ maximâ in Deum repleamur, ſcientes, quoniam *ipſi* maxima *cura eſt de nobis* (*b*), *qui nos prior dilexit* (*c*); & cum Propheta dicamus: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in Cœlis. Ecce ſicut oculi ſervorum in manibus Dominorum ſuorum. Sicut oculi ancillæ in manibus Dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum* (*d*); a quo, ſicut ſervus a Domini ſui manu liberaliſſima mercedem, ita nos etiam a Deo gratias omnes & dona, ſpe repleti poſcimus, & expectamus.

Elevatis oculis in Cœlum oremus, conſiderantes: hi Cœli, Sol, Luna, hæc aſtra, omnia hæc elementa, creaturæ omnes propter nos factæ ſunt; & nos indigniſſimi, quoties iis omnibus abuſi ſumus, adversùs tam beneficum Creatorem! Heu! quia armabit has eaſdem omnes creaturas Deus ad vindictam tantæ noſtrùm ingratitudinis (*e*).

Elevatis etiam oculis in Cœlum oremus, & non elevatis. Elevatis quidem, ùt jam declaravimus; verùm demiſſis quoque, juſti illius *Publicani* exemplo, qui *nolebat nec oculos ad Cœlum levare* (*f*); illius itidem alterius verbis ad Deum cum lacrymis orantes, & dicentes: *Pater peccavimus in Cœlum, & coram te. Jam non ſumus digni vocari filii tui* (*g*). O quàm facilè hiſce lacrymis ac ſuſpiriis placabitur Deus! Feliciſſimi hi fletus, quæ non extinguent incendia, quas non abſtergent animarum ſordes? Quid his lacrymis Deo gratius, quid Angelis jucundius, quorum ſunt deliciæ? quid nobis utilius? His, mihi credite, pericula cuncta evitantur, mala omnia pelluntur, Dæmon ipſe in deſperationem quodammodo inducitur. Hoc igitur ſpiritu humilitatis, orante pro nobis & interpellante in Cœlis Domino Jeſu, oremus èt nos in terris, ut exaudiri mereamur, & cœleſti gratia repleti, ad æternam tamdem in Cœlo gloriam aſſumi. Amen.

(*a*) *Matth. XX. v.* 22.
(*b*) *I. Petri V. v.* 7.
(*c*) *I. Joann. IV. v.* 19.
(*d*) *Pſalm. CXXII. v.* 1. *& ſeq.*
(*e*) *Sapient. V. v.* 18.
(*f*) *Lucæ XVIII. v.* 13.
(*g*) *Ibidem XV. v.* 21.

HOMILIA CXIV.

HABITA IN BASILICA S. AMBROSII MEDIOLANI

Feria II. Dominicæ poſt Aſcenſionem

Primo die Rogationum Ritu Ambroſiano

ANNO MDLXXXIV. XIV. MAJI.

LOQUAR *ad Dominum meum, cùm ſim pulvis, & cinis* (*a*). Hac nos veluti opportuniſſima, & optima præparatione dirigit hodie Sancta Mater Eccleſia ad has publicas Rogationes, ut ad rogandum communem Dominum quilibet noſtrûm accedens, dicat: Ego *pulvis, & cinis*, terra infructuoſa, arida, ſicca, homo de limo terræ formatus, qui, quamdiu vivo, pulveri ſimillimus ſum, quem in omnem partem quivis ventus facillimè agitat, & rapit; ego, qui a tot animi perturbationibus atque inordinatis motibus undequaque concutior, qui tot viciſſitudinum generibus & malis exponor, cujus breves anni multò velociùs, quàm ſagitta, pertranſeunt; qui denique citò morti ſum conceſſurus, & in cinerem convertendus, imo viliſſimorum vermium eſca futurus: *Ego*, inquam, *loquar ad Dominum meum*. Sed talis, tam vilis, & inops cùm ſim, quanam ratione loqui audeam cum tanto Domino, cum Deo ſummo, cum *Rege ſeculorum immortali, invisibili* (*b*), cum Cœli & terræ Domino, cum eo, cui Angelici omnes ſpiritus ſerviunt? Profectò, filii, ideo cum eo loqui debemus, quia tam miſeri ſumus, & ipſe tam potens; quin etiam id in primis ab ipſo petere orantes debemus, ut meminerit ipſe, quia *pulvis ſumus, & cinis*; ideoque fragilitati noſtræ & infirmitati compatiatur.

Verùm ut hoc cum fructu petamus, & petentes ab ipſo exaudiamur, recordari nos quoque opus eſt, & frequenter meminiſſe,

(*a*) *Geneſ. XVIII. v.* 27. | (*b*) *I. ad Timoth. I. v.* 17.

niſſe, *quia pulvis ſumus* & cinis, atque *in* cinerem & *pulverem revertemur* (*a*). Quod primum memoriale hodie ſummo mane dedit nobis Sancta Mater Eccleſia, ut eo veluti præparati, ad orandum Deum, & Sanctorum expoſtulanda ſuffragia confidentiùs accederemus; dicens hodie, quod univerſa Eccleſia initio Quadrageſimalis jejunii omnibus dicere conſuevit (*b*), cineres Fidelium capitibus imponendo: *Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reverteris;* quod ėt unuſquiſque noſtrùm Eccleſiæ Miniſtro ſuggerenti, facere pollicitus eſt, reſpondens: *Memor ero*. O memoriale ſemper in oculis habendum, cujus ſumma neceſſitas nullis temporum, aut locorum, ſeu negotiorum circumſcribitur terminis! Hoc eſt mente revolvendum, cùm lecto conſurgimus, ſingulis horis diei, & cùm cubitum properamus; hoc in domibus noſtris, in plateis, in Eccleſiis; hoc denique a nobis, ſive excellens aliquid operemur, ſive orationi inſiſtamus, ſemper eſt memoriâ retinendum, quia pulvis ſumus, & cinis, quia non modò quidquam boni agere non poſſumus, ſed *ne cogitare quidem ſumus ſufficientes aliquid a nobis quaſi ex nobis* (*c*), cùm ſimus ſterilis & aridus cinis. Unde ergo tam ſuperba in nobis elatio? *Quid ſuperbis terra, & cinis* (*d*)? Num quòd dives ſis, aut amicis abundes? Num quòd pulchra ſis o mulier? Verè manifeſtum hoc eſt indicium, quia non meminiſti, quòd pulvis es, & cinis; ſi enim recordata fuiſſes, omnia hæc, ſaltem in univerſali totius Mundi incendio, eſſe in cinerem redigenda, nequaquam ſuperbires.

Quin imo horum etiam memoria omnis, veluti in cinerem redacta peribit; cùm tamen illam tanti faciant homines, qui tam multa & plerumque difficillima peragunt, ut poſt eorum mortem, in poſterorum animis ipſorum memoria perennet. Hinc tot magnifica eriguntur palatia, conſeruntur horti, in ſuperfluos ſumptus profunduntur divitiæ, nempe ut inſculpta ſint hominum nomina in terris proprii juris: Et verè in terra ſcribunt ac pul-

(*a*) *Geneſ. III. v. 19.*

(*b*) Ritus aſpergendi Clericorum & populi capita benedictis cineribus primo Rogationum die, in uſu fuit apud quamplures Eccleſias ab antiquiſſimis uſque temporibus: Edmundus namque Martene Lib. IV. Cap. XXVII. Volum. III. pervetuſtum Codicem Turonenſis Eccleſiæ profert, ante annos DCCC. exaratum, Ordinem Romanum Wertinenſis Monaſterii, & Pontificale Salisburgenſe, in quibus præſcripta legitur benedictio atque impoſitio cinerum, antequam Supplicatio Triduanarum Rogationum inſtituatur. Hoc idem, numquam intermiſſâ conſuetudine, in hodiernum diem ſervavit Eccleſia Ambroſiana, cùm ceteræ Romani Ritûs Eccleſiæ, ineunte tantùm Quadrageſimali jejunio, aſperſionem cinerum capiti Chriſtifidelium peragere conſueverint.

(*c*) *II. ad Corinth. III. v. 5.*

(*d*) *Eccleſiaſtici X. v. 9.*

vere; nam ſicut qui in pulvere nomen digito exprimunt, inſufflante vento, pulvis in altum tollitur atque diſpergitur, & nominis inſcripti nullum remanet veſtigium; ſic et horum hominum Mundi *perit memoria cum ſonitu* (a). Quantò ſatius eſſet ac tutius curare, ut nomina noſtra in libro vitæ, qui penes Deum eſt, inſcriberentur, unde numquam poſſent deleri!

At dicis fortè: quì hoc faciam, cùm liber ille in Cœlis ſit, adeò a me diſtans; ego verò in profundiſſima hac lacrymarum exulem valle? Porro calamum in manu noſtra Dominus poſuit, ac brachiis noſtris eas vires attribuit, quibus nomina noſtra, ſive in libro vitæ, ſive mortis poſſimus exarare, prout arbitrii noſtri libertate, ſingulari Dei beneficio nobis conceſſa, ſive ad bonum utimur, ſive ad malum. Ecce igitur, quàm meritò hodie noſtrì amantiſſima Sancta Mater Eccleſia nobis ſuggerit, ut meminerimus, unde ſimus creati, nempe ex limo terræ; quid ſimus, nempe pulvis & cinis; in quid tamdem redituri ſimus, nempe in cinerem & pulverem, ut meritò hominem Propheta ille alloquens, ter exclamaverit: *Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini* (b); ideſt homo de terra, qui terra es, qui in terram reverteris. Hujus memoriæ defectus heu quot eſt cauſa malorum, & ſcelerum! Quot hinc oriuntur calamitates atque miſeriæ! Quot infelices animæ ſibi accumulant ſordes, eò quòd iſta non recogitent corde! Ideo amariſſimè Propheta deflebat: *Sordes ejus in pedibus ejus*, quia *non eſt recordata finis ſui* (c). Cum hac igitur recordatione oremus hoc triduo; hæc ob oculos ponentes, Sanctorum patrocinium imploremus, & Divino aſtemus conſpectui; quò enim demiſſiùs de nobis ſenſerimus, & ex corde locuti fuerimus, eò noſtrì magis miſerebitur Dominus. Quis enim pauperi miſereatur, qui paupertatem ſuam non commemoret, ſed ſe divitem prædicans, ac de ſe ſublimiter loquens ſtipem ſibi poſtulet erogari? Sed quæ nobis a Domino petenda ſint, qualiter item orandum, reliquum eſt, ut, juxta ea quæ die heſterna ſpopondimus, diſſerere aggrediamur. Diximus Salvatoris noſtri orationem in Sancto Evangelio heri recitatam, nos opportunè admodum & appoſitè docuiſſe, quomodo orare debeamus. Quoniam autem Chriſti oratio tripartita eſt (nam primùm pro ſe orat, ſecundò pro Apoſtolis ſuis, tertiò pro credentibus omnibus,

(a) *Pſalm. IX. v. 7.*
(b) *Jerem. XXII. v. 29.*
(c) *Thren. I. v. 9.*

bus, qui venturi erant) ideo primum membrum breviſſimè conſideremus.

Ardet totus caritatis igne Dominus Jeſus, cùm morti appropinquat, eùm ad largiſſimè effundendum pro nobis pretioſiſſimum ſanguinem ſuum accedit. Quid ergo tunc orat? Orat his verbis: *Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam. Hæc eſt autem vita æterna: ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum* (*a*). *Venit*, inquit, *hora* illa, quam ab æterno tu huic tam eximio in homines conferendo beneficio præſignaſti; hora illa a me tamdiu expetita, quam tot jam ab hinc annis perquiro. *Clarifica Filium tuum:* Clarificaverat eum Pater miraculis plurimis, voce præſertim de Cœlo delapſa: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite* (*b*); ſed clarificandus adhuc erat, in morte ſua videlicet, cùm creaturæ etiam mutæ ei gloriam eſſent reddituræ, cùm Sol obſcurandus, cùm petræ ſcindendæ, cùm monumenta aperienda, cùm denique alii pectus ſuum præ dolore forent percuſſuri, & reverſuri dicentes: *Verè Filius Dei erat iſte* (*c*). Erat etiam clarificandus glorioſa a mortuis Reſurrectione, & triumphali in Cœlos Aſcenſu, ac ad dexteram Patris ſeſſione, & demum nominis ſui atque Evangelii per totum terrarum Orbem promulgatione: Quæ omnia clarificationum genera, his verbis a Patre ſibi tribui poſtulat Dominus Jeſus.

Hujus verò rationem ſtatim addit, inquiens: *Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam: Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum claritate, quam habui, priuſquam Mundus eſſet apud te* (*d*). Quæ quidem verba maximis ſunt reſperſa inſtructionibus. Nam primùm quidem, quoniam prædicando, & alia quamplura peragendo Chriſtus Patrem clarificaverat, ideo ſe ab eodem poſtulat clarificari. Gratiſſimus enim eſt Deus, *diligentes ſe diligit* (*e*), & honorantes ſe honorat. O felices illos, qui vitam ſuam in prædicando, & Deum apud homines clarificando impendunt! Quantum ipſi honorem recipient! Certè tam magnum, ut admirans dixerit Propheta: *Nimis honorificati ſunt amici tui, Deus: nimis confortatus eſt principatus eorum* (*f*). Ne-

(*a*) *Joann. XVII. v.* 1. *& ſeqq.*
(*b*) *II. Petri I. v.* 17.
(*c*) *Matth. XXVII. v.* 54.
(*d*) *Joann. XVII. v.* 4. *&* 5.
(*e*) *Proverb. VIII. v.* 17.
(*f*) *Pſalm. CXXXVIII. v.* 17.

Digitized by Google

Neque verò de cœleſti honore dumtaxat eis in alia vita retribuendo id intelligi debet; ſiquidem in hac vita maximo honore decorantur. Quis enim umquam potentiſſimorum Regum, aut Imperatorum tantum in hoc Mundo cultum ac reverentiam percepit, quantam pauperculus Dei Servus Franciſcus, Dominicus, aliique innumeri, quibus veluti ſplendidiſſimis ſideribus Cœlum refulget? Ecce eorum ſacra Lypſana, auro ac gemmis cooperta ſummâ cum veneratione coluntur; ante illa genuflectunt Summi Pontifices, Imperatores, Reges, ac potentiſſimi Principes; in eorum honorem ampliſſima ubique terrarum extructa ſunt Templa, & quotannis eorum dies Feſti ab omnibus Chriſtifidelibus, maxima cum lætitia & exultatione recoluntur. *Sic* enim clarificat Deus non modò Filium ſuum, ſe clarificantem, ſed quotquot etiam Servi, illius ſequentes veſtigia, Divino honori propagando operam navant.

Secundò verò ſummam Dei in hac retributione liberalitatem erga Chriſtifideles in relatis verbis licet expendere, cùm ait: *Ego te clarificavi ſuper terram: tu clarifica me apud temetipſum*. Nos honores terrenos, imperfectos & tenues ei tribuentes, immenſos, cœleſtes, infinitos recipimus. Et quænam eſt condigna proportio terræ ad Cœlum, hominis ad Deum, finiti ad infinitum?

Inſuper edocemur, qualiſnam ſit honor, & gloria, & claritàs a nobis deſideranda; nempe non vilis ac mundana apud homines, ſed æterna & cœleſtis apud Deum; non ab hominibus laus eſt expetenda, ſed vera apud Deum commendatio procuranda: Non magnifacere debemus, num ab hominibus cognoſcamur, nec-ne; ſed a Deo cognoſci, & in vitæ libro deſcribi. Hoc revera eſt maximè reputandum.

Ecce ergo, quænam pro ſe petit Dominus Jeſus. Videamus igitur èt nos, quomodo orationes noſtræ ipſius precibus ſint conformandæ. Hoc itaque Rogationum Triduanarum, & Orationum omnium noſtrarum eſſe debet initium: *Pater clarifica Filium tuum*. Hoc autem illud eſt, quod ipſemet Dei Filius in orationis exordio, nos a Patre petere docuit, inquiens: *Sanctificetur nomen tuum* (*a*); huc dirigenda ſunt ferventiora omnia deſideria. Verùm numquid ſanctitati tuæ infinitæ, mi Deus, ſanctitas ulla addi poteſt? Nulla profectò. Sed dum hoc oro, illud

(*a*) *Matth. VI. v. 9., & Lucæ XI. v. 2.*

lud peto, ut a me agnoſcaris, quantum in te ipſo ſis Sanctus; ut bonitas, ſanctitas, & ſapientia tua a me exaltetur ac magnificetur; ut in omnes terræ partes diffundatur, ut Fides tua ſacratiſſima ubique propagetur; complectantur eam omnes homines ubique degentes; nemo ſit qui te verum Deum non confiteatur, & credat; molliantur dura Ethnicorum pectora, tollantur ex eorum cordibus tenebræ; qui a Fide tua defecerunt, redeant ad gremium dilectiſſimæ Sponſæ tuæ Sanctæ Matris Eccleſiæ; pellatur eminus cæcitas omnis ac pertinacia, præſertim verò e locis, & regionibus nobis conterminis, quas ſæpe vobis, dilectiſſimi filii, commendare non deſino, quia magnam profectò diebus noſtris opportunitatem pretioſiſſimas illas animas lucrandi, oſtendit Dominus Deus (*a*). Verùm oremus quoque Dominum, ut obſcuri & tenebricoſi mores, cupiditates, luxuriæ, avaritiæ, palliati contractus, cambia, quæ vocant ſicca, & hujuſmodi innumera opera tenebrarum, quibus tam multa Animarum millia in Civitate hac incumbunt, prorſus aboleantur: Horum omnium mentes cœleſti lumine donentur, & clarificetur in ipſis Dei Filius. Dicat hodie quicumque ſic ſe noverit excæcatum: Heu miſerum, quid facio? Ut quid tam vili de cauſa æternis me cruciatibus obnoxium conſtituo? In faucibus Inferni jam jam deglutiendus exiſto; & pedem retrahere non contendo? Surgam e tenebris, & ſalutarem in me Dei claritatem recipiam.

Sed huic Dei clarificationi quantùm obſtat tenebroſa Divinarum rerum ignoratio! De iis loquor, qui ad Chriſtianos homines ſpectantia nec ſciunt, nec ſcire curant, aut volunt, imo plerumque ea diſcere, vel docere erubeſcunt. Proh dolor! Per hujuſmodi homines nomine Chriſtiano indigniſſimos *nomen Dei blaſ-*

(*a*) Functus fuerat Sanctus Carolus munete Viſitaturis Apoſtolici in *Meſolcina* Valle anno MDLXXXIII., ſummiſque vigiliis ac laboriuus id tamdem effecerat, ut repurgata ab erroribus maleficiiſque regiu illa, quæ ulim vitiorum omnium labe inficiebatur, Chriſtiaue Religionis & pietatis fructus uberes germinaret. Fama ſanctiſſimæ ejuſdem Vitæ ſupergreſſa fuerat Rhetiæ montes, & Vallem Rheni Hæreſis contagio ubique laborantem pervaſerat. Quamobrem primores Viri Nuncios ad Sanctum Antiſtitem noſtrum ſecretò misère, enixè rogautes, ut illuc ſe conferret; ſpondentes, ſe non modò eumdem avidè excepturos, ſed etiam ſacultatem omnem præbituros, ut Miſſæ Sacrificium liberè celebraret, atque concionaretur, animo ejuſdem mandatis obtemperandi prorſus parato. Cùm tamen Sanctus Carolus aliò tunc temporis vocaretur, ſpem dedit ſui ad illos acceſsûs, opportuniore exhibita occaſione. Sed graves Diœceſis propriæ curæ, & inexpectatus ejuſdem obitus, vota omnium intercepere. Refert iſta Gluſſianus in Vita Sancti Caroli Lib. VII. Cap. IV. Quantùm autem ejuſdem eurdi inſixa foret ſolicitudu revocandi ab Hæreſi gentes illas, docet præſens Sermo, in quo ſponſiones ab iis receptas innuens, populum ſuum, ad effundeudas pro ipſarum ſalute ſerveutes ad Deum preces hiſce diebus invitat.

blaſphematur (*a*): Vident Hæretici eos, qui ſe Catholicos eſſe gloriantur, blaſphemos, incontinentes, luxui deditos, illicito fœnore Proximum enecantes, lucri cupidos, minimam pecuniæ ſummam Divino honori, & propriæ ſaluti præferentes; & de Fide Chriſtiana obloquuntur, a perverſis Chriſtifidelium moribus perperam de Religione Sanctiſſima judicantes. Hoc ergo omnes enixè petamus cum Chriſto, ut cum clarificatione & gloria *ſanctificetur* Dei *nomen* in converſatione noſtra, vita, & moribus, juxta quod ipſemet Dominus faciendum præcepit: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt* (*b*): ut ii ſimus, quos fore Iſaias prædixit: *Omnes, qui viderint eos, cognoſcent illos*, & dicent, *quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus* (*c*). Aliàs conquereretur de nobis Deus, ſicut olim de populo ſuo dicens: *Et ingreſſi ſunt ad gentes, ad quas introierunt, & polluerunt nomen ſanctum meum, cùm diceretur de eis: Populus Domini iſte eſt, & de terra ejus egreſſi ſunt* (*d*).

Eja igitur, dilectiſſimi filii; adſumus hìc in Templo Sancto Dei; aſſervantur hìc Sanctorum Patronorum, & Patrum noſtrorum Ambroſii, Protaſii, & Gervaſii corpora: maxima profectò ſpei & confidentiæ cauſa hæc eſſe nobis debet, tales habentibus Patres, & defenſores. Vereor tamen, ne nobis eorum vitam & mores non imitantibus, ſed opem tantùm petentibus reſpondeant illi, quod olim Beatus Dominicus (*e*) Ordinis ſui alumnis quibuſdam, licentiosè viventibus: *Neque ego Pater, neque vos filii:* Vereor, inquam, ne, cùm ad judicandum Dominus venerit, talem nos ab iis, in quibus nunc maximè confidimus, repulſam patiamur. Studeamus ergo tantum a nobis periculum avertere, & tam noxium pudorem effugere; eorum mores imitemur, quorum volumus nobis preces prodeſſe; ut ita iiſdem humillimè neceſſitates noſtras exponendo, & ſupplices preces porrigendo, digni efficiamur, quos ipſi pro ſumma in nos caritate, nunc & in æternum protegant atque cuſtodiant. Amen.

HO-

(*a*) *Iſaiæ LII. v.* 5.
(*b*) *Matth. V. v.* 16.
(*c*) *Iſaiæ LXI. v.* 9.
(*d*) *Ezech. XXXVI. v.* 20.
(*e*) Ferdinandus de Caſtillo in Hiſtoria Ordinis Prædicatorum Parte II. Libr. II. Cap. LXVI. deſcribens nonnulla cœleſtia ſigna, quæ ad promovendam reformationem, a Fr. Raymundo de Capua inſtitutam plurimùm contulere, narrat, dum Bononiæ quidam Rithmus ante tumulum Sancti Dominici, referens ſponſionem perpetui patrocinii, a Sancto Patriarcha Alumnis ſuis factam de more caneretur, auditam fuiſſe vocem ex ipſo tumulo prodeuntem in hæc verba: *Neque ego Pater, neque vos filii;* eâque abſterritos Cœnobitas illos ſtrictioris diſciplinæ regulis prompto ac lubenti animo ſe ſubdidiſſe. Seraphinus Razzius in Vita Sancti Dominici, annum, quo id contigit, indicat, nempe MCCCCXXVII.

HOMILIA CXV.

HABITA IN BASILICA APOSTOLORUM (*a*)

Feria III. Dominicæ poſt Aſcenſionem

Secundo Rogationum die Ritu Ambroſiano

ANNO MDLXXXIV. XV. MAJI.

QUID non ſperabimus, dilectiſſimi filii, accurrentes, & ad tam divitem ac liberalem Dominum confugientes? Audiſtis proximè, quia *venit Dominus Jeſus ſecus mare Galilææ, & aſcendens in montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſecum mutos, claudos, cæcos, debiles, & alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos* (*b*). Verùm præter multa, quæ habere vim poſſunt ad augendam in nobis vivam hanc ſpem, & ad ſtimulos nobis addendos, ut oremus, & in oratione perſeveremus; quis non excitetur atque accendatur, recolens quod paulo ante in Eccleſia Sanctæ Agathæ (*c*), de Chananæa muliere recitari audivit, quæ reſponſum a Domino non accipiens, & ab eo tamquam canis rejecta; adhuc tamen perſeverans, meruit ab ipſo laudari, dicente: *O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis* (*d*)? Quàm nobilem & ſanctam Deo infert violentiam conſtans oratio, quæ ejuſdem munera & gratias noſtræ voluntatis arbitrio relinquit! Quamobrem etiam nobis

(*a*) *Baſilica* iſta a Sancto Ambroſio excitata, nomen *Apoſtolorum* acceperat, ob illatas in eamdem illorum Reliquias, quas Sanctus Simplicianus Romà ſecum detulerat. Poſtmodum, cùm idem Sanctus Ambroſius divino afflatus lumine Corpora Sanctorum Martyrum Nazarii & Celſi reperiſſet, unoque ex illis (nempe Sancti Nazarii) ſolemni translatione Eccleſiam Apoſtolorum donaſſet, Sancti Nazarii titulum aſſumpſit. Utroque tamen nomine tum Sanctorum Apoſtolorum, tum Sancti Nazarii etiam in præſentia appellatur.

(*b*) *Matth. XV. v.* 29. *&* 30.

(*c*) Sanctæ Agathæ Eccleſia, quæ membrum eſt memoratæ ſuperiùs Baſilicæ Apoſtolorum, prope illam jacet; & in eadem etiam, ſecundo Rogationum die, in regreſſu a Sancti Calimerii Baſilica Statio habebatur. Cùm tamen anno MDCXLII., teſte Petro Paulo Boſca, *in Martyrologio Mediolanenſis Eccleſiæ*, ad diem XI. Februarii, iter brevius & pauciorum Eccleſiarum Stationes præſcriptæ ſuiſſent, omiſſa eſt etiam illa, quæ ab antiquis temporibus in Eccleſia Sanctæ Agathæ peragebatur.

(*d*) *Matth. XV. v.* 28.

Digitized by Google

ſummopere de divina liberalitate confidendum eſt, ſi nos quoque hoc triduo in oratione perſtabimus. Quòd ſi unius Chananææ mulieris ſancta importunitas Dominum movit, quomodo non vincetur ille idem (qui vinci hoc pacto maximè cupit) a tam multis animarum millibus, quæ in ſpiritu Dei & Sanctæ Matris Eccleſiæ convenientes, ex antiquo & laudabili inſtituto unanimiter orant?

Habent hujuſmodi publicæ orationes neſcio quid peculiaris roboris, & plurimùm poteſt hæc ipſa collectio multorum, eumdem ſpiritum ſpirantium, & eodem cordis affectu Domini miſericordiam implorantium. Invitabat idcirco olim Propheta ad hujuſmodi conventus populum, & ejus quoque verbis hodie Sancta Mater Eccleſia filios ſuos invitat: *Canite tuba in Sion, ſanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate populum, ſanctificate Eccleſiam, coadunate ſenes, congregate parvulos, & ſugentes ubera: egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo. Inter veſtibulum, & altare plorabunt Sacerdotes, Miniſtri Domini, & dicent: parce, Domine, parce populo tuo* (a). Ad quid enim *ſugentes* etiam *ubera* infantes, necdum doli capaces aut culpæ, & proinde nec etiam pœnæ aut flagelli, ad propitiandum Dominum invitabantur, niſi ut innocentum aſpectu Deus commotus, ſontibus etiam & reis propter ipſos parceret, ne communis illos cum iſtis pœna torqueret? Annon meminiſtis, quanti faceret paucos aliquot Juſtos Dominus, cùm Sodomam & finitimas Civitates aſcendente de terra favilla eſſet deleturus? *Numquid perdes*, inquit Abraham, *juſtum cum impio? Si fuerint quinquaginta juſti in Civitate, peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta juſtos, ſi fuerint in eo? Abſit a te, ut rem hanc facias, & occidas juſtum cum impio, fiatque juſtus ſicut impius, non eſt hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta juſtos in medio Civitatis, dimittam omni loco propter eos. Reſpondenſque Abraham, ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis, & cinis. Quid ſi minus quinquaginta juſtis, quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque univerſam Urbem? Et ait: Non delebo, ſi invenero ibi quadraginta quinque. Rurſumque locutus eſt ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. Ne quæſo, inquit, indigneris Domine, ſi loquar: Quid ſi ibi inventi fuerint triginta? Reſpondit: Non faciam, ſi invenero ibi*

(a) *Joël. II. v. 15. & ſeqq.*

ibi triginta. Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid ſi ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti. Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem (*a*). Si ergo tam parvus juſtorum numerus tam frequenti populo veniam poterat impetrare, & a tam multis divinæ ultionis flagella avertere; quàm multum dilectiſſimi ſperandum eſt atque confidendum, nos Dei miſericordiam in hac publica oratione conſecuturos, in qua tot Innocentum, Religioſorum, ac Deum timentium preces & lacrymæ vocibus noſtris miſcentur? Si jumentorum pœnitentia Ninivitis infructuoſa non fuit, quantò minus igitur nobis erit, Deo gratiſſimarum animarum oratio? Cùm Jonæ prædicatio de futura Ninive ſubverſione poſt quadraginta dies, ad Regem Civitatis perveniſſet: *Surrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Et clamavit, & dixit in Ninive, ex ore Regis, & Principum ejus dicens: Homines & jumenta, & boves & pecora non guſtent quidquam: nec paſcantur, & aquam non bibant. Et operiantur ſaccis homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine* (*b*). Licèt enim jumenta illa nihil haberent partis in Ninivitarum ſceleribus, neque habitura eſſent in pœna; quia tamen in favorem hominum creata illa fuerant, meritò, ubi de hominis perditione timebatur, èt ipſa dolebant, pœnitentiæ ſubjiciebantur, & magnæ civium contritionis publicum teſtimonium proferebant. Quanta laude apud Dominum patres illi ſunt digni, qui teneros filios ſuos ad Rogationes adducunt, & petentibus filiolis quidnam ſibi velint hæ preces, eos inſtruunt; Ritum nempe hunc in Eccleſia Dei eſſe antiquiſſimum (*c*); hoc orationis

(*a*) *Geneſ. XVIII. v. 23. & ſeqq.*

(*b*) *Jonæ III. v. 6. & ſeqq.*

(*c*) A primævis uſque naſcentis Eccleſiæ temporibus Sacrarum Supplicationum ad loca Martyrum uſum invaluiſſe, teſtatum abundè faciuot Tertullianus, Gregorius Thaumaturgus, Baſilius, ac Hieronymus, relati a Baronio io *Martyrologio Romano*, ad diem xxv. Aprilis: Quilibet aurem Epiſcopus io ſua Urbe ac Diœceſi eaſdem indicebat, prout ingruentium calamitatum neceſſitas poſtulabat. Nec ſemel tantùm per anoum, ſed ſæpius inſtitutas olim fuiſſe publicas Litanias diſcimus ex Sancto Gregorio Magno, qui *quater in anno* Litanias ſolemnes celebrari conſueviſſe a Ravennatibus Epiſcopis ſcribit Epiſtola LXI. Lib. VI. Hinc Eminentiſſimus Cozza, & Ludovicus Thomaſſinus in eruditis Operibus ſuis *de Eccleſiaſtico Jejunio* apertè docent, Sanctum Mamercum minimè fuiſſe primum Rogationum Inſtitutorem; ſed eas, quæ antea vigebaot, ſtrictiori lege renovaſſe, ac tribus ante Aſcenſionem Domini diebus peragendas fixiſſe. Idem dicendum eſt de Sancto Lazaro, qui in hac Metropoli Rogationes poſt Aſcenſionem celebrandas induxit, alia de cauſa permotus, ab ea Sancti Mamerci, ob metum nempe Barbarorum, irruptiooem in Italiam minitantium. Quamobrem in precibus, quæ reciraotur eo Triduo, frequens memoria fit cuſtodiæ mœnium & Portarum Urbis, pro qua circumeuntes Clerus & Populus muros Civitatis, Dei & Sanctorum patrocinium implorant.

modo, iratum ob culpas Deum facillimè miſeris hominibus reddi propitium, & divinæ miſericordiæ fontes aperiri! Supereſt igitur, ut hodie videamus, quid ſit orandum, & Chriſti Domini verbis preces noſtras jungere proſequentes, de ſecunda ejus orationis parte pro Apoſtolis facta agamus; quæ quidem tractatio opportunè admodum in Eccleſia hac ſacroſanctis Apoſtolis dicata fiet.

Orat Dominus Jeſus, & præcipuè pro dilectiſſimis Apoſtolis ſuis, ipſiſmet ſpectantibus & audientibus, ut eos ſuo diſceſſu afflictos conſoletur: Licèt enim ipſe ſit, qui gratias eis, & omnibus dividit, utì homo tamen pro eis orat ad Patrem. Et primò declarat pro quibus oret, quod valdè ad rem noſtram facit; poſſumus enim nos, ſi velimus, ſacroſancto Apoſtolorum numero includi, ſi eos imitati fuerimus. Mundum igitur in primis excludit, dicens: *Non pro Mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi* (*a*). O magnum verbum, & validiſſimum, ut a nobis eliciatur firmiſſima deliberatio, Mundum prorſus abdicandi, atque ita orationis Chriſti fructum capiamus, & preces noſtræ precibus illius conjunctæ efficaciores reddantur! *Non pro Mundo* igitur, *rogo*, inquit Chriſtus; non quidem de Mundi machina loquens, cujus ipſe extitit fabricator, qua ratione, *cuncta quæ fecit* ipſe, *ſunt valde bona* (*b*), ſed de mundanis & voluptuoſis hominibus, qui cor ſuum, & cogitationes omnes, ac ſpem in Mundo collocaverunt, eumque ſequuntur; pro quibus, quamdiu tales ſunt, ipſe non orat. Quanta eſt, dilectiſſimi filii, inter Mundum & Chriſtum Dominum inimicitia! *Venit ipſe omnes homines ſalvos facere* (*c*), ſe ipſum tam liberaliter ob hoc impendere & ſuperimpendere, ac pretioſiſſimum ſanguinem ſuum effundere; attamen ab orationibus ſuis Mundum explodit. Non habet, fratres, cum Chriſto partem Mundus quoad efficaciam, nec in ejus precibus atque Paſſione; habet quidem ſecundùm ſufficientiam, ſola enim guttula ſanguinis ejus ſufficiebat ad mille Mundos redimendos, ſed quoad efficaciam, impeditur hic ejus effectus a Mundi amatoribus, qui ſuà culpà ſe ſe removent a tanti fructus communione: *Non vult mortem impii* Chriſtus Dominus, filii, *ſed tantùm, ut convertatur impius a via ſua, & vivat* (*d*). Vult ſalutem tuam, o peccator, ſi velis èt tu: Peris igitur & dam-

(*a*) *Joann. XVII. v. 9.*
(*b*) *Geneſ. I. v. 31.*
(*c*) *I. ad Timoth. I. v. 15.*
(*d*) *Ezechiel. XXXIII. v. 11.*

damnaris? culpâ tuâ hoc ſit; *perditio* enim *tua ex te: in ipſo verò tantummodo auxilium tuum* (*a*): *Filioli mei* (inquit Joannes) *hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum: Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius Mundi* (*b*). Excluduntur ergo ſolùm qui excludi volunt a Chriſto, nam ipſe pro omnibus orat & patitur. Sed qui Mundum Deo præponunt, qui pompis & luxui, qui voluptatibus & libidini Deum poſtponunt, qui vias Dei negligentes ambulant poſt vias Mundi & peccati, hi digni non ſunt, pro quibus a Domino oretur.

Deliberemus ergo tamdem noſſe, quid ſit Mundus. Audite cœleſtem illum Philoſophum, quid ſit, docentem: *Filioli: nolite diligere Mundum, neque ea, quæ in Mundo ſunt. Quoniam omne quod eſt in Mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ* (*c*). *Quicumque voluerit amicus eſſe ſeculi hujus, inimicus Dei conſtituitur* (*d*). Perpendamus igitur omnia, & videamus quis cuique locus tribuendus ſit, quid in primis quærendum, & quid acceſſoriè.

Itaque orat Chriſtus pro Apoſtolis; hujus verò orationis rationes aliquas & cauſas adducit, ex quibus facilè noſſe poſſimus, quid agendum nobis ſit, ut eorum numero adſcribamur. Prima eſt, quia *manifeſtavi* (inquit) *nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi* (*e*). Qui ergo nomen Dei ſibi manifeſtari permittit, qui frequens eſt ad ſacroſanctas Eccleſias, ad Scholas Doctrinæ Chriſtianæ libenter accedit, verbum Dei eſurit, quibus omnibus *manifeſtatur* Dei *nomen*, hic in primis orationum Chriſti ſit particeps. Secunda ratio eſt, quia *tui ſunt, & mihi eos dediſti* (*f*). O Reverendi Sacerdotes, ad nos hoc præcipuè ſpectat: Docent hæc verba zelum animarum, quas nobis tradidit regendas Dominus Deus, quibus, præter cetera, orationes debemus, ut orantes dicamus: Tuæ ſunt, o Domine, animæ iſtæ; eas tu fidei meæ commiſiſti; pro iis oro, quia tu, ut hoc faciam, præcepiſti, & exemplo tuo comprobaſti: Audit, fratres, hujuſmodi orationes libentiſſimè Dominus. Tertia ratio eſt graviſſima, quia (ſubdit Chriſtus) *ſermonem tuum ſervaverunt. Nunc cognoverunt, quia omnia, quæ dediſti mihi,* abs

(*a*) *Oſee XIII. v. 9.*
(*b*) *I. Joann. II. v. 1. & 2.*
(*c*) *Ibidem v. 15. & 16.*
(*d*) *Jacob. IV. v. 4.*
(*e*) *Joann. XVII. v. 6.*
(*f*) *Ibidem.*

Digitized by Google

abs te ſunt: & iſti acceperunt, & cognoverunt verè, quia a te exivi, & crediderunt, quia tu me miſiſti (*a*). Quàm magna diſpoſitio ad participanda Chriſti merita, eſt divinæ obedire voluntati, Deum loquentem in Sacerdotibus & Prælatis audire! Quanto affectu & hilari corde orat Prælatus pro hujuſmodi fidelibus, quos monitis ſuis videt obſequentes, & verbum ejus audientes, prout verè eſt verbum Dei!

Orat etiam Salvator pro Apoſtolis ſuis, quia ab eis erat corpore paulo poſt receſſurus; & quoniam maxima pugna adversùs eos a Mundo inſtruebatur, & Mundus eos erat odio proſecuturus, addit etiam hanc rationem, quòd *Mundus eos odio habuit, quia non ſunt de Mundo* (*b*). Conſolamini pauperes, in ærumnis conſtituti, & qui, veluti patentes ſcopuli continuis Mundi fluctibus, atque agitationi eſtis expoſiti, quia quos Mundus odit, in protectionem recipit Deus, & dicere poteſtis: *Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me* (*c*); quo quidem nos protegente, quid nobis poterit umquam deeſſe?

Duo pro Apoſtolis a cœleſti Patre Chriſtus Dominus petit: primum, *ut ſervet eos a malo* (*d*); alterum verò, ut *ſanctificet eos in veritate* (*e*). Primum & peſſimum malorum omnium eſt peccatum; dein tentationes, peccati pericula, ac Mundi tribulatio atque perſecutiones, a quibus bifariam Deus liberat ſuos; vel eos non permittendo tentari & affligi, vel vires præbendo, ut ſtrenuè obſiſtant. Cùm verò nos petimus a Domino, ut mala evitemus, ab iis etiam eximi poſtulamus, quæ Mundus corruptus bona eſſe exiſtimat, ſunt tamen abutentibus mala; cujuſmodi ſunt divitiæ, ac mundana proſperitas. Poſtremò autem Patrem rogat, ut *ſanctificet* Apoſtolos *in veritate*, Spiritus Sancti dona iiſdem largiendo.

Eja igitur, filii, preces noſtras Chriſti jungentes orationibus, ad Deum converſi, ſupplices pro Civitatis hujuſce incolis in primis, ita precemur. Pater ſancte *ſerva* omnes hos filios tuos *a malo*, a peccato in primis, ut millies potiùs mori parati ſint, quàm in te umquam delinquere. Libera eos a peccati periculis, a tentationibus; da eis vires, quibus eas poſſint repellere. Averte ab iiſdem peſtem, famem, bella, & cetera omnia ærum-

(*a*) *Joann. XVII. v. 6. & ſeqq.*
(*b*) *Ibidem v. 14.*
(*c*) *Pſalm. XXVI. v. 10.*
(*d*) *Joann. XVII. v. 15.*
(*e*) *Ibidem v. 17.*

ærumnarum genera, modò tamen id in gloriam nominis tui cedat, & eorum expediat ſaluti. *Sanctifica eos in veritate*, ut vigeat in ipſis *caritas* ſincera, *non ficta* (*a*); ut ſemper, & ubique ſancti eſſe contendant, ſemotâ omni carnis prudentiâ, quam operibus ſuis inſerere caveant, ne de iis ſint, de quibus Propheta conqueritur, quòd vinum ſuum aquâ miſceant (*b*). Cogitent ſemper, præcipuum hoc illis eſſe debere negotium, ut animæ ſaluti proſpiciant, reliqua verò huic contraria penitus averſentur. Hæc omnia non de noſtris confiſi meritis petimus, ſed in virtute Sacrificii illius ſanctiſſimi, quod Unigenitus Filius tuus pro nobis de ſe ipſo tibi obtulit in Cruce. *Reſpice in faciem ejus* (*c*), Pater æterne, & haſce animas ſanguine illo pretioſiſſimo conſperſas, tua dignas redde propitiatione. Amen.

HO-

(*a*) *II. ad Corinth. VI. v. 6.*
(*b*) *Iſaiæ I. v. 22.*
(*c*) *Pſalm. LXXXIII. v. 10.*

HOMILIA CXVI.

IN SOLEMNITATE

PENTECOSTES

Habita inter Miſſarum Solemnia in Templo Metropolitano Mediolani

ANNO MDLXXXIV. XX. MAJI.

SANCTA & ſaluberrima expectatio, dilectiſſimi filii, Sacroſancti Cœtus Apoſtolici, quam poſt Chriſti Salvatoris noſtri in Cœlos aſcenſum per decem dies ſuſtinuit in unanimi oratione, & piis lacrymis perſeverans (*a*), quas Sancta Mater Eccleſia, hebdomada hac præterita, triduanis juxta Ritum noſtrum Rogationibus nobis ob oculos poſuit; ſic enim decebat, ut *Filii Sponſi* (quemadmodum eoſdem Apoſtolos benigniſſimus Dominus excuſans dixerat) *quamdiu cum ipſis erat Sponſus*, hilares viverent & læti, nullum in ſe ipſis triſtitiæ ſive dolori locum præbentes (*b*), cùm ſatis poſt ejuſdem abſceſſum futuri eſſent mœſti ac dolentes: Tam ſancta, inquam, expectatio, tam ardentes lacrymæ, tam inflammata deſideria quònam pervenient, quem finem ſortientur, quem fructum conſequentur? Ecce hodie ampliſſimum fructum, nobiliſſimum finem, maximum donum: Ipſo Spiritu Sancto, tertiâ in Divinis Perſonâ, Deo ipſo, cum tanta donorum, gratiarum, atque chariſmatum plenitudine donantur. O felix & beata expectatio, tantis hodie cumulata divitiis, tam admirando cœleſtis ignis imbre hodie fœcundata! Hæc ſcopus fuit, & conſummatio, atque perfectio omnium Chriſti Domini Salvatoris noſtri operum; huc omnia illius Sacroſancta ſpectarunt myſteria; hoc ſemper ob oculos habuit propoſitum, Dei Filius de puriſſimo Mariæ Virginis ſanguine

(*a*) *Act. Apoſt. I. v.* 14. | (*b*) *Matth. IX. v.* 15.

ſanguine carnem humanam aſſumens, naſcens, vivens, & peregrinans inter nos homines, prædicans, miracula edens, tam multa patiens, Crucem conſcendens, acerbiſſimam perferens mortem; de morte triumphans, a mortuis reſurgens, propria in Cœlum virtute conſcendens. Ecce horum omnium terminus, ecce ſigillum, Spiritus Sancti donatio ad renovandum Orbem terrarum, ad Sacratiſſimos Apoſtolos tam incomprehenſibilibus locupletandos theſauris, atque ad Sacroſanctam Eccleſiam in illis tam abundè ditandam. Maximus eſt profectò hic Divini in homines amoris exceſſus; cui quàm congruè, obſecro, hodie nos addidimus religioſam Supplicationem (in honorem Sacratiſſimi Corporis Chriſti ſingulis tertiis cujuſvis Menſis Dominicis diebus ex inſtitutione noſtra celebrandam) cùm Deo ſic diſponente, in hodiernam inciderit Solemnitatem! Qua enim in re infinitum ſuum erga nos amorem magis oſtendit Omnipotens Deus, quàm nobis viliſſimis & indigniſſimis creaturis, Unigenitum Filium ſuum donando? *Sic enim Deus dilexit Mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret* (*a*), *cum quo* etiam *omnia nobis donavit* (*b*). Ecce hoc eſt Filii ſui corpus, quod inexplicabili caritate, liberalitate, atque potentia, licèt in Cœlis ad Patris dexteram ſedeat, in terris tamen in ſacris Altaribus reſidet; nec mortuum, ſed vivum, & animæ beatiſſimæ conjunctum, Deus ſimul & homo. Verùm hodie quoque dilectionem ſuam Deus maximè patefecit, ipſummet ſuum Amorem, Sacroſanctum nempe Spiritum, qui reciprocus eſt Patris & Filii amor, nobis impertiendo. O duo præſtantiſſima dona! o duo cariſſima pignora, Filius, inquam, Altiſſimi, & Patris Filiique Amor! Verè *meliora ſunt*, Rex immortalis Cœli & terræ, *ubera tuo vino* (*c*). Quæ autem ubera, niſi duo hæc? *Filius tuus, in quo tibi bene complacuiſti* (*d*), & Spiritus Sanctus, a te & ab illo æquè procedens? Hæc duo ubera in pectore tuo, ea ſunt, quibus filios tuos homines paſcis, nutris, & foves; neque iſte amori tuo limes erit, cùm te ipſum etiam eis, in æterna felicitate in præmium ſis largiturus. Innumera hic eſſent, dilectiſſimi filii, conſideranda. Sed hodierni doni & beneficii præſtantia jure exigit, ut, ceteris omnibus prætermiſſis, de illius amplitudine ac majeſtate, nonnulla proferamus; unde fructus, ipſi Sancto Spiritui gratiſſimos colligamus.

(*a*) *Joann. III. v. 16.*
(*b*) *Ad Roman. VIII. v. 32.*
(*c*) *Cant. Cantic. I. v. 1.*
(*d*) *Matth. XVII. v. 5.*

Si ad veſtes Sacerdotum in veteri Teſtamento, & ad vaſa uſui Templi neceſſaria conſtruenda (quæ tamen omnia umbræ tantùm & figura eorum habebantur, quæ in novo Teſtamento erant ſubſecutura) tam ſedulam adhibuit Dominus ſolicitudinem, ut illorum fabros & artifices præcipuo quodam ſpiritu priùs repleri opus eſſe putaverit, ſicut in Exodo legitur; ubi de veſtibus Aaron Sacerdotalibus, primò ſic Moyſi Dominus præcepit: *Loquèris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mibi* (*a*): Tum verò de ceterorum ad Templi uſum pertinentium, alibi refertur: *Fecit ergo Beſeleel & Ooliab, & omnis vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſapientiam, & intellectum, ut ſcirent fabrè operari, quæ in uſus Sanctuarii neceſſaria ſunt, & quæ præcepit Dominus* (*b*): Qua ſolicitudine ac cura putabimus nos, hunc eumdem Dominum Deum noſtrum, illos præparaſſe ac diſpoſuiſſe, quo ſpiritu præmuniviſſe & repleviſſe operarios illos, quibus uti deſignabat ad ſpirituale Sacroſanctæ Eccleſiæ ædificium erigendum? Hæc fuit præparatio, hæc diſpoſitio, hic *prudentiæ ſpiritus*, hodierna videlicet Spiritus Sancti in Apoſtolos miſſio. Erant hi præelecti ac deſignati ad tantum & tam inſigne miniſterium, futuri artifices operis adeò excelſi, imo quoque poſt Chriſtum non modò Operarii & Artifices, ſed fundamenta etiam ipſius Eccleſiæ: *ſuperædificati* enim ſumus *ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu* (*c*). O quantâ *prudentiâ*, quàm ſublimi *ſapientiâ*, quantoque *intellectu*, fuerunt ad hujus fabricæ incrementum Divino Spiritu operante repleti, cui tam erat cordi hæc ſancta ſtructura, ut ipſemet *Chriſtus lapis* ejus *angularis* eſſe voluerit, ac eam omnem ſuo pretioſiſſimo ſanguine inſtituere, promovere, atque perficere! Quàm igitur copioſè dona omnia in illos defluxere! Ideo etiam non quavis ratione, ſed maxima cum majeſtate, deſcendit ſupra Apoſtolos Spiritus Sanctus. Daturus olim Legem ſervo ſuo Moyſi Dominus, admirabili potentia atque ſplendore ad eam tradendam acceſſit; ſic enim in ſacris literis iſtud exprimitur: *Jamque advenerat tertius dies, & manè inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem, clangorque buccinæ vehementiùs perſtrepebat* (*d*). Quid mirum igitur, ſi legem hodie amoris daturus Deus, imo amore

(*a*) *Exodi XXVIII. v. 3.*
(*b*) *Ibidem XXXVI. v. 1.*
(*c*) *Ad Epheſ. II. v. 20.*
(*d*) *Exodi XIX. v. 16.*

amore ipſo ſuo repleturus Apoſtolos, tanta cum majeſtate opus peregit, ut a S. Luca dicatur: *Cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco: Et factus eſt repentè de Cœlo ſonus, tamquam advenientis Spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant ſedentes. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum* (a)? Æquus profectò erat iſte apparatus, ut majeſtas tanti doni, ac donantis ipſius amplitudo & natura dignoſceretur.

Meritò cum venti vehementis impetu mittitur Spiritus Patris, ut viſibili hac venti ſignificatione, quanta ſit Spiritus Paracliti, animam aliquam intrantis, vis oſtendatur, & quàm mirabiliter in ea operetur. Hic, inquam, Spiritus eſt, de quo ipſe Filius aliàs dixerat: *Spiritus ubi vult ſpirat: & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat* (b). Intravit ſic hodie Apoſtolorum corda viſibili modo: quotidie autem Fidelium animas in ejus occurſum congruè ſe diſponentes, inviſibili ingreditur quidem ratione; ſed admiranda ejus opera ita perſpicuè conſpiciuntur, ut quicumque ea vident, dicere cogantur: *Hæc mutatio dexteræ excelſi* (c); cùm eum, qui priùs totus erat Mundo Mundique pompis deditus, carnis illecebris & luxui mancipatus, mille demum peccatorum cœno conſperſus, contritum ſtatim, ac corde compunctum intuemur, novos ſermones, nova verba, novos mores inſtituentem, nova ſtudia, novum converſationis genus exercentem. O qualis eſt iſta mutatio, o quàm *vehemens* hic *ſpiritus!*

Hic ipſemet Spiritus, qui Scripturæ ſacræ libros omnes dictavit, pulchrè in primis & appoſitè, quanta ſit vis ipſius in animas, & quos in illis fructus eliciat, in Eliæ Prophetæ Domini fuga atque triſtitia, nobis ob oculos poſuit. *Miſerat Jezabel Nuncium ad Eliam dicens: Hæc mihi faciant Dii, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero animam tuam, ſicut animam unius ex illis*, videlicet quos ipſe occiderat. *Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit quòcumque eum ferebat voluntas: venitque in Berſabee Juda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum viam unius diei. Cùmque veniſſet, & ſederet ſubter unam juniperum, petivit animæ ſuæ, ut moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior ſum, quàm Patres mei. Projecitque ſe, & obdormivit in umbra juniperi: & ecce*

(a) *Act. Apoſt. II. v. 1. & ſeqq.*
(b) *Joann. III. v. 8.*
(c) *Pſalm. LXXVI. v. 11.*

Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rurſum obdormivit. Reverſuſque eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei Horeb. Cùmque veniſſet illuc, manſit in ſpelunca: & ecce ſermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hìc agis Elia? At ille reſpondit: Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſraël: Altaria tua deſtruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio: derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam, ut auferant eam. Et ait ei: Egredere, & ſta in Monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis (hìc attendite filii) *& fortis, ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus. Et poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus. Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis* (*a*). Hac eadem ratione Spiritus Sanctus in animas Fidelium ingreditur, prout apparuit Eliæ Dominus Deus; nam primò ad animam ait: *Quid hìc agis* in hoc cœno, in his ſordibus, in hac peccati fœditate? *Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas* (*b*)! Annon cogitas, te brevi per mortem a corpore divellendam; daturam te graviſſimas pœnas; reddituram te coram ſeveriſſimo Judice rationem diſtrictiſſimam? Quid tibi, quæ ſpiritus es, cum carne? cur illicitis voluptatibus te totam immergis? Tum *ventus* hic *grandis & fortis* divinæ inſpirationis, *ſubvertit montes, & conterit petras:* Quæ priùs in animæ illius oculis erant magna atque ſublimia, nunc viliſſima & infirma oſtendit; quæ priùs dulcia videbantur & ſapiebant, nunc amariſſima redduntur & horribilia. Hoc autem accidit, cùm peccator adinſtar Filii illius prodigi (*c*) revertitur in ſemetipſum, & fixa mentis cogitatione contemplatur, quàm vana, fragilis, & pernicioſa fuerit ſpes ſua & cupiditas; quàm noxiæ carnis voluptates, avaritia, pompa, fuci, corporis ornatus. Mutantur tunc ejus oculi, & dicere incipit: O me infeliciſſimum, ſi in ea iniquitatis via, in qua hactenus reſedi, mors telum ſuum contra me armaſſet! Niſi me divina bonitas ad pœnitentiam expectaſſet, vocaſſet & revocaſſet tam multis, & tam mirabilibus modis; nonne æternis ignibus Inferni eſca

(*a*) *III. Regum XIX. v. 2. & ſeqq.*
(*b*) *Jerem. II. v. 36.*
(*c*) *Lucæ XV. v. 13. & ſeqq.*

Digitized by Google

eſca fuiſſem! Hanc commotionem ſubinde ſequitur *ignis*, ſancta ſcilicet quædam impatientia & cordis anxietas, atque ardentiſſimum deſiderium e peccati ſtatu exiliendi; graviſſimas delictorum ſarcinas excutiendi, ſacrum Pœnitentiæ Tribunal adeundi, Deoque ad iracundiam provocato pro commiſſis culpis ſatisfaciendi. Quieſcere nequit diurno tempore, aut nocte ſomnum capere, donec a ſe maledictam peccati febrim videat expulſam; atque ita totus igne hoc vehementiſſimo inardens, ad Sacerdotis pedes provolvitur, aperit conſcientiam, omnia prodit peccata, ad Euchariſticam Menſam accedit: Et ecce ſtatim *aura* illa *tenuis* atque dulciſſima Spiritus Sancti intrat animam, recreat, conſolatur, atque refrigerat.

Hoc idem in vobis ipſis, o Sanctiſſimi Apoſtoli, hodie impletum agnoſcite. Vidit Dominus quid ageretis, dum orationi inſiſtebatis; factus eſt *ventus grandis, & fortis*, dum *factus eſt repentè de Cœlo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vehementis:* Apparuit etiam *ignis* in linguis, ſed non fuit in vento, neque in commotione Spiritus Sanctus. Non in linguis illis igneis, quamvis ipſæ ad ſignificandum Spiritum Paraclitum eſſent a Domino creatæ; neque enim erant ipſæ ſpiritus, cùm eaſdem non aſſumpſiſſet, ſicuti humanam naturam, Unigenitus Dei Filius homo factus. Sed ecce, quia ipſe Spiritus Dei in vobis eſt *tenuis* illa & dulciſſima *aura*, quæ tanto vos gaudio replevit atque firmavit, ut meritò dicatur, quia *ſedit ſupra ſingulos veſtrûm*. Et profectò *ſedit*, permanſurus peculiari modo vobiſcum, ac etiam cum Eccleſia Sancta Dei in æternum: Vobiſcum quidem; ex illo enim die, divinæ gratiæ numquam jacturam feciſtis, nec per lethale peccatum ab ea deciditis: cum Eccleſia verò ſacroſancta, cui *ad conſummationem uſque ſeculi* (*a*) ſemper aſſiſtet, juxta Sponſi ſui dilectiſſimi promiſſum. Ecce, filii, quàm fidelis & verax in ſponſionibus ſuis fuerit Dominus Jeſus, qui dixerat: *Non relinquam vos orphanos* (*b*); *ſed mittam vobis ſpiritum Patris* (*c*); qui toties affirmaverat, expedire, ut ipſe ad Patrem aſcenderet; alioqnin Spiritus Sanctus ad nos non acceſſiſſet (*d*). Quis ergo diffidat? Quis non firmiſſimè ſperet, ſe ea omnia conſecuturum, quæ idemmet Dei Filius promiſit? Non ideò quia a nobis longè receſſerit, non quia ad dexteram ſedeat Patris, & nos miſeri in hoc Mundo

(*a*) *Matth. XXVIII. v.* 20.
(*b*) *Joann. XIV. v.* 18.
(*c*) *Ibidem XVI. v.* 7.
(*d*) *Ibidem.*

Mundo certemus, oblitus eſt noſtri, aut eorum, quæ nobis pollicitus fuit, poterit umquam obliviſci. Utinam nos repagula minimè opponeremus, quominus ipſe ea nobis præſtaret, quæ & ſe præſtiturum ſpopondit, & præſtare corde ſincero deſiderat!

O ſuaviſſima aura, o ardentiſſime ignis! Quàm non incongruè, nec ſine maximo myſterio, filii, in linguis igneis hodie Spiritus Domini replevit Apoſtolos! Siquidem iſte ignis præcipuos ejuſdem denotabat effectus. Sicut enim ignis inter cetera elementa maximam purgandi vim habet; ita quæ intraverit corda Spiritus Domini, ab omni protinus emundat ac purgat ſorde peccati. Activus eſt maximè inter omnia ignis: Verùm quid vividiùs operatur in anima, quàm hic Domini Spiritus? Quid non illico in ſe transformat, quid non abſorbet atque conſumit? Semper ſurſum ignis tendit, nec umquam quieſcit, donec ad ſupremam ſphæram perveniat; ſic qui Spiritu Domini repleti ſunt, in carne extra carnem vivunt; in Mundo extra Mundum; nihil de terra ſapiunt, aut cogitant, ſed cogitatio eorum omnis, & *converſatio* ſemper *in Cælis eſt* (*a*). Verùm hæc ſicco pede pertranſimus; non enim uno, aut multis poſſunt explicari ſermonibus; de iis autem per totam præſentem hebdomadam, ſingulis diebus, in Eccleſiis, in quibus ſacroſanctum miniſtrabimus Chriſma, Deo juvante, differemus (*b*).

Venit præterea Spiritus Sanctus in linguis: Et meritò in linguis;

(*a*) *Ad Philippenſ. III. v. 20.*

(*b*) Duos ex hiſce Sermonibus ab ore Sancti Caroli concionantis exceptos in ſuis archetypis tabulis deſcripſit Poſſevinus. Primus habitus fuit ferià III. in Eccleſia Sancti Laurentii, ubi Chriſmatis Sacramentum adminiſtravit: Argumentum autem ſumpſit Sanctus Paſtor ab illis verbis Job: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, oſtenditque, Chriſtifideles contra validiſſimos hoſtes, Mundum, Dæmonem, & carnem armari, ac pugnare viriliter debere, eùm vim omnem ac fortitudinem ſtrenuè tentationibus obſiſtendi, in Confirmatione recipiant; ſubdens, quàm injurioſum eſſet, poſt admiſſum in corde Spiritum Sanctum, illum contriſtare, iterum peccando cedendoque, ignavi militis in modum, hoſtibus ſuis. In altero, quem pronunciavit feria ſequenti in Eccleſia Collegiata Sancti Nazarii, exordium cœpit a præparatione animæ ad recipiendum Spiritum Sanctum juxta verba illa Divini Redemptoris: *Vado parare vobis locum*, quibus docemur, nobis injunctum eſſe, præparare viam donis ſuis, præſertim cùm per Spiritum Sanctum quiſque in ſe colligat quæcumque poſſunt deſiderari. Afflictus optat conſolationes: *Ecce alium Paracletum dabit vobis;* alter conſilium in arduis vellet: *Ecce hic docet omnem veritatem;* alius fortitudinem in tentationibus: Ecce præcipuus hic eſt Chriſmatis fructus. Denique omnia eſt Spiritus Sanctus. Magno propterea deſiderio accedendum eſſe ad id Sacramentum, Populos monuit. Quid autem agendum foret poſt ſacrum receptum Chriſma, docuit exemplo Apoſtolorum, qui *forma facti ſunt Gregis in Domino;* iis enim indixit Divinus Præceptor: *Accipietis Spiritum Sanctum, & eritis mihi teſtes in Jeruſalem* &c.; hæc verò non tam Sacerdotibus, ſed omnibus etiam Fidelibus dicta eſſe, cenſeri poteſt: Neque enim traditus eſt Spiritus Sanctus illis, ut ſint otioſi, ut Mundo ſerviant, ut ſceleribus inquinentur, ſed tantus theſaurus, tamque excellens donum datum eſt, ut luceant bonis operibus coram hominibus, & æternæ vitæ fructus edant; ita namque teſtes erunt Chriſto in Jeruſalem, hoc eſt in Eccleſiis, in Compitis, atque ubique locorum.

guis; ad hoc enim præcipuè eo ſpiritu inſtruebantur & præparabantur Apoſtoli, nempe ad linguæ exercitationem, ad Evangelium in populos prædicatione promulgandum. Olim priſcis iis hominibus nimis altum ſapientibus, ac Deo quodàmmodo per ſuperbiam bellum indicentibus, & Civitatem ac Turrim ædificare conantibus, cujus cacumen Cœlum pertingeret, intolerabilem illorum audaciam Dominus Deus linguarum diviſione ac confuſione ſubvertit (*a*). Verùm hodie novam parans Dominus extruere Eccleſiæ Sanctæ, quæ verè Civitas eſt Dei, & Turris Davidica, fabricam; ecce quia in unitate linguarum congregat hominum multitudinem, dum loquentibus Apoſtolis, omnes diverſarum Regionum homines, & præter cetera linguis ac ſermone inter ſe maximè diſſiti, eos audiunt & intelligunt propriis linguis loquentes (*b*): Cùm tamen Apoſtoli Galilæi eſſent, nec illarum Regionum idiomata ſtudio aliquo adhibito didiciſſent. Sed Spiritus Domini hæc admiranda in eorum linguis, quæ *calami* ſunt *ſcribæ velociter ſcribentis* (*c*), eſt operatus.

O mira Chriſti ſapientia, quàm *fortiter* atque *ſuaviter omnia diſpoſuit* (*d*), & ordinavit! Graſſabatur tunc in Orbe terrarum præſertim linguæ peccatum, vigebant tunc blaſphemiæ, convicia, detractiones, mendacia, fraudes, ac doli; & qua corporis parte debuerant in primis homines Deo ſemper benedicere, ipſumque laudare, in eumdem præcipuè delinquebant. Emendatione igitur, ac valida curatione cùm egerent hominum linguæ; ecce quia maximo cum myſterio, in linguis igneis accedit Spiritus Sanctus. Porro quis etiam cum lacrymis non intelligat, quantùm hac tempeſtate, ob eamdem cauſam (& utinam aliæ multæ non ſuppeterent!) opus ſit, ut hic idem Spiritus Domini in nos illabatur?

Sed animadvertite, quia *domum replevit*, *ubi erant* Apoſtoli *ſedentes*, & in domum unam intravit. Neque enim reperire eſt Spiritum Sanctum extra Apoſtolicam domum; extra Sacroſanctam Romanam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, in qua, quia nati ſumus & vivimus; ingentes Deo gratias pro tanto referre beneficio numquam deſinamus, & ut eam ceteri, qui foris ſunt, ingrediantur, indeſinenter oremus.

SECUN-

(*a*) *Geneſ. XI. v. 3. & ſeqq.*
(*b*) *Act. Apoſt. II. v. 6. & ſeqq.*
(*c*) *Pſalm. XLIV. v. 2.*
(*d*) *Sapient. VIII. v. 1.*

SECUNDA PARS.

[Non ſine maxima cauſa, dilectiſſimi in Domino filii, in Eccleſia hac Metropolitana Oblationibus hodie præbetur initium (*a*): Hodie qui Spiritu Sancto repleti fuerint, de propriis ſubſtantiis, univerſorum Domino partem unà cum ſe ipſis offerre inchoabunt. Antiqua enim hæc conſuetudo, & laudabile eſt in hac Eccleſia Inſtitutum, & myſticè admodum introductum; dies enim hodiernus erat ſolemnis (*b*) antiquo Populo in veteri teſtamento, dies, inquam, Pentecoſtes, hoc eſt quinquageſimus a liberatione Iſraëlitici Populi ex Ægypto. Hoc etiam die a Domino data fuit Lex populo. Quòd ſi Populus ille diem hunc tam ſolemniter recolebat, multò certè majori de cauſa eum celebrat Chriſtianorum Eccleſia; nam plenius ipſa a Domino beneficium recepit, quàm Synagoga; cùm illa tunc legem ſcriptam in tabulis lapideis, ſed imperfectam, quæ tantùm quid agendum, quidque eſſet vitandum, oſtendebat, quin ullas ad hoc vires adderet, perceperit; nos verò legem *non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus ſcriptam* (*c*) a Domino accepерimus, quæ etiam multò perfectiùs, ad quid faciendum teneamur, quidque agere prohibeamur, declarat, vireſque maximas confert. Accepimus, inquam, hoc die (quia cùm acceperint Patres noſtri Apoſtoli, non ſibi ipſis ſolis, ſed èt nobis acceperunt) Spiritum Sanctum, lumine ſuo corda noſtra illuſtrantem, & robur ſimul præbentem ad ea omnia opere complenda. Ne verò Populus ille coram Domino reputaretur ingratus, in memoriam beneficiorum, & præſertim quod in terram Promiſſionis fuiſſet introductus, primitias frugum terræ, & fructuum omnium Deo per manum Sacerdotis offerebat, eidem dicens: *Profiteor hodie coram Domi-*

(*a*) Inſtituta fuit Oblatio iſta a Joanne Galeatio Vicecomite, I. Mediolani Duce, ac conditore Templi Maximi hujus Metropolis, ut eleemoſynis, ex qualibet Urbis regione collectis, immane illud ædificium perficeretur; proinde Incolæ cujuslibet Portæ ſeu Regionis, deſignato ipſis tempore, ad Eccleſiam Majorem accedunt illas oblaturi. Sed cùm decurrentibus annis in profanum ſpectaculum abiiſſet hoc Chriſtianæ pietatis opus, Sanctus Carolus in Synodo II. Diœceſana, decreto XXI. ſtatuit, „ ut quæ eleemoſyna ab unaquaque Urbis Regione, in ſingulas Portas diſtributa, Fabricæ nomine ipſi Templo contribui ſolet, ea „ non pomeridiano tempore, non ſub veſperum, ſed mane, omni animi religione, „ & mente ſupplici fiat „: pluraque alia præſcripſit, quæ hominum mentibus non rerum humanarum voluptatem, ſed divinarum cultum injicerent.

(*b*) Ritus & Cæremonias, quibus in veteri Teſtamento celebrabatur a Judæis dies Pentecoſtes, ſicuti etiam eas quas adhibent Hebræi noſtræ ætatis ob receptam a Deo Legem in Monte Sinai poſt quinquaginta dies ab exitu de Ægypto, ex variis Scriptoribus collegit Auguſtinus Calmet, eaſque refert *in ſuo Biblico Dictionario*, ſub verbo *Pentecoſtes*.

(*c*) *II. ad Corinth. III. v.* 3.

Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſum in terram, pro qua juravit Patribus noſtris, ut daret eam nobis (*a*). Quàm igitur ex corde, ne vinci patiamur a grato Judæorum animo, debebit hodie Mediolanenſis Populus de ſubſtantiis ſuis aliquid Domino Deo per manum Sacerdotis tamquam vectigal tribuere!

Sed quid tribuemus Deo, qui *bonorum noſtrorum non eget* (*b*)? Conferet hoc certè, quidquid offeretis, ad perficiendum & exornandum ſacroſanctum hoc Templum, in quo ille colitur: Erit ſaltem indicium grati obſequii, animique ad ejus cultum propenſi; aſpicit namque Dominus ad munera quidem Abelis, ſed ad ipſum Abel prius reſpexit (*c*), hoc eſt ea, quæ cultui ſuo promovendo offeruntur, non tam in ſe ipſis æſtimat, quàm in offerentium corde & affectu. O ſi videre liceret, quàm pia dilectione majores noſtri Templum hoc inchoaverint, quo ſpiritus ardore eorum plurimi ſubſtantias omnes ſuas, & opes huic auguſtiſſimæ Sacræ Ædi offerrent, quàmque hilares huc accurrerent, & viliſſima quæque officia, propriæ nobilitatis obliti, præſtarent, calcem & lapides propriis humeris geſtantes, ac fabris miniſtrantes (*d*); quî fieri poſſet, ut non difflueremus in lacrymas, animadvertentes, quantum in nobis refriguerit caritas? Oremus ergo Spiritum Dei fortem, qui illos ita inflammaverat, ut nos quoque incendat, & languorem omnem ac frigiditatem a nobis expellat, efficiatque, ut in exterioribus noſtris operibus ceteri quoque hominum videant, quòd ipſe in nobis reſideat.]

Poſtquam Spiritus Sanctus Apoſtolos Domini hodierno die ſe ipſo donavit, quales, obſecro, in illis Mundus omnis vidit & admiratus eſt feliciſſimos fructus; qualem fortitudinem; qualia indicia ac manifeſtiſſima recepti Spiritus Sancti teſtimonia! Unum Petrum intueamur: Negaverat ille paulo antea Dominum ſuum, nec una tantùm, ſed terna vice; non ſimpliciter, ſed cum juramento & anathemate; nec impulſus aut gravi metu agitatus, ſed ad viliſſimæ mulierculæ vocem. Hodie recepto Spiritu

(*a*) *Deuter. XXVI. v. 3.*
(*b*) *Pſalm. XV. v. 2.*
(*c*) *Geneſ. IV. v. 4.*
(*d*) In Archivo XII. quos vocant *Proviſionum* extat documentum, anno MCCCLXXXVII. ſcriptum, ad conſervandam memoriam ſummæ alacritatis Civium Mediolanenſium, qua jaciendis Templi Maximi fundamentis, auctore tam pii & excelſi operis Joanne Galeatio Vicomite Mediolani Domino, ac poſtmodum Duce I., opem præſtitere. Narratur enim ibidem pag. X., nobiles Fœminas ornamenta omnia ſui muliebris Mundi, torques, inaures, & annulos aureos liberali manu obtuliſſe; quinimo Principem ipſum cum Aulicis ſuis, Matronis, Equitibus, atque Artificibus, nullâ ſexus aut ætatis habitâ ratione, incubuiſſe ad effodiendam terram, &, quidquid ad inſtruendam Cœmentariis materiam excelſæ illius molis opus erat, propriis humeris aſportandum.

ritu Sancto non amplius Petrus eſt homo ille perjurus, timidus, imbecillis, ſed *mutavit fortitudinem* (*a*), factus eſt intrepidus; liberè & publicè quem negaverat confitetur; non modò mulieris verba non extimeſcit, ſed etiam Principum præcepta ac comminationes irridet, apertiſſimè enuncians, quia *obedire oportet Deo magis, quàm hominibus* (*b*). O felices animas illas, quas intrat Spiritus Sanctus, quæ Sanctiſſima Sacramenta frequentare inſtituunt! Qualis in illis cernitur morum diverſitas, quanta tranquillitas, unanimitas, atque concordia, quanta pax & æmulatio in ſanctis operibus, quale gaudium! Non potuere Apoſtoli tantam Sanctiſſimi Spiritûs redundantiam intra ſe continere; ſed ſtatim eam in ceteros effundere, prædicatione & verbo coacti ſunt; neque enim tantus ignis in hominum cordibus latère poterat, quin ſe ſe exereret. Ubi, obſecro, filii, præter cetera (multa enim horæ tarditas me jubet præterire) animadvertite, quàm diverſimode a vario hominum genere ille in Apoſtolos Spiritus Sancti illapſus, & caritatis flamma acciperetur: Aliqui enim, audientes eos *loquentes magnalia Dei*, & *in linguis*, quas didicerant, *ſtupebant admirantes* quidnam hoc eſſet (*c*). Alii verò nequam homines & obſtinati, hinc potius ipſi Spiritui detrahendi occaſionem ſumebant, & Apoſtolos *muſto plenos* ac ebrios vocabant (*d*). O infeliciſſimæ creaturæ! Utinam tales homines noſtra hac miſera tempeſtate non reperirentur! Utinam ſimiles multos etiam nunc Dæmon non haberet, qui mulierem aliquam videntes priſcis pompis & vanitatibus ex corde valedicentem, peccatorem aliquem verè contritum ac compunctum animadvertentes; eos ſtatim hypocritas aut ſimulatores appellare non dubitant, cùm potiùs divinæ dexteræ virtutem admirari debuiſſent, & ipſi quoque, hoc veluti ſtimulo, ad eos imitandum impelli!

Sed non ſic illi, qui Petri prædicatione commoti, atque *compuncti corde* dixerunt: *Quid* ergo *faciemus* (*e*)? Utinam tales hodie, loquente ipſomet Domino per indigniſſimum os meum, ſint multi, qui verè ſtatuant religioſa animi ſubmiſſione, & cordis ore, Domino dicere: *Quid* ergo *faciemus?* qui tantam Dei liberalitatem ac benignitatem in Filio ſuo pro nobis tradito, ac ſanctiſſimo demum miſſo Spiritu, animo revolventes, idem repetant:

(*a*) *Iſaiæ XL. v.* 31.
(*b*) *Act. Apoſt. V. v.* 29.
(*c*) *Ibidem II. v.* 7.
(*d*) *Ibidem v.* 13.
(*e*) *Ibidem v.* 37.

petant: *Quid* ergo *faciemus?* quid condignum retribuemus? Audite quid ſitis facturi. Hodie renovavit Spiritus Sanctus Orbem terrarum (*a*): Renovamini èt vos, purificamini, abluimini, ſicut tria illa hominum millia ad Petri vocem ſalutari ſunt Baptiſmatis Sacramento regenerata (*b*). Baptizamini èt vos Baptiſmo Pœnitentiæ. Admiramini in illis immenſam vim Spiritus Domini, quam pulchrè in Sacris Literis adumbratam animadvertimus, cùm Moyſi Dominus dixit, quòd poſt tranſitum ipſius, ejus eſſet poſteriora viſurus (*c*). Ecce hæc tria millia hominum, quos hodie Petrus ad Fidem convertit, Chriſti Domini noſtri poſteriora fuerunt. Permanſerat in terris tot annos Dei Filius, prædicaverat, tot miracula ediderat; & tamen tam pauci ex Judæis in ipſum credidere. Receſſit ab hominum oculis idem Dei Filius; & videte, quot millia hominum unico Sermone commota Evangelio ſe ſubdiderunt.

Eja igitur, animæ benedictæ, ſpiritu colite hoc ſanctiſſimi Spiritus Feſtum. Quo autem ſpiritu? hoc videlicet: cum rogantes, ut auferat ab oculis veſtris ignorantiæ tenebras, & quando non eſt dedignatus carnem noſtram inhabitare (facti enim ſumus templa, & tabernacula Spiritus Sancti), det nobis etiam ſanctiſſimam ipſius agnoſcere voluntatem, ut videamus, quid nos facere oporteat, ne tantæ ſimus caritatis immemores. Amen.

(*a*) *Pſalm. CIII. v.* 30.
(*b*) *Act. Apoſt. II. v.* 41.
(*c*) *Exodi XXXIII. v.* 22. *&* 23.

Digitized by Google

HOMILIA CXVII.

IN SOLEMNITATE

PENTECOSTES

Habita in Baſilica Metropolitana a prandio

ANNO MDLXXXIV. XX. MAJI.

P*ATER mi, Pater mi, currus Iſraël, & Auriga ejus* (*a*). Verba ſunt hæc, dilectiſſimi filii, affectu pietatis pleniſſima, in quæ magnus ille ſervus Dei Eliſeus prorupit, cùm videret in altum elevari inclytum Prophetam Eliam, ſeque adeo expetita & cara ejuſdem ſocietate ac præſentia privari: *Pater mi, Pater mi, currus Iſraël, & Auriga ejus*, qui populum Iſraëliticum & portare ſolebas, & ducere atque dirigere: Heu, quò te aſcendentem animadverto! & cùm te ſequi non poſſim, a tuis colloquiis ſuaviſſimis, jucundiſſimaque vivendi ratione ſeparari compellor. Crediderim ego, eodem pariter animi ſenſu, verba hæc prolata fuiſſe ab univerſo illo ſacroſancto Apoſtolico Cœtu, quo die dulciſſimum Magiſtrum ſuum, Patrem, & Dominum, in Cœlum virtute propria conſcendentem conſpiciebant, mœrentes ac lacrymantes, ſuſpiriis & ejulatibus vocem abrumpentes: *Pater noſter, Pater noſter, currus Iſraël, & Auriga ejus:* O Pater, Deus, Magiſter, o Medice, Doctor, Præceptor, o Via, Veritas, Vita, quò relictis nobis, proficiſceris? Verùm jam toties piis hiſce Diſcipulorum ſuorum querelis ſatisfecerat, atque reſponderat Dominus Jeſus benigniſſimis iis verbis: *Non relinquam vos orphanos* (*b*). *Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos* (*c*). *Vado parare vobis locum* (*d*). *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum* (*e*)*:* Licèt a vobis recedam, mittam tamen ad vos auxilia

(*a*) *IV. Regum II. v. 12.*
(*b*) *Joann. XIV. v. 18.*
(*c*) *Ibid. XVI. v. 7.*
(*d*) *Ibid. XIV. v. 2.*
(*e*) *Ibid. XX. v. 17.*

xilia validiſſima, Ducem optimum atque fortiſſimum. Sed quænam ſunt iſthæc auxilia, quis eſt iſte Dux? Ecce hodie mittitur a Patre ſimul & Filio Magiſter, Pater, Currus, Auriga, Protector, Advocatus, Defenſor, omnia denique; Spiritus Sanctus, Sacroſanctis Apoſtolis, & Matri noſtræ cariſſimæ Eccleſiæ Sanctæ dono datus, tantâ cum divitiarum & munerum ſpiritualium copiâ. Æquum igitur eſt, ut etiam hodie tam effuſam hanc Dei in nos liberalitatem conſiderare pergamus, & ab hoc feliciſſimo Apoſtolorum eventu diſcamus, quantæ ſint iſtæ divitiæ, & quibuſnam modis Sanctiſſimus Spiritus Patris & Filii, Deus æternus & immenſus, tertia in Divinis Perſona, bonorum omnium & donorum Auctor, ſe ſe communicare conſueverit, ut inde noſcamus, qua ratione èt nos ejuſdem participes fieri valeamus.

Maximè angebatur animo Eliſeus, & cruciabatur in dilectiſſimi Magiſtri ſui Eliæ diſceſſu, quem ſemper lubens audiverat, & a quo numquam receſſerat, tamdiu eumdem ſequens, quamdiu licuerat. Quàm verò ei in omnibus adhærere optaret, ab ipſoque numquam divelli, audite Scripturam Sacram dicentem: *Factum eſt autem, cùm levare vellet Dominus Eliam per turbinem in Cœlum, ibant Elias, & Eliſeus de Galgalis. Dixitque Elias ad Eliſeum: Sede hìc, quia Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui ait Eliſeus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cùmque deſcendiſſent Bethel, egreſſi ſunt filii Prophetarum, qui erant in Bethel ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti, quia hodie Dominus tollet Dominum tuum a te? Qui reſpondit: Et ego novi: ſilete. Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hìc, quia Dominus miſit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cùmque veniſſent Jericho, acceſſerunt filii Prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti, quia Dominus hodie tollet Dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: ſilete. Dixit autem ei Elias: Sede hìc, quia Dominus miſit me uſque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter, & quinquaginta viri de filiis Prophetarum ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt e contra longè: illi autem ambo ſtabant ſuper Jordanem. Tulitque Elias pallium ſuum, & involvit illud, & percuſſit aquas, quæ diviſæ ſunt in utramque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum. Cùmque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum: Poſtula quod vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliſeus: Obſecro, ut fiat in me duplex ſpiri-*

Digitized by Google

ſpiritus tuus (*a*). Quid petebat hic, dilectiſſimi filii, Eliſeus, *duplicem ſpiritum* poſtulans? Certè, ſi literæ corticem ſpectemus, petebat ſpiritum Prophetiæ, & ſpiritum miraculorum, quo utroque pollere viderat Magiſtrum ſuum Eliam. Præſtitit èt ipſe utroque eo ſpiritu; nam & Propheta fuit inſignis, & maxima ac ſtupenda patravit miracula, mortuos etiam in vitam revocando. Aliter tamen ejus petitio poteſt intelligi; ſolebant namque tunc temporis filii primogeniti in diviſione paternæ hæreditatis, partes duas ſortiri, ac duobus aliis filiis æquiparari (*b*): Cùm multos ergo diſcipulos, ac veluti filios haberet Elias, poſtulabat Eliſeus, ſe tamquam primogenitum haberi, duas ſibi portiones aſſignari, non terrenæ alicujus hæreditatis, ſed maximi illius ſpiritus, quo plenus erat Elias. Reſpondit ergo Elias Eliſeo: *Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petiſti: ſi autem non videris, non erit. Cùmque pergerent, & incedentes ſermocinarentur: ecce currus igneus, & equi ignei diviſerunt utrumque: & aſcendit Elias per turbinem in Cœlum. Eliſeus autem videbat*, & ut videre ſe teſtificaretur quem greſſibus corporis comitari non poterat, clamoribus & piis vocibus aſſociabatur, atque *clamabat: Pater mi, Pater mi: currus Iſraël, & auriga ejus. Et non vidit eum amplius* (*c*); factuſque eſt Eliſeus voti compos, ac quod poſtulaverat, obtinuit: *Apprehenditque veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes. Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reverſuſque ſtetit ſuper ripam Jordanis, & pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percuſſit aquas, & non ſunt diviſæ: & dixit: Ubi eſt Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitque aquas, & diviſæ ſunt huc, atque illuc, & tranſiit Eliſeus* (*d*): *Et requievit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum* (*e*). Hæc omnia, dilectiſſimi, præſens noſtris oculis exhibent, & ad vivum depingunt hodiernum myſterium. Eliſeus enim dolentes de Chriſti receſſu Apoſtolos, Elias ipſum Chriſtum Dominum, ſpiritus verò duplex Spiritum Sanctum deſignat. O qualis eſt Spiritus hic! Verè duplex, quia ditiſſimus, ac omnibus affluens gratiis & donis. Feliciſſimi Apoſtoli, numquam in poſterum futuri pauperes, quia duplicem hunc ſpiritum verè ſortiti ſunt! Duplicem quidem, nempe ſpiritum miraculorum, & ſpiritum doctrinæ ac prophetiæ; duplicem etiam, quoad primitias ac prælaturam. ſu-

per

(*a*) *IV. Regum II. v.* 1, *& ſeqq.*
(*b*) *Deuteron. XXI. v.* 17.
(*c*) *IV. Regum II. v.* 10. *& ſeqq.*
(*d*) *Ibidem v.* 12. *& ſeqq.*
(*e*) *Ibidem v.* 15.

per ceteros, quibus umquam hic Spiritus fuerit datus, nam excellentiùs ceteris atque copioſiùs eo repleti fuerunt, & veluti primogeniti reliquis omnibus Chriſtifidelibus in tam inſignis hæreditatis diſtributione prælati. Duplicem, quia pro ſe Spiritum hunc receperunt, & pro univerſo etiam Mundo, cujus erant futuri Rectores; ad propriam, & aliorum procurandam ſalutem. Duplicem Spiritum, nam & illuminati fuerunt intellectu, & corde purgati, radicati in Fide, caritate inflammati. Duplicem Spiritum, quo & operum fulſerunt pariter, & verborum atque doctrinæ ſplendore. Duplicem Spiritum, nam caritate repleti fuerunt & in Deum, & in proximos. Duplicem Spiritum, nam tantam fortiti ſunt virtutis & efficaciæ abundantiam, ac plenitudinem in operandis ſignis, & confirmanda miraculis prædicatione ſua, ut viſus fuerit hac ratione eorum ſpiritus, duplex Spiritus Chriſti; licèt enim abſque menſura iſtiuſmodi Spiritu repletus fuerit Dei Filius, ſibi tamen complacuit, ut Apoſtoli ſui, & alii etiam credentes, miracula plurima facerent, quæ ipſe numquam ediderat: Quando enim umquam Chriſti umbram, ſudaria, aut alia exteriora legimus, admiranda gentibus beneficia contuliſſe, quemadmodum de Petro (*a*), aliiſque narratur? Spiritum denique duplicem acceperunt; nam multò plures ipſi verbis ſuis & ſermonibus ad veram Fidem adduxerunt, quàm ipſe Dei Filius, *verba vitæ æternæ habens* (*b*), quamdiu inter homines fuerat; ſicuti de matutina trium millium hominum converſione (*c*) ad Petri prædicantis vocem audiſtis. In hoc autem vos errare minimè velim, aut opinari, diſcipulos ac ſervos plura potuiſſe, quàm Magiſtrum ac Dominum; firmiſſimum enim in Fide eſt, quidquid hi omnes umquam peregerunt, non in propria, ſed in Chriſti virtute illos fuiſſe operatos.

O admirabiles Spiritus hujus divitias! O ineffabilem theſaurum! Quid mirum, ſi Sacræ Scripturæ, etiam tempore, quo hic Spiritus promittebatur, & etiam antequam tribueretur, uſæ ſint verbis, figuris, ac typis exprimentibus, & ſignificantibus admirabilem hanc abundantiam? Videte, quid ipſemet Dei Filius de hoc dixerit: *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum* (*d*). Hoc ſignificabant amœniſſima flumina, de Paradiſo terreſtri egredientia,

(*a*) *Act. Apoſt. V. v.* 15.
(*b*) *Joann. VI. v.* 69.
(*c*) *Act. Apoſt. II. v.* 41.
(*d*) *Joann. VII. v.* 38. *&* 39.

tia, & univerſam terram irrigantia (*a*). Hoc denotabat fluvius ille pulcherrimus *de ſede Agni procedens*, in cujus utraque ripa arbores erant, ſingulis menſibus fructus ſuos proferentes (*b*). Hic, inquam, Spiritus, a Patre Filioque procedens, fluvius eſt, *cujus impetus* irrigat, *lætificat*, atque fœcundat utramque *Civitatem Dei* (*c*), nempe hanc, in qua militamus, & illam, in qua cum Chriſto regnant beati: In hac ripa fructus continuos proferens gratiæ, nobis viatoribus neceſſarios, & in Patria, veluti alterâ ripâ, ſuaviſſimos gloriæ atque æternæ felicitatis, ſinceriſſimæ pacis, firmiſſimi gaudii, quod numquam erit eis auferendum aut imminuendum; fructus inquam, quales nunc in Cœlo deguſtant Sanctiſſimi Apoſtoli, & electi omnes, qui etiam in via eoſdem cùm producerentur prægustarunt. Porro ipſi nobis teſtificantur, hæc omnia veritati prorſus congruere, hoſque fructus huic Sanctiſſimo Spiritui acceptos referunt, fatentes, quia *ſicut audierunt, ſic quoque viderunt* (*d*). Hac etiam de cauſa Prophetæ, dictante Deo, de hoc Spiritu ejuſque miſſione prædicentes, hoc verbo utuntur utplurimum: *Effundam Spiritum meum* (*e*); *effundam aquam mundam* (*f*); effuſionis cujuſdam, ac admirandæ & largiſſimæ veluti prodigalitatis nomine hodiernum exprimentes myſterium. Sic Joël, cujus dicto uſus eſt Apoſtolorum Princeps Petrus, inquit: *Effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem* (*g*). Videbatur enim prius quodammodo coarctari manus Domini; populum enim quemdam ſibi peculiarem elegerat, cui ſecreta ſua communicabat, cui voluntatem ſuam aperiebat, quem præcipuis cumulabat muneribus; ſed nunc *effudit Spiritum ſuum ſuper omnem carnem*. Nulla Regio, nulla Natio, nullus Populus ab hoc Spiritu, ab his donis, ab his excluditur muneribus. Sed quid plura? *Spiritus Domini* (canit Sancta Mater Eccleſia) *replevit Orbem terrarum*. Omnes complectitur, ei locum dare volentes, nullum ſibi occurrentem refugit, omnibus eum optantibus ſe ſe communicat. O ampliſſima promiſſio *effundendi Spiritum ſuper omnem carnem!* Audi peccator, qui *caro* es, qui caro hactenus extitiſti; adhuc tempus eſt, ſi velis, ut implearis Spiritu Sancto; nam *ſuper omnem carnem effunditur*. O caro, & quî poteris jam

(*a*) *Geneſ. II. v.* 10. *& ſeqq.*
(*b*) *Apocalypſ. XXII. v.* 1. *& ſeq.*
(*c*) *Pſalm. XLV. v.* 5.
(*d*) *Pſalm. XLVII. v.* 9.
(*e*) *Iſaiæ XLIV. v.* 3., *& Joël. II. v.* 28.
(*f*) *Ezechiel. XXXVI. v.* 25.
(*g*) *Joël. II. v.* 28.

jam amplius eſſe caro? Quomodo caro eſſe non deſines, & ſpiritus fies? Quomodo naturam tuam Spiritus non convertet in ſuam? Eſt Spiritus multò te fortior, & vehementior; ideoque in igneis etiam linguis apparet; ignis enim omnia, etiam ipſam aquam in ſe valet convertere. Eris-ne adhuc caro, peccator miſerrime; adhuc totus carni immergêris; nihil niſi carneum ſenties, aut cogitabis! Cave, cave, quia caro hæc præcipuum eſt obſtaculum, & impedimentum Spiritus Sancti; nil enim *Spiritui* magis *adverſatur*, quàm *caro*, *quæ concupiſcit* ſemper *adversùs Spiritum*, *&* *Spiritus adversùs carnem* (*a*). Quid in omne genus humanum, olim Deum irritavit, niſi caro hæc? *Non permanebit*, inquit Dominus, *Spiritus meus in homine in æternum*, *quia caro eſt* (*b*). Præterea, quia *omnis caro corruperat viam ſuam* (*c*), & carnem omnes homines ſequebantur, univerſali diluvio delendam etiam omnem carnem, tunc ſtatuit Dominus. Agnoſce o caro, quia opus eſt, ut aliquo igne conſumaris, quamvis te fortè Spiritus terreat, in ignis hodie figura apparens: Aut enim, ubi caro eſſe perſeveraveris, Inferni ignis te devorabit, prout quinque illas carnales civitates, ignis de Cœlo cadens exarſit (*d*); aut, ſi in Spiritum fueris converſa, cœleſti ac Divino iſto igne purgaberis, & in nobiliorem ac multò perfectiorem naturam transformaberis.

Fugite filii, carnem hanc, & omnes ipſius leges ac illecebras; *prudentia enim carnis mors eſt* (*e*), & inter ceteras optimas præparationes ad recipiendum Spiritum Sanctum hæc una inter præcipuas numeratur, carni ſuæ frænum injicere, eam cohibere, ejuſque affectus ac ſenſus deprimere. Adverſatur quidem huic Divino Spiritui etiam Mundus, dicente Dei Filio: *Ego rogabo Patrem*, *&* *alium Paraclitum dabit vobis*, *ut maneat vobiſcum in æternum*, *Spiritum veritatis*, *quem Mundus non poteſt accipere*, *quia non videt eum*, *nec ſcit eum* (*f*). Sed quid mirum, ſi Spiritum Sanctum ſemper odit Mundus, nam èt ipſum Dei Filium, a quo miſſus eſt Spiritus, advenientem *in propria* non cognovit, neque *recepit* (*g*), imo ad mortem uſque eſt perſecutus?

Verè nunc, o Deus æterne, neceſſarius eſt Spiritus tuus ad pellendum foras, & ejiciendum ſpiritum Mundi. Quis enim

(*a*) *Ad Galat. V. v. 17.*
(*b*) *Geneſ. VI. v. 3.*
(*c*) *Ibid. v. 12.*
(*d*) *Ibid. XIX. v. 24. & 25.*
(*e*) *Ad Roman. VIII. v. 6.*
(*f*) *Joann. XIV. v. 16. & 17.*
(*g*) *Ibid. I. v. 11.*

non videt, quàm magnam hominum partem ſpiritus hic maledictus invaſerit? Quàm multa ejus apertiſſima ſigna, & teſtimonia ubique conſpiciuntur! Quid enim ſibi volunt vanæ pompæ, & fucati colores in mulieribus; tot odia, vindictæ, detractiones & murmurationes; tot illiciti contractus, extorſiones, & pauperum oppreſſiones; tot in iis etiam, qui Spiritum Sanctum alioquin non oderunt, imo eo repleri maximè cupiunt, tot, inquam, mundani reſpectus! dum abſcedit ille a Sacramentis frequenter ſuſcipiendis, a viſitandis Eccleſiis, a docenda Chriſtiana Doctrina, a piis operibus, ne digito oſtendatur ab aliis; quid ſocii ejus dicturi ſint, cogitans magis, quàm quid Deo placeat, ſive diſpliceat. Heu! quia omnia hæc dilucidè manifeſtant, abundare ubique ſpiritum Mundi; non adeſſe in nobis Spiritum Sanctum. *Factus eſt* hodie *repente de Cœlo ſonus*, *tamquam advenientis Spiritus vehementis* (*a*): Tu autem, homo, totus vis a terra, a carne, a mundo pendere? Eligis potiùs, futiles Mundi nugas & voculas audire, quàm magnum hunc ſonitum ac ſtrepitum, cum quo deſcendit Spiritus Domini? Maxima profectò Spiritui Sancto infertur injuria. Te ergo, Domine Jeſu Chriſte, qui ad hoc in Cœlos aſcendiſti, ut Spiritum Paraclitum Apoſtolis mitteres; te, inquam, ſupplices nos etiam rogamus: *Emitte Spiritum tuum*, *& creabuntur*, *& renovabis faciem terræ* (*b*). Miſiſti tu quidem tunc illum, qui primo ſuo adventu, eo ipſo die, quo ſuper Apoſtolos ſedit, tam multos ex omnibus Regnis & Provinciis homines *creavit*, *& renovavit:* Audierunt enim Sanctos Apoſtolos tuos *Parthi*, *& Medi*, *& Ælamitæ*, *& qui habitant Meſopotamiam*, *Judæam*, *& Cappadociam*, *Pontum*, *& Aſiam*, *Phrygiam*, *& Pamphyliam*, *Ægyptum*, *& partes Libyæ*, *quæ eſt circa Cyrenen*, *& advenæ Romani*. *Judæi quoque*, *& Proſelyti*, *Cretes*, *& Arabes* (*c*): Has omnes, inquam, Provincias per Apoſtolos Sanctos Spiritus tuus *renovavit*, imo *creavit*. Annon enim novæ creaturæ ſunt factæ, cùm a ſtatuarum, lapidum, aſtrorum, atque idolorum cultu, ad veri Dei agnitionem atque obſequium ſunt translatæ? Annon creaturæ novæ ſunt factæ, quando, infidelitate relicta, Chriſtum Dei Filium, ore & corde confeſſæ ſunt? Certè ſi creationis terminus *a quo* eſt nihil, & *ad quem* eſt Creatura, ideoque maximum opus, & Dei ſolius eſt creare, quod eſt ex nihilo

(*a*) *Act. Apoſt. II. v. 2.*
(*b*) *Pſalm. CIII. v. 30.*
(*c*) *Act. Apoſt. II. v. 9. & ſeqq.*

nihilo aliquid facere; hæc nobiliſſima, & maxima fuit creatio; magis enim diſtabat a juſtitia & Fide ac vera Religione, Idololatria infidelitas atque peccatum, quàm nihil a creatura. Sed (proh dolor!) o Domine Jeſu, ubi jam ſunt creaturæ illæ tuæ? ubi Spiritus Sancti primitiæ? ubi qui primùm Apoſtolos audierunt, iiſque fidem præſtitere? ubi nationes demum illæ, quas jam memoravimus? Heu! ne veſtigium quidem ullum, aut memoria tot donorum, tam miræ creationis ac renovationis in ipſis agnoſcitur. Perierunt creaturæ tuæ, extinctæ ſunt, invaſit eas perpetuus hoſtis tuus Diabolus: *Venerunt gentes in hæreditatem tuam* (*a*). Dominantur eis Turcæ, nominis tui inimici acerrimi; nec Chriſti, Evangelii, aut Spiritus Sancti, nec Crucis, aut Sacramentorum ullus jam viget apud ipſos uſus, ſive cognitio. Nos pauci reſidui ſumus; ſed heu! Inter nos etiam jam audiſtis, quantam ſibi partem Caro & Mundus vindicaverint. Numquid hoc honoris eſt tui, ut nuſquam ſis notus, nuſquam receptus, nuſquam dominetur & vigeat Spiritus tuus? *Emitte*, emitte, obſecro, *Spiritum tuum*, ut denuò *creentur*, qui jam non ſunt, quia tui eſſe deſierunt; & *renovemur* omnes, qui jam obſolevimus, atque rejecto vetuſtatis errore, *veterem hominem exuentes*, *novum induamus* (*b*), ac nova in te creatura efficiamur.

SECUNDA PARS.

[Die craſtino, a prandio ad Xenodochium Sancti Gregorii extra Portam Orientalem, more ſolito, ſolemniter procedemus (*c*). Locus ille eſt, in quem, peſtis tempore, infecti conveniunt & degunt, donec convaleſcant; illic plurima eorum corpora, qui ferali morbo abſumpti fuere, jacent ſepulta. Hoc unum vos obſecro, eò ne accedatis, deſiderio allecti, ut videamini,

(*a*) *Pſalm. LXXVIII. v.* 1.

(*b*) *Ad Coloſs. III. v.* 9. & 10.

(*c*) Admirandam eam ſolicitudinem, quam paterna Sancti Caroli caritas erga Cives Mediolanenſes, peſte laborantes adhibuit, etiam erga defunctos exercuit: Siquidem Supplicationem annuam inſtituit, ſtatim ac redditus fuit huic Metropoli ſalubrior aër, qua Clerus uterque Feria II. poſt Pentecoſtem procedit ad Sacram Ædem Sancto Gregorio dicatam in meditullio vaſtæ areæ, protenſæ in magnifico regioque ædificio, quod nos *Lazzaretum* appellamus, ut ibidem, atque in proximo Cœmeterio, pro ereptis peſte Civibus illic ſepultis, religioſas ad Deum preces effundat. Legitur in Actis Mediolanenſis Eccleſiæ Parte IV. Paſtoralis Epiſtola Sancti noſtri Antiſtitis, data die XXVI. Maji MDLXXXIII., in qua Populum hortatur, ut effuſam pecuniarum ſtipem largiatur, ad Sacellum perficiendum, murumque condendum, quo ipſe Cœmeterium memoratum ſepire meditabatur, ne animalium incurſu, aut immunditie aliqua locus ille deturparetur.

mini, aut alios aſpiciatis; ſed ſolo Spiritu Dei repleti, ut Deum audiatis, ibidem multa vos, ſi attenderitis, docentem. Sicut enim Prophetam olim miſit *ad domum figuli* (*a*), hoc eſt artificis, terrea vaſa confingentis; ita vos ibi manifeſtè erudiet, quia de terra eſtis, in terram reverſuri. Videbitis, quis ſit humanæ ſuperbiæ finis; reminiſcemini, quibus flagellis quandoque effrænes & pertinaces filios punire conſueverit, ac vos aliquando puniverit Dominus. Si Spiritum Sanctum hodie cum Apoſtolis receperitis, non dubito, quin maximos ſitis ex ſola etiam loci illius inſpectione fructus percepturi.]

Adeò liberalis eſt, dilectiſſimi, Deus in diſtribuendo Spiritu Sancto, tamque paratus ex parte ſui ad eo vos donandos, imo etiam ad eumdem effundendum ſuper omnes homines, ut ardeat deſiderio eum nobis impartiendi; quamobrem multis nos & ſuis, & Prophetarum, atque ſervorum ſuorum vocibus ad poſtulandum hoc donum invitat, cupiens nos replere, ſicuti *replevit* hodie *totam domum* (*b*). Sumus èt nos (ſingulari Dei beneficio) in domo hac, nempe Sanctæ Matris Eccleſiæ, filii. Quis ergo non quærat, ac ſtudeat repleri hodie Spiritu hoc duplici? Spiritu, inquam, qui juſtificat atque ſanctificat, & inſuper juſtitiæ ac ſanctitatis præbet incrementa. Videamus ergo breviter, & perpendamus, quibus modis ac mediis communicetur hic Spiritus. Porro variæ ipſius manifeſtationes & apparitiones, quæ in ſacris Literis continentur, hoc docent: Docuit primum medium Elias, qui cùm Spiritum ſuum petenti Eliſeo reſpondiſſet: *Rem difficilem poſtulaſti* (*c*) [magna enim res, inæſtimabilis theſaurus eſt Spiritus Dei, Deus ipſe infinitus & incomprehenſibilis] tum ſubjecit: *Si videris me, quando tollar a te, erit tibi, quod petiſti: ſi autem non videris, non erit* (*d*). Sic èt de Apoſtolis dicitur, quòd *videntibus illis elevatus eſt* Dominus Jeſus in Cœlum (*e*). Oculos igitur in Chriſtum conjectos ſemper retinere, ab eo numquam animum divertere, ſacroſancta ejuſdem myſteria continuò meditari, primus eſt modus recipiendi gratiam Spiritus Sancti, & divinum hunc ignem in nobis accendendi. In Chriſti Domini Paſſionis ac mortis pia conſideratione defigi, oh quàm efficax eſt medium, ut divinum hunc Hoſpitem corde excipiamus! *In meditatione mea* (inquit Propheta) *exardeſcet ignis* (*f*). Inexcuſabiles

(*a*) *Jerem. XVIII. v.* 2.
(*b*) *Act. Apoſt. II. v.* 2.
(*c*) *IV. Regum II. v.* 10.
(*d*) *Ibidem.*
(*e*) *Act. Apoſt. I. v.* 9.
(*f*) *Pſalm. XXXVIII. v.* 4.

ſabiles profectò eritis, filii, ſi in vos non illabatur Spiritus Sanctus; quot enim media & adjumenta ad hoc vobis ſunt a Domino præſtita? Quid exercitatio illa continua in Eccleſia Sancti Sepulcri, ubi per hebdomadam bis de Chriſti Domini myſteriis diſſeritur? Quid tot Oratoria, quid tot conciones, quæ feriis ſextis, præſertim manè & ſerò, de Paſſione Domini fiunt? quid, inquam, hæc omnia docent, niſi Chriſtum videre, ac proinde Spiritum Sanctum promereri? Levate, filii, in altum oculos veſtros; intuemini ſacratiſſimum illum Clavum, qui beatiſſimos Salvatoris noſtri pedes, aut manus confixit; in illum oculos conjicite, & licèt ſaxis ac lapidibus duriores ſitis, ſperate tamen, quia ſi ferrum illud corda veſtra percuſſerit, excutiet mox cœleſtem hunc ignem Spiritus Sancti. Ecce ergo, quàm facilis eſt primus modus.

Recolamus alias hujus Sancti Spiritus manifeſtationes. Bis ſuper Dominum Jeſum apparuit; in Baptiſmo ſemel, & aliàs in Transfiguratione: In Baptiſmo, cùm Dei Filius ſuo contactu aquas ſanctificavit, quæ poſtmodum Sacri Fontis uſibus inſervirent, Spiritus Sanctus in columbæ ſpecie apparuit (*a*), docens tunc Baptiſmi effectus, ac inter alios, quòd in Baptiſmo Spiritum Sanctum conſequeremur. Hoc idem expreſſit Dominus noſter, in Apoſtolos *inſufflans*, eiſque impertiens poteſtatem, animas ligandi atque ſolvendi, peccata remittendi ac retinendi, dicens: *Accipite Spiritum Sanctum* (*b*); nempe quia in Pœnitentia, in Baptiſmo, in Sacramentis omnibus confertur Spiritus Sanctus, & inter cetera in Confirmatione, quam ſingulis per hanc hebdomadam diebus, in diverſis Eccleſiis miniſtrabimus: per hanc enim pro cujuslibet captu in animas deſcendit idem Spiritus Sanctus, quo hodie tam excellenter repleti ſunt Apoſtoli; & juxta menſuram ſuam homines ita præmuniuntur ad gratiam receptam conſervandam, ſicut Apoſtoli hodie in eadem confirmati fuere: Quamvis hi, ùt diximus, excellentius donum receperint, cùm ampliùs lethali peccato infici non potuerint, eò quòd novo quodam ac mirabiliori modo Spiritus Sanctus ſe in eoſdem effuderit. Felices & benedictæ animæ illæ, quæ non tam ore quàm operibus docent, quàm firmiter profiteantur, per Sacramenta Sanctiſſima Spiritum Sanctum in nos deſcendere; cùm neque propter apothecas, aut reliqua Mundi invitamenta vel dicteria a frequenti Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſuſceptione deſiſtant! Mani-

(*a*) *Matth. III. v. 16.*

(*b*) *Joann. XX. v. 22.*

Manifeſtavit ſe iterum Spiritus Sanctus ſuper Dominum Jeſum in Transfiguratione ſub ſpecie *nubis lucidæ*, cum voce illa cœlitus miſſa: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite* (*a*); qua voce Filium ſuum Deus magiſtrum noſtrum, ac a nobis audiendum eſſe declaravit; Spiritus enim Sanctus prædicatione in primis Evangelii, ac verbi ipſius Dei communicatur, *nube* inquam hac *lucida* ſacræ doctrinæ. Sic èt Petro prædicante deſcendit quandoque ſuper audientes Spiritus Sanctus (*b*); eàdem quoque de cauſa apparuit hodie in linguis igneis. O quàm miſeri & deplorandi ſunt ii, qui ob negligentiam audiendi divini Verbi, participatione Spiritus Sancti, ac tot tantique momenti fructibus ſe ipſos privant! qui ſi diebus Feſtis ad ſacras conciones invitentur, excuſationem in promptu habent, quòd defatigati ſunt & laſſi, per totam hebdomadam laborantes; ideoque iis diebus eſſe ſibi quieſcendum, otiandum, & voluptatibus diffluendum. O infelices! Inſtituti ſunt dies Feſti, ut inebrientur homines & impleantur Spiritu Dei; & vos negligitis tam potens & efficax medium? Imo prætextus & cauſas quæritis, quibus verbum Dei refugiatis; nec ad illud acceditis, niſi aut Concionatoris facundia & ornatu, aut ejus doctrina & eloquentia alliciamini? Magna profectò culpa hæc eſt; imo evidens ſignum, quòd qui ita agunt, non Deum aut Dei verbum, ſed hominem aut dicendi ornatum & aurium oblectamentum tantummodo perquirunt. Hujuſmodi homines Dei verbum in muſicam convertunt, nec aliter eo delectantur, quàm canentium vocibus; de quibus meritò apud Ezechielem conqueritur Dominus: *Et tu fili hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in oſtiis domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum loquentes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo egrediens a Domino. Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur Populus, & ſedent coram te populus meus: & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum* (*c*). Hoc enim proprium illorum eſt, ut aure tenus delibuta Concionatorum verba excipiant: quæ verò prædicant, numquam exequantur. Quin potiùs, dilectiſſimi filii, Dei verbum, a quocumque (legitimo tamen) ejus miniſtro vobis annunciatum, propter ſe ipſum tantùm attendite. Audite illud, ùt verè eſt, tamquam Dei verbum, licèt ſit alterius ore prolatum, ut deſcendat ſuper vos Spiritus Sanctus.

Aliud

(*a*) *Matth. XVII. v. 5.* | (*b*) *Act. Apoſt. IV. v. 8. & 31.* | (*c*) *Ezech. XXXIII. v. 30. & 31.*

Aliud medium recipiendi hunc Spiritum Domini, eſt eumdem petere: *Omnis enim, qui petit, accipit* (*a*). O quàm facile eſt igitur, tot theſauris ditari, quando eos in manu noſtra Dominus poſuit! Et quis hoc audeat negare, cùm idem ipſe Dei Filius, a quo Spiritus iſte procedit, & qui eum hodie in Apoſtolos miſit, hoc largiſſimè promiſerit: imo etiam hominum exemplo quaſi ratiocinans demonſtraverit, inquiens: *Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quantò magis Pater veſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe* (*b*)? O dilectiſſimi, nimis vult Deus, nimis ardenter deſiderat, ſua in nos dona profundere; eſt enim ſummè bonus, adeoque ad ſe ipſum communicandum ſummopere pronus. Bone Deus, quàm ſuavibus ac dulcibus nos verbis obſecras, rogas, invitas, ut ad Spiritum tuum accipiendum diſponamur! Tam magnæ ſunt iſtæ divitiæ, tam inæſtimabiles theſauri, ut noſtrum eſſet eos emendicare; & tu nos rogas, & invitas? quaſi non de noſtro, ſed de tuo (qui nullius eges) commodo ageretur aut emolumento. Quid, inquam, filii, tantæ bonitati reddemus? Heu, *quia pauperes facti ſumus nimis* (*c*)! nihil habemus condignum. Offeramus ei nos ſaltem faciles & paratos divinæ ejus obſequi voluntati, & quidquid ipſe præcipit, adimplere. Dicamus ſaltem ex corde cum Turbis hodie audientibus Petrum: *Quid faciemus* (*d*)? cum Paulo: *Domine, quid me vis facere* (*e*)? Scitis, quid vult Deus, filii? Adnotate diligenter, & cordibus veſtris inſculpite. Audite ipſummet; doceat ipſe quid velit. *Ignem*, inquit, *veni mittere in terras;* hic omnium operum & myſteriorum fuit finis & ſcopus; aperui hodie Cœlos, & plui igneas linguas, replevi Apoſtolos meos, *replevi totam domum* (*f*), *replevi orbem terrarum* (*g*). *Et quid volo, niſi ut* ignis hic *accendatur* (*h*)? niſi ut omnia pervadat, omnia comburat, omnia in ſe convertat atque transformet? Accende tu benigniſſime Jeſu in cordibus noſtris ignem hunc ſanctiſſimum, & cetera omnia adjicientur; ſic enim omnis Mundi & carnis amor exſiccabitur atque tolletur; in te toti rapiemur; fiet caro noſtra ſpiritus, & nos toti in te immutabimur. *Ure igne Sancti Spiritus renes noſtros, & cor noſtrum, Domine, ut tibi caſto corpore ſerviamus, & mundo corde placeamus, qui cum Patre in unitate ejuſdem Sancti Spiritus vivis, & regnas in ſecula ſeculorum* (*i*). *Amen.*

HO-

(*a*) *Lucæ XI. v.* 10.
(*b*) *Ibidem v.* 13.
(*c*) *Pſal. LXXVIII. v.* 8.
(*d*) *Act. Apoſt. II. v.* 37.
(*e*) *Ibidem IX. v.* 6.
(*f*) *Ibidem II. v.* 2.
(*g*) *Sapient. I. v.* 7.
(*h*) *Lucæ XII. v.* 49.
(*i*) Hac oratione utitur Eccleſia Romana in Collectione diverſarum precum, quæ adjuncta eſt Officio parvo Beatiſſimæ Virginis Mariæ.

HOMILIA CXVIII.

IN EVANGELIUM MARCI
CAP. XVI.

Habita in Templo Maximo Mediolani
Dominica I. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIV. XXVII. MAJI.

TOT ſacroſancta Chriſti Domini Salvatoris noſtri myſteria, unà cum beata Matre noſtra Catholica Eccleſia celebravimus, dilectiſſimi filii, ipſius Incarnationem, Nativitatem, Circumciſionem, labores, prædicationes, Paſſionem, mortem, a mortuis Reſurrectionem, in Cœlos Aſcenſionem, ac demum ipſorum omnium veluti ſigillum, Spiritus Sancti in beatos Fidelium primogenitos, Paſtores & Patres miſſionem; ut meritò poſſit nobis Dominus Deus, quod olim populo ſuo, improperare & dicere: *Quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei (a)?* Hac autem tot donorum memorià in nobis permanente, quanam ratione fieri poterit, ut aliqui adhuc reperiantur ingrati, & pro iiſdem nihilo minus, quàm montes duriſſimi aut prærupti ſcopuli in mediis fluctibus conſtituti, commoveantur? Quomodo, inquam, poſſibile quiſpiam eſſe affirmet, ut tot validiſſimis mediis, acutiſſimis ſtimulis, ac manifeſtiſſimis dilectionis indiciis ullus adeo pervicax ſit, qui ſe excitari ac flecti non ſinat; qui ineffabili miſericordia ac divinis muneribus abutatur; qui ex tanta ſegete fructus nullos percipiat? Et tamen (proh dolor!) utinam hujuſmodi plurimos Mundus adhuc non numeraret! Hac prorſus de cauſa, licèt liberaliſſimus ille Paterfamilias lautiſſimum prandium paraſſet, vitulos ſaginatos mactaſſet, tauros occidiſſet, altilia & omnium generum epulas diſpoſuiſ-

(a) *Iſaiæ V. v. 4.*

poſuiſſet, omnes ad cibum abundè capiendum invitaſſet; multi tamen rudes & inurbani homines, tanta liberalitate minimè digni, illius benignitate & humanitate neglecta, ad ampliſſimum convivium recuſarunt accedere (*a*). Quòd ſi infirmorum adhuc Diſcipulorum, & in Fide aliquantiſper hæſitantium incredulitatem hodie increpat Dei Filius: heu, quantò magis nos, qui in Fide jam ſumus confirmati, qui ea quæ credimus, tot rationibus vidimus comprobata, ſi Fidem operibus non oſtenderimus, increpatione digni reputabimur! Audiamus ergo, filii, hodiernam objurgationem, ne, cùm eam audire nil proderit, cogamur audire: & ex hac fructus conemur, quales ſuggeſſerit Dominus, elicere.

Congruè admodum & appoſitè Sancta Eccleſia Ritu noſtro hodie proponit Evangelium, quod paulo ante legi audiviſtis ex Marco, ubi narratur, quòd Dominus *exprobravit* Diſcipulis ſuis *duritiem cordis, & incredulitatem: quia his qui viderant eum reſurrexiſſe* a mortuis, *noluerunt credere* (*b*); tum illos mittens ad prædicandum, inſtruxit pariter, quidnam deberent populos docere, promiſitque, eorum prædicationem maximis & evidentiſſimis ſignis fore confirmandam (*c*). Poſtquam enim Dominus Jeſus tam mirabilia peregiſſet, nil reliquum erat, niſi ut ea in noſtrum proventum converterentur. Id autem prædicationis Apoſtolicæ miniſterio fieri debebat, quod illis hodie injungitur, traditis etiam opportunis ad munus ſuum rite perficiendum præceptis. Licèt verò antequam in Cœlos aſcenderet, iſta Diſcipulis ſuis locutus eſſet Dominus Jeſus; quia tamen omnis horum executio in tempus illud fuit dilata, quo jam fuerant Spiritu Sancto repleti; ideo poſt ſacroſanctam Pentecoſtes ſolemnitatem, hæc ſtatim adjiciuntur.

Alia de cauſa hoc Evangelium hodie proponitur: Ea autem hæc eſt. Venit Spiritus Sanctus Conſolator, a Domino Salvatore noſtro toties promiſſus: Vox iſta Conſolatoris adeo hominibus grata eſt, ut, cùm eam audiunt, omnes exultent. Verùm, hoc-ne eſt ſolum ipſius Sanctiſſimi Spiritus officium? Non certè: ſed alia ſuperſunt innumera. Eſt quidem Conſolator, & admirabilis, ob hoc etiam miſſus in Mundum; ſed ſimul eſt Objurgator. Quòd autem utrumque ei competat, ex Domini voce perci-

(*a*) *Matth. XXII. v. 4. & ſeqq.*
(*b*) *Marc. XVI. v. 14.*
(*c*) *Ibidem v. 15. & ſeqq.*

percipitur; de eodem ſiquidem Spiritu promiſit in hæc verba: *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis* (*a*): ecce quia Conſolator eſt; (Paraclitus enim Conſolatorem ſignificat) & rurſum: *Cùm venerit ille, arguet Mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio* (*b*). Functus eſt ergo, & continuò fungitur hoc arguendi officio Spiritus Sanctus per Miniſtros ſuos; præſertim verò per Sanctos Apoſtolos. Conſolatur bonos, vocibus ſuis obedientes, & de ipſius gratia fructus emittentes; malos autem & impios rigidè objurgat. Quamobrem hodie poſt adventum Divini Spiritus, Evangelium hoc proponitur, in quo Chriſti continetur increpatio, Apoſtolis ſuis facta; ut diſcamus, advenientem Spiritum ſtatim etiam increpare conſueviſſe quos increpatione dignos invenerit; & quod Dei Filius Apoſtolis ſuis fecit, hoc ipſum quoque nobiſcum illico peragere.

Incipit ergo ſtatim *arguere* Spiritus *Mundum de peccato* infidelitatis, nempe eos, qui poſt tam multa & inſignia conſpecta miracula, poſt tot auditas prædicationes, poſt tantam Fidei lucem, & tot experimenta Chriſti Divinitatis, atque immenſæ caritatis, in priſtinis tenebris remanſere. O infeliciſſimos homines, o duriſſima corda, quæ *dilexerunt magis tenebras, quàm lucem* (*c*); errores magis quàm veritatem! Arguit ſecundò *de juſtitia*, quòd ſcilicet eum homines reſpuiſſent, qui erat juſtitia ſuperabundans, & univerſam implens terram, nec ſolùm erat juſtitia, ſed Sol juſtitiæ; imo quòd Chriſtum Dei Filium *in propria venientem* non *recepiſſent*, ſed turpiſſimè rejeciſſent. Demum *de judicio*, quod, ſuggerente Mundi Principe Diabolo, tulerat Mundus de Dei Filio, cùm vitæ Auctorem, reum mortis eſſe pronunciavit, ac morti tradidit. Sed jam expugnatus eſt, dilectiſſimi, maledictus hic mundi Princeps; fortior ſiquidem ipſo ſupervênit, a quo, cùm illum ſuperaſſe falsò exiſtimaret, ſe devictum, debellatum, ac catenis igneis obrutum perſenſit; ab eo inquam, qui dixit: *Nunc judicium eſt Mundi: nunc Princeps hujus Mundi ejicietur foras* (*d*): Jam ejus vires ſunt imminutæ. Jam non eſt quòd ultra animum abjiciamus; multò enim plura nos aggredi valemus ad vitam, quàm ille excogitare poſſit ad mortem; longè majus robur confert Chriſti gratia, quàm nocere nobis valeant laquei omnes & doli, inſidiæ & retia, quibus plenus eſt Mundus. Fuit certè olim

(*a*) *Joann. XIV. v. 16.*
(*b*) *Ibidem XVI. v. 8.*
(*c*) *Ibidem III. v. 19.*
(*d*) *Ibidem XII. v. 31.*

olim leo fortiſſimus; at nunc redditus eſt viliſſimus culex, qui, ſi velimus, maximo cum pudore a nobis reſilire compellitur. Itaque inexcuſabilis es, o homo Chriſtiane, ſi ſponte ei te ſervum conſtituis; ſi Chriſti aciem deſerens, ad illum confugis.

Receperat antiquus Judaicus populus plurimas prærogativas, & maxima munera; in primis autem Legem. Sed quid ea ſunt, ſi cum beneficiis in nos collatis conferantur, niſi umbræ noſtrorum? Quid Lex illa, niſi pondus grave, quod indicabat tantùm quæ agenda eſſent, quæve fugienda? Hæc eadem tamen, ſed multò clariùs, nobis lex Evangelica ſignificat; inſuper etiam (quod illa non præſtabat) vires addens, ad hæc omnia multò faciliùs executioni demandanda. Si ergo Deus populum illum toties increpavit, flagellis percuſſit, & ſæpius punivit ob eorum *duritiem, & impœnitens cor* (*a*), & de illis ſæpe conqueſtus eſt; heu quantò major Spiritui Sancto ſuppetit cauſa, ut nos Chriſtianos arguat atque reprehendat! O homo, quid moraris? quid adhuc differs recipere Spiritum Sanctum, propter te, & ad te de Cœlo miſſum, cum tanta miſericordia ac donorum ubertate? Quando-nam his omnibus donatus dignos fructus proferes, ſi jam pene æſtus receſſit, & perpetua ac horrida hyems appropinquat; mortis, inquam, tempus, quo ampliùs nemo poterit operari, nec ſpatium dabitur pœnitendi? Saluti-ne tuæ tunc proſpicies, ſi, cùm tempus eſt operandi, otio marceſcis? Quid ampliùs a Deo expectas, poſtquam tibi proprium Filium dedit; Spiritum Sanctum in ducem, magiſtrum, patrem, tutorem, & conſolatorem miſit; Sacramenta demum Sanctiſſima, in regenerationem, in confirmationem virium, in cibum, in medicinam inſtituit?

Si hodie increpavit Apoſtolos ſuos Dominus Jeſus, quando adhuc erant in Fide imbecilles atque infirmi; nos, qui jam credimus, & Fidem noſtram tam multis & manifeſtiſſimis ſignis ac rationibus communitam, tantoque Martyrum ſanguine confirmatam agnovimus, ſi Fidem opere non oſtenderimus, quantò duriùs ab eodem increpari merebimur? Certè *ſervus cognoſcens voluntatem Domini ſui, & non faciens*, flagris *vapulabit multis* (*b*). Nullus tunc erit nobis excuſationi locus: imo potiùs tunc oberit crediddiſſe ac ſciviſſe, nam in tormentorum augmentum ſcientia noſtra & Fides convertetur. *Propterea*, inquit Apoſtolus, *abundantiùs oportet obſervare nos ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus:*

(*a*) *Ad Roman. II. v.* 5. | (*b*) *Lucæ XII. v.* 47.

mus: ſi enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem (*a*)? Audiamus eumdem, dilectiſſimi, & trementes ſingula ejus verba expendamus; *Spiritus enim Domini eſt ſuper trementes ſermones ejus* (*b*). *Irritam* (ſubdit Paulus) *quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione, duobus, vel tribus teſtibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit* (*c*)? Animadvertite, obſecro, Apoſtoli verba. Illi *irritam faciebant legem Moyſi*, qui homo erat ſimilis ipſis; nos peccantes, *Filium Dei conculcamus*, (o horrenda dicta!) *ſanguinem ejus pollutum ducimus, in quo ſanctificati ſumus; & Spiritui gratiæ*, qui eſt Spiritus Sanctus, verus Deus, *contumeliam facimus*. Annon graviſſima, & intoleranda ſunt hæc? Annon illorum tranſgreſſiones, noſtris comparatæ, ponderis erunt leviſſimi? Et tamen illi *ſine ulla miſeratione, duobus, aut tribus teſtibus* convicti morte puniebantur; nos verò peccantes non coram duobus aut tribus teſtibus, ſed in ipſius Dei, omnia videntis conſpectu; coram Angelis Dei, creaturis omnibus, ac Dæmonibus, a quibus, cùm erit reddenda ratio, accuſabimur & convincemur, tanta cum miſeratione ad pœnitentiam expectamur. Caveamus, ne tunc puniri debeamus; quò enim fuerit tardior, eò, credite, gravior nobis pœna inferetur; & idcirco, quamdiu tempus eſt, Judicem nobis propitium reddere ſtudeamus; Sanctiſſimum ejus *Spiritum ne contriſtemus* (*d*); neque ei contumeliam faciamus, qui omni eſt honore dignus & gloria; qui ſe honorantes nimis honorabit, & a quo ei obſequentes tam magna, tam ſecura, & tam ineffabilia munera recipere poſſunt.

Altera quoque ratione congruè hoc Evangelium proponitur poſt celebratam Spiritus Sancti miſſionem. Hæc verò lacrymis potiùs, quàm voce eſſet adducenda. Sanctiſſimus hic Spiritus, licèt Conſolator accedat, licèt innumera ſecum dona deferat, licèt ditiſſimos efficiat, ac cœleſtibus omnibus bonis eos, in quos ingreditur, cumulet, non tamen ab omnibus hoſpitio excipitur; quin imo quamplurimi ei oſtium occludunt, varii generis obſtacula & impedimenta opponentes. Inter hæc autem præci-

(*a*) *Ad Hebr. II. v. 1. & ſeqq.*
(*b*) *Iſaiæ XLVI. v. 2.*
(*c*) *Ad Hebr. X. v. 28. & 29.*
(*d*) *Ad Epheſ. IV. v. 30.*

præcipuum obtinet locum cor, quod dicitur durum. Ideo ad hoc connotandum, hodie ſtatim, poſtquam eſt celebrata Spiritus Sancti Solemnitas, reprehendit Dominus Jeſus, qui eum cum Patre miſit, eorum, qui credere noluerant, cordis duritiam. O quantum hujuſmodi cor Spiritui Sancto adverſatur! Deſiderat Divinus Spiritus hoc ingredi, ditare, & beatum reddere; illud verò apertè eidem obſtat atque repugnat. O quàm grave malum operatur cor iſtud, quàm temerè agit, dum apertam Spiritui fortitudinis, Domino Deo exercituum audet pugnam indicere! „ Neque vero [inquit Bernardus ſanctiſſimus (a)] pergas quærere, „ quod illud ſit: Si non expaviſti, tuum hoc eſt. Solum eſt cor „ durum, quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit. Cor „ durum ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis „ duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, pavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviſcens, præſentium negligens, futura non providens. Ipſum „ eſt, cui præteritorum præter ſolas injurias, nihil omnino non „ præterit, præſentium nihil non perit, futurorum nulla, niſi fortè ad ulciſcendum, proſpectio, ſeu præparatio eſt. Et, ut in brevi „ cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt, quod nec „ Deum timet, nec homines reveretur „. Cor durum nullas Dei voces exaudit: Sic vana mulier, licèt ſe Chriſtianam profiteatur, audiens tamen, fucos ſuos, ornatus, pompaſque reprehendi, nihil minus commovetur, quàm oppoſitum ejus auribus inſonaret. Infelix etiam avarus, cor habens in terra penitus defixum, ac aureis & argenteis funibus devinctum atque depreſſum, illicitos ſuos contractus numquam deſerere ſtatuit. Cor durum non terrent admiranda flagella, quibus olim Deus in obſtinatos deſæviit; non Angelorum e Cœlo lapſus; non primorum parentum in hanc miſeriarum vallem ejectio; non totius terrarum Orbis ſubmerſio, non infeliciſſimarum Sodomæ Civitatum incendium. Sed ideo iſthæc fortè non horret, quia admodum longinqua reputat. Verùm quid illud proxima, ac ferè præſentia movent? Nihil profectò: Nec paucis ab hinc annis illata peſtis, nec bella, nec penuria, aut alia innumera divinæ in nos iræ manifeſtiſſima indicia ipſum poſſunt excitare. Cor durum ſui ſolùm eſt amans, non propinquis aut fratribus quidquam

(a) Lib. I. de Conſid. pag. 128. Edit. Venet. anno mdxcvi. Tom. II.

quam compatitur, ſed ſi *viderit fratrem ſuum*, ejuſdem Dei & Eccleſiæ filium, ad eumdem finem creatum, *neceſſitatem habere*, fame conſumi, nudum incedere, inopiam pati, *claudit viſcera ſua ab eo* (*a*). O quale monſtrum eſt cor iſtud, quod tamen in ſinu tam multorum hominum jacet! Et quid mirum, ſi tam monſtruoſi inde partus procreantur, quos in Evangelio Dominus aliàs enarravit; nempe detractiones, convicia, adulteria, fornicationes, & innumera alia hujuſmodi prodigia (*b*)? Cor iſtud pejus eſt, quàm cor ferinum atque beſtiale: Feræ ſiquidem erga ſuî ſimiles non poſſunt non affici; at corde iſto inſtructi homines, in ſe ipſos etiam, nedum in ſuî ſimiles, deſæviunt, ùt experientia nos docet.

Eſt ergo horribile malum cor iſtud, & ideo maximè vigilandum, ne in illud proruamus. Sed qua ratione eò pervenimus? Quomodo cor noſtrum carneum, & ex ſuî natura molle ac tenerum, ſic obduratur? Nempe ſpiritualia parvipendendo & negligendo; pœnitentiam & pia opera procraſtinando ſemper, ac differendo; peccatis peccata cumulando; in ſceleribus pervicaciter perſiſtendo, ſicque paulatim habitum contrahendo, & pravos illos actus in naturam convertendo. Incipit enim homo ſenſim peccare, & initio quidem peccatum horret, ſtatim terretur & timet, inquiens: Quid feci? in quàm magno verſor periculo! ſique nunc morerer, quid de me fieret? Ergo-ne tam ferali labe infectus dormire audebo? Sed rurſum peccat: & tunc dolet quidem, ſed aliorum peccantium exemplo ſe ipſum ſolatur, ea, quæ ceteri impunè egerunt, recogitans: Etiam Salomon, inquit, a Deo defecit; David ſanctiſſimus adulterium ac homicidium perpetravit; Petrus Chriſtum negavit; & Paulus eſt perſecutus Eccleſiam; ſicque peccati horrorem & dolorem, aliorum peccatis lenit & mitigat, ac ad peccandum faciliorem ſibi aperit viam. Peccat tertiò; & tunc incipit excuſare delictum, ac ſibi ipſi perſuadere, eſſe leviſſimum, quod aliàs graviſſimum reputaverat. Peccat iterum; & jam vulnus non ſentit, maximiſque animam telis confodiens, veluti inſenſibilis remanet, nec ſe infirmum eſſe noſcit, cùm morti ſit proximus. Altera vice delinquit; jamque non modò non horret quod patravit, non Dei timet juſtitiam, non aliorum ſe conſolatur exemplis, non leve reddit & excuſat, non modò non ſentit, ſed contemnit etiam & gloriatur in malitia ſua; quin etiam hujuſmodi ſontes non tantùm gloriantur, *cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis* (*c*), ſed glorian-

tur

(*a*) *I. Joann. III. v.17.* (*b*) *Matth. XV. v.19., & Marci VII. v.21. & ſeq.* (*c*) *Proverb. II. v.14.*

tur etiam de peccatis, quæ non commiſerunt. Et quàm multi hujus generis reperiuntur procaces juvenes & obdurati, qui paſſim ſe jactant, quòd hanc vel illam honeſtam mulierem & virginem defloraverint; cùm tamen eas ſæpe nec alloquuti umquam fuerint? Ecce, quàm perverſis gradibus ad perniciofiſſimam hanc cordis pervenitur duritiem, ad hoc peccati profundum: & ſic a corde duro ad averſionem a Deo contentioſam deſcenditur, de qua conqueritur Dominus: *Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeruſalem, averſione contentioſa* (*a*)? Væ animæ, quæ non modò averti a Deo non curat, ſed etiam cum illo quodammodo audet contendere! *Revertatur*, revertatur, quæcumque talis eſt, *ad* benigniſſimum *Dominum*, *quoniam multus eſt ad ignoſcendum* (*b*); hæc enim dicit Dominus: *Numquid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt, non revertetur* (*c*)?

Toties de corde hoc duro querelas agit Deus; cùm enim ſummum bonum ſit ipſe, ſummè ſe nobis communicare deſiderat, & ab illo nihilominus adeò impeditur: *Cor ſuum*, inquit per Zachariam, *poſuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba, quæ miſit Dominus exercituum in ſpiritu ſuo* (*d*). Adamas, licèt duriſſimus omnium lapidum ſit, agni ſanguine comminuitur: & tuum, o Chriſtiane, cor, tam pretioſus immaculati agni Chriſti Jeſu ſanguis non franget, non minuet, non conteret? *Percuſſit petram* Moyſes, *& fluxerunt aquæ* (*e*); & tu memoriâ repetens tam acerbos Filii Dei pro te toleratos dolores, tam contumelioſam mortem; oculos conjiciens in ſacratiſſimum illum Clavum, qui tenerrimas Chriſti carnes, venas, & nervos perforavit, aridus & ſiccus remanebis, nec totus in lacrymas difflues? Et quid mirum, ſi etiam nunc ferreos ac æneos Cœlos experimur, nec ipſi neceſſariam nobis pluviam dant, cùm nos ſalutares lacrymas recuſemus emittere? Fugite, fugite cor durum, filii: *Cor* enim *durum habebit malè in noviſſimo* (*f*), in hora mortis, in die judicii, in puncto illo & momento, in quo fluxa hæc omnia & caduca finem accipient; bona autem omnia, ſicut èt mala, æterna eſſe incipient. *Scindite*, ſcindite peccatores *corda veſtra*, *& non veſtimenta veſtra* (*g*). Ita *percutiebat Publicanus* ille, *qui juſtificatus deſcendit*, *pectus ſuum* (*h*); & ſimul ad divinæ miſericordiæ pectus pulſans, ex ſuo lacrymas eliciebat, & ex divino veniam educebat. Ideo Sancta Mater Eccleſia laudabilem ritum pectora noſtra percutiendi

(*a*) *Jerem. VIII. v. 5.*
(*b*) *Iſaiæ LV. v. 7.*
(*c*) *Jerem. VIII. v. 4.*
(*d*) *Zachar. VII. v. 12.*
(*e*) *Pſalm. LXXVII. v. 20.*
(*f*) *Eccleſiaſtici III. v. 27.*
(*g*) *Joël. II. v. 13.*
(*h*) *Luc. XVIII. v. 13. & 14.*

Digitized by Google

tiendi nobis præſcribit, ut continua hac & frequenti percuſſione, duriſſima corda emolliantur, & inde exeat ſanies latentium peccatorum. *An divitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contemnitis, filii? ignorantes, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam vos adducit? Secundùm autem duritiam veſtram, & impœnitens cor, theſaurizatis vobis iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei* (*a*). Eja ergo, fratres, animadvertamus, quia non omnia tempora apta erunt, ut cor hujuſmodi emolleſcat. Nunc tempus eſt, ab hac duritie illud revocandi: quid ergo in tempore quærimus tempus? cur abutimur tam pretioſis momentis, quorum fortè erimus inopiam paſſuri? Jam ergo frangamus cor, jam comminuamus, jam conteramus: ne expectemus acerbiſſima illa divinæ ultionis flagella, in futuro ſeculo duris corde præparata; ſed nec illa, quibus in præſenti eos punire conſuevit. Terreat nos Pharaonis exemplum, quem nec primà plagâ, nec alterà, aut quavis alià uſque ad decimam emollitum, ſed in dies magis obduratum, tamdem cum omni ſuo exercitu, in profundum maris Dominus demerſit (*b*), ac futuris omnibus obſtinatis & duro corde, in exemplum poſuit.

Sed jam agnoſcimus, Domine, quàm turpe ſit, homines carneos, ferrea corda geſtare, quàm monſtruoſum & horrendum. Verùm, ſi corda noſtra obdureſcunt, quomodo in manu noſtra erit, ea mollia reddere? *Non ſumus*, Domine, *ſufficientes aliquid facere ex nobis, quaſi ex nobis* (*c*); non conteri poſſumus, non de præteritis peccatis dolere, non mores corrigere, nec vitam emendare: *Tu potens es*, Domine, *de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ* (*d*). Ipſe Dæmon, tuus hoſtis perpetuus hoc apertè confeſſus eſt, ſuadere ſtudens, ut ex lapidibus panes efficeres (*e*). Tuum ergo munus hoc eſt. Ecce quòd nos corda noſtra, qualiacumque ſint, tibi exhibemus & offerimus. Memor eſto promiſſorum tuorum, quibus pollicitus es, auferre de medio noſtrùm cor durum & lapideum, & ejus loco cor molle & carneum inducere (*f*). Erue ergo ex nobis corda noſtra, & corda tibi bene placentia nobis concede, quibus id ſolum velimus, quod vis, id ſolum nolimus, quod odis; te ſolum amemus ſuper omnia, ut tuo itidem amore digni reddamur. Amen.

HO-

(*a*) *Ad Roman. II. v. 4. & 5.*
(*b*) *Exodi XIV.*
(*c*) *II. ad Corinth. III. v. 5.*
(*d*) *Matth. III. v. 9.*
(*e*) *Ibidem IV. v. 3.*
(*f*) *Ezechiel. XI. v. 19., & XXXVI. v. 26.*

HOMILIA CXIX.

HABITA IN BASILICA S. AMBROSII MEDIOLANI

Occaſione Supplicationis publicæ ad Pluviam petendam

Feria II. Dominicæ I. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIV. XXVIII. MAJI.

C*USTOS quid de nocte? Cuſtos quid de nocte* (*a*)? O Domine benigniſſime; & heri in veſperis acceſſimus, & hodie ad eumdem finem redimus ad te clamantes, ſuſpiria & fletus emittentes. Tu *Cuſtos* es; tu tantâ providentiâ populum hunc regere & gubernare non ceſſas; tanta tui in illum amoris extant per ſingulos dies apertiſſima indicia: *quid de nocte?* Quid ſibi vult iſthæc afflictio, quid hæc tribulatio, quid nox iſta ſiccitatis, quid hoc grave penuriæ, famis, & variarum corporis ægritudinum periculum? Iſtiuſmodi populi mœrorem ac ingentem calamitatem nobis paulo ante ob oculos poſuit Propheta Domini Jeremias: *Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeruſalem aſcendit. Majores miſerunt minores ſuos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt, & afflicti, & operuerunt capita ſua. Propter terræ vaſtitatem, quia non venit pluvia in terram, confuſi ſunt Agricolæ, operuerunt capita ſua. Nam ėt cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba. Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt ventum quaſi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba* (*b*). Veniunt undequaque ex omnibus Diœceſis hujus partibus Ruſtici, Agricolæ, & Coloni dolentes & mœſti, ad Magiſtratus Civitatis accedunt, ad eos, qui præſunt curandæ Reipublicæ confugiunt; ponunt ob oculos aëris inclementiam, æſtus magnitudi-

(*a*) *Iſaiæ XXI. v.* 11. | (*b*) *Jeremiæ XIV. v.* 2. *& ſeqq.*

nem, ſiccitatem ingentem & agrorum ariditatem; qua ratione tanto malo ſit ſubveniendum ignorant; impendère dicunt ab hac temporis intemperie, deploranda infortunia, ſegetum aduſtionem, vinearum vaſtationem, corporum etiam innumeros morbos. Petunt igitur, ut publico nomine ad te, Domine, ſupplices confugiamus. *Majores miſerunt minores ad hauriendam aquam;* Patres, filios & filias; Prælati Monaſteriorum, Monachos ſuos; nos Clerum: Sed etiam cum omnibus, nos ipſi quoque jam ſecundò, heri ſcilicet & hodie acceſſimus *ad hauriendam aquam*. Verùm adhuc *vaſa* noſtra remanent *vacua*, nondum exaudimur, nondum Cœli aperiuntur, nondum deſiderati imbres deſcendunt & pluviæ. Quid faciemus, dilectiſſimi filii; in quam nos partem vertemus; ad quem preces dirigemus? Ad illum certè, *qui operit Cœlum nubibus, & parat terræ pluviam. Qui producit in montibus fœnum, & herbam ſervituti hominum. Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum* (*a*). Ad illas, inquam, manus, quæ animalia cuncta nutriunt, & herbas producunt; quæ plantas creſcere jubent, & terræ tribuunt fœcunditatem; ex quibus bona cuncta procedunt: *Ipſe expectatio* noſtra eſt (*b*), qui ſe quærentibus ſemper pro immenſa ſua benignitate præſtò eſſe conſuevit.

Sed audite, filii, quid Iſaiæ interroganti verbis initio ſermonis a nobis aſſumptis: *Cuſtos quid de nocte?* quid, inquam, reſpondeat Dominus: *Si quæritis, quærite: convertimini, venite* (*c*). *Quærite* ſcilicet verè, non fictè; petite, ùt petere oportet; petite ore, petite corde; *quærite* oratione, *quærite* vitæ emendatione: *Convertimini*, & *venite:* Perſcrutamini cauſas, cur hæc flagella Dominus comminetur, cur pericula hæc adeo gravia imminere permittat.

Eas verò idem ipſe Propheta, qui populi afflictionem in ingenti illa ſiccitate propoſuit, breviter quoque attingit, ſubdens: *Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis* (*d*). *Si*, inquit, ideſt quia *iniquitates noſtræ* talia & multò majora promeruerunt. Sed peculiares quaſdam etiam cauſas perquiramus. Quis verò nos eas docebit? Spiritus Sanctus, qui venit *Mundum arguere* (*e*), & *docere omnem veritatem* (*f*).

Ipſum ergo audite per Aggæum Prophetam ita loquentem: *Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.* Nolite hæc omnia tribuere cau-

(*a*) *Pſalm. CXLVI. v.* 8., *&* 9.
(*b*) *Geneſ. XLIX. v.* 10.
(*c*) *Iſaiæ XXI. v.* 12.
(*d*) *Jerem. XIV. v.* 7.
(*e*) *Joann. XVI. v.* 8.
(*f*) *Ibidem v.* 13.

cauſis naturalibus tantùm; ſed rem altiùs indagemus: penetremus, cur hoc periculo nos Dominus cruciet. *Seminaſtis*, inquit, *multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.* Repetit, quia repetitione eſt opus, ubi nec repetitis cor adhibetur. *Aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus. Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus: & intuliſtis in domum, & exſufflavi illud: quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinaſtis unuſquiſque in domum ſuam* (*a*). Hæc, hæc calamitatum omnium, filii, eſt cauſa, hæc radix, hæc origo; quia nempe in univerſum privata bona magis ſunt cordi hominibus, quàm quæ divinum reſpiciunt honorem. Scrutetur, obſecro, ſeipſum quicumque hic adeſt, an zelet magis Divini nominis gloriam; an verò propria commoda, domos, campos, apothecas, merces, divitias. Profectò, non modò populo illi duræ cervicis, ea debuit Dominus exprobrare; ſed (proh dolor!) nos etiam eidem cauſam maximam in dies præbemus, ut nobiſcum ſimilibus verbis conqueratur. Tanta cura, prudentia, ac ſolicitudo ubique adhibetur; tot erogantur expenſæ, tam multæ pecuniæ prodiguntur & patrimonia in ſeculi hujus pompis, crapulis, vaniſque mulierum ornatibus, ac ſuperfluis veſtibus, in mille peccatorum captandis opportunitatibus, & tendendis laqueis ac retibus ad animarum perniciem: In rebus autem ad Deum & Eccleſiam ſpectantibus ubinam minimam horum partem inſumi comperiemus? Quotus quiſque eſt, qui, ubi de inſtaurandis Parochialibus Eccleſiis, ornandis Dei domibus, juvandis pauperibus; ubi de alenda Mendicantium turba, mittendis cibis & eleemoſynis ad pauperrima Religioſorum, & Monialium Collegia, demum Locis, & piis operibus fovendis ac promovendis agitur, qui, inquam, adeò ſit largus & liberalis, qui ſic bona ſua & opes conſumat, prout filii ſeculi, in Mundi & Carnis ſuæ obſequium peragunt? Heu, quia meritò dicere Dominus poteſt: *Domus mea deſerta, & feſtinaſtis unuſquiſque in domos veſtras!* Pereunt pauperes, virgines diſperſæ honoris & animæ jacturam faciunt, quia paupertate plerumque compelluntur, quia earum mendicitas Dæmoni ampliſſimus cam-

(*a*) *Aggæi I. v. 5. & ſeqq.*

campus eſt, eas in mille ſcelerum pedicas pertrahendi. *Domus mea deſerta:* hæ, inquam, Animæ pretioſiſſimo Sanguine meo lotæ, regeneratæ, redemptæ; hæc habitacula Spiritus Sancti; hi pauperes Religioſi, hæ Moniales famem patiuntur, ſitim, nuditatem, & iis omnibus egent, quibus mundani homines abundant, & plerumque hac egeſtate a meî diſtrahuntur obſequio; cùm miſerrimi homines pompis & crapulis, amplificandis prædiis, domibus multiplicandis, mercibus congerendis, augendis apothecis, filiis ditandis incumbant: Et hæc omnia, illicitis etiam ac vetitis viis, per fas & nefas tentantur.

Propter hoc, inquit Dominus, *ſuper vos prohibiti ſunt cœli, ne darent rorem, & terra prohibita eſt, ne daret germen ſuum: & vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcumque profert humus, & ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem laborem manuum* (*a*). Quàm terribiliter, filii, exequitur Dominus comminationes ſuas adversùs eos, quos ſe contemnentes diutiùs ſuſtinuit; quàm eos graviter punit atque flagellat, dirè illos multando iiſdem etiam in rebus, in quibus illi ſuum omnem amorem, ſpem ac finem, ſtudium & curam infeliciſſimè conſtituerunt! Hinc tot mercatorum decoctiones quotidie in Civitate hac conſpiciuntur; hinc in campis ſterilitas: Hinc fit, ut ſemina pereant, ut prata ſterileſcant, ut vineæ virentes areſiant & arbores: Hinc toto anno inſudant aliqui in apothecis; in ejus autem exitu ære alieno gravantur, proprio imminuti, nec unde iſthæc deriventur, intelligere queunt: Hinc maximo labore divitiæ cumulantur, & tam facilè diſperguntur; *quia ego* (inquit Dominus) *exſufflavi illud* (*b*). Emunt multi domos pecuniis illicitè, ac per vim & dolum acquiſitis: Et ecce ignis eas repentè conſumit; denique malè parta ſubſtantia, veluti fumus evaneſcit. Debet ergo quilibet de ſe ipſo diligens examen inſtituere, & cavere, ne cauſam det Deo arcum ſuum vibrandi; ſed curare, ut in omnibus præponatur honor Divinus, dicens: Jam ultra quæcumque lucra reſpuo, quibus nihil aliud, quàm animæ pernicies paratur. Jam non pluris faciam filiorum meorum dilectionem, quàm Dei; malo ego cum ipſis ſemper mendicare, & fame perire, quàm amplum eis patrimonium malis artibus conſtituere. Abſit, ut pro corporis commodis, ſpiritualia relinquam, nempe Sacramentorum, Divini Verbi, & Ec-

(*a*) *Aggæi I. v.* 10. *&* 11.

(*b*) *Ibidem I. v.* 9.

& Eccleſiarum frequentiam: Erit mihi, Domine, cordi magis ſemper domus tua, Eccleſia tua, animæ meæ ſalus, proximus meus, quàm omnia quæcumque ad ſenſuum oblectamentum pertinent. Hæc, filii, optima erit orationis pars; hoc erit, *ſi quæritis*, verè Deum *quærere*. Si hæc enim implebimus, quàm largè nobis etiam temporalia Dominus pollicetur! *Cuſtodite Sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum: Ego Dominus. Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur. Apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem: & comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pavore habitabitis in terra veſtra* (a).

Quis ſcit, dilectiſſimi filii, ſi periculum hoc ingens fortè immineat ob defectum in hiſce duobus, quæ Dominus adeo diſtrictè præcipit in allatis ſuperiùs verbis? Certum hoc eſt, quia in iis ab hoc populo maximè delinquitur. Nam quoad primum, de Sabbatorum, hoc eſt feſtorum dierum ſanctificatione, quot a nobis ſunt adhibitæ diligentiæ, quot promulgata decreta, quot impoſitæ pœnæ? Et tamen heri quoque, qui dies erat Dominicus, & adeo ſolemnis ob Sanctiſſimæ Trinitatis Feſtum, cùm per Civitatem ſolemniter procederemus, ſummopere dolentes videbamus tot apothecas, tanta cum Dei injuria recluſas, tam multos ſuperflua & non neceſſaria vendentes. Proh dolor! Deus eſt dierum omnium Dominus, & tam paucos ſuo cultui reſervavit, ſibique complacuit, ut ceteri omnes noſtri eſſent: Et tamen honore ſuo adeo defraudatur, ſuique dies ei adimuntur ob viliſſimum ſolidi unius lucrum. *Cuſtodite* ergo *Sabbata mea*, *dicit Dominus*, *& dabo vobis pluvias*.

Alius verò defectus eſt eorum, qui non *pavent ad Sanctuarium Domini*; ſed tales hic non adſunt, quia ad pias haſce Supplicationes, & opera convenire non ſolent. Conveniunt quidem ad Eccleſias, ad quas utinam potiùs non accederent! Eunt enim ad illas, ut provocent Deum ad iracundiam, ei contumelias inferendo, dum incautas animas ad procurandas Dei offenſas, alliciunt ad peccata. *Pavete*, pavete, filii, *ad Sanctuarium Domini*, ubi ipſemet reſidet, ubi Sanctiſſimum ejus Corpus adeſt, ubi tot Sacroſanctæ Reliquiæ, & pretioſiſſima pignora, corpora nempe illa, quæ fuerunt viva Spiritus Sancti templa & habitacula, aſſervantur. In his ipſi etiam *Dæmones* pavent, & *contremiſcunt* (b); adſtant innumera Angelorum mil-

(a) *Levitic. XXVI. v. 2. & ſeqq.* | (b) *Jacob. II. v. 19.*

millia, maximo cum filiali timore atque tremore: Et infeliciſſima hæc terræ figmenta, impudentiſſimi hi homunciones audent Regem gloriæ, in domo ſua, in Regia ſua irritare, contumeliis & probris afficere, ac ad id etiam ignaras, idque minimè cogitantes puellas pellicere. Hæc ſunt poſtea, filii, quæ, cùm publica ſint. peccata, publicis etiam Dei flagellis plectuntur, quibus innocentes quoque, & qui non peccarunt, plerumque multantur.

Alia adhuc periculi hujus cauſa valde timenda eſt, quam Dominus per Malachiam aperit, dicens: *Si affiget homo Deum, quia vos configitis me?* (Heu, quàm eſt hoc horrendum auditu, *Deum configere!*) *Et dixiſtis: in quo configimus te? In decimis, & in primitiis. Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos configitis gens tota* (*a*). Heu! in ampliſſima hac Diœceſi quot fiunt hujuſmodi decimarum, & primitiarum uſurpationes! Quàm multi negligunt legata pia perſolvere, *decimas ac primitias* Eccleſiis reddere? Quot Eccleſiaſtica jura læduntur, quot agrorum & prædiorum termini, atque confinia celantur; quot conantes patrimonium Eccleſiæ tueri opprimuntur? Ita prorſus *configitur Deus*; ita denuo configitur Chriſtus; hæc ſiccitatem, hæc ſterilitatem, hæc penuriam, hæc peſtem gignunt, & mortem. Sed abſtinete ab hujuſmodi, dilectiſſimi; tollite has cauſas, & videbitis, quoniam ingruentes ærumnæ depellentur; amputate radices, & protinus experiemini, quoniam tam pernicioſi fructus ulteriùs non pullulabunt. *Inferte*, inquit Dominus, *omnem decimam in horreum, ſit cibus in domo mea*, in Collegiis pauperum virorum, Monialium, & Mendicantium, *& probate me ſuper hoc, dicit Dominus* (Si Deo non creditis, ejus fidem in experimentum adducite): *Si non aperuero vobis cataractas Cœli, & effudero vobis benedictionem, uſque ad abundantiam* (*b*).

Eja igitur, filii, ſtudeat unuſquiſque noſtrûm, ne in ſe Dominus juſtas haſce querelarum cauſas inveniat; & tunc meritò Divina ſperare nobis licebit auxilia. Offeremus nos bonorum omnium largitori publicum populi totius deſiderium verbis illis Jeremiæ: *Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ ſunt averſiones noſtræ* (*c*). Ne eas Domine aſpicias, quia ſiccitatem & penuriam, famem, & mala univerſa meremur; nimis enim

(*a*) *Malach. III. v.* 8. *&* 9.
(*b*) *Ibidem v.* 10.
(*c*) *Jerem. XIV. v.* 7.

enim peccavimus, averſi a te toties ſumus: hæc namque eſt peccati conditio, ut quotieſcumque quis lethaliter delinquit, toties maxima tua cum injuria a te averſus, ad creaturas indigniſſimè convertatur. Obliti ſumus toties eorum, quæ tibi ſpopondimus: *Ne reminiſcaris* ergo Domine *delicta noſtra* (*a*): *ſed propter nomen tuum* petita nobis concede. Reſpice ſanguinem Filii tui, quo animæ iſtæ ſunt lotæ, regeneratæ, redemptæ: Reſpice nomen tuum ſacratiſſimum, quo in Baptiſmi Sacramento ſunt inſignitæ; & præſta, ut decies tantùm converſi revertantur ad te, ut in quibus hactenus *abundavit delictum*, nunc *gratia ſuperabundet* (*b*); ut *operiat in nobis caritas multitudinem peccatorum* (*c*). Fac, ut nos tibi poſtulanti non denegemus, quod tanto animi ardore ſupplices poſcimus. Aquam nos petimus: Tu etiam aquam petis. Nos aquam agros irrigantem, ac fœcundantem; tu lacrymarum aquam, corda mundantem, & animas impinguantem. Tu nobis da, ut tibi demus fontes lacrymarum, per quos tu *Cæli nobis cataractas aperias*, & *Cælis rorantibus pluant nubes* aquam ſalutarem, *aperiatur terra*, & *germinet* nobis fructus expetitos (*d*). Amen. (*e*)

HO-

(*a*) *Job III. v.* 3.
(*b*) *Ad Roman. V. v.* 20.
(*c*) *I. Petri IV. v.* 8.
(*d*) *Iſaiæ XLV. v.* 8.
(*e*) Cùm adhuc ſiccitas perduraret, occaſionem cœpit Sanctus Carolus ex altera Supplicatione ſolemni, quæ habita fuit die Feſtum Sanctiſſimi Corporis Chriſti proximè ſubſequente, Populum excitandi ad pœnitentiam, ut votis publicis annueret Dei clementia. Proinde a prandio concionem habuit in Templo Maximo, in qua divinam beneficentiam erga humanum genus ſummopere commendavit, ob tam pretioſum Corporis ſui cibum nobis paratum, atque exemplum Danielis protulit, ad quem prandium miſit, dum in lacu leonum jacebat, inquiens: non diſſimilem eſſe calamitatem noſtrùm, qui undique circumdamur a Dæmone, aliiſque hoſtibus, animarum necem auelantibus, tamquam leonibus & crudeliſſimis feris. Dein hortatus eſt Auditores ſuos, ut imitantes prodigum filium, ab eſcis porcorum, ideſt peccatis, ſe ſe retraherent, atque in patris domum reverterentur, quæ panibus abundabat. Hæc, & alia in ſuo Archetypo adnotavit Poſſevinus; ſed tempus fortaſſe defuit tum ipſi, tum Sancto Carolo, ut in rectum ordinem, latino ſermone diſponerentur.

HOMILIA CXX.

HABITA IN ORATORIO DOMESTICO DOMUS S. SEPULCRI MEDIOLANI

Occaſione Congregationis Generalis Oblatorum S. Ambroſii

Feria III. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem

Anno MDLXXXIV. XII. Junii. (*a*)

VENI *Creator Spiritus, mentes tuorum viſita, imple ſupernâ gratiâ, quæ tu creaſti pectora.* Generali huic Congregationi Oblatorum Sanctiſſimi Patris, & Paſtoris noſtri Ambroſii, quot annis (*b*) hoc tempore fieri ſolitæ, initium daturi, ad te confugimus, opem tuam implorantes, Sanctiſſime Spiritus, qui unus cum Patre & Filio Deus, cuncta, quæ ſunt, de nihilo creaſti; a quo humana pectora noſtra ſumpſerunt exordium. Tu, *qui finxiſti ſigillatim corda noſtra* (*c*), tu ea, inquam, perfice, & ad illum, ad quem eadem creaſti, finem digneris dirigere. Fuit procul dubio, dilectiſſimi fratres & filii, auctore hoc Sanctiſſimo Dei Spiritu, Congregatio iſta noſtra, ùt ita dixerim, creata, ad hoc, ut in Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervantia excellentiores quidam, & perfectiores in ampliſſima hac hujus Diœceſis meſſe obſequium Deo præſtarent & operam: unde niſi is idem

(*a*) Homilia hæc aberat a Codicibus noſtris; eam nobis humaniſſimè obtulit jam laudatus Joannes Andreas Irricus Liburnenſis Canonicus in Monteferrato, Reipublicæ Literariæ ootus ob recenter editam Patriæ ſuæ Hiſtoriam, nempe Tridini.

(*b*) Generalem hunc Oblatorum Conventum quotannis celebrandum, decreto ſuo confirmavit Cardioalis Federicus Borromeus, in Additamentis ad Inſtitutiones, a Sancto Carolo Congregationi eorumdem præſcriptas; diemque fixit, Feriam nempe VI. poſt octavum diem a Solemnitate Corporis Chriſti, atque omnia, quæ in ea perageoda ſunt, deſignavit. Cùm tamen nimis incommodum, & curæ animarum etiam noxium viſum fuerit, a remotis Diœceſis regionibus, tam frequenter illarum Paſtores evocare, reſervatus eſt univerſus iſte Oblatorum Congreſſus ei tempori, quo agi de ſubſtituendo in Æde Sancti Sepulcri novo Congregationis Præpoſito neceſſitas poſcit.

(*c*) *Pſalm. XXXII. v.* 15.

idem Spiritus Sanctus eam promoveat, protegat, cuſtodiat, ac dirigat ſemper, nil dubium, quin diu perſiſtere nequeat. Sed vult ipſe Spiritus a nobis frequentiùs, & ex intimo corde exorari; neque enim illabitur, niſi in eos, qui illum ardentiſſimè deſiderant; ideoque hoc agnoſcens Propheta dicebat: *Os meum aperui* (quod autem os, niſi cordis?) *& attraxi ſpiritum* (*a*). Nam ſicut is, qui interiùs vehementer æſtuat, ac quodammodo ardere ſibi videtur, non ſolùm naturalibus viis & meatibus aërem ſtudet concipere, ut eo repletus, ardorem compeſcat & refrigeretur: Sic nos, qui Spiritum hunc Sanctiſſimum rogamus, ut noſtra dignetur in pectora deſcendere, debemus pariter cum Propheta *os noſtrum* penitus *aperire*, ut *ſpiritu* impleamur. O ingentem deſiderii hujus vim & efficaciam! O immenſam ejuſdem indigentiam! cùm ope illius omnipotentem Deum, Spiritum Sanctum, qui omnia creavit de nihilo, e ſupremo Cœlorum ſolio in nos attrahere valeamus: *Os meum*, inquit memoratus Propheta, *aperui, & attraxi ſpiritum*. Ergo hoc os, quod clauſum Spiritui *ad oſtium pulſanti*, & intrare deſideranti (*b*) reſiſtit; hoc, inquam, apertum, eumdem in ſe ſpiritum attrahit, veluti magnes ferrum. Verùm non hinc ulla ipſius arguitur infirmitas, imo ſola immenſa caritas atque dilectio elucet; qui ideo attrahitur, quia attrahi vult & exoptat; quia *deliciæ* ipſius ſunt, *eſſe cum filiis hominum* (*c*); qui Donum dicitur, eò quòd dono haberi, & ſe ipſum in donum dare vult nobis. Ergo intenſum hoc deſiderium, hæc pia & ſupplex Spiritus Sancti invocatio ſit hujuſce Congregationis præcipua præparatio, congruumque principium. Et licèt hoc in omnibus religioſis conventibus ad divinum honorem ſpectantibus, veriſſimum ſit & neceſſarium, eſt tamen potiſſimùm in hoc Cœtu, qui profectò, ſi tempus inſpicimus, noviſſimus eſt; ſi Oblatorum numerum, minimus; ſi denique alia quamplurima, aviculis illis, quæ adhuc implumes in nidulis jacent, videtur ſimillimus; iſtæ enim, cùm plumis careant & viribus ad volandum, aut ad victui proprio neceſſaria comparanda, hoc ſolum poſſunt, nempe os aperire, & altiſſimis vocibus clamare. Sic etiam hæc noſtra Congregatio, *ſicut pullus hirundinis, ſic clamet* (*d*), ut qui *dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum* (*e*), ipſe

(*a*) *Pſalm. CXVIII. v.* 131.
(*b*) *Apocalypſ. III. v.* 20.
(*c*) *Proverb. VIII. v.* 31.
(*d*) *Iſaiæ XXXVIII. v.* 14.
(*e*) *Pſalm. CXLVI. v.* 9.

ipſe quoque nos clamantes & invocantes, ac pectora noſtra ſanctiſſimo ſuo Spiritu repleat.

Quonam autem, obſecro, Spiritu? Eo videlicet, quem ipſemet Dominus in Evangelio ſancto ſe daturum promiſit: *Spiritu*, inquam, *veritatis*, *quem mundus non poteſt accipere*, *quia non videt eum*, *nec ſcit eum* (*a*). Et quis Spiritus hic eſt, niſi ut *in veritate*, non ficte, ſed perfecte vocationi noſtræ conformemur; ut quod ore profitemur, & quod vovimus (*b*), vere opere adimpleamus? Hic eſt *ſpiritus veritatis*. Noſtis, cariſſimi; cùm ferè omnis in hac Diœceſi concidiſſet Eccleſiaſtica diſciplina; cùm depravati penitus & corrupti eſſent illorum mores, qui ex muneris & dignitatis ſuæ præſcripto ceteros corrigere tenebantur ac reformare; cùm factus eſſet *ſicut populus*, *ſic Sacerdos* (*c*): noſtis, inquam, quia Patri miſericordiarum, clementiſſimo Deo placuit aſpicere ſuper hanc vineam ſuam, & collabentem pene Religionem reſuſcitare, ac in quibuſdam *Spiritum* ſuum *principalem* (*d*) excitare, qui ſe Deo, & Beatiſſimo Patri noſtro Ambroſio devoventes, non modò ea ipſi præſtarent excellentiſſimè, quæ Clerici omnes tenentur; ſed eſſent aliis Anteſignani & Duces, ac veluti ſplendidiſſima quædam aſtra, in univerſa hac Diœceſi præfulgentia, omneſque exemplo ſuo ad caſtigatiorem vitam perducerent. Hoc Spiritu inſtituta fuit hæc Oblatorum Sodalitas; huic Spiritui nunc petimus verè conformari, cùm noſtra pectora *Spiritu* poſtulamus *veritatis* impleri; ut ſcilicet ille ipſe, quo cœpimus, animi fervor & intentio, ad hæc, quæ audiſtis, ſtudioſè peragenda nos compellant: Iis ſiquidem mediis (norunt etiam Philoſophi) quælibet conſervantur & perficiuntur, quibus cœpta fuerunt. Quo igitur zelo, quo ardore, qua animi contentione Sodalitatem hanc quilibet fuerit ingreſſus, jam ſecum recogitet; & donec ad eumdem Spiritum non redeat, noverit, ſe a *prima caritate* (*e*) excidiſſe, nec *in Spiritu veritatis ambulare* (*f*).

Et

(*a*) *Joann. XIV. v. 17.*

(*b*) Formula Voti emittendi ab iis, qui inſcribendi ſunt Oblatorum albo, legitur Libro I. Inſtitutionum a Sancto Carolo conditarum pro ejuſmodi Congregatione Cap. III. in hæc verba: „ Ego N. Omnipotenti Deo, & „ Sanctiſſimo Patri noſtro Ambroſio, coram „ Beatiſſima Virgine Dei Matre MARIA, & „ tota Cœleſti Curia, ac Tibi quoque, locum „ Sanctiſſimi Patris noſtri Ambroſii hic obtinenti, Reverendiſſime Domine Pater Archiepiſcope, ceteriſque deinceps Archiepiſcopis Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Succeſſoribus tuis promitto, ſpondeo, ac voveo „ perpetuam obedientiam in his omnibus, quæ „ mihi præcipientur ad Dei gloriam, & ſalutem animarum ejuſdem Eccleſiæ procurandam, adjuvandam, & promovendam ad præſcriptum inſtitutæ Congregationis Oblatorum „ Sanctiſſimi Patris noſtri Ambroſii: illudque „ præterea ſpondeo ac voveo, me in Congregatione & Inſtituto hoc perpetuò victurum.

(*c*) *Iſaiæ XXII. v. 2.*

(*d*) *Pſalm. L. v. 14.*

(*e*) *Apocalypſ. II. v. 4.*

(*f*) *II. Joann. II. v. 4.*

Et profectò, quòd hic Spiritus ille prorſus ſit, de quo ſupra diximus, quem *Mundus non accipit, quia non videt eum, nec ſcit eum*, teſtantur (ſi meminiſtis) tam multa illa incommoda & obſtacula, tot impedimenta & difficultates, quæ nobis Eccleſiæ Mediolanenſis reformationem, & Congregationis hujus inſtitutionem cogitantibus, opponebantur. Adverſabantur tunc nobis ferè omnia: Obſiſtebat Mundus, reclamabant Laici, recalcitrabant Sacerdotes; novitates has (ùt ipſi vocabant, cùm tamen eſſet potius antiquæ Religionis reſtitutio) deteſtabantur, & odio habebant. Teſtatur hoc denique tam exiguus hic veſter numerus; tam paucos nempe extitiſſe, qui ſtatuerint in Eccleſiaſtica vivendi ratione non perſunctoriè ſe gerere, ſed præcellere. Quamobrem hæc cogitans, licèt præ admiratione aliquando obſtupeſcam, cùm tamen temporum omnium rationes memoriâ perpendo, ſemper adverſantem Chriſto Domino Mundum, ſemper hunc *veritatis Spiritum* impedimenta innumera reperientem agnoſco.

Facit mirum in modum ad hanc rem, quod Eccleſiaſtes ipſe ſumma cum admiratione recenſet, inquiens: *Hanc quoque ſub Sole vidi Sapientiam, & probavi maximam: Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio. Inventuſque eſt in ea vir pauper & ſapiens, & liberavit Urbem per ſapientiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis. Et dicebam ego, meliorem eſſe Sapientiam fortitudine: Quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba ejus non ſunt audita* (*a*)? *Civitas* hæc *parva* procul dubio Mundus eſt, verè parva Civitas; ſi enim immenſæ illi Cœlorum circumferentiæ comparetur, inſtar puncti videtur. *Pauci in ea* erant *viri*: Multi ſiquidem homines reperiebantur, ſed viri pauci, qui ſcilicet virili eſſent animo, virilem ducerent vitam; *corruperat* enim *omnis caro viam ſuam* (*b*), *& homo cùm in honore eſſet, non intellexerat, comparatus fuerat jumentis inſipientibus, & factus ſimilis illis* (*c*). Obſederat non modò hanc Civitatem *magnus* ille Mundi *Rex*, & Princeps Diabolus, ſed etiam expugnaverat, ac ſuam in ea ſedem collocaverat, homines ignorantiæ tenebris repletos ſub tyrannidis ſuæ continens jugo, ac veluti pacificè regnans. Sed dum tali ipſe pace perfrueretur, in medio hujus Civitatis, in Bethlehem, in Mariæ utero *inventus eſt* [*obumbrante virtute Altiſſimi, ac Spiritu Sancto ſuperveniente* in Dei Matrem, & ancil-

(*a*) *Eccleſ. IX. v.* 13. *& ſeqq.*
(*b*) *Geneſ. VI. v.* 12.
(*c*) *Pſalm. XLVIII. v.* 13. *&* 21.

lam (*a*)] *pauperculus* Dei Filius, Dominus Jeſus humana carne indutus; *pauper*, inquam, quia ex pauperrima Matre, in pauperrimo loco, pauperrimo tempore, in ſumma rerum omnium eſt natus inopia; ſed *ſapiens*, utpote quia *in ipſo erant theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei* (*b*). Hic *per ſapientiam ſuam liberavit* hanc Civitatem a dira obſidione, & graviſſima Dæmonis atque peccati tyrannide; ipſo ſiquidem in Crucem ſublato, *Princeps Mundi hujus ejectus eſt foràs* (*c*). Et tamen (o horrendam hujuſce Civitatis ac Civium ingratitudinem! o execrandum ſcelus!) non modò *nullus deinceps recordatus eſt pauperis illius*; non modò poſt tot viſa admiranda opera & miracula, *non ſunt verba ejus audita* (*d*); ſed *ſui eum non receperunt* (*e*), & ex Civibus hiſce quamplures morte illum multando, e ſua hac veluti Civitate repulerunt. Ecce fratres, quàm fuerit Mundus *Spiritui* huic *veritatis* ſemper inimicus, quàm illum oderit. Sed (fortè dicitis) omnibus communis eſt hæc verborum Sapientis explicatio; cùm hæc omnia nobis, & Congregationi noſtræ applicari magis peculiariter non poſſint. Imo verò maximè.

Parva Civitas erat, Mediolanenſis hæc Diœceſis, totius Mundi & Eccleſiæ univerſalis intuitu: *Pauci in ea viri* erant; pauciſſimi præſtantium morum imitatores, quibus Ambroſius, Simplicianus, Galdinus, Protaſius, & Gervaſius præluxerunt: effœminati erant omnium ferè Eccleſiaſticorum mores. Qui ſtrenuè Mundo, ac Dæmoni, & Carnis illecebris obſiſterent, paucos-ne dicam? Ferè nullos invenire erat. *Obſederat* parvam hanc Civitatem, Mundus, *Rex magnus*, Caro, *Rex magnus*, peccatorum omnium cumulus, *Rex*, vel potius Tyrannus maximus; & quàm hoc veritati conſentiret, teſtes erant omnes pene terrarum Orbis partes, in quibus, ſi de Diœceſi hac ſermo incidiſſet, deflere cuncti cogebantur, deturpatam adeo ac deformatam Sanctiſſimi Patris Ambroſii myſticam Sponſam. Attamen, quando Altiſſimo placuit, quibus oculis *Petrum* negantem *reſpexit* (*f*), iiſdem etiam Civitatem hanc intueri, *inventus eſt in ea vir pauper, & ſapiens*: Excitavit in ea hanc Oblatorum Congregationem, quæ certè *vir erat pauper*, debilibus inſtituta principiis, tenuiſſimè quoque proficiens, *ſed ſapiens*; aſſiſtente ſiquidem *Spiritu ſapientiæ, & intellectus*,

(*a*) *Lucæ I. v.* 35.
(*b*) *Ad Coloſs. II. v.* 3.
(*c*) *Joann. XII. v.* 31.
(*d*) *Eccleſ. IX. v.* 15. *&* 16.
(*e*) *Joann. I. v.* 11.
(*f*) *Lucæ XXII. v.* 61.

tus, *Spiritu conſilii* (*a*), *& veritatis* (*b*), inchoata fuit, & ad hunc uſque diem, ùt ſperamus, conſervata. Per hanc *liberata* videtur maximè *Civitas* hæc a peccatorum tyrannide, a tam multis vitiis & ſceleribus, quibus veluti *obſidebatur*; hinc namque multi prodierunt, qui ſe ipſos in primis, tum ceteros antiquæ vivendi rationi, a Sanctiſſimis progenitoribus noſtris traditæ, conformare ſtuduerunt. Verùm (proh dolor!) *obliti* ferè videntur omnes Sacerdotes & Clerici, *pauperis* hujus Congregationis; & cùm tantum *ejus ſapientia* omnibus profuerit, cùm tam multæ inde utilitates emanaverint, tam pauci *ejus audiunt verba*; tam pauci hanc vivendi rationem complectuntur, & ex his, qui complexi ſunt, tam pauci perfectiſſimam adhuc Regulam devoverunt paupertatis (*c*); tam pauci interiorem hanc veluti perfectionis medullam penetrarunt.

Neque verò, dum hæc dicimus (quæ quidem ſine lacrymis dicere non poſſumus) bonum & verum, a tam paucis agnoſci videntes & ſuſcipi, diffidimus ideo, aut ſpem deponimus: Quin imo in illo ſemper ſperavimus, qui non plures ſolet requirere, ſed paucos & bonos, multis æquipollentes, ad egregia ſua opera perficienda. Nam non adeò ſumus immemores, ut non recordemur, Gedeon multos ſibi milites eligente, eos ferè omnes,

(*a*) *Iſaiæ XI. v.* 2.

(*b*) *Joann. XIV. v.* 17., *& XV. v.* 26.

(*c*) Cùm Sanctus Carolus modeſtiſſimè de ſe ipſo ſentiret, Regulas, quas ad inſtituendos Oblatos conſcripſerat, Romam ad Sanctum Philippum Nerium detulit, ut eaſdem ad ſerium examen revocaret. Detrectavit pari animi demiſſione hoc onus Philippus, illudque ad Sanctum Felicem Capucinum Laicum tranſtulit; cùmqoe iſte excuſationem ignorantiæ prætenderet, eò quòd inalphabetus eſſet, obedientiæ præcepto eumdem adſtrinxit Philippus, ut a Regulis hiſce, ſibi ab alio perlectis, deleri juberet, quod minimè conſonum Spiritui cœlitus in ipſum immittendo cenſuiſſet. Paruit Sanctus Felix, ac nonnulla obliterari præcepit, non ſine parva Sancti Caroli admiratione, qui ejuſmodi emendationes, divino afflatu appoſitas fuiſſe confiteri non recuſavit. Narrantur iſta in MSto Vallicellano, quem in lucem protulit Auctor Vitæ Sancti Philippi Nerii, editæ Venetiis anno MDCCXXVII.

Quo e loco Regularum ad Oblatos pertinentium expungi juſſerit Sanctus Felix ea, quæ Sanctus Carolus exaraverat, MStus Codex non indicat; Traditio tamen eſt, deletum fuiſſe Votum præſertim paupertatis, quod Oblatis Borromeus Præſul indixerat. Certè in Formula eorumdem admiſſionis ſuperiùs relata, nihil de paupertate innuitor; præterea in Regulis ipſis Lib. I. Cap. IV. liberum Oblatis relinquitur, paupertatem vovere, his verbis: „ Si quis perfectioris vitæ deſiderio incenſus, „ quò ſuſcepti hujus Inſtituti ſtudiis, officiis, „ atque exercitationibus, paupertatem &c. obe„ dientiæ voto ſubjicere velit..... explorata il„ lius mente, planèque perſpecto conſtantis ani„ mi deſiderio, vel in ipſo voti obedientiæ tem„ pore, vel alio deinceps Archiepiſcopus ſuſci„ piat „: Idque in hoc Sermone enixè optare ſe oſtendit Sanctus Carolus, cùm ipſos Alumnos ſuos ad perfectioris vitæ Inſtitutum urgere conaretur. Ceterùm in ſingulare Congregationis hujus ornamentum eedit, quòd ad ejuſdem Inſtitutiones condendas, inſignium Sanctorum triumviratus acceſſerit; id enim expreſſum fuit in picta Tabula, eùm Sanctus Felix ſolemni ritu in Cœlitum numerum referretur, adjecta hae epigraphe: „ DEI SPIRITU PLENUS „ FELIX A S. CAROLO CUM S. PHI„ LIPPO NERIO, PRO INSTITUENDA „ OBLATORUM CONGREGATIONE „ CONSULITUR.

nes, paucis admodum relictis, a Domino fuiſſe rejectos (*a*): nec ignoramus, univerſo terrarum Orbi conquirendo non innumeros exercitus Dei Filium (prout, ſi voluiſſet, optimè poterat) ſed duodecim quoſdam pauperes & imbecilles Apoſtolos deſtinaſſe; ut *per infirma* hæc & abjecta, *Mundi fortia* atque ſuperba *confunderet* (*b*). Sed nos id angit in primis ac tenet ſolicitos, ne qui vitam hanc colunt viri, a veritatis ſpiritu deflectant; ne aliter vivant, quàm ſe victuros, Deo, Beato Ambroſio, toti Curiæ Cœleſti, ac nobis promiſerunt; ne, inquam, finis ſui ac voti obliti ſint; ne cùm animarum juvandarum zelus & ardor Congregationem hanc excitaverit, hic aut in multis perierit, aut certè refriguerit & langueat. Scitis quid dicam fratres? Audite, quia adhuc faciliùs explicabo me ipſum. Non dubito, quin ſi omnes, qui hìc adſunt, interrogem, an norint, quid ſint animæ, Chriſti pretioſiſſimo Sanguine redemptæ, quàm earum ſit procuranda ſalus; quin, inquam, omnes ſtatim promptiſſimè auditurus ſim reſpondentes: impares eſſe labores omnes, & Sacerdotum vigilias ac ſolicitudinem, earum meritis. At ſi manus ſit operi admovenda; ſi incommoda pro iis actu perferenda; ſi toleranda paupertas, excipiendæ injuriæ, calumniæ, maledicta, heu, quàm multi humeros oneri ſubducunt; quàm multi ſe retrahunt; quàm multi etiam fortè ſubmurmurant! Videtur-ne vobis hic hujuſmodi hominum ſpiritus, *veritatis Spiritus*, an falſitatis? Concors-ne eſt horum vita, Inſtituto & profeſſioni, quam emiſerunt? Minimè profectò. Sed ii *in Spiritu veritatis ambulabunt* (*c*), qui ex corde animarum ſalutem zelabunt, & in operibus nullos pro eadem comparanda labores recuſabunt; imo ùt providi paſtores propriis etiam humeris impoſitas languidas oves portabunt (*d*). Hoc eſt, dilectiſſimi fratres, quod magni illius Pontificis Aaronis indumenta ſignabant, cùm & in Rationali, filiorum Iſraël nomina lapidibus pretioſis deſcripta, & in Superhumerali, quod a Rationali nullatenus ſeparabatur, geſtaret (*e*); Erat verò in Rationali ſcriptum: *Doctrina, & Veritas* (*f*); quibus omnibus innuebatur, in Sacerdotum corde ac pectore deſcribenda eſſe populorum nomina, ut eos ex intimis præcordiis diligant; quos verò per affectum diligunt cordis, ac pretioſiſſimos habent,

(*a*) *Judicum VII. v. 7.*
(*b*) *I. ad Corinth. I. v. 27.*
(*c*) *II. Joann. II. v. 4.*
(*d*) *Lucæ XV. v. 4.*
(*e*) *Exodi XXVIII. v. 9. & ſeqq.*
(*f*) *Ibidem v. 30.*

habent, hos item per effectum ſuper humeros deſcriptos habeant, ac veluti portent. Et hæc eſt præſtantiſſima *Doctrina*, quam veſtes illæ docebant; hæc *Veritas*, ut nempe huic indumento vita quoque Sacerdotis eſſet conformis. Benigniſſime Jeſu, Sacerdos ſumme, quàm hæc omnia in te expreſſa conſpicimus! Fuerunt omnium hominum nomina in Rationali tuo deſcripta, & in Superhumerali pretioſiſſimo opere inſculpta; quid enim pretioſius tibi eſſe potuit, quàm id, pro quo ſanguinem & vitam expoſuiſti? Vidi me in corde tuo deſcriptum per magnam illam & patentem feneſtram pectoris tui, quam ideo aperiri voluiſti, ut quicumque introſpicere vellet, illic pretioſiſſimo opere ſe deſcriptum aſpiceret. In Superhumerali quoque nos deſcripſiſti; quid enim ſunt livores iſti in humeris tuis; quid plagæ iſtæ, niſi animarum noſtrarum, quas in humeris portaſti, ſigna? Quid, niſi omnium hominum nomina, quæ *ſuper dorſum tuum fabricaverunt peccatores* (*a*)? Verè tu *Doctrina*, & *Veritas* fuiſti; nam omnis actio tua, noſtra fuit inſtructio; & quidquid exteriùs in corpore tuo apparuit, hoc fuit interiùs, & e converſo. Unde fallitur profectò quicumque te in his non imitatus, in ſe *Veritatem*, & *Doctrinam* hanc eſſe arbitratur, quicumque pro animabus omnia pati detrectat, quicumque denique Sanctiſſimo huic Inſtituto non conformatur Oblatus. Quorum quidem Oblatorum ſtatum & numerum hìc præſentem cernens, non poſſum, fratres, brevem hunc ſermonem lacrymis non concludere. Et cur putatis? Num quòd paucos videam? Non certè: jam enim audiſtis, quia non in pluribus negotii ſumma conſiſtit, ſed in bonis. Cur ergo? Nempe quia et de his paucis, quos intueor, vereor, ne dicere poſſim, quòd deinceps non eſt, qui *recordetur pauperis illius, per cujus ſapientiam liberata eſt Civitas* jam ſupradicta. Quid hoc eſt? (dicitis). Noſtis, quanta ſit altiſſimæ paupertatis perfectio? quantum illa animarum piſcatoribus præbeat adjumenti? quàm eam in primis illis piſcatoribus Apoſtolis diſtrictè requiſierit Dominus, quos *neque zonam*, *neque peram*, *neque ſacculum* habere permittebat (*b*)? Noſtis, quomodo in hoc paupertatis ſpiritu fundata ſit præſens Congregatio? Et tamen, inter vos quàm *pauci* illius *recordantur!* Vos dicite. Duo, aut tres tantùm eam ex corde complexi ſunt, eam profeſſi ſunt, totos

(*a*) *Pſalm. CXXVIII. v.* 3. | (*b*) *Lucæ X. v.* 4.

totos illi ſe ſe tradiderunt. Heu! quia jam non eſt, qui *recordetur* ejus; & ſic, dum præcipua oblivioni traduntur, paulatim omnium verenda eſt jactura graviſſima. Sed ad te iterum confugimus Sanctiſſime Spiritus, ad te redit figmentum hoc tuum, & opus. Tu illud formaſti: Tu reforma. A te cœpit, & per te: in te quoque finiatur. Tu hæc pectora creaſti. Tu hæc imple ſupernâ gratiâ tuâ, Spiritu veritatis, quo Inſtituto tuo conformentur; & quibus adjumentis eorum eſt eondita Congregatio, iiſdem eam promovere contendant. Imple eos ſiti ardentiſſima & fame tuî ipſius: ut ſic os ſuum aperientes, tuâ gratiâ a te impleantur; & qui in hac valle lacrymarum tibi, & Sanctiſſimo Servo tuo Ambroſio Pontifici noſtro, veluti deditiſſimi famuli & miniſtri, Oblati ſunt, poſſint etiam tamdem, ubi *tu* ſine fine regnas, illic *et miniſtri tui eſſe* (a), æternæ gloriæ tuæ participes. Amen.

HO-

(a) *Joann. XII. v. 26.*

HOMILIA CXXI.

IN CONSECRATIONE

REVERENDISSIMI D. D.

OCTAVIANI PARAVICINI

EPISCOPI ALEXANDRINI (*a*)

Habita in Templo Maximo, inter Miſſarum Solemnia

Dominica VIII. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIV. XV. JULII.

QUANTA putamus nos, Reverendiſſimi Paſtores, voſque dilectiſſimi filii, eſſet ardens illa caritas, quantus amor in accenſo illo Salvatoris noſtri Domini Jeſu pectore, quod fervidiſſimo deſiderio ſalutis animarum noſtrarum æſtuabat, cùm undequaque toties & multimode latentis intus ignis ſcintillas virtutibus, operibus, atque ſignis exteriùs emitteret, & tanta vi ad ſe homines attraheret! Ideo *erant* hodie *appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum* (*b*); neque enim eidem appropinquare potuiſſent, quos ad ſe prior ipſe non traxiſſet (*c*). Multa quidem de immenſo hoc caritatis pelago, mente a nobis

(*a*) Joannes Baptiſta Poſſevinus de hac Conſecratione loquens Cap. XIX. Vitæ Sancti Caroli, præmittit, quamplures Epiſcopos dum inaugurandi ad Eccleſias ſuas forent, ſummopere optaviſſe, ut e manibus hujus Sancti Archiepiſcopi unctionem Epiſcopalem acciperent. Inter hos autem ait, fuiſſe Octavianum Paravicinum, qui dum in Aula Catholici Regis degeret, & in Antiſtitem Alexandriæ renunciatus eſſet a Pontifice Maximo Gregorio XIII., ſtatim ab Hiſpaniis preces ſuas Mediolanum miſit, menſe Junio hujuſmet anni, peculiaris gratiæ loco habens, a Sancto Carolo in Epiſcopum conſecrari. Fuit iſte Patriâ Novocomenſis, ſacro murice donatus a Gregorio XIV. anno MDXC. Alexandrinam Eccleſiam adminiſtravit ad annum uſque MDXCIII.; eâ vero dimiſſâ Romæ deceſſit anno MDCXI. ejuſque ſepulcralem inſcriptionem refert Ughellus in Epiſcopis Alexandrinis.

(*b*) *Lucæ XV. v.* 1.

(*c*) *Joann. VI. v.* 44.

concipi poſſunt, multa cogitari, & multa quoque proferri; verùm quis adeò inſcius ſit, ut ignoret, incomprehenſibilem, infinitam, & nullis terminis circumſcriptam Dei bonitatem plenè numquam poſſe comprehendi? *Secundùm magnitudinem ipſius* [inquit Eccleſiaſticus (*a*)] *ſic & miſericordia illius cum ipſo eſt*. Sicut ergo infinitus eſt ipſe, omnem tranſcendit Angelicam etiam intelligentiam, ac ſe ſe ipſe ſolus intelligit, ita etiam caritatem atque miſericordiam ſuam ſolus attingit. Complacet tamen ipſe ſibi per tempora, quibuſdam modò operibus, modò verbis, modò ſignis, modò etiam parabolis eam hominibus ex quadam veluti parte detegere, immenſitatis illius velamine quadantenus reſerato, veluti in hodierni ſacroſancti Evangelii Parabola, ab ipſo ad perfidam Phariſæorum rabiem confundendam propoſita, qui ferre non valentes, eum ad ſe publicanos & peccatores invitare, allicere, attrahere, & verbis & miraculis ægris ſalutem reſtituendo, & turbis panes multiplicando, ob id *murmurabant* (*b*), & ipſius Domini Redemptoris noſtri infinitæ detrahebant caritati; pejores & cæci magis effecti, unde meliorari ipſi debuerant atque illuminari. Parabolæ verò ſeries hæc erat: Homo quidam centum oves habens, cùm ex iis unam amiſiſſet, relictis ceteris omnibus, hanc per montes & ſilvas, per ſaltus & nemora tamdiu quæſivit, donec inventam, maximo cum gaudio humeris ſuis impoſitam ad ovile portavit. Narrat itidem, quid non fecerit mulier decem drachmas habens, ut unam ex illis deperditam inveniret: totam domum everrit, donec tamdem cùm inveniſſet, tanto eſt ob id gaudio perfuſa, ut etiam propinquas omnes ſuas, ejuſdem lætitiæ voluerit eſſe participes. Verùm quàm opportunè, dilectiſſimi, dum adeo apertè hodie explicat Dominus immenſam ſuam erga has animas caritatem, conſecratur in Epiſcopum hic Reverendiſſimus Paſtor; quæ res tota amoris plena eſt, & Dei etiam exprimit dilectionem, de animabus adeò ſoliciti, ut non ceſſet quotidie ad hoc etiam præcipuos Miniſtros deputare! Ex utroque igitur, nempe & ex Evangelii Parabola, & ex ſacroſancto hoc miniſterio, nonnulla tractanda eliciemus, ad caritatem potiſſimùm ſpectantia, quæ omnia eò dirigentur, ut probè intelligamus, quàm ſit difficile, laborioſum, & periculis plenum Epiſcopi munus, ſimulque quantum ſublime dignum ac Deo gratum, ac ob id quid hujuſmodi Paſtoribus Populi debeant, juvante Domino breviter attingemus. Ma-

(*a*) *Cap. II. v.* 23.

(*b*) *Lucæ XV. v.* 2.

Magna verè verba illa ſunt, Reverendiſſimi Patres, egregii illius Paſtoris Auguſtini, cui, tamquam in animarum cura exercitatiſſimo Epiſcopo, fidem neceſſe eſt adhibeamus indubiam. Statum ergo ille hunc noſtrum conſiderans, ſic ſcribit: „ Nihil eſt „ in hac vita, & maximè hoc tempore, & difficilius, & laborioſius, & periculoſius, Epiſcopi aut Presbyteri officio; ſed „ apud Deum nil gratius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator jubet. Ideo quid mirum, ſi tam multi ſanctiſſimi „ Viri, hæc, vel hujuſmodi ſecum meditantes, ita terrebantur a „ ſupponendis tanto oneri humeris, ut eorum plerique, non „ modò hæc non expeterent, ſed mille modis & artibus fugerent? Quòd ſi quando ad Paſtoralem hanc curam ſuſcipiendam attrahebantur inviti, priſtinam ſemper vitæ ſolitudinem „ & quietem recordantes, præſentem ſtatum ſolicitudinis & laborum, ac periculorum plenum deplorabant; iis invidentes, „ qui propriæ acquirendæ ſaluti incumbebant „. Innumera, Præſules Ampliſſimi, poſſem ego utriuſque hujus rei proferre in medium exempla; ſed duo illa præſtantiſſimorum Antiſtitum ſatis ſuperque ſufficiunt; Magni videlicet Gregorii Romani Pontificis, & Sanctiſſimi Patris ac Paſtoris noſtri Ambroſii. Ille quidem invitus Pontificatum ſuſcepit, quem, quamdiu eidem licuit, refugerat; ſed divinæ voluntati acquieſcere compulſus (*a*), millies priſtino, quod non dereliquerat ſed mutaverat potius, Monaſterio invidit; erat enim illius Palatium, honorificentius quidem ſi exteriora ſpectemus, at ſi vitæ regulam intueamur, arctius fortè Monaſterium. At quid de Ambroſio Epiſcoporum omnium præſtantiſſimo dicam? Quid non ille tentavit, ne Epiſcopus fieret? qua induſtriâ non eſt conatus, Mediolanenſem hunc Populum, ipſum unanimi voce Epiſcopum clamantem, ab hujuſmodi deliberatione removere (*b*)? quas latebras non adiit, quò non fugit, ubi ſe non abſcondit? Poſſem ego talia hìc de ipſo recenſere, quæ maxi-

(*a*) Cùm Sanctus Gregorius unanimi conſenſo delectus fuiſſet a Romano Clero in Summum Pontificem, literas dedit ad Mauritium Imperatorem, ut onere illo levaretur; ſed, cùm intercepta fuiſſet ejuſdem epiſtola, atque altera ſubſtituta, qua Urbis Præfectus Cæſarem rogabat, ut electioni Gregorii aſſenſum præberet, cogitare cœpit de fuga. Qoandoquidem verò Portis vigiles excubabant cuſtodes, ſe ſe Gregorius in ſecretis latebris occultavit, atqoe ita per triduum delituit: Verùm tertiâ nocte, indicio ſulgidæ columnæ detectus, captus eſt, ac pertractus ad Beati Apoſtoli Petri Baſilicam, ubi Pontificalis gratiæ officium recepit; quemadmodum ex veterum teſtimoniis adnotavere Monachi Maurini in Vita ejuſdem Libro I. Capite VII.

(*b*) Quæ Sanctus Ambroſius ſtudia & artes adhibuerit, ut ab Epiſcopali onere ſa ſubtraheret, jam retulimus ex verbis Paulini in Notis ad Homiliam LXXXIV. Tom. III.

maximum profectò nobis Paſtoribus terrorem incuterent; ſed ad alia animus cùm feſtinet, hæc lubens omitto. Verùm ex ſacræ, quas jam vidiſtis, cæremoniæ hoc ipſum indicant. Quid enim eſt, novum hunc Paſtorem, medium a duobus Reverendiſſimis Epiſcopis ad Conſecrantem adduci, & ab eorum altero dici: *Poſtulat Sancta Mater Eccleſia*, cum his, quæ ſequuntur; niſi non hunc ſponte Epiſcopatum ambiiſſe, aut quæſiviſſe, non poſtulaſſe ipſum, ut Epiſcopus fieret; ſed a Sancta Matre Eccleſia poſtulatum eum fuiſſe, ac quodammodo invitum & renitentem, a privatæ vitæ ſtatu ad Prælaturam ſuper ceteros attrahi? Neque enim talia ſunt hæc onera, quæ ambienda ſint potius, quàm fugienda (*a*).

Equidem nonnullas ex multis, quæ in hac Dignitate occurrunt, difficultates breviter perpendamus. Quid, obſecro, Epiſcopali vita eſt difficilius, quid laborioſius? Si enim cujuslibet Chriſtiani hominis vita eſſe Crux debet, certè Epiſcopi Crucem multò graviorem eſſe oportet, cùm ad hoc ipſe ſit vocatus, ut exemplo ſuo ceteri illam deferre addiſcant. Eſt enim Mundo prorſus, & ſibi mortuus Epiſcopus: *Crucifixit carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis* ſuis (*b*), quod vivit, Deo ſolùm, & propriis filiis vivit; ac pro illius quidem gloria, & pro horum ſalute non impendere ſe dumtaxat, ſed ſuperimpendere (*c*) etiam tenetur, & non dico aurum, non argentum, non prædia, ſed ſanguinem, ac vitam utriuſque causâ profundere, modò velit Epiſcoporum omnium exemplar imitari, Paſtorem illum videlicet optimum, qui *animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis* (*d*). Quid mirum igitur, ſi hæc conſiderans etiam Paulus dixerit: *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat* (*e*)? Id autem eo tempore dixit, quo quicumque ad Epiſcopatum accedebat, propiùs ceteris ad martyrium, ad crucem, ad mortem, ad ſupplicia accedebat. Ecce ergo ad quas delicias, ad quas pompas, ad quas voluptates vocatur Epiſcopus. Quòd

(*a*) Præter ſacros Canones, & exempla inſignium Præſulum primævæ præſertim Eccleſiæ, quæ clarè docent, quantum Eccleſiaſtici Viri alieni eſſe debent ab Epiſcopalis dignitatis ambitu, præclaram Legem edidit Leo Imperator Conſtantinopolis. Eam refert Baronius ad annum CCCCLXIX., miſſam ad Armatum Præfectum Prætorio, in qua, poſt damnatam pravitatem eorum, qui arte ſimoniaca Epiſcopatum invadebant, hæc ſubdit: „ Itaque caſtus & humilis noſtris temporibus eligatur „ Epiſcopus; ut quòcumque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate puri„ ficet. Nec pretio, ſed precibus ordinetur „ Antiſtes. Tantum ab ambitu debet eſſe ſe„ poſitus, ut quæratur cogendus, rogatus re„ cedat, invitatus effugiat; ſola illi ſuffrage„ tur neceſſitas excuſandi: Profectò enim in„ dignus eſt Sacerdotio, niſi fuerit ordinatus „ invitus.

(*b*) *Ad Galat. V. v.* 24.

(*c*) *II. ad Corinth. XII. v.* 15.

(*d*) *Joann. X. v.* 15.

(*e*) *I. ad Timoth. III. v.* 1.

Quòd ſi hæc facilia vobis videntur, eſt profectò Epiſcopalis dignitas deſideranda. At non dubito, quin omnia laborum & difficultatum plena eſſe animadvertatis. Eſt igitur neceſſaria admodum Epiſcopo ſuî ipſius omnimoda abnegatio, ac propriæ carnis & voluntatis mortificatio, ut non quod propria voluntas dictat, hoc velit, ſed quod Dei tantùm honor, & ſubditorum commoda poſtulant; ut vitæ ſuæ rigiditate ad perniciosiſſimum hunc hoſtem, quem nobiſcum ſemper geſtamus, vincendum, ceteros impellat; ut Crucem denique ipſe prior geſtans, quod Chriſtus verbis, hoc ipſe dicat operibus ad ſubditos ſuos: quod me videtis facere, hoc quoque vos facite (*a*).

Eſt præterea difficillimum munus Epiſcopi ob ea, quæ tractat; tractat enim rem pretioſiſſimam, & quæ maximis pene ac innumeris ſemper expoſita eſt periculis, videlicet animas illas, quas tantî fecit Dei Filius, ut ipſemet eas paſcere voluerit, ut exemplo ſuo reliquos doceret Paſtores, quomodo eas paſcere deberent; illas, inquam, animas, pro quibus mortem ipſe acerbiſſimam ſubiit, & ſanguinem tam copioſum effudit: „ Revera (inquit Gregorius) mihi videtur eſſe ars artium, & diſciplina diſciplinarum, hominem regere, qui certè eſt inter omnes animantes & moribus varius, & voluntate diverſus „. Ad hoc ergo Epiſcopus vocatur & conſecratur, ut diu noctuque animarum intendat ſaluti, & quò plures ac majores hoſtes illis inſidiantur, eò ipſe magis ſuper eas advigilet, & ſe adverſariis omnibus tamquam *murum æreum* (*b*) opponat. Quis verò enumerare poſſit, quàm multi iique potentes inimici haſce animas undique circumſepiant? Adverſatur perpetuò iis Diabolus, earum ſalutis invidentiſſimus, qui cùm iniquiſſimè ferat, eas in locum ſuum ſubrogandas, *circuit* continuò *tamquam leo rugiens, quærens quem devoret* (*c*); hic mille contra eas movet machinas, mille fraudes, mille tentationum genera. Quid verò non agit ejus hypodidaſcalus Mundus? Et ipſe animas a Chriſto ſemper ſtudet retrahere, utpote qui adeò Chriſtum odit, ut numquam conquieverit, donec eum Cruci affigens, putaverit unà cum corpore ſe perpetuam quoque ipſius memoriam potuiſſe delere; maximo tamen ductus errore, illum quippe configens, ſe ipſum deſtruxit. Caro autem, heu quàm magna eſt Diaboli ſagena, quàm malus hamus, imo quàm mala eſca, qua

(*a*) *Joann. XIV. v.* 12.
(*b*) *Jerem. I. v.* 18.
(*c*) *I. Petri V. v.* 8.

qua tot incautæ & infelices animæ Dæmonis tyrannidi ſubjiciuntur! Quid dicam de innumeris concupiſcentiis, quæ in homine perpetuò militant adversùs ſpiritum (*a*)? Quid de tam multis, quæ exteriùs etiam has eaſdem animas oppugnant? Quid de tot detractoribus, maledicis, impiis peccatoribus, quibus veluti inſtrumentis validiſſimis utitur Dæmon ad animas ſubvertendas? Longum profectò eſſet, ſi vellem omnes hìc animarum hoſtes, omnes, quæ iis tenduntur, inſidias recenſere. Hoc tantùm concludamus: animas in hoc Mundo, eſſe tamquam timidiſſimas oves in medio innumerabilium luporum & ferarum, eas devorare anhelantium; eſſe veluti fragiliſſimas naviculas in immenſo mari, mille procelloſis fluctibus agitato, mille ſerpentibus & reptibilibus pleno. Adversùs verò iſtos omnes hoſtes, contra has omnes inſidias, contra hæc omnia pericula conſtituitur Epiſcopus, ut ſit animarum dux, paſtor, protector, defenſor, clypeus, & munimen; ita ut quotquot oves lupi rapuerint, quot animas Dæmones ſubverterint, pro omnibus iis ſit ipſe earum zelantiſſimo ſponſo, fratri, Domino, Redemptori diſtrictiſſimam redditurus rationem (*b*). Videte, filii, quàm difficilis ſit Epiſcopalis ſtatus, quàm oporteat Epiſcopum numquam dormire, numquam otiari; ſed mille oculos habere, ſemper eſſe ſolicitum, ſemper invigilare. Proh dolor! Si *arcta eſt via, quæ ducit ad vitam*, & pauci per eam incedunt (*c*), ſi anguſta eſt Cœli porta, ſi tam difficile eſt cuilibet in ſalutis portum propriam animam ducere, ut vix ſibi quiſque ſufficiat; heu! quî poterimus nos, non modò animarum noſtrarum, ſed aliarum etiam magni numeri curam exercere; qui non modò peccatorum noſtrorum, ſed èt alienorum ſumus reddituri rationem? nos, inquam, a quibus omnis aliorum ſalus, omne itidem aliorum videtur pendere periculum?

Sed numquid Dii nos ſumus? numquid non ejuſdem cum ſubditis noſtris nos etiam ſumus conditionis atque naturæ? numquid non ex eadem ſumus terra generati? numquid non èt nos infirmi & miſeri peccatores exiſtimus? Verùm hoc etiam Epiſcopalis oneris auget mirum in modum difficultatem, quòd nos, cùm Dei gratiâ, ſicut èt ceteri, egeamus, ad ſanctificandos tamen alios vocemur a Domino. Hoc eſt, quod maximus ille Paſtor

(*a*) *I. Petri II. v.* 11.
(*b*) *Ad Hebr. XIII. v.* 17.
(*c*) *Matth. VII. v.* 14.

Paſtor Moyſes conſiderans, mittenti Domino dicebat: *Quis ſum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſraël de Ægypto* (a)? Hoc idem deberemus èt nos, Reverendiſſimi Patres, quandoque ad nos redeuntes, nobiſcum meditari: *Qui ſumus nos, ut eamus ad Pharaonem*, ut eripiamus has animas non *de Ægypto*, ſed ex Diaboli poteſtate, eaſque ad cœleſtia paſcua traducamus?

Sed quid ego in ſtatus hujus difficultatibus enumerandis diutiùs immoror? Hæc una ſufficiat, quòd Epiſcopus omnium eſt ſervus. Hinc verò, teſte Sancto Joanne Chryſoſtomo, imo etiam quotidiana comprobante experientia, conſequitur, quòd licèt præſideat univerſo gregi ſuo Epiſcopus, tamen ſubeſſe cogitur omnium judiciis, omnium querelis: unde omnia vèl minima ejus errata non modò ab omnibus notantur (ſicut èt nævi quò magis in conſpicua ſunt corporis parte, magis ab omnibus conſpiciuntur), ſed plerumque etiam, quæ errata non ſunt, ab aliis damnantur; cùm enim in ſublimi ſit loco conſtitutus, & in Eccleſia ceteris omnibus eminentiori loco conſideat Epiſcopus, hinc fit, ut non ſolùm ipſe ſingulos videre cogatur, ſed etiam ipſe ſingulis pateat. Quot idcirco neceſſe eſt ipſum pati injurias, quot detractiones, quot murmurationes! Ecce quòd hodie in ipſum Salvatorem noſtrum, minimè errantem, imo caritatis ſuæ indicia manifeſtiſſima edentem, *murmurabant Phariſæi* (b). In quàm multorum neceſſe eſt, ipſe incidat odia, a quàm multis etiam ad mortem uſque tendantur ei ſæpius inſidiæ! Unde oportet profectò, fortiſſimum eſſe Epiſcopum, & humana omnia judicia contemnentem; qui coram Dei oculis ſemper ambulet; qui ſe ipſum verbis hiſce cum Paulo conſoletur, dicens: *Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem* (c); proinde non curet Regibus, Principibus, ſubditis, agnatis, conſanguineis, affinibus, omnibus denique hominibus diſplicere, modò Chriſto Salvatori placeat; qui norit ovibus ſubditis infirmitatibus, non modò lenia & ſuavia adhibere medicamenta, ſed etiam quandoque ferro ac igne mederi.

Quis hìc ergo non videat, cùm hæc humanas vires excedant, cùm debeat naturam ipſam ſuam Epiſcopus ſuperare, ei continuò ad naturæ Auctorem eſſe confugiendum? Quis non videat, cùm pro ſubditis tot ſint Epiſcopo toleranda incommoda,

(a) *Exodi III. v.* 11.
(b) *Lucæ XV. v.* 2.
(c) *Ad Galat. I. v.* 10.

da, tot ſubeunda pericula, tot ſuperandæ difficultates, ipſos etiam ſubditos, ne fœdiſſimæ ingrati animi culpæ ſint rei, pro perpetuò laborantibus teneri ſemper orare? Et quidem manifeſtiſſimum eſt, hoc fieri debere etiam, ſi harum precum omnis utilitas ad Epiſcopos ſolos ſpectaret. Sed quantò magis, cùm hæc omnia ſpiritualia Epiſcoporum bona in ſubditorum proventum redundent? Annon enim naucleri peritia in emolumentum navigantium cedit? Annon ſtrenui Imperatoris fortitudo militibus prodeſt? Sic etiam boni Prælati ſanctitas, doctrina, fortitudo, & pietas admirandum in modum ſubditos juvat. Inter cetera verò, quæ & nos pro vobis, & vos pro nobis a Deo bonorum omnium largitore petere oportet, præcipuum eſt ſapientiæ donum, non quidem mundanæ aut carnalis, quæ tantùm terrenis quibuſdam doctrinis, & falſis adulterinæ prudentiæ regulis innitatur; ſed cœleſtis & ſpiritualis, illius, inquam, ſapientiæ, quam ampliſſimi Regni ſui initio Salomon, cetera omnia in hujus comparatione quodammodo nihili faciens, tam enixè poſtulabat a Domino, dicens: *Mitte ſapientiam de Cœlis ſanctis tuis, & a ſede magnitudinis tuæ, ut mecum ſit, mecum laboret, ut ſciam quid acceptum ſit apud te* (a).

Profectò ſi èt ipſa, quibus Epiſcopi appellari ſolent, nomina ſpectemus, omnia laborioſum eorum indicant munus. Quid enim Epiſcopus, niſi *ſpeculatorem* ſignificat, quem ſupra Civitatem conſtituit Dominus, quæ cùm continuò a tam multis, ùt jam audiſtis, hoſtibus impetatur, neceſſe eſt, ut diu noctuque vigilet & clamet. Vocantur itidem *Paſtores*; & quæ Paſtorum vita durior? Hi æſtate ac hyeme, poſt oves errare coguntur; hi perpetuò lupos timent, & alia mille. Denique Paſtorem illum audite, qui ſic de ſe loquebatur: *Die, noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis* (b). Inſuper *piſcatoribus* Epiſcopi aſſimilantur, ideoque piſcatores fuerunt etiam Apoſtoli: Piſcatorum autem labores nemo ignorat, dum dies integros & noctes in mediis aquis, ut ſibi victum parent, retia tendere coguntur, & plerumque in vanum laborant, cùm nihil capiant: quo nomine, duo in Epiſcopis præcipuè a Domino requiri indicatur, nempe maximam ex parte ipſorum induſtriam ac diligentiam; qua etiam poſita, diffidentiam ſuî habere, & a Deo auxilium petere debent: Oportet namque piſcatores ſibi ipſis haud-

(a) *Sapient. IX. v.* 10. | (b) *Geneſ. XXXI. v.* 40.

haudquaquam deeſſe; ſed licèt induſtrioſiſſimi ſint, tamen niſi Dominus piſces immiſerit, plerumque tota nocte & die laborantes, nihil capiunt (*a*). Sic etiam Epiſcopi, cùm quidquid potuerint, pro animarum ſalute peregerint, non tamen earum ſalutem ab hac illorum induſtria & opera proficiſci, prorſus exiſtiment; ſed omnia in Deum referre debent. Sunt etiam *venatores*, de quibus per Prophetam Dominus dicebat: *Et poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur omnes de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum* (*b*); & horum quidem vitam omnes ſciunt eſſe labore & curis plenam, nuſquam illos conſiſtere, ſed plerumque poſt feram aliquam aut avem, longiſſimas Regiones metiri, non montes aut confragroſas rupes refugere, non cibi aut ſomni deſiderio a cœptis retardari, ſed ſemper inſtitutum proſequi, donec voti compotes fiant. Similes etiam perhibentur *agricolis* Epiſcopi. Bone Deus! Quidnam magis Epiſcopi vitam exprimit, quàm hoc agricolæ nomen? Quando umquam quieſcit agricola, quando non laborat, quando toto corpore non defatigatur? Per hyemem terram colit, ſemina ſpargit, vites & campos impinguat; & gulæ cibum, & oculis ſomnum, & feſſis membris quietem denegat: Æſtate autem adveniente, num ſub dulcibus umbris auram captat? Minimè profectò; ſed etiam tunc magis laborat, ut fœnum, ut frumenta, ut vina ſcindat, metat, colligat, ita ut, ſi totum annum rite perpendamus, ac veluti in circulum annos ſingulos ducamus, tota agricolæ vita continuus ſit laborum circulus, in quo reperire non ſit ullam laboribus metam, in quo ſuccedant hybernis laboribus æſtivi, & æſtivis hyemales. Hæc, hæc ſunt, Reverendiſſimi Patres, vitæ noſtræ exemplaria; ad hoc Epiſcopi eligimur, & conſecramur; ideo ungimur, ut continuò ſciamus nobis eſſe luctandum; ideo pedes noſtri calceos induunt, ut ſciamus nobis peregrinandum, noſtras Diœceſes viſitandas, pauperrimas etiam Parœcias adeundas, quoniam in illis quoque animæ ſunt, tanti apud Deum pretii, quanti ſint Regum & Imperatorum animæ; ideo demum baculus nobis traditus, ut accedentes lupos arceamus, & oves ad amœna paſcua perducamus.

Eſt profectò laborioſiſſima vita noſtra; ideo vigilantiſſimo Paſtori Moyſi, intoleranda res hæc viſa eſt, dicenti ad Dominum: *Cur afflixiſti ſervum tuum? quare non invenio gratiam coram te?*

(*a*) *Lucæ V. v. 5.*

(*b*) *Jerem. XVI. v. 16.*

te? & cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me (*a*)*?* Animadvertite filii, quia quod vos honorem & dignitatem vocatis, hoc, qui expertus erat, *pondus* appellat; & tantò gravius, quantò non ùt ceteri hominum, quorum unuſquiſque pondus ſuum portabit, ſic ſunt Epiſcopi; ſed ipſi & ſuum, & totius *populi* pondus portant, ideo ſubdit: *Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc Populum, quia gravis eſt mihi. Sin aliter tibi videtur, obſecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis* (*b*). *Numquid ego* (ait idem) *concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum* (*c*)*?* Debemus ſiquidem nos oves noſtras *portare*, & aliis quidem Patres eſſe, alios verò materno amore complecti, ita ut ſingulos in cordis viſceribus diligamus, quoſdam quidem aliis inſolentiores auctoritate paterna cohibendo & corrigendo, aliis verò facilioribus materna viſcera exhibendo: ita tamen erga omnes ſemper affecti, ut erga ſingulos præcipuam geramus caritatem; nec ſolicitudo erga omnes quidquam deroget peculiari erga ſingulos curæ. Ecce hodie, quia non dicit Evangelicus Paſtor (*d*) intra ſe: nonaginta novem adhuc habeo oves; quid mihi de illa, quam perdidi? Nolo ego eamdem quærens, ulteriùs vagari, ne abſens ab his, omnium jacturam faciam: Verùm relictis in deſerto nonagintanovem, poſt centeſimam abiit; & quanto labore? Ille tantùm novit, qui hoc, quod ſub Parabola deſignatur, in rei veritate peregit, Dei Filius inquam. Ecce reliquit Angelos, reliquit Cœlos, deſcendit in hanc lacrymarum vallem, tot annos peregrinatus eſt, toties famem & ſitim pertulit, toties eſt defatigatus. Et quid quærebas Paſtor bone? Heu! quia hanc ovem, quæ perierat, quærebat, humanam naturam. Sed num indignum fortè erat, ut tam multa hominum millia redimerentur, tales labores ſubire? Imò verò, ſi unica ſolùm anima redimenda fuiſſet, ſi ego ſolus peccator extitiſſem, pro me ſolo, pro me, inquam, ſolo hæc omnia Dei Filius exhauſiſſet. Ah infeliciſſime Chriſtiane, ingratiſſime, crudeliſſime! Et tu hanc animam negligis, contemnis, injuriâ afficis, tam impiè pertractas; quam ſanguine, & tam multis doloribus, ſudoribus, cruciatibus ac morte Deus ipſe redemit? quam Angelis ferè ipſis antepoſuit? nuſquam enim illorum, ſed noſtram apprehendere eſt dignatus naturam (*e*). Ape-

(*a*) *Numer. XI. v.* 11.
(*b*) *Ibidem v.* 14. *&* 15.
(*c*) *Ibidem v.* 12.
(*d*) *Lucæ XV. v.* 4.
(*e*) *Ad Hebr. II. v.* 16.

Aperiamus ergo oculos, Reverendiſſimi Paſtores, quia de graviſſimis rebus agitur; nec ullus erit excuſationi locus, ſi de ovibus nobis commiſſis vèl unica perierit noſtrâ culpâ. Timeamus eò magis Deum, quò magis apud ſubditos noſtros videmur poſſe impunes peccare; ſcientes, quia etſi ab ipſis non corrigamur, quorum nos ſumus correctores, habemus tamen Deum omnia videntem, qui *duriſſimum judicium faciet* ſuper *bis*, *qui præſunt* (*a*). Peccaverat David in Uriam, cui & uxorem & vitam abſtulerat, tamen Domino dicebat: *Tibi ſoli peccavi* (*b*); nam quæcumque ab hominibus irrogari poſſunt flagella peccantibus, nihil ſunt, ſi cum diſtricto Dei judicio conferantur.

Rogamus ergo vos, dilectiſſimi filii (ut ad finem tamdem accedamus) unà cum Apoſtolo, *ut noveritis eos*, *qui laborant inter vos* (*c*), ne ingrati ſitis iis, qui ſemper ſunt pro vobis ſoliciti, tamquam *pro vobis rationem reddituri*, *ut* illi *non gementes* & triſtes, *ſed cum gaudio* poſſint *hoc facere* (*d*). Juvare debetis eos orationibus, & ſimul obedientiâ veſtrâ, ac erga ipſos reverentiâ eos exhilarare; ut in ſtatu hoc, in quo ad veſtri ſalutem tot ſentiunt labores & difficultates, ſentiant etiam quod ſecundo loco de ipſis ſupra a Sancto Auguſtino dictum audiſtis, nempe apud Deum nil eſſe gratius & dignius, eorum munere; utpote qui Dei ſunt cooperatores in hoc præſtantiſſimo animarum negotio; ab eo ſic miſſi, ùt ipſemet Dei Filius, tanta ſuper omnes mortales auctoritate & dignitate ab eodem inſigniti, tam effusâ gratiæ ac donorum copiâ cumulati, tam ampla denique in Cœlis præmia expectantes.

Præſtate, inquam, vos filii, ut gaudium illud tam grande ſentiant, quod Paſtor hodie Evangelicus amiſſam ovem inveniens ſenſit. Quod quidem gaudium quis explicare queat, quàm ſit immenſum? Profectò, ſi ita gaudent Angeli in Cœlo ſuper unico tantùm peccatore pœnitentiam agente (*e*), quantum erit ſanctiſſimis Paſtoribus gaudium, qui non unicam ovem, ſed integros ovium greges ad cœleſtes aulas propriis impoſitas humeris attulerint? Quàm honorificè a Deo ipſo, ab Angelicis omnibus Choris hujuſmodi Paſtorum in Cœlos excipietur ingreſſus: quàm tunc labores omnes hac de cauſa ſuſcepti, periculaque omnia nihil fuiſſe videbuntur!

(*a*) *Sapient. VI. v. 6.*
(*b*) *Pſalm. L. v. 6.*
(*c*) *I. ad Theſſalon. V. v. 2.*
(*d*) *Ad Hebr. XIII. v. 17.*
(*e*) *Lucæ XV. v. 10.*

Sed finem dicendo facturi, duo dumtaxat audiamus, quorum alterum quidem ad nos Paſtores, ad ſubditas verò oves alterum ſpectat. Nobis quidem, Reverendiſſimi Patres, ſemper in auribus Apoſtolica inſonent verba: *Vide miniſterium, quod accepiſti a Domino, ut illud impleas* (*a*): *Vide*, quid tibi fuerit injunctum: *Vide*, quid te facturum promiſeris Deo; tenetur vox tua, o Epiſcope, non in tumulis mortuorum, ſed in libris viventium; coram Angelis locutus es, & coram Angelorum omnium Domino. *Vide*, ad quid fueris vocatus, quod tuum ſit negotium; & vocationi tuæ reſponde. Vos verò, dilectiſſimi filii, piiſſimum illum Populum imitamini, qui ad religioſiſſimum Regem Eſdram locutus fuit, & ex corde Epiſcopo veſtro dicite cum illo: *Surge* Epiſcope, *tuum eſt decernere, noſque erimus tecum: confortare, & fac* (*b*). Tuum eſt nobis viam oſtendere, noſtrum per eam incedere; tuum præcipere, noſtrum obedire; tuum corrigere, noſtrum emendare; tuum docere, noſtrum diſcere; tuum prædicare, noſtrum audire; tuum regere, noſtrum regi; tuum paſcere, noſtrum paſci. *Confortare ergo, & fac: & nos hic tecum erimus*, ut perpetuò etiam in cœleſti Regno tecum eſſe poſſimus. Amen. (*c*).

HO-

(*a*) *Ad Coloſſenſ. IV. v. 17.*
(*b*) *Eſdræ X. v. 4.*
(*c*) Alteram Conſecrationem Epiſcopi Albenſis Ludovici Michaelis Mantuani habuit eodem anno MDLXXXIV. Sanctus Carolus, die XXV. Junii, atque in ea concionem recitavit de dignitate atque officiis Epiſcoporum. Eam deſcripſit Poſſevinus in ſuis archetypis tabulis, ſed imperfectam reliquit, ſicuti etiam duas alias Homilias ſecundo, & tertio Dominico die poſt Pentecoſtem, quas compendiariò tantùm retulit, pronunciatas ab hoc Sancto Antiſtite, cùm Paſtoralem Viſitationem perageret.

HOMILIA CXXII.

IN FESTO NATIVITATIS

BEATÆ VIRGINIS MARIÆ

Habita in Baſilica Metropolitana Mediolani inter Miſſarum Solemnia

Sabbato Dominicæ I. poſt Decollationem

ANNO MDLXXXIV. VIII. SEPTEMBRIS.

NFELIX adeo eſt, dilectiſſimi filii, communis humanæ nativitatis conditio, tam deplorandus e maternis viſceribus egreſſus in teterrimum hunc Mundi carcerem, ut meritò ex Ethnicis etiam nonnulli (*a*), digniorem lacrymis & fletibus, quàm feſtis & gaudio ortum hujuſcemodi eſſe cenſuerint, & re ipſa, ac exemplis ſuis, ritibus, ac legibus id nos edocuerint. Bone Deus! Ad quot, obſecro, ærumnas, ad quàm varias multaſque naſcimur calamitates, ut vèl pauca illa, ſed graviſſima Job prudentiſſimi verba, ſi ſola conſiderentur, id nos apertiſſimè oſtendant! *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis: Qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem ſtatu permanet* (*b*). Ad tam brevem fragilem inconſtantem, tot doloribus periculis & laboribus obnoxiam vitam traducendam, edimur in lucem: Et pro hujuſmodi nativitate quiſpiam gaudebit; quin potiùs non dolebit, & contriſtabitur de tantæ infelicitatis exordio? Verùm hucuſque pervènit Ethnicorum, Fidei lumine carentium cognitio. At ſi nos Chriſtiana Fide

(*a*) Joſeph Laurentius Lucenſis in Exercitatione *de Natalitiis*, *Conviviiſque* eo tempore inſtructis, inſertà Tomo VIII. Theſauri Græcarum Antiquitatum, poſt varios enumeratos ritus, olim adhibitos in ortu Infantum, qui omnes feſtivè agebantur, hæc ſubdit Cap. III. „ At Thraces contra, ſuos natales non lætitià, ſed luctu fuere proſecuti; emortuales „ verò ſummo gaudio: Perinde ac ſi naſcamur „ miſeriis, moriamur felicitati; hæc enim gens „ candidis, & atris lapidibus dies lætos a tri„ ſtibus diſtinguere ſolebat.

(*b*) *Job XIV. v.* 1. & 2.

Fide illuſtrati, ulteriùs mentis oculos dirigamus; heu, quantò majus ſeſe nobis offert lugendi argumentum! Quàm multa in ipſis ſtatim vitæ primordiis occurrunt, ſingultibus potiùs exprimenda, quàm verbis! Illud unum ab Apoſtolo Paulo pronunciatum, ſatis ſuperque oſtendit, veriſſimum eſſe quod dicimus, nempe vità hac noſtrâ, & in vitam ingreſſu, longè eſſe mortem optabiliorem; ſiquidem *omnes filii iræ* naſcimur (*a*); & cujus iræ? Dei Altiſſimi. Naſcimur Deo exoſi, peccatis commaculati; *induimus* cum carne *maledictionem, ſicut veſtimentum: intrat ſicut aqua in interiora noſtra, imo ſicut oleum in oſſibus noſtris* (*b*), æternis pœnis obnoxii, perpetuæ damnationi devincti, exules a cœleſti Patria ſemper futuri. Et erit noſtrûm quiſpiam adeo amens & ſtultus, qui non videat, quàm ſit miſerrimum ſic naſci? Heu! filii, dicamus cum Tobia: *Quale nobis gaudium eſſe* poteſt, qui in tenebris ignorantiæ naſcimur, *& lumen Cæli videre non poſſumus* (*c*)! qui *in iniquitatibus concepti ſumus, & in peccatis concepit nos mater noſtra* (*d*)! Hinc fit, ut nemini mirum eſſe poſſit; ſi Sacroſancta Mater Eccleſia filiorum ſuorum, quos veluti dulciſſima pignora ad cœleſtes ſedes præmiſit, non dies, quibus ad tot mala ſunt nati, ſed eos, quibus ab iiſdem, per mortem, ſeu ſanguinis effuſionem atque martyrium erepti ad æterna gaudia pervenerunt, Natales vocat, & ſolemnes a nobis haberi decernit.

Nihilominus, ubi aliquorum Nativitates inſignes, & illuſtribus prærogativis ornatæ occurrunt, meritò ipſa & debitis laudibus illas etiam extollit, & inclytis proſequitur gaudiis, filioſque ſuos omnes ad Sacroſancta lætitiæ excitat ſigna. Hoc verò hodie efficit in primis, cùm tot modis, tot ritibus & cæremoniis, tot dulciſſimis vocibus, in Divinis Officiis, & in Sanctiſſimo Altaris Sacrificio nos omnes, ut *gaudeamus in Domino, & diem feſtum celebremus in Nativitate Sanctiſſimæ Dei Genitricis* invitat. Hic nimirum diverſus, ùt ita dixerim, Chriſti Sponſæ ſpiritus, quo aliorum Sanctorum mortem, Mariæ verò Beatiſſimæ ortum colit, tacitè nobis hodie ſuggerit, o Sanctiſſima Filia & Dei Mater, o cunctorum mortalium ſpes unica, o bonorum omnium noſtrorum origo, ut, te juvante, nos cum his dilectiſſimis filiis noſtris, & hac tibi devota plebe inquiramus altiſſimam Nativitatis tuæ dignitatem, & eminentiam ſupra ceteros homines, qui vitam

tam

(*a*) *Ad Epheſ. II. v.* 3.
(*b*) *Pſalm. CVIII. v.* 18.
(*c*) *Tobiæ V. v.* 12.
(*d*) *Pſalm. L. v.* 7.

Digitized by Google

tam exordiuntur; unde etiam dilucidè pateat, quàm dignè & meritò hodierna tua Solemnitas omni honore ac veneratione ſit recolenda. Erit hoc, filii, nobis propoſitum thema, quod cùm unica tantùm concionis parte ſimus expedituri, vos interim eleemoſynis erogandis incumbite.

Ac primò quidem Nativitatis hujus præſtantiam ſatis evidentibus ſignis ipſe Spiritus Sanctus plurimis antea ſeculis oſtendit, quando tot eam figuris adumbravit, tot Prophetarum vaticiniis prædixit, toties Sanctiſſimis Patribus promiſit, in ipſo etiam Mundi primordio poſt ipſum ſtatim humanæ naturæ lapſum (*a*). Verùm, quia in his recenſendis, intra brevitatis limites orationis noſtræ ſeriem continere difficillimum foret, nos ortûs hujus ſplendorem propiùs ac peculiariùs perpendentes, tria circa eum tractabimus, Mariæ nempe progeniem, ac carnis originem; ſubinde ipſiuſmet Nativitatis excellentiam; poſtremò verò ad quid ipſa ſit nata, & ad quem celſitudinis gradum edita in lucem pervenerit.

Neque verò nobis animus eſt, hodie ingredi ampliſſimum Mariæ virtutum campum; non in illius laudes effundi, non de ejus profundiſſima humilitate, integerrimo Virginitatis candore, firmiſſima Fide, ardentiſſima caritate, aliiſque omnibus Spiritus Sancti donis, quibus ſuperabundavit, differere. Si enim hic nobis in præſentiarum eſſet ſcopus, quis non videat, quanta nos eſſemus digni reprehenſione, qui Mariam Dei Matrem ab externis & alienis, a progenitorum nempe ſuorum ac Majorum nobilitate, quibus ipſa majorem, quàm acceperit, ſplendorem contulit, laudare contenderemus? Verùm nos, ùt diximus, hodie numquam ſatis laudatam, laudandam non ſuſcepimus, ſed de ſola ejus digniſſima Nativitate ſermonem inſtituimus.

Initium igitur Sacroſancti Evangelii a Matthæo ſcripti, paulo ante ex hoc loco vobis a Sancta Matre Eccleſia promulgatum, incitat nos in primis ad Sanctiſſimæ hujus Virginis nobilitatem, & inſignem proſapiæ ſanguiniſque ſplendorem conſiderandum; ſi enim nobilis ille cenſendus eſt, qui a Majoribus dignitate conſpicuis originem traxit, quanta eſt Mariæ nobilitas, quæ a Regibus, Patriarchis, Prophetis, Sacerdotibus, de Tribu Juda, ex ſemine Abrahæ, de Regia Davidis ſtirpe generationis habuit exordium?

Quam-

(*a*) *Geneſ. III. v. 15.*

Digitized by Google

Quamvis autem nos veram nobilitatem, ac Chriſtianam eſſe eam non ignoremus, quam nobis omnibus Unigenitus Patris attulit, cùm *poteſtatem dedit eis, quotquot illum receperunt, filios Dei fieri* (*a*), quæ omnibus Chriſtifidelibus communis eſt dignitas atque nobilitas; non tamen ſpernendam ullo modo, aut rejiciendam eſſe nobilitatem duxerimus, quæ ſecundùm carnem eſt: Quinimo hanc ipſam etiam, uti ſingulare Dei donum ac beneficium, qui non cognoſceret, pro eaque largitori bonorum omnium Deo præcipuas quoque gratias non referret, is profectò Nobilis nomine eſſet prorſus indignus, cùm ingrati animi vitio, quo nihil turpius eſt, Majorum ſuorum ſplendorem denigraret. Siquidem plurimùm etiam confert carnis nobilitas ad veram animi claritatem, fructuſque non exiguos parit: In primis enim mirum in modum ſanguinis ſplendor, ac Majorum virtus & præclara geſta, nobilem Virum diſponunt ad inſiſtendum eorum, a quibus ipſe deſcendit, veſtigiis; eſtque proculdubio ſuapte etiam natura, ad bonum atque virtutem proclivior, ſive hoc ei contingat ob ſanguinis conformitatem cum progenitoribus ſuis, & eorumdem proinde ſpirituum traductionem, ſive ob jugem, quam retinet, memoriam earum virtutum, quas eò habet cariores, quò perpendit, in propriis conſanguineis eluxiſſe, ſive demum ob rectam educationem ac inſtitutionem, quam a conſpicuis Viris accepit. Hoc certè compertum eſt, nobilitatem, & parentum ſplendorem, dignitatem, virtutem, atque potentiam filios ad eadem ſtudia retinenda plurimùm incitare: hinc fit, ut nobiles Viri, naturæ veluti quodam inſtinctu, honoris ſint appetentes, magnanimitatem colant, vilia lucra dedignentur, ea demum horreant, quæ Nobilitate ſua reputant indigna.

Eſt ſecundo loco Nobilitas veluti ſtimulus quidam maximus ad capeſſendas virtutes: In hoc verò differt a primo, quem diximus fructu, quòd eo Nobilem diſponit ad recta opera faciliùs amplectendum; ſecundò autem ad id, quod reddidit facile, vehementes etiam ſtimulos addit; ac, veluti frænum quoddam, cohibet a vitiis, atque iis, quæ Virum nobilem dedecent, actionibus; efficitque ut ſi quandoque in aliquod proruerit Vir ingenuus vitium, miro ſtatim quodam pudore ſuffundatur, ac viribus omnibus curet, illam a ſe labem abſtergere. Ultimus denique Nobilitatis fructus eſt, quòd, ſicut idem lapis pretioſus magis

(*a*) *Joann. I. v.* 12.

magis eſt conſpicuus, auro circumſeptus ac tectus, quàm ferro; ſic eædem virtutes in nobili Viro illuſtriores ſunt, quàm in plebėjo; eſtque virtuti maximum ornamentum adjuncta Nobilitas (*a*).

Verùm non tantum eſt Nobilitati, ac Majorum ſplendori deferendum, quin duo hæc firmiſſimè teneamus: primum videlicet, quòd ſicut in Nobili Viro multò illuſtrior eſt virtus, ita in eodem vitium eſt longè turpiſſimum: Quemadmodum enim ſordes in claro ac perfuſo ſolaribus radiis loco, quàm in obſcuro angulo, & maculæ in aurea, quàm in vili & pannoſa veſte, nævi demum ac cicatrices in fronte, quàm in alia occulta corporis parte faciliùs cernuntur; ſic notabiliora ſunt, ac multò magis perſtringunt intuentium oculos, & turpiùs fœdant peccantium animos, in Nobilibus, quàm in vulgaris conditionis hominibus vitia. Quid enim indignius, quàm adoleſcentem, ab illuſtribus ac ingenuis parentibus ortum, degenerem conſpicere, ac tabernis, ludis, potationibus, & commeſſationibus deditum? Alterum verò eſt, quòd licèt nobiliſſimus quiſpiam ſit, niſi tamen Majorum ſuorum nobilitati proprias addat virtutes, ignobilis protinus efficitur; ceſſat enim in hoc nobilitas, cùm diſcontinuatur virtus, ut ſi qua in eo ſuperſint ſplendoris veſtigia, ſint certè inutilia: neque enim in eodem finem ſuum conſequuntur, ut nempe eum ad præclara facinora reddant procliviorem, ſintque ei ad virtutes ſtimulus, ac frænum cohibens a peccando; eſtque omnis nobilitas ſummo illi dedecori, quàm honori vèl minimo.

(*a*) Joannes Baptiſta Poſſevinus in Vita S. Caroli Cap. I., agens de oobiliſſima Borromea Familia, e qua Sanctus hic Antiſtes originem trahebat, refert, eumdem adeò parvì feciſſe ſplendorem, quem a Majoribus ſuis acceperat, ut proprium quoque Cognomen depoſuerit, ſe ipſum *Cardinalem Sanctæ Praxedis* tantummodo inſcribens; ſtatimque ſubdit: „ Tuttavia mi „ ricordo io, che il giorno della Natività della „ Madonna, immediatè antecedente la ſua mor„ te, diſcorrendo Carlo Cardinale ſantiſſimo col „ ſuo Popolo in Milano nel Duomo, in pulpi„ to, delle cauſe per le quali S. Matteo Evan„ geliſta (Cap. I.) va deſcrivendo la genealo„ gia del Redentor noſtro, e moſtrando, di „ quaoto oobile lignaggio di Sacerdoti, Pro„ feti, Patriarchi, e Regi la Madre ſua beoe„ detta, ed eſſo diſcendeſſero, piiſſimamente „ inſieme e dottiſſimamente conchiuſe, che „ queſto ancora è grazia e dono di Dio, l'eſ„ ſere nobilmente nato, ne ſi può ſenza nota „ d'ingratitudine diſpregiare; poichè la nobil„ tà de' Parenti prima è un acutiſſimo ſtimolo „ a' diſcendenti alla virtù, ed è freno grandiſ„ ſimo del vizio: Oltre che quella ſteſſa no„ biltà e corriſpondenza di ſangue sì per i riſ„ petti detti, come anco per la conſormità „ delle inclinazioni cauſate dall' iſteſſo ſan„ gue, ajuta non poco a ſeguire la virtù, ed „ avere in abominazione e ſchiſo il peccato. „ Concluſe anco, che queſta Nobiltà, ſiccome „ fa nel Nobile aſſai più brutto e biaſimevole „ il peccato, che in un Ignobile; così fa an„ co oell' iſteſſo, molto più coſpicua e rilu„ cente la virtù: Ne più ne meno di quello, „ che aſſai più riluce una gioja o pietra pre„ aioſa legata in oro od in argento, che in „ piombo o in ferro „. Hæc adnotare placuit, ut aliqua ex verbis ipſis a Sancto Carolo italicè e ſuggeſtu prolatis Lectori offerre poſſemus; cùm reliquum hujus Concionis, ſicuti èt aliarum, nonniſi latinè a Poſſevino redditum habeamus.

Et hoc eſt, quod exprobrabat Chriſtus Dominus Phariſæis, ſe ſe jactantibus, quòd Abrahæ filii eſſent, dicens: *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite* (*a*); ejus enim ſe quilibet jactare poteſt eſſe filium, aut nepotem, ac nobilitatis participem, cujus vitam imitatur atque virtutes. Ideoque iiſdem a Domino dicebatur: *Vos ex patre Diabolo eſtis* (*b*); imo etiam a Præcurſore Chriſti Sanctiſſimo *genimina* vocabantur *viperarum* (*c*).

Quis verò adeò inſcius ſit atque imprudens, qui jam dubitandi locum inveniet de ſuprema Mariæ Virginis Sanctiſſimæ Nobilitate? Quis neſciat, eam non modò Progenitorum virtutes æquaſſe, ſed longè maximè illis excelluiſſe, adeoque nobiliſſimam ipſam meritò & dici poſſe, & debere, eò quòd tot illuſtrium Patriarcharum, Regum, Prophetarum, & Sacerdotum, quorum hìc in Evangelio hodierno ſeries deſcribitur, ſplendor in ea maximum ceperit incrementum?

Verùm dicet quiſpiam, quanam ratione ex tot recenſitis Avis & Proavis Mariæ Nobilitas colligi poſſit, cùm Joſephi deſcribatur origo, qui Mariæ fuit Sponſus? Sed qui Sacras Scripturas diligentiùs evolverit, dubitationem hanc facillimè ſolvet: Quoniam enim Divina lege cavebatur, ne qua Virgo, præſertim in hæreditatem ſucceſſura, extra propriam Tribum Virum acciperet (*d*); ideo clariſſimè patet, ex eadem Tribu & familia fuiſſe Joſeph, & Mariam, unamque & eamdem, ex deſcriptione hac generationis humanæ Filii Dei, utriuſque patère Nobilitatem. Præterquamquod duo adhuc Matthæum, Spiritu Sancto ſuggerente, impulerunt ad deſcribendum Joſephi progeniem: nam cùm ipſe Hebræis ſcriberet Evangelium; ſcirent verò illi, Meſſiam de ſemine Abrahæ, & de ſtirpe David proditurum; noſſent quoque, Joſeph Chriſti Patrem eſſe, licèt non eſſet verus, ſed putatus; idcirco hinc edocti, Joſephum, quem Chriſti Patrem verum cenſebant, ab iis deſcendere, unde erat Meſſias futurus, nullatenus poterant inficiari, Chriſtum verum eſſe Meſſiam promiſſum gentibus; quapropter ſtatim ſub ipſius initium dicitur: *Liber generationis Jeſu Chriſti, filii David, filii Abraham* (*e*); utrique enim expreſſiùs, quàm ceteris, ſæpius fuerat tanta Meſſiæ proles promiſſa.

Tertiò

(*a*) *Joann. VIII. v.* 39.
(*b*) *Ibidem v.* 44.
(*c*) *Lucæ III. v.* 7.
(*d*) *Num. XXXVI. v.*6. *& ſeqq.*
(*e*) *Matth. I. v.* 1.

Tertiò demum, o dilectiſſimæ filiæ, (hoc enim ad vos ſpectat) deſcribitur Joſephi progenies, & non Mariæ, ut diſcatis, non ſuperbire, neque inſultantes adversùs Viros veſtros dicere: Ego nobilitatem in tuam domum invexi; ego tibi honorum claritatem attuli; mihi, quidquid habes dignitatis, o Vir, debes acceptum referre. Verùm ſcitote, idque conſtantiſſimè animis veſtris inſculpite, Uxoris familiam, decus, nobilitatem, non aliam eſſe debere, niſi eam Viri; atque deteſtandas eſſe Uxores illas, quæ ſe ſe Viris ſuis præferre ullo modo audent, vel (quod pejus eſt) erubeſcunt Virorum ſuorum familias; earumque gentilitia cognomenta reticent, propria originis ſuæ tantummodo commemorantes. Verè Diabolicus eſt hic ſuperbiæ ſpiritus. Quæ eſt enim familia Mariæ? ea quæ Joſephi. Quæ Tribus, quæ Domus, quæ Nobilitas Mariæ? ea, quæ Sponſi ſui Joſephi. Hoc Chriſtianas Conjuges, verè nobiles, & Deum timentes maximè decet.

Sed non parvus adhuc dubitandi locus cuipiam relinqui poteſt, qua nempe intentione Spiritus Sanctus, qui prudentiſſimè omnia ad inſignem dirigit ſcopum, generationis hujus Salvatoris Noſtri Domini Jeſu Chriſti ſeriem deſcribi voluerit: Num fortè, ut ex hoc capite, aliquis nobilitatis ſplendor Dei Filio adderetur? Minimè profectò; imo potiùs ob prorſus oppoſitum finem; ut ſcilicet diſceret mundana ſapientia, quàm parvì facienda ſit carnalis nobilitas, & quantùm eam Dei Filius contempſerit; atque ut hine infinita Dei Filii humilitas clariùs eluceret, cùm præter id, quo uti Deus fruebatur, etiam uti homo nobiliſſimus eſſet, utpote a Regibus & Patriarchis originem trahens; attamen in omni vita ſua adeò paupertatem coluit, ut *vulpes foveas haberent, & volucres Cœli nidos, filius autem hominis non haberet, ubi caput ſuum reclinaret* (*a*); in morte verò poſt tolerata tot ſupplicia totque ludibria, medius inter duos latrones, viliſſimum hominum genus, tamquam ſceleſtiſſimus prædo, Cruci voluit pro nobis affigi. O Nobiles, Nobiles videte, quomodo nobilitate veſtra uti debeatis. Et quanam fronte Crucem, quam nobiliſſimus etiam ſecundùm carnem Dei Filius præfert, recuſare poteritis? Confundere ſuperba nobilitas, & diſce, quia nihil ſuperbià ignobilius, prout e converſo humili nobilitate nihil eſt amabilius. Profectò, ſi Dei Filius ignobilis natus fuiſſet (quod

(*a*) *Lucæ IX. v.* 58.

tamen de ipſo excogitare, a quo omnis pendet vera nobilitas, eſſet blaſphemum) fortè ab ejus jugo tollendo vos aliquatenus eximere potuiſſetis. At quis veſtrùm umquam adeò ſanguine illuſtris ſecundùm carnem extitit, ac ipſe? Jure igitur ac meritò, dum ejuſdem mores intuemini, non poteſtis non confundi, non erubeſcere. Quamobrem nobilitas hæc Chriſti nobis hodie ob oculos ponitur; licèt non ignorem, hujus rei primam & literalem cauſam eam fuiſſe, quam attigimus, ut nempe Chriſtus Dominus verus Meſſias promiſſus, de ſemine Abrahæ, & de ſtirpe David eſſe comprobaretur.

Equidem, dilectiſſimi, hodiernum Evangelium quibuſdam ſteriliſſimum eſſe videtur, unde nihil ad meditandum elici poſſit, cùm nihil, præter nomina, complectatur. Sed heu! quàm magna conſiderationum ſeges ſe ſe mihi offert, cùm ſeriem hanc deſcriptam accuratiùs perpendo! Annoto enim in primis, quàm magnum inſit ſupremis dignitatibus periculum, quàm parùm tuta ſit regnorum majeſtas. Siquidem ex tot Regibus hic enumeratis, ſoli tres in Eccleſiaſtico juſti fuiſſe perhibentur, David ſcilicet, Joſias, & Ezechias (*a*), quia Idola non coluere. Ecce ergo, quomodo illi, dum attollerentur, dejecti ſunt; in ſummo honorum, divitiarum, potentiæque faſtigio conſtituti corruerunt; regnantes regno ſe ſe privarunt æterno. Quantò illis fuiſſet conſultius atque utilius ſubeſſe, quàm præeſſe! Ecquis adeo eſt amens, qui in ſecuro demiſſioris ſtatus & obedientiæ loco poſitus, aſperam Principatus rupem ac præcipitia, maximo cum æternæ vitæ diſcrimine conſcendere cupiat? Non eſt profectò niſi inſanientium, Regibus & Principibus, ac iis, qui ceteris præſunt, invidere; lacrymis opus eſt illos proſequi potiùs, quàm invidiâ; ſatiuſque eſt, orationibus eoſdem juvare, quàm dignitatem, qua ornantur, ambire.

Inſuper mente revolvo, quanta ſit ſucceſſionum fallacia; quàm crebrò ex piis religioſiſque progenitoribus, ſceleſti & improbi prodeant filii ac nepotes, & e converſo plerumque ex improbis parentibus, & avis ac proavis, filii ſanctiſſimi in lucem educantur. Ecce Joſeph juſtiſſimus, Maria, Virgo integerrima, ipſemet Dei Filius, Sanctitatis omnis fons & origo, in genealogiæ ſuæ ſerie, ſceleſtos aliquos ac Deo inviſos habuerunt: ipſi autem veluti ſuaviſſimæ roſæ ex ſpinis pungentibus prodeunt.

Tertiò,

(*a*) *Eccleſiaſtici XLIX. v. 5.*

Tertiò, quis hic non expendat, quàm fragilia & inconſtantia ſint quæcumque Mundus tantì facit, opes nempe honores ac dignitates? Ecce quò devenerunt tot Reges & Sacerdotes; ecce immenſæ illæ Salomonis opes, ampliſſima ejuſdem poteſtas, quem exitum habuit, ubi deſiit? videlicet in Joſeph pauperrimo fabro lignario, qui *in ſudore vultus ſui veſcebatur pane ſuo* (*a*), qui manibus ſuis ſibi victum comparabat. Tot opes & ſplendores, tanta auri argentique copia, tot throni, regia ſceptra, numeroſa famulitia, tot Provinciarum & Regnorum adminiſtratio prorſus periere. Verè *omnis caro fœnum*, & *omnis gloria ejus quaſi flos agri* (*b*), qui mane rubicundus & pulcher apparet, veſpere *in clibanum mittitur* (*c*): Verè omnia ſunt *vanitas vanitatum* (*d*). Verè ſub Sole nihil eſt firmum & conſtans.

Nobilis adeo erat Joſeph, nec tamen dedignabatur mechanica arte victui neceſſaria perquirere. Quid jam reponitis infeliciſſimi Nobiles, qui licèt in paupertatem decideritis, quia tamen aliquem a Majoribus ſplendorem recepiſtis, hanc rerum viciſſitudinem non vultis agnoſcere; qui turpe reputatis, ſi, uti Chriſtianos decet, veſtris manibus victum vobis comparetis; ſed vultis potiùs otioſam vitam ducentes, pauperes opprimere, furtis & rapinis, ac mille protervis artibus libidinem veſtram & appetitus explere. Et utinam peſtis iſta ſuperbiæ etiam in mulieribus multis Mediolanenſibus non vigeret, quæ èt ipſæ fucatam hanc nobilitatem ſpectantes, ad extremam tamen inopiam & paupertatem redactæ, juvenibus vagis & dementibus, otioſis, injurioſis, & contumelioſis jungi matrimonio malunt, quàm pauperibus adoleſcentibus probis, qui Deum timentes manibus ſuis operando, alimentum & neceſſaria ſibi, uxoribus, ac filiis ſuis acquirant! Heu, quale monſtrum! quàm Deo, & Angelis, ac hominibus inviſum eſt pauper ſuperbus (*e*)! Hoc in Moab deteſtabatur Dominus dicens: *Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde: ſuperbia ejus, pluſquam fortitudo ejus* (*f*); & alibi, *quia plus fecit, quàm potuit, idcirco perierunt* (*g*).

Poſſent alia quamplurima hinc elici, ſed quoad primum caput, nempe ut dignitas Nativitatis Mariæ a præcedenti Nobilitate

(*a*) *Geneſ. III. v. 19.*
(*b*) *Iſaiæ XL. v. 6.*
(*c*) *Matth. VI. v. 30., & Lucæ XII. v. 28.*
(*d*) *Eccleſiaſtes I. v. 2.*
(*e*) *Eccleſiaſtici XXV. v. 3. & 4.*
(*f*) *Iſaiæ XVI. v. 6.*
(*g*) *Jerem. XLVIII. v. 36.*

litate comprobetur, iſta ſufficiant. Naſcentis autem Virginis excellentia ex ipſomet ortu abundè colligitur, qui duplici potiſſimùm ratione inſignis apparet; tum quia non ſine miraculis, & quidem pluribus, in lucem prodiit Maria; tum quia gratiæ imbribus adeo fœcundata eſt, ut in eam, quaſi in ampliſſimum quoddam mare, gratiarum omnium, quæ puræ ulli creaturæ umquam fuerint conceſſæ, fluvii decurriſſe videantur.

Quo verò ad primum, triplex in hoc Mariæ ortu effulſit miraculum, alterum quidem ex parte Patris, duo autem ex parte Matris. Joachim ſenex erat, atque ætatis ineptæ ad filios procreandos; Anna Mater, præterquamquod èt ipſa provecta nimiùm annis erat, ac etiam ſterilis habebatur: Unde, Maria naſcente, fœcundatur Matris ſterilitas, Parentis utriuſque gelida ſenectus caleſit ac roboratur; & quod natura deſperaverat, obtinent effuſæ ad Dominum piæ preces. Nec immeritò hæc omnia, cùm Maria naturæ humanæ infirmitatem in ſe longè eſſet prætergreſſura; & quia æquum erat, ut quæ in carne cœleſtem vitam ducere debebat, cœleſtibus potiùs orationum ſuffragiis, quàm naturæ viribus generaretur. Oratio ſanctiſſima, quid apud Deum non potes? Quid ego jam tempus teram in laudibus tuis recenſendis, cùm nulla major hac non poſſit audiri, nempe quòd tuus fructus fuerit ortus Mariæ? tu enim nobis Dei Matrem impetraſti. Diſcite Auditores, qui diu filios deſideraſtis, diſcite mulieres ſterilitatis veſtræ impatientes, quibus mediis aſſequi a Domino id valeatis, quod peccatis veſtris plerumque denegatur; ſcilicet non medicinis, non ſortilegiis, non incantationibus, aut maleficiorum remediis, ſed piis lacrymis, & ſingultibus, ac jugibus ad naturæ Dominum precibus, *qui voluntatem timentium ſe facit* (*a*), nec patitur umquam ſperantes in ſe confundi (*b*). Quàm ergo inſignis eſt iſta Nativitas, ad quam illuſtrandam tot confluxere miracula!

Verùm, quot etiam prærogativas & gratiarum ornamenta, credendum eſt poſuiſſe Altiſſimum Deum in domo hac, quam ſibi ædificabat? hæc eſt enim *domus* illa Regia, quam *ædificavit ſibi Sapientia*, in qua *excidit columnas ſeptem* (*c*), omnimodis eam Sancti Spiritus donis exornans. Quòd ſi ad Tabernaculi materialis ſtructuram, tanto ſpiritu repleverat Dominus (*d*) Beſeleel ejuſ-

(*a*) *Pſalm. CXLIV. v. 19.*
(*b*) *Eccleſiaſtici II. v. 11.*
(*c*) *Proverb. IX. v. 1.*
(*d*) *Exodi XXXI. v. 2. & ſeqq.*

ejuſque ſocios Artifices; ad Divinæ Sapientiæ Tabernaculum, ad formandam Sanctiſſimam illam Humanitatem, Divinitati jungendam, electa Maria, o quanta eſt plenitudine gratiæ locupletata!

Quæ quidem omnia, licèt ſint maxima, hoc tamen unicum, quod a ſubſequentibus effectibus deſumitur, abundè glorioſiſſimæ hujus Nativitatis dignitatem oſtendit, quodque etiam ultima Evangelii indicant verba, videlicet *Virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus* (*a*). Quid majus, quid amplius dici poteſt, quàm quòd hodie naſcitur, quæ futura eſt Dei Mater? Et quæ verba umquam ſufficiant ad prærogativam hanc dignis præconiis celebrandam? Certè nulla: Sicut enim Deus nullis terminis poteſt comprehendi; ita quàm magnum ſit, Dei Matrem eſſe, nulla valet lingua proferre. Satius ergo eſt, ſilentio hoc venerari quàm minùs æquis laudibus ejuſdem præſtantiam obtenebrare.

Quàm igitur jure optimo celebrat Sacroſancta Mater Eccleſia Nativitatem hódiernam! Si utilitatem ſuam ſpectans eadem Eccleſia, Joannis Baptiſtæ Nativitatem, pluſquam diem mortis, quæ Joanni majora attulit commoda, ſolemniori cultu proſequitur, eò quòd ortu ſuo præcurrat Chriſti ortum; quantùm nos oportet hoc Feſtum celebrare, quo non modò naſcitur, quæ Salvatoris noſtri Nativitatem præcurrit, ſed quæ illius futura eſt Mater? Equidem, quamvis inter omnes Mariæ Sanctiſſimæ ſolemnitates Feſtum ejus Aſſumptionis, primum videatur locum obtinere; ſi noſtra tamen commoda ſpectemus, præſens ejuſdem ortùs dies videtur præcipuus; repræſentat enim hæc Mariæ Nativitas ômnium in nos Chriſti beneficiorum atque gratiarum initium. Quo enim medio nos ab æternæ damnationis interitu fuimus liberati, e duriſſima Satanæ tyrannide erepti, Deo reconciliati, ac Dei filii effecti, niſi per Chriſti Humanitatem? Hanc verò quis contulit Dei Filio, niſi Sanctiſſima Mater ejus Maria? Ipſa eum de ſuo puriſſimo ſanguine & viſceribus genuit, ſuo eum lacte enutrivit, ac hominem effecit. Verè, dulciſſime mi Domine, *beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti* (*b*). Beatiſſima illa, quæ meruit ſuo te in utero, ſuis te in ulnis geſtare, ac continere, quem Cœlum, & Cœli Cœlorum capere non poſſunt. Lauderis ergo tu in æternum, in Matre; benedicta & laudabilis

(*a*) *Matth. I. v. 16.*

(*b*) *Luc. XI. v. 27.*

lis ſis quoque tu Virgo Maria, quia ex te ortus eſt nobis Sol juſtitiæ Chriſtus Deus noſter, qui ſolvens maledictionem, dedit benedictionem, & confundens mortem, donavit nos vitâ ſempiternâ; ad quam precibus ac patrocinio tuo det nobis Filius tuus, ut aliquando pertingamus. Amen. (*a*).

HO-

(*a*) Alteram Concionem habuit Sanctus Carolus a prandio, antequam Sanctiſſimi Roſarii Supplicationem iniret, eamque in ſuas tabulas retulit Poſſevinus, ſed inexpolitam reliquit. Argumentum Sanctus Antiſtes cepit a Lectione, in Miſſa ſolemni mane recitata: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur?* &c., atque in laudes Beatiſſimæ Virginis ſe ſe effudit, oſtendens, eam fuiſſe gratiâ plenam antequam naſceretur, multòque magis, cùm effecta eſt Dei Mater, & cùm in Pentecoſte Spiritum Sanctum recepit: hanc autem gratiæ amplitudinem minimè ocioſam ab ipſa fuiſſe relictam; ſed, cùm quotidie in ſanctis operibus progrederetur, eamdem in immenſum auxiſſe, ob inſignem caritatis flammam, quæ in ejus pectore ardebat, ſemperque incendebatur ex familiari conſuetudine cum Chriſto, atque ex obſequio & famulatu, quem ei continuò præſtabat.

Subinde ad Populum ſermonem convertens, ait: hunc eſſe modum capiendi fructum ex Feſtis Sanctorum diebus, conſiderando, quis ille fuerit Martyr, aut Confeſſor, videlicet ſecundùm naturam ſimilis nobis, fragilis, infirmus, ſecundùm verò gratiam fortis, imperterritus, conſtans; eos poſtmodum cum nobis comparando, ac cum pudore inſpiciendo, quàm inconſtantes ſimus in Dei ſervitute, utpote qui, ſicut arundines, omnibus tentationum ventis, licèt leviſſimis, ſtatim proſternimur.

Aggreſſus autem verba illa explanare: *Quaſi aurora conſurgens*, expoſuit, quàm verè id tribueretur divinæ Matri, cùm ipſa in ortu ſuo noctem ignorantiæ, Idololatriæ, aliorumque omnium errorum, quibus Mundus involvebatur, fugare cœperit, veluti *aurora*; atque Auditores ſuos hortatus eſt, ut denſas vitiorum tenebras, & obſcuriſſimam peccati noctem a ſe ipſis depellerent.

Demum omnes excitavit ad promptè excipiendas Mariæ voces, quibus nos ad ejuſdem patrocinium quærendum invitat, inquiens: *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini*; id enim Mundus numquam dicere poterit ſuperbis, voluptuoſis, avaris, ceteriſque aſſeclis ſuis, cùm numquam illius opes, deliciæ, atque honores implere animas poſſint, infiniti boni capaces.

HOMILIA CXXIII.

IN EVANGELIUM LUCÆ
CAP. X.

Habita a prandio in Templo Maximo Mediolani (a)

Dominica III. poſt Decollationem Ritu Ambroſiano

ANNO MDLXXXIV. XVI. SEPTEMBRIS.

A Deo bonus eſt, dilectiſſimi filii, Dominus Deus, ut ex ſumma etiam noſtra malitia, maxima plerumque bona noſcat colligere. Sic ex primo Protoparentis noſtri peccato, & miſerrimo lapſu tam ſingularis in humanum genus dignationis occaſionem arripuit, ut Deus ipſe fieret homo, & nos ab ærumnarum barathro, ad æternæ felicitatis culmen attolleret. Unde meritò hæc conſiderans Sancta Mater Eccleſia, & quanta hominum ruinam ſit ſubſecuta ſublimitas perpendens, dicit: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem* (*b*)! Sic hodie Redemptor noſter Dominus Jeſus in ſacro-

(*a*) Mos fuit Sancto Carolo vices Concionatorum e ſuggeſtu implere, cùm aliqua illos ab hoc officio præſtando cauſa fortuita removeret. Id contigit hodierno die; abſente namque P. Panigarola, cui munus demandaverat Sanctus Antiſtes, ut ſingulis diebus Feſtis mane & veſpere in Metropolitana Baſilica ſermonem ad Populum haberet, ipſe a prandio hanc provinciam geſſit, ne grex ſibi dilectus verbi Divini jejunus ab Eccleſia recederet: Siquidem tam uberem concionandi ſegetem ſibi paraverat, ut, quavis oblatâ occaſione, ex tempore verba faceret. Narrat Gluſſianus in ejuſdem Vita Lib. VII. Cap. VII. inſtitutas ab eo fuiſſe ſpirituales Exercitationes (quæ adhuc perdurant) in Templo Sancti Sepulcri, tribus integris ante Quadrageſimam hebdomadis, ut Populum ab inſanis Bacchanalium ſpectaculis amoveret. Quotidie ibidem duo ex celebrioribus ſacris Oratoribus publicè perorabant, ipſomet Antiſtite audiente, cùmque ad exitum perveniſſent, Sanctus Carolus in Epilogum redigens geminas Conciones, novas ſententias, altero cœleſtis ſpiritûs pleno ſermone, addebat, maximo cum fructu Auditorum.

(*b*) Recitantur hæc verba in benedictione Cerei Paſchalis, ritu Romano.

ſancto Evangelio, quod hoc mane vobis in Miſſa Sanctiſſima fuit recitatum, ex inſidioſa cujuſdam Legiſperiti cum tentantis interrogatione, occaſionem ſumpſit, ſaluberrimam nobis tradendi caritatis in Deum, & proximum doctrinam.

Quis verò noſtrùm non videat, quàm præclaram hinc poſſimus cum ceteris converſandi rationem addiſcere, ita ut non modò ex aliis nihil nos detrimenti patiamur, ſed fructus potius maximos percipiamus? Id verò poſſumus triplici potiſſimùm viâ: vel ex ipſis malis bonorum occaſionem ſumentes, ùt ex contumeliis & injuriis tolerantiam, ex adverſitatibus patientiam, ex aliorum indigentia, caritatis & miſerationis affectum: vel ex aliorum bonis perfectiſſimas quaſque virtutes ſeligentes, caſque nobis ad imitandum proponentes, qua ratione Sanctiſſimus Antonius Sanctorum vitas in ſe ipſo ſtudebat effingere: vel demum (quod præcipuè hodie docemur) ex aliorum malis, ſi quæ ſunt bona, ſi quæ digna, ſeparantes, eaque ad uſus noſtros accommodantes; quod qui faciunt, videte, quæſo, quonam illos Optimus Deus noſter dignetur honore, inquiens: *Si enim ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris* (*a*): Hujuſmodi namque viri ſunt prudentiſſimi; roſas ſiquidem ex omnibus ſuaviſſimas, ſpinis relictis, colligunt, ac licèt undequaque roſas ſpinæ circumdent, eas tamen abſque ulla ſuî læſione decerpunt.

Quales hodie dilectiſſimi, & quàm graves in hodierni Evangelii Legiſperito ſunt ſpinæ! Invida rabies, inteſtinum odium in Dei Filium, inſidiæ latentes ſub prætextu virtutis, captioſa interrogatio, ſimulatio, cùm Magiſtrum vocat; cùm interrogat, non ut diſcat; cùm denique *illum tentans* petit: *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo* (*b*)? Pungunt hæc omnia, ſpinæ ſunt acutiſſimæ. Sed numquid, juvante Deo, ex his ſpinis ſuaviſſimam roſam non poterimus elicere? Poterimus ſane. Ea verò erit, ipſamet Legiſperiti interrogatio, nempe: *Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo* (*c*)? Hæc enim nos in primis excitabit ad finem noſtrum inquirendum, & media indaganda ut illum conſequamur, in quo omnis conſiſtit Chriſtiana prudentia. Felices profectò ac beatos illos, qui Phariſæi hujus verba ſæpe repetent ex corde, quoſque continuò exſtimulabit ſancta hæc ſolicitudo! Ut autem pateat, quàm neceſſaria ſit, qualiſque ea eſſe

(*a*) *Jerem. XV. v. 19.*
(*b*) *Lucæ X. v. 25.*
(*c*) *Ibidem.*

eſſe debeat (ceteris omiſſis, quæ audiviſtis hoc mane, dum vobis explicaretur ſacroſanctum Evangelium) breviter oſtendemus.

Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Commendat valde, imo neceſſariam prædicat Paulus Apoſtolus nobis Paſtoribus, & animarum curam gerentibus, Reverendiſſime Archiepiſcope (*a*), hanc ſolicitudinis virtutem, cùm ait: *Qui præeſt in ſolicitudine* (*b*). Et profectò ſolicitos admodum nos eſſe oportet, qui non modò de nobis, ſed de plurimis animabus Deo adeo dilectis redditurí ſumus diſtrictiſſimam rationem (*c*), qui fidejuſſores ſumus pro tam multis; ideoque meritò Sapientiſſimus noſtrì miſericordiâ motus, nos tam inſtanter, ut ſoliciti ſimus, admonebat: *Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus. Fac ergo quod dico, fili mi, & temetipſum libera, quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum: Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi avis de manu aucupis* (*d*). Quantam requirit, obſecro, ſolicitudinem in nobis hic Sapiens! Quid ergo mirum, ſi Paulus Paſtorum exemplar, de ſe ipſo ſcribebat, tanta ſe *quotidiana inſtantia, & Eccleſiarum omnium* angi *ſolicitudine* (*e*)?

Verùm, ne ob id arbitremini, dilectiſſimi filii, ad nos ſolos Paſtores ſpectare ſolicitudinem, vobis verò liberum eſſe dormire, otio torpeſcere, & non ſecus ac ii, qui in portu tutiſſimo confident, jucunda perfrui ſecuritate. Nam etiam veſtrùm quilibet anxius eſſe debet pro fratre ſuo: *Unicuique* enim *mandavit* Deus *de proximo ſuo* (*f*); & hoc eſt, quod implicitè Dominus hodie Legiſperito indicat, præcipiens, (imo potius quod in lege præcipitur, confirmans) ut diligat unuſquiſque proximum ſuum, ſui ipſius ad inſtar (*g*); amor quippe perfectus non poteſt curam ac ſolicitudinem continuam non parere: quos enim verè diligimus, ſi periclitantes videmus, miſeratione proſequimur,

(*a*) Quis eſſet ille Archiepiſcopus, in hac Concione a Sancto Carolo memoratus, arguere poſſumus ex intima neceſſitudine, qua noſter Antiſtes proſequebatur Cardinalem Gabrielem Paleottum, Bononiæ primum Archipræſulem, eo titulo a Gregorio XIII. donatum anno MDLXXXII. Cùm autem Sanctus Carolus hoc anno MDLXXXIV. duos Mediolani Epiſcopos conſecraverit, nempe Ludovicum Michaelem Albæ in Montisferrati regione, & Octavium Paravicinum Alexandriæ, quemadmodum tradit Gluſſianus Lib. VII. Cap. IX., non abs re eſt opinari, huic poſtremæ a S. Carolo peractæ Sacræ inaugurationi Paleottum interfuiſſe, ac uſque ad præſentem Dominicum diem in hac Metropoli moram traxiſſe.

(*b*) *Ad Roman. XII. v. 8.*

(*c*) *Ad Hebr. XIII. v. 17.*

(*d*) *Proverb. VI. v. 1. & ſeqq.*

(*e*) *II. ad Corinth. XI. v. 28.*

(*f*) *Eccleſiaſtici XVII. v. 12.*

(*g*) *Lucæ X. v. 27.*

mur, & ſubſidio, quantum licet, juvamus; ſi in tuto eſſe conſpicimus, timemus, ne non diuturna futura ſit eorumdem incolumitas. Itaque ſemper ſoliciti ſumus, & quod de corporis bonis dicimus, multò magis de animarum proventu eſt intelligendum.

Cùm verò tantum aliis debeamus, quis non videat, quantum pro nobis ipſis ſit peragendum? Annon ſtultus ille eſſet, qui ceteros rectum ac tutum iter doceret, is autem ſpontè ſe ſe præcipitem daret? Debet ergo quilibet de propria eſſe ſalute ſolicitus, ac cum hodierno Phariſæo, ſed aliâ, quàm ille, intentione perpetuò cogitare: *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo (a)?*

Et profectò non deſunt nobis maximæ hujus ſolicitudinis cauſæ ac continui ſtimuli. Quæ enim Civitas aut Arx, potentiſſimis circumquaque oppugnata exercitibus, incolas ſuos perpetuò ſolicitos non teneret? At verò noſtra hæc anima, tam multis undique impetitur fortiſſimis adverſariis; & ſecura quieſcet? Audite, quid Paſtorum Princeps hac de re moneat: Fratres *ſobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens, quem devoret (b)*. Væ profectò oviculæ illi, quam extra gregem, procul a paſtore errantem, invenerit infernalis hic lupus! Væ animabus illis, quas dormientes, & extra vigilantiæ clauſtra vagantes repererit diabolicus ſerpens! Non tanta rabie lupus diuturna fame agitatus miſeros agnos dilaniat ac diſcerpit, quantâ maledicus Dæmon animas infelices, ſi quando poteſt, deglutit. Soliciti ſimus ergo, filii, quia fortiſſimus eſt hic *adverſarius noſter*; & non dormit, ſed vigilat, *circuit*, *quærit*; nec apud eum eſt, invenire ullum miſericordiæ locum; ardet enim inteſtino ac inſatiabili odio in nos, per quos videt ſedes illas, e quibus ipſe miſerrimè fuit depulſus, repleri. Quòd ſi fortè eſſemus nos quoque ex parte noſtra fortiſſimi, & qui ei facilè ſoli poſſemus obſiſtere, daretur aliquando quieti locus, ac tantæ ſolicitudinis intermiſſio. Verùm imbecillimi ſumus, filii, ac licèt ſpiritu ad alta quandoque videamur attolli, habemus tamen deprimens carnis pondus; *& ex nobis, tamquam ex nobis*, ſine ſuperno adjutorio poſſumus nihil (c). Ideo animarum noſtrarum amantiſſimus Dominus Jeſus, Diſcipulos ſuos tam ſoli-

(a) *Lucæ X. v. 25.*
(b) *I. Petri V. v. 8.*
(c) *II. ad Corinth. III. v. 5.*

ſolicitè vigilare præcipiebat, dicens: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma* (*a*). Præterquamquod Mundus hic totus (ùt ſanctiſſimo Antonio per viſum fuit oſtenſum) tot laqueis & retibus eſt plenus, ut impoſſibile videatur, quin capiamur. Sicut ergo nulla navis in mediis procellis ſecura conſiſtit, nulla fera inter captioſas venatorum inſidias; ſic nos infeliciſſimè proruemus, ſi conſtantiam in vigilando abjecerimus, veluti ſi ea ſupervacanea foret, ac minimè neceſſaria; ſi tuti quieverimus, ſi pericula noſtra non agnoverimus. Ut autem cetera præteream, quem non deberet ſemper tenere ſolicitum certitudo illa adeo infallibilis moriendi; & tam magna illa incertitudo temporis, quo morituri ſumus? Siquidem *ſi ſciret Pater-familias, qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam* (*b*). Cur igitur nos, cùm hoc reſcire nequeamus, non vigilabimus ſemper, ne, quacumque horâ mors irrepſerit, imparatos nos inveniens, miſerrimos in æternum efficiat! Dicamus ergo ſemper cum maxima animi anxietate: Quid faciemus? *Quid faciendo vitam æternam poſſidebimus* (*c*)?

Nec verò ſolùm de futuris ſolicitudo requiritur, ſed etiam de præteritis. Quis enim eſt qui ſciat, *utrum amore, an odio dignus ſit* (*d*)? an patrata crimina perfectè expiaverit, præſertim monente etiam Scriptura: *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu* (*e*)? Et profectò, ſi Deum intimè diligeremus, ſi quàm bonus ſit Deus, quàm turpe ſit peccatum, quàm gravis Dei offenſa, quantam involvat ingratitudinem, cogitaremus, ſemper pro peccatis commiſſis angeremur, ea ſemper deploraremus; nec umquam nobis videremur, ſatis ea defleviſſe. Hoc eſt, quod per Prophetam arguit Dominus dicens: *Quia nullus eſt qui dicat: Quid feci* (*f*)? O ſi mentis oculos aperire poſſet peccator, & Dei majeſtatem videre; ſtatum, in quem ſe dejecit, agnoſcere; bona, quibus ſe privavit, cernere; ſupplicia, quibus ſe obnoxium conſtituit, perpendere; heu, quomodo cum lacrymis, ſingultibus, atque ſuſpiriis exclamaret: *Quid feci! quid feci!* Sed hæc eſt hominum pernicies, hæc lugenda calamitas, *quia nullus dicit: Quid feci? quia nullus eſt, qui hæc recogites corde* (*g*), *quia fa-*

ctus

(*a*) *Matth. XXVI. v. 41.*
(*b*) *Ibid. XXIV. v. 43., & Lucæ XII. v. 39.*
(*c*) *Lucæ X. v. 25.*
(*d*) *Eccleſiaſtes IX. v. 1.*
(*e*) *Eccleſiaſtici V. v. 5.*
(*f*) *Jerem. VIII. v. 6.*
(*g*) *Ibid. XII. v. 11.*

ſtus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta, non habens cor (*a*); deficit nempe ſedula conſideratio; conſcientias noſtras crebrò non perſcrutamur; de præteritis nihil ſoliciti ſumus, perinde ac ſi e noſtra ſimul ac infinita Dei memoria poſſent deleri.

Hinc autem evenit, ut parum quoque ſimus erga præſentia ſoliciti, nec quæ dicimus aut agimus, conſideremus; cùm tamen etiam circa hæc tanta requiratur cura, quantam ſanctiſſimus Job, in omnibus adeo probatus, gerebat, ut diceret: *Verebar omnia opera mea* (*b*); ſciebat enim ille, adeo eſſe perſpicaces & limpidos Dei oculos, ut nullæ vèl minimæ ac leviſſimæ ſordes in operibus, verbis, ſeu cogitationibus noſtris eos valeant effugere; altera verò ex parte eſſe nos a natura adeo ad malum proclives, ut vix boni quidpiam agere poſſimus, cui non aliqua ſit commixta imperfectio. Ideo *vereri* ſemper debemus *omnia opera noſtra*, & anxii ad Dominum dicere, quod converſionis ſuæ initio ſanctiſſimus Paulus ad Dominum Jeſum: *Domine quid me vis facere* (*c*)? O ſanctiſſimam vocem, o feliciſſimum converſionis exordium, ſe ſe totum divinæ tradere voluntati, in illius ſe manus liberè conjicere, & quid illi placitum ſit tantummodo explorare! Gentilium primitiæ, divino eas ſpiritu interiùs compungente, ſic ad Joannis Baptiſtæ, & ad Petri Apoſtoli prædicationem converſæ dicebant: *Quid ergo faciemus* (*d*)? Utinam nos, dilectiſſimi, cùm loquitur ad animas noſtras Dominus (quod numquam omittit), dicamus: *Quid ergo faciemus?*

Sed ſcitis, animæ benedictæ, quid vos facere præcipiat Dominus? Pauca, & multa: Multa quidem, quia multis virtutibus indigemus; pauca autem, quia omnia, quæ jubentur, ad valde pauca reducuntur. Verùm inter illa multa, ſcitis, quid velit Deus, quid ſit nobis faciendum? Non aliud, niſi ut ſimus ſemper ſoliciti. Sic per Prophetam ſuum alloquitur unumquemque noſtrùm: *Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, ac diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo* (*e*). Ecce quod ultimo loco poſcit; cetera, quæ præcedunt, in hoc uno oſtendit includi; qui enim *ſolicitus ambulaverit cum Deo ſuo*, is in nullo umquam offendet, ſed per omnia divinæ ſe conformabit voluntati.

San-

(*a*) *Oſee VII. v.* 11.
(*b*) *Job IX. v.* 28.
(*c*) *Act. Apoſt. IX. v.* 6.
(*d*) *Lucæ III. v.* 10.
(*e*) *Michææ VI. v.* 8.

Sanctiſſima ſolicitudo, quæ unica ſecuritatis veræ parens exiſtis, quæ in maximis etiam periculis remedia, in extrema etiam inopia & egeſtate paris auxilia; quantum tibi debuit ſervus ille, priùs iniquus (quem tamen laudare Dominus ipſe dignatus eſt) qui, cùm Domino ſuo villicationis male actæ eſſet rationem redditurus, videretque ſe jam rejiciendum, ac in extremum paupertatis redigendum, nec *fodere valeret*, *mendicare erubeſceret*; ſolicitus tamen inquit: *Scio quid faciam*, *ut cùm amotus fuero*, *recipiant me in domos ſuas* (*a*)! Et vos igitur, filii, qui Domini eſtis villici; qui divitiarum, quas a Deo accepiſtis, eſtis œconomi & diſpenſatores, non domini, *facite vobis amicos de mammona iniquitatis* (*b*); conciliate vobis pauperum amorem de pecuniis iſtis, quæ ſolent ut plurimum nobis eſſe iniquitatis inſtrumenta: Et dum ad reliqua dicenda hæc noſtra feſtinat oratio, aperite marſupia, & largè effundite in pauperum ſinus, quæ tam liberaliter & profuſè a Deo accepiſtis.

[Præſenti hebdomada ſacræ habebuntur Ordinationes: Miniſterium adeò excelſum, ac tanti momenti, quo digni Deo ſeliguntur ex omni populo Miniſtri, nos Paſtores ſuſpirando dicere compellit: *Quid faciemus?* Ideo Sancta Mater Eccleſia ſolemni jejunio quatuor Temporum hanc prævenit actionem. Idcirco vos quoque, filii, Patri veſtro ſpirituali (mihi inquam) ſpiritualem, obſecro, orationum veſtrarum eleemoſynam elargimini. Juvate me precibus veſtris, ne faciam, quod feciſſe ullo umquam tempore poſſit me pœnitere.]

Secunda Pars.

Verùm, erit-ne ſatis, ut dicat quilibet noſtrûm: *Quid faciam?* Sufficit-ne, ut ſimus ſoliciti? eſt-ne omnis ſolicitudo laudanda? Annon eſt etiam ſolicitudinis ſelectus habendus, ut videamus, quæ bona aut mala, quæ laudabilis aut improbanda ſit ſolicitudo? Imo maximè. Omitto jam enim eos, qui in hoc ſolùm ex condicto ſunt ſoliciti, ut malè agant, & in Deum delinquant, de quibus dicitur: *Laboraverunt*, *ut iniquè agerent* (*c*): Sed adhuc aliæ ſunt ſolicitudines vel nimiæ, vel etiam malæ. Sic Martham non laudat Dominus, cùm ait: *Martha*,

(*a*) *Lucæ XVI. v.* 3. *&* 4.
(*b*) *Ibidem v.* 9.
(*c*) *Jerem. IX. v.* 5.

Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima. Porrò unum eſt neceſſarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (*a*).

Porro omnis nimia ſolicitudo, quæ corporibus impenditur, a Domino prohibetur, videlicet ne ſoliciti ſimus de craſtino, neque corpori noſtro de cibis, aut veſtimentis (*b*). Pariter ſolicitudines aliæ ſunt, ob quas non ſolùm perturbari opus non eſt, verùm etiam qui iis angi ſe patiuntur, acerbâ ſunt reprehenſione digniſſimi. Erat miſerrimus ille *dives*, cujus *uberes fructus* plus ſolito *ager attulerat* (*c*), ſolicitus admodum, & adeo ut animo torqueretur, eique contingeret, quod illi, qui cùm dapibus ſe infarciverit, plus quàm ſtomachus valeat concoquere, opprimitur, & corporis dolores graviſſimos perſentit. Sic memoratus dives, cùm ampliores ſolito proventus ex campis ſuis collegiſſet, in anguſtias redigi cœpit, ac ſolicitudine maxima vexari, adeo ut intra ſe ſtultè cogitans diceret: *Quid faciam? quia non habeo ubi congregem fructus meos* (*d*)? At quàm noxia eſſet iſta ſolicitudo, ex ejuſdem exitu attendite; dictum eſt ſiquidem illi: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te: quæ autem paraſti cujus erunt* (*e*)?

Sunt etiam Avari ſoliciti; nihil enim umquam peragunt, quin de peſſimo, quem ſibi propoſuerunt, fine ſemper cogitent: Semper timor eos invadit, ne illo fruſtrentur; omnia eorum ſtudia eò ſemper diriguntur: *Ubi quippe eſt theſaurus eorum, ibi eſt èt cor eorum* (*f*). Adeò autem ſolicitus eſt *Avarus*, ut de eo Eccleſiaſticus dicat: *Vigilia, & ſolicitudo ejus aufert ſomnum* (*g*); Hujuſmodi homines, ſi quam ſolicitudinem in terrenis bonis per fas & nefas augendis ponunt, eam in cœleſtibus curis, & ſolidis comparandis divitiis collocarent, o felices illos, & terque quaterque beatos! At tantò ſunt miſeriores, quò ſe pro fluxis, caducis, & in vanum perituris rebus, tanta ſolicitudine & labore, tot vigiliis & anguſtiis enecant, ut meritò Diaboli Martyres illos quiſpiam valeat nuncupare; tanto enim ſanguine & ſupplicio æternum ſibi interitum lucrantur.

At verò quis ſuperbo magis eſt ſolicitus? Hunc adeo torquet ſuperbia, atque anxium tenet, ut de eo dicat Jeremias: *Præ ſolicitudine quieſcere non poteſt* (*b*); omnia enim illum exagitant.

Si

(*a*) *Lucæ X. v.* 41. & 42.
(*b*) *Matth. VI. v.* 25. 28. 31. & 34.
(*c*) *Lucæ XII. v.* 16.
(*d*) *Ibidem v.* 17. & *ſeqq.*
(*e*) *Ibidem v.* 20.
(*f*) *Matth. VI. v.* 21.
(*g*) *Eccleſiaſtici XLII. v.* 9.
(*b*) *Jerem. XLIX. v.* 23.

Si quempiam viderit, qui non illum veluti Idòlum colat, vulnus graviſſimum ſibi inflictum putat, nec quietis ullum invenit locum, donec de omiſſo venerationis officio, quod ipſe injuriæ adſcribit, ultionem nanciſcatur.

Neque verò in hac ſolicitudine remiſſiores ſunt ambitioſi, qui nihil, niſi mundanos honores, ambiunt, qui eos tam caro pretio emunt, ut honoris plerumque ſolidi ac veri jacturam ſponte facientes, fucatam tantummodo atque inanem gloriam perſequantur: Stulti ſiquidem umbras ſolùm ſectantur ac vanitates; & proinde de iis Sapiens dicit: *Expectatio ſolicitorum peribit* (*a*). Heu quàm miſeræ ſunt hujuſmodi ſolicitudines! Verè *ſpinis* ſimillimæ, quæ *Verbi Dei ſuffocant ſemen* (*b*); hujuſmodi quippe hominibus quidquid de cœleſti Regno in auribus inſonat, totum in vanum cadit. Neque tamen infelices animadvertunt, quàm fruſtranea ſit omnis eorum ſolicitudo; quales de ipſis etiam Mundus excitet riſus, & quàm fiant omnibus verè ſapientibus in fabulam atque proverbium: quandoquidem idem iis contingit, quod Laban, de quo in Sacris Literis dicitur, quòd *ſic deluſa ſolicitudo quærentis eſt* (*c*). Proinde eò ſunt magis deplorandi, quò dum honorem quærunt, verum honorem amittunt; ac dum a ceteris ſuſpici cupiunt, habentur contemptui atque deriſui. Hæ omnes curæ ac ſolicitudines ab univerſis Chriſtifidelibus, ac verè ſapientibus deponendæ ſunt, atque omni diligentia fugiendæ; ideo Dominus præcipit: *Attendite ne graventur corda veſtra in crapulâ, & ebrietate, & curis hujus ſeculi* (*d*).

Ad quid ergo in homine tanta ſolicitudo requiritur? Certè ad hoc unum, ut ſtudeat, qua poſſit ratione finem, ad quem creatus eſt, conſequi; quod his verbis includitur: *Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo* (*e*)?

Cur namque creatus eſt homo, niſi ut per *viam mandatorum* Dei *currens* (*f*), ſit in æternum beatus? Ab illis cùm recedit, ſe ſe etiam a proprio fine avertit; ac proinde in vanum propemodum a Deo creatus videtur: quod tamen blaſphemum eſt dicere, cùm Deus Optimus Maximus nihil fruſtra ſit operatus. Quid ergo mirum, ſi, cùm homo ab hac via adeò declinaſſet, ac fini huic comparando ſe ſe penitus incapacem reddidiſſet, non

(*a*) *Prov. XI. v. 7.*
(*b*) *Marci IV. v. 7., & Lucæ VIII. v. 7.*
(*c*) *Geneſ. XXXI. v. 35.*
(*d*) *Lucæ XXI. v. 34.*
(*e*) *Ibidem X. v. 25.*
(*f*) *Pſalm. CXVIII. v. 32.*

Digitized by Google

modò univerſali aquarum diluvio creaturam omnem Deus deleverit, ſed èt ipſum *pœnituerit, creaſſe hominem* (a)? Fruſtra ſiquidem creaſſe illum videbatur, qui fini ſuo terga vertebat, nihilque magis oderat, quàm propoſitam ſibi metam. Et quis hac in re, injuſtitiæ aut crudelitatis Deum audeat arguere, quando nemo noſtrûm, qui hìc adſumus, idem non perageret? Quis enim noſtrûm vineam plantat, ac per plurium annorum ſeriem ab ea fructum nullum percipiens, poſt omnia adhibita diligentis culturæ munera, eam penitus eradicare non ſtatuit, cùm fruſtra terram occupet? Plantaverat vineam hanc Deus, nempe humanam naturam; hæc fructus iis, qui expectabantur, prorſus oppoſitos proferebat, terram inutiliter occupabat: delenda erat idcirco. Ecce igitur, ex quo jam reparata fuit, ac Salvatoris noſtri Domini Jeſu beneficio reſtituta, in quo debemus eſſe ſoliciti, dicentes: *quid faciemus?* Num ut divitias comparemus, ut honores acquiramus, ut a ceteris veluti Dii habeamur? Nihil horum; ſed *quid faciendo*, ùt ait hic Legiſperitus, *vitam æternam poſſidebo?*

Magna profecto hæc eſt interrogatio, & quæ multa requirit; ſunt namque multa facienda. Sed Chriſtum Dominum breviter reſpondentem audite: *In Lege quid ſcriptum eſt* (b)? quaſi dicat: Scrutare Scripturas: Vide, quid Divina Lex præcipit: *Hoc fac, & vives* (c). Ergo filii, Scriptura & Lex videnda eſt; non Mundus, non populi voces, non ſecularium hominum audiendæ nugæ. Cur igitur, cùm Sacramentorum frequentiam, cùm luxûs ac vanitatum fugam, cùm Doctrinæ Chriſtianæ Scholas ſuademus, cur, inquam, veſtrûm aliqui, aut aliquæ reſpondent, ſe ſe omnia, quæ ſuggerimus, libenter facturos, niſi aliter Mundus præciperet, niſi vulgus aliter ſentiret, niſi hypocriſis notam apud plebejos incurrerent? Quid mulieres dicitis, cùm reſpondetis: Ego quidem a torquendis crinibus, ornando capite, poliendo vultu, intextis auro veſtibus abſtinerem, niſi ſociæ meæ dicerent, vitæ communi me adverſari, meque turpis novitatis arguerent. Heu! Audite, quò nos omnes Chriſtus remittat; non ad populi voces, non ad vulgi garritus, non ad ſociarum murmurationes, ſed ad Legis præcepta: *In Lege*, inquit, *quid ſcriptum eſt?* Vobis profectò Domi-

(a) *Geneſ. VI. v. 6. & 7.*
(b) *Lucæ X. v. 26.*
(c) *Ibidem v. 28.*

Dominus dicit: Væ filii deſertores, ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum: Quia ambulatis, ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam (*a*).

Confundere hic o humana prudentia, & vide, quia nulla tibi cum Deo pars, nulla communio. Qui ad te accedunt, a Deo recedunt: *Recedentes* autem *a Deo, in terra ſcribentur* (*b*): Ex te nihil, niſi *confuſio*, & *ignominia*. Sed ad Legem Dei recurrite filii, ad hanc confugite, hanc inveſtigate, hanc præ manibus & oculis ſemper habete: *Erunt verba hæc*, dicit Dominus, *quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo: Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque conſurgens. Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntque, & movebuntur inter oculos tuos, ſcribeſque ea in limine, & oſtiis domus tuæ* (*c*). Quid verò præcipiunt hæc verba, quid jubet hæc Lex? An innumera, an importabilia, an impoſſibilia? Minimè certè; ſed breviter, ſolùm ut *diligas Dominum Deum tuum* (*d*). Et cur non *diliges Dominum*, qui te creavit, *Deum*, qui eſt ſummum bonum tuum, qui omnia ſua & ſeipſum tibi eſt elargitus? *Hæc eſt plenitudo Legis* (*e*). Hoc facite, filii, & *Legem implevistis* (*f*); nam qui verè Deum dilexerit, etiam in Deo proximum diliget ùt ſeipſum. In hoc ſoliciti ſimus omnes, ne fruſtra ſoliciti poſtea ſimus, *cùm*, ùt ai: Scriptura, *inſpicere cœperit Dominus* (*g*); cùm videlicet ille, qui nunc, peccantibus nobis, non videre & dormire videtur, incipiet diligentiſſimè omnia ſcrutari, & nihil inultum relinquere.

Clementiſſime Salvator, quem poſtmodum egò, & omnes hi filii mei juſtiſſimum Judicem ſentiemus; hactenus omnes, non modò ſoliciti non vigilavimus, ſed ſomno depreſſi omnia, perinde ac ſi nihil ad nos ſpectarent, neglexiмus. Peribimusne igitur pariter omnes? Ergo-ne de imagine & ſimilitudine tua, de tot creaturis tuis triumphabit Diabolus? *Quid facies*, [dicam cum Joſue (*h*)], *magno nomini tuo?* De tuo hic agitur hono-

(*a*) *Iſaiæ XXX. v. 1. & ſeqq.*
(*b*) *Jerem. XVII. v. 13.*
(*c*) *Deuteron. VI. v. 6. & ſeqq.*
(*d*) *Lucæ X. v. 27.*
(*e*) *Ad Roman. XIII. v. 10.*
(*f*) *Ibidem v. 8.*
(*g*) *Eccleſiaſtici II. v. 17.*
(*h*) *Cap. VII. v. 9.*

honore: *ne des*, obſecro, *alienis*, & hoſtibus tuis *honorem tuum* (*a*), & gloriam nominis tui; ne patiaris, ut ſanguis tuus pretioſiſſimus ſit in vanum effuſus; ſed fac, ut evigilemus, ut ſolicitudo tua ingens de nobis, ſolicitudinem in nobis excitet de nobis metipſis, qua jugiter quæramus, quid faciendo vitam æternam poſſidere valeamus: ad quam utinam aliquando, te donante, perveniamus Fili Dei Vivi, cui cum Patre & Spiritu Sancto ſit honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

(*a*) *Proverb. V. v. 9.*

HOMILIA CXXIV.

AD ORDINANDOS

Habita Sabbato poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXVII. I. JUNII. (*a*)

QUOTIES mihi ſacri conferendi ſunt Ordines, Fratres dilectiſſimi, id certè non ſine magna animi admiratione mecum ipſe cogito, inter omnes alias actiones Paſtorales, hanc ſublimiorem eſſe, & longè aliis præſtantiorem; quamquam enim cujuslibet Sacerdotis munus, præſertim in conficiendo Sacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramento, ſummum eſt ac prope divinum, atque ipſorum Angelorum munere excellentius, quis neget tamen hoc majus eſſe, & ſuſpiciendum magis, eam ipſam conficiendi Sacramenti authoritatem ac poteſtatem aliis conferre? Admirans equidem fateor, ac veriùs obſtupeſcens ad hoc tam arduum tamque ſublime miniſterium accedo, indigniſſimum me ipſum reputans Jeſu Chriſti Miniſtrum, qui corde impuro, ac pollutis manibus tanta ſim hodie adminiſtraturus Sacramenta. Quid autem dicam de diligenti illa atque exquiſita, de ſingulorum promovendorum moribus & doctrina, facienda inquiſitione? quam exactiſſimam, atque ab omni parte, quan-

(*a*) Abſoluta Chronologiea ſerie Homiliarum Sancti Caroli, quæ in Codicibus Bibliothecæ Ambroſianæ adbuc lueis expertes latebant, fortuitò reperti ſunt in Archiepiſcopalis Palatii Archivo tres alii Sermones, quos habuit memoratus Sanctus Antiſtes ad Clericos Saeris Ordinibus initiandos. Eos ad me illico benigniſſimè tranſmiſit, ut ceteris adjungi poſſent, Eminentiſſimus Cardinalis Archiepiſcopus noſter Joſeph Puteobonellus, qui ſicuti ejuſdem virtutum & Paſtoralium laborum egregius eſt imitator, ita ſanctiſſimi hujus Prædeceſſoris ſui gloriam omni contentione nititur promovere. Primus & tertius ſermonum hujuſmodi exarati caſtigatique ſunt propria Sancti Caroli manu; alter verò nonnullas ſparſim emendationes habet, eodem Sancti Præſulis charactere adjectas. Hos nunc primùm publici juris fieri, utpote ex authographo deſumptos, ae latino ſermone conſcriptos (quemadmodum facere conſueviſſe Sanctum Carolum, cùm loqueretur ad Clerum, ab initio monuimus) nonniſi gratum erit Lectoribus; inde enim dignoſei facilè poterit, quantum in concionando utrâque linguâ præſtaret indeſeſſus ille Ambroſianæ Eccleſiæ Paſtor cultorque.

Digitized by Google

quantum fieri poteſt, abſolutam adhibere debeo, ſacrâ illâ Apoſtoli monitus voce: *Manus citò nemini impoſueris* (*a*)? qua in re modica etiam negligentia mea maximam irrogare mihi poteſt culpam. Quod, etſi diſtricto Supremi Judicis arbitrio relinqui ut plurimum ſolet examinandum, in quo (examine) revelabuntur abſcondita cordium, & de omni actione rationem reddere oportebit; interdum tamen manifeſto Dei judicio culpam hujuſmodi, quam luimus vitâ functi, graviter in ſe ipſis vindicatam, bene ſenſerunt Epiſcopi, cùm eos, quos minus diligenti adhibito examine promoverunt, eò quòd illos maximè idoneos, atque ad ſarcinam Paſtoralem ferendam utiles Coadjutores ſibi futuros exiſtimarunt, & dicam amplius, bono fortaſſe animo id facientes, eos, inquam, ipſos non inutiles modò, ſed etiam ſibi adverſantes, ac divino cultui non leve impedimentum afferentes experti fuerint deinceps. Ex quo licet colligere, non ſatis eſſe, mores ac doctrinam cujuſque inſpicere ſuperficiali quadam inveſtigatione, ſed diligentiùs etiam intentionem, quoad fieri poteſt, inveſtigandam; ac poſt omnem ſummamque adhibitam diligentiam tum id præcipuè exquirendum, ferventibuſque ad Deum Optimum fuſis precibus expetendum, ut quos ipſe bonos fore miniſtros cognoverit, eos deligat ac promoveat. Quamobrem hoc ipſo die, in hac ipſa Sacrorum Ordinum adminiſtratione, canentibus nobis audietis, piam illam precem ab Eccleſia Sancta ex imo corde profundi: „ Et nos quidem tamquam homines divini ſenſus, & ſummæ rationis ignari horum vitam quantum poſſumus exiſtimamus: Te autem Domine, quæ nobis ſunt ignota non tranſeunt: Te occulta non fallunt: Tu cognitor ſecretorum, & ſcrutator es cordium: Tu horum vitam cœleſti poteris examinare judicio, quo ſemper prævales & admiſſa purgare, & ea quæ ſunt agenda concedere (*b*).

At quorſum hæc, dilectiſſimi? Ut intelligatis, quàm periculoſum, quàmque difficile ſit hoc noſtrum Paſtorale miniſterium, tum ſemper aliàs, tum verò in hac ipſa hodierna actione; ſimulque veſtrûm pia commiſeratione commoti Deum deprecabimur pro vobis exactiùs, ut vos divino ſuæ clementiæ favore proſequatur, & Sancti ſui Spiritus lumine ac rore perfundat corda veſtra, ſimulque cogitetis atque animo rite perpendatis,

(*a*) *I. ad Timoth. V. v.* 22.

(*b*) Verba hæc ſunt, quæ profert Epiſcopus, cùm Diaconatûs Ordinem confert, prout in Pontificali Romano præſcribitur.

tis, ſi nobis de negligentia veſtrûm hac in re eſt dubitandum, & adeò neceſſarium eſt, Spiritus Sancti auxilium piis precibus atque fervidis orationibus implorare; quantum vobis, de quorum culpa agitur, niſi pura illa animi, quam ſupra tetigimus, intentione Sacros Ordines ſuſcipiatis, in divina obtinenda ope ſit laborandum.

Excellentiſſimum quidem eſt ac præſtantiſſimum munus, ad quod hodie aſpiratis; atque utinam veſtri gradûs excellentiam ac præſtantiam intimis animorum veſtrorum ſenſibus conſideretis! Si tamen eo vos non indignos reddideritis, non tantùm ea vitæ ſanctitate ac doctrina, fide ac prudentia eſſe debetis, qua tanti officii onus dignè ſuſtinere valeatis; verùm id etiam vobis proximè eſt conſiderandum, quem vobis finem propoſueritis; nam ſi eo conſilio huc acceſſiſtis, ut quæ ad victum veſtitumque veſtrum neceſſaria ſunt paretis, nihil aliud præter quæſtum, ùt in ſordidis quibuſque artificiis fieri ſolet, propoſitum habeatis, optimum eſt vobis hinc procul redire: ùt enim maximum eſt ſacrilegium, lucri vel quæſtus causâ ad Altare accedere; ita etiam hoc Ordinis Sacramentum ſuſcipere, quo ad Altaris miniſterium erudimur, tantùm quæſtus causâ non leve ſacrilegium eſſe, nemo eſt qui ambigat. Et licèt ex Apoſtoli ſententia, quæ cum Lege tum Divina, tum naturali jure convenit, Altari ſerviens, de Altari vivere debeat; tamen Dei cultui quamlibet neceſſitatem anteponere, numquam licere dicet quiſpiam. Quòd ſi aliquos veſtrûm lucri cupiditas & ambitio ad hanc vitæ conditionem adduxit, *recedite* quæſo, iterum dico *recedite* (*a*); nam Spiritus Sanctus, qui in hoc præcipuè Sacramento in animis rite id ſuſcipientium infunditur cum magno gratiarum favore, non ſuper ſuperbos aut inflatos, ſed ſuper manſuetos & humiles requieſcit, ùt apud Prophetam legitur: Super quem requieſcet Spiritus Domini? ſuper manſuetum, pium, & humilem corde. Quicumque igitur quavis alia ratione adducti, quàm ut Dei Optimi Maximi honori ac cultui inſerviatis, initiari vel promoveri cupitis, vos monitos iterum atque iterum volo, ut omnino ſciatis, longè ſatius vobis eſſe, molam aſinariam ad collum veſtrum ſuſpendi, voſque in profundum maris demergi (*b*), quàm hac via in Chriſti ovile ingredi, hoc eſt aliunde, quàm per oſtium ingredi; quòd furum & latronum eſſe, non Paſtorum,

(*a*) *Iſaiæ LII. v. 11.* | (*b*) *Matth. XVIII. v. 6.*

rum, teſtatur Chriſtus ipſe in Evangelio (*a*). Nolite, quæſo, ita Spiritum iſtum Sanctum contriſtari, qui Spiritus quidem eſt lenitatis, ſed etiam in eos, qui illum offendunt ac peccant graviter, irritatur; hujuſmodi enim Clerici & Sacerdotes, qui tam indignè, tamque a ſancto propoſito alieni Sacros Ordines ſuſcipiunt, non Spiritus Sancti modò gratiam non recipiunt, ſed iis ipſis nihil infelicius & miſerius, nihil Eccleſiæ Dei calamitoſius eſſe poteſt; & fideli populo contemptui, ac deſpectui ſunt ſemper; & a Deo ipſo derelicti hoc in ſeculo, damnationem etiam æternam in futuro ſibi comparant: Quam ſummam omnium infelicitatem ac miſeriam, ut evitetis cariſſimi, omni vobis ſtudio curandum eſt, atque operâ enitendum. Adeſte igitur animis; & ſi quid fortaſſe obliqui vel ſordidi in cordibus veſtris irrepſit, dum huc minus ſtudiosè ac diligenter, quàm par erat, accederetis, virtute Spiritus Sancti omne id mundetur ac dirigatur, cujus hodie chariſmata largiſſimè mentibus veſtris ſunt infundenda, ſi tamen ipſi obicem non poſueritis: Nam de iis, qui peccato aliquo gravi, vel Cenſuris Eccleſiaſticis aſtricti, aliqua ſive animi labe fœdati acceſſerint, ne ſuſpicari quidem mihi liceat volo. Mecum ergo, Sancta hac ac prorſus divina actione, auſpicamini Sancti Spiritus, cujus adhuc octavam diem celebramus, favorem, implorantes: *Veni Sancte Spiritus, & emitte cœlitus lucis tuæ radium: Lava quod eſt ſordidum, flecte quod eſt rigidum, rege quod eſt devium: Da* te ſupplicantibus hac die *Fidelibus ſacrum ſeptenarium: Da virtutis meritum, da ſalutis exitum, da perenne gaudium.* Amen.

HO-

(*a*) *Joann. X. v. 1.*

HOMILIA CXXV.

AD ORDINANDOS

Habita die Sabbato IV. Temporum

ANNO MDLXXVIII. XXII. FEBRUARII.

QUò major & excellentior dignitas ea eſt, Fratres cariſſimi, ad quam ut promoveremini huc hodie acceſſiſtis, eò diligentiùs penſandum eſt, quantum vobis immineat periculum, quàmque diſtrictum Divinæ iræ judicium, ſi qua par eſt animi ſanctitate non acceſſeritis: Quod etſi multis Sacræ Scripturæ locis, multiſque atque iis apertiſſimis argumentis comprobari facilè poteſt; unum illud tamen vobis ob oculos ponendum cenſeo, quod ſi rite animis veſtris percipiatur, ſufficere quidem poteſt ad perterrendos eorum animos, qui oſcitanter, vel (quod longè pejus eſt) ambitiosè aut turpis lucri gratiâ, aliâve prorſus causâ, quàm ut fidelem Deo cultum exhibeant adducti, tam ſublime miniſterium affectant. Illud autem eſt, quod Exodi habetur: *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos* (*a*): qua in ſententia duo præcipuè ſunt verba nobis conſideranda, alterum quidem honoris & gloriæ incredibilis, alterum calamitatis & ærumnæ pertimeſcendæ ſymbolum; *ſanctificentur*, ac *percutiat*; quorum vim & efficaciam, ſi vobis vèl ſuperficie tenus expoſuero, ſatis meo factum putem officio, qui omni ratione excitare animos veſtros debeo ad tam ſublimis tamque profundi myſterii contemplationem. Nam quo pacto ad Dominum accedatur, neque tantùm corporis greſſibus, ſed èt animæ progreſſionibus, id hoc temporis articulo tractare prætermitto; ſatiſque eſſe judico, vobis exploratum jam eſſe, dum hodie ad Sanctiſſimum Ordinis Sacramentum aſpiratis (in quo

(*a*) *Exodi XIX. v. 22.*

quidem Spiritus Sancti, gratia rite ſuſcipientibus confertur) cùm quoties prætereа ad Altare vel celebraturi ipſi, vel celebrantibus opitulaturi adſtatis, tunc verè ad Dominum, ipſum ſcilicet Regem Cœli & terræ (ante quem omnes Angelorum Chori in maxima humilitate procumbunt, illum perpetuis laudibus concelebrantes) Deum quippe ipſum tremendæ Majeſtatis, atque infinitæ potentiæ accedere. Quid igitur mirum, ſi neceſſe eſt, accedentes ad illum *ſanctificari*, ne puriſſimæ illius Majeſtatis oculi maculis aut ſordibus ullis offendantur? Et ſiquidem in conſpectum terreni Regis prodituri, delicatioribus veſtibus indui ſolent, ut coram Principe, quanto fieri poteſt ſplendore eniteant; ſtudentque, ne quid in ipſorum habitu, vel corporis geſtu minus compoſitum aut accommodatum conſpiciatur: quantò ſtudioſiùs oportet (ni ſtolidi prorſus aut ſtupidi ſitis, fratres) vos interioribus animarum veſtimentis, iiſque pretioſioribus exornari, coram tam magno tamque excelſo Domino ac Deo noſtro adſtituros! Ornatus ſiquidem ac pulchritudo omnis animarum ab intus eſt, ùt inquit Pſalmiſta: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis* (*a*), in virtutum ſcilicet inſigniorum ornamentis, quæ, ùt aurum inter reliqua metallorum genera præſtantius eſt, ita inter ceteras chriſtianas virtutes excellunt, cujuſmodi ſunt humilitas ſancta, obedientia, patientia, abſtinentia, caſtitas, longanimitas, pietas, & perfectiſſima omnium caritas, quarum pulcherrima varietate quæ intus circumamictæ fuerint fidelium animæ, adduci profectò poterunt ad Regem, & illi proximè adhærere, tutòque in illius conſpectu, tamquam rite *ſanctificatæ* apparere. *Sanctificari* igitur oportet vos ad Dominum acceſſuros; alioquin timendum, ne ſeveriſſimè ab ipſius ultrice manu *percutiamini*. Neque verò quiſquam terrificam hanc comminationem Sacerdotibus tantùm, non etiam omnibus Eccleſiaſticis Viris factam arbitretur; cùm alibi ſcriptum legatur: *Sanctificamini* (*b*) vos *qui fertis vaſa Domini* (*c*), quo ex loco ſatis liquidò apparet, non Sacerdotes ſolùm, ſed èt Sacerdotibus miniſtrantes ſanctificari oportere. Diſcant propterea qui Miſſæ majori, vel (ùt ajunt) Conventuali inſerviunt Miniſtri, licèt ipſi Sacrum non faciant, quia tamen *ferunt vaſa Domini*, quia illa tangunt, quia ad Altare accedunt, quia Sacrum facienti aſſiſtunt, debere ipſos etiam *ſanctificari*, niſi maximum

(*a*) *Pſalm. XLIV. v.* 14.
(*b*) In Vulgata legitur: *mundamini*.
(*c*) *Iſaiæ LII. v.* 11.

ximum illud periculum ſubire velint, ne ſcilicet a Domino *percutiantur:* cujus verbi quanta ſit vis, quantaque energia, vix equidem exprimere numquam poſſe quemlibet vèl diſertiſſimum exiſtimarim Eccleſiaſticorum. Quid enim durius accidere umquam potuit Ægyptiis a vindice Dei Omnipotentis dextera, quàm, quæ notiſſima ſunt, flagella tremenda ac prorſus terribilia? quippe aquarum in ſanguinem horribilis converſio; ranarum domos complentium abominabilis ebullitio, muſcarumque omnis generis graviſſima atque moleſtiſſima agmina; in Ægyptiorum jumenta ſæviens peſtilentia, locuſtarum omnia conſumentium immenſi & voraciſſimi exercitus, ſciniphum innumera & infeſtiſſima acies, tenebrarumque in meridie palpabilium denſiſſima caligo; tum Primogenitorum omnium cædes crudeliſſima; tum verò poſt omnium rerum pretioſarum exſpoliationem, horrenda illa in mari rubro ſubmerſio: quæ omnia eo unico verbo ſignificavit Dominus, cùm dixit: *Percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis* (*a*). Quis ſibi Angelum percutientem proponat, vel cùm ſeptuaginta virorum millia inaudità peſtilentiæ plagâ, a mane uſque ad veſperam proſternit (*b*), vel cùm univerſum Sennacherib exercitum incredibili potentià ſtatim exſcindit (*c*); non autem exhorreat, non contremiſcat?

Ecquis Prophetæ illud recolat verbum: *Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis* (*d*), ſimulque ad memoriam revocet, qualis quàmque miſerabilis acciderit percuſſio in Paſtore animarum noſtrarum Chriſto Jeſu, cùm ille adeo ſanguine fœdatus, plagiſque ac vulneribus ita afflictus ac confoſſus apparuit in Cruce, ut *a planta pedis uſque ad verticem non eſſet in eo ſanitas* (*e*); quis, inquam, Chriſtum Jeſum ita percuſſum contempletur, & non intimis animi ſui ſenſibus percipiat, quàm gravis quàmque atrox ſit Domini percuſſio? At ille quidem Unigenitus Dei Filius a Patris juſtitia dicitur percuſſus, quia ipſe voluit; inextinguibili ſcilicet caritatis igne accenſus, ut pro noſtris peccatis & ſceleribus lueret, Divinæque iræ pro nobis ſatisfaceret, atque in corpore tantùm, quamquam atrociſſimè, percuſſus eſt: Verùm Ægyptii ac quicumque ob ſcelera a Domino percutiuntur, non in corpore ſolùm, omnique acriorum calamitatum cumulo aggravati, ſed etiam in anima æternis pœnis & cruciatibus affliguntur. Ità fere percutientur Sacerdotes & reliqui

(*a*) *Exodi III. v.* 20.
(*b*) *II. Regum XXIV. v.* 15.
(*c*) *IV. Regum XIX. v.* 35.
(*d*) *Zach. XIII. v.* 7., *& Matth. XXVI. v.* 31.
(*e*) *Iſaiæ I. v.* 6.

Miniſtri Dei, qui accedere ad Dominum impurè auſi fuerint. Si quis igitur non *ſanctificatus*, aut non rite conſcientiæ ſuæ latebris diſcuſſis advênit, jam abſcedat rogo, eligatque potiùs, ad breve tempus rubore paulum ſuffundi, quàm a furente Dei dextera percuti, & æternis incendiis conſumi. Tum verò quoties ad Altare accedendum erit, perpetuò ſinguli reminiſcantur terribilis hujus ſententiæ, quæ ſuis auribus hoc ipſo die, hoc, inquam, promotionis ſuæ die tam ſeverè inſonuit: *Sacerdotes*, vel Miniſtri alii quicumque *ad Dominum*, ſive ad altare Domini *accedentes ſanctificentur*, *ne Dominus percutiat eos* (*a*); meminerintque item miſeri atque infelicis Ozæ, qui, cùm Arcæ Dei in terram prope collabenti manum ſuppoſuiſſet, illico a Domino percuſſus eſt, & areſcente dextera, continuò expiravit (*b*). At verò ſi Oza ipſe, qui ex officio ſuo Arcam fœderis portabat, eò quòd illam, quæ Altaris noſtri figura erat, dexterà tetigerit, quamvis bono zelo adductus, non tamen *ſanctificatus*, tam graviter *percuſſus* eſt; quantæ damnationis rei erunt qui Altare Dei, quod longe nobilius & excellentius eſt, puta ab illa tamquam figura repræſentatum, non *ſanctificati*, aut minus parati contingere audent?

Obſecro igitur vos, cariſſimi, per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut quod agitis, diligenter inſpicientes, iram & furorem Dei effugere omni animi contentione ſtudeatis; vobis quidem ipſis præcipuè conſulentes, tum verò etiam aliis Chriſtifidelibus, qui a vobis, tamquam a luce Mundi illuſtrari, & tamquam ab Apoſtolico ſale condiri debent, expoſcuntque: Ita enim vobis inſinuatum audiſtis ſæpe a Chriſto Domino: *Vos eſtis lux mundi* (*c*): *Vos eſtis ſal terræ* (*d*): Quod, ut rite perfectèque præſtare valeatis, Omnipotentem Deum, a quo uno omne bonum datum, & omne datum optimum eſt, enixè rogo, ut vos ſalutari cœleſtium omnium gratiarum rore perfundat, largiſſimamque vobis nunc & ſemper benedictionem impertiatur, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

HO-

(*a*) *Exodi XIX. v.* 22.
(*b*) *II. Regum VI. v.* 7.
(*c*) *Matth. V. v.* 14.
(*d*) *Ibidem v.* 13.

Digitized by Google

HOMILIA CXXVI.

AD ORDINANDOS

Habita Sabbato poſt Pentecoſtem

Anno mdlxxviii. xxiv. Maji.

SI quæ in veteri Lege de Sacerdotum, aliorumque Altari inſervientium Miniſtrorum excellentia ac puritate, exteriorique corporis munditia ſcripta ſunt diligenter inſpiciatis, fratres dilectiſſimi, ſatis quidem apertè vobis inſinuabitur, quantò excellentiores ac puriores, quantòque ab omni non ſolùm corporis, ſed èt multò magis animi labe ac macula immunes eſſe debeant Evangelicæ Legis Miniſtri ac Sacerdotes. Quid enim, ſi eum victimis illis rationis expertibus, quæ in Salomonis Templo præſtitutis diebus mactabantur, novæ Legis Sacroſanctum Agni immaculati, veri ſcilicet Filii Dei ac Domini noſtri, qui quotidie ſuper Altari Deo Patri pro peccatis noſtris offertur, Sacrificium conferamus; quid aliud profectò erit, quàm umbram veritati, tenebras luci, terram Cœlo, imo verò bruta animalia ſummo ipſi Deorum Deo ac Salvatori noſtro Jeſu Chriſto comparari? At, idem ille cùm fuerit antiquæ & novæ Legis Inſtitutor, Omnipotens ſcilicet ac Sapientiſſimus rerum omnium Conditor & Parens, quis non videat, ea omnia, quæ tunc in antiqua Lege præſcribebantur, non tam eâ ratione fuiſſe præſcripta, ut populus ille rudis ac carnalis, ad Divini cultus reverentiam ſtudioſiùs induceretur, quàm ut nos ipſi novæ Legis cultores in figuris illis myſtiè inſtrueremur, quanta animi pietate & veneratione Divinam ipſius Majeſtatem colere debeamus? quæ nos non jam ex Ægypti ſervitute eripuit, aut per mare rubrum ſicco pede eductos, duce Moyſe in terram lacte & melle fluentem introduxit, ſed ex duriſſimo Diaboli imperio, cui miſera-

ſerabiliter nimis ſubacti, exinde numquam ab ullo alio redimendi ſerviebamus, in gratiæ libertatem vindicavit, ac per hujus proceloſi ſeculi turbulentiſſimos fluctus, quaſi ſicco veſtigio pertranſeuntes, ſub vexillo Unigeniti Filii ſui, qui jam aſſumpta noſtræ humanitatis carne, Crucis ſupplicio functus eſt, educit in feliciſſimum ſalutis Portum. Nunc igitur, poſtquam fugatis umbris nox præceſſit, & dies appropinquavit, & jam verus apertus eſt Scripturarum ſenſus, attente ac breviter perquiramus, quid de Altaris Miniſtris in Levitici Libro ſcriptum reliquerit celeberrimus ille Vates, atque divinorum reſponſorum fidiſſimus Interpres Moyſes, cùm divino juſſu ea de re ad Aaron Sacerdotem hunc in modum locutus eſt: *Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus: Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus. Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron Sacerdotis non accedat offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo* (a). Quibus quidem corporis maculis ac vitiis, etſi carere debent, qui ad Sacrum Altaris miniſterium hoc etiam tempore accedunt, niſi cum iis ab ejus rei facultatem habente fuerit diſpenſatum; longè tamen ſtudioſiùs ac diligentiùs videndum eſt, ne ſpiritualibus hujuſmodi maculis, quæ utique vitia deſignant, eorum qui promovendi ſunt, animi ſint inquinati. Quid enim aliud *cæcitas*, ſi rem ipſam rite introſpiciamus, nobis ſignificabit, quàm ignorantiæ tenebras, quibus ita mentis oculi perſtringuntur, ut quæ videnda ſunt, minimè diſcerni valeant? Quid *claudicatio*, niſi illam animi mobilitatem, quo qui laborat vitio, huc & illuc leviter, tamquam folium vento agitatum, ad diverſa inclinat, rapitur, ac prope impellitur? Per *naſum* autem, qui odorum omnium varietatem mira quadam & tenuiſſima vi diſcernit, quis neget diſcretionis virtutem deſignari, cujus adminiculo quicumque deſtituti ſunt, facilè nunc deficiendo, nunc modum excedendo, nunc perversè agendo ita peccant, ut reliquarum etiam virtutum, ſi quas habent, actiones inficiant ac corrumpant? Quid verò *pedes*, quibus incedimus, aut *manus*, quibus operamur, *contracta* ſignificant, niſi hominem non rectè in virtutis ſemita proficientem, & virtutum opera non integrè perficientem? Quid item *gibbus* in humeris, qui ad terram

(a) *Levitici XXI. v. 17. & ſeqq.*

ram pronus eſt, vel in pectore *gibbus*, qui ad Cœlum faciem extollit, repræſentat? Nonne hominem ad terrenas occupationes inclinatum, vel ſeculari faſtu aut ambitione elatum? At *lippum* ſi quis conſideret, quod ex corrupti humoris abundantia & fluxu promanat vitium, hominem profectò intelliget carnalibus ita deſideriis involutum, ut vix mentis aciem liberè in aliquid recte agendum intendere valeat. *Albuginem* autem *in oculo* qui intuebitur, ſubtilem ſcilicet & candidam membranam, aut pelliculam viſum impedientem, nihil prope aliud ſignificari animadvertet, quàm hominem de propriæ juſtitiæ candore nimis ſibi tribuentem. Sed quid *jugem ſcabiem*, a qua contracta membra numquam liberantur? Quis non fateatur, illà deſignari libidinis diuturnæ fœditatem, qua infecti qui ſunt, tamquam ſues in luti volutabro perpetuò jacent, ac, niſi magnâ aliquâ divinæ gratiæ vi ſuccurratur, deſperandum prope ſit, quòd aliquando ex tenaciſſimo illo cœno evadant? Neque verò, ſi per *impetiginem*, avaritiam inſinuatam eſſe dixerimus, abſonum videri debeat, cùm, ſicut illa ſine dolore quidem corpus occupat, at illius decorem maximè deturpat, tùm verò in lepram, morbum ſcilicet inſanabilem atque abominabilem deſinere ſolet; ita hæc primò dulci quadam divitiarum cupiditate animum alliciens, tum ſenſim omnes animi vires ita invadit atque inficit, ut in deteſtabile illud deſinat vitium, *quod eſt*, teſte Paulo Apoſtolo, *idolorum ſervitus* (*a*).

Nec abs re minus eſſe judicet quiſpiam, ſi *herniosum*, qui, inteſtinis rupto peritonæo in ſcrotum defluentibus, maximo ſibi ipſi eſt ponderi, hominem dicamus turpium cogitationum & terrenarum curarum ſolicitudinibus prægravatum, atque in corde ita laborantem, ut ad cœleſtium rerum contemplationem mentem nequaquam attollere poſſit. Quæ quidem omnia crimina ac vitia, cùm in quolibet Chriſtiano homine gravia ſint, tum in Sacerdotibus, ac reliquis omnibus ſacro miniſterio addictis graviſſima eſſe, nemo eſt qui dubitet. Nempe ipſi, doctrinæ ſplendore ac morum integritate, omnibus aliis prælucere ita debent, ut lucernæ officio, ad quod a Chriſto Domino inſtituti ſunt atque aſſumpti, fungi poſſint, terrenis curis minimè implicati, carnis illecebris non detenti, ſeculari faſtu non tumidi, non quovis pacto ad fluxa caducaque hæc bona, quæ verè bona non ſunt,

(*a*) *Ad Ephеſ. V. v. 5.*

Digitized by Google

ſunt, inclinati, non animi perturbationibus obnoxii; ſed pacati, ſed erga proximos bene affecti, atque in Domino quieſcentes, ac in divinorum myſteriorum cogitatione perpetuò ita animo defixi, ut *quæ ſurſum ſunt quærant*, & *ſapiant* ſemper, *non quæ ſuper terram* (*a*).

Verùm neque illud prætermittendum videtur, quod eodem in loco a Moyſe iiſdem Sacerdotibus præſcriptum eſt, ut *non contaminentur in mortibus Civium ſuorum* (*b*); ex quo myſticè jubentur Sacerdotes maximè cavere, ne aliorum peccatis, quæ animas in mortem ſpiritualem inducunt, datâ operâ, vel negligentiæ aut ignorantiæ causâ, quovis pacto communicent. *Sancti* igitur *erunt Deo ſuo*, ait idem Legislator (*c*), ab omni ſcilicet peccati ſorde puri atque immunes.

Sancti ètvos eſtote, cariſſimi, non oculis capti, non in animo claudicantes, non indiſcreti, non pede vel manu confracti, non corde gibbi, non lippi, non præſumptionis vitio, aut libidinis ſcabie, vel avaritiæ impetigine laborantes, non in fluxa deſideria nimiùm diffluentes, non lethalibus aliorum criminibus umquam communicantes; ſed corde, & ore, atque opere omnino ſancti, atque ita ab omni parte integri, ut nunc Sanctiſſimum Ordinis Sacramentum rite ſuſcipientes, divinâ gratiâ, & iis Spiritus Sancti donis repleamini: neque ipſi tantùm de virtute in virtutem procedatis ſemper in Domino, ſed etiam alios verbo & exemplo veſtro ſanctos efficiatis; atque vitæ omnis curſum alacriter ad montem Domini proſequentes, tamdem in Sanctam Sion feliciter perveniatis, beatiſſimo illo Summi Dei aſpectu in æternum perfruituri, quo ipſe Miniſtros ſuos ſibi fideliter ſervientes beat, omnibuſque aliis ampliſſimis bonis cumulat in menſura conferta, & coagitata, & ſupereffluente in ſeculorum ſecula (*d*). Amen.

DO-

(*a*) *Ad Coloſſenſ. III. v.* 1. & 2.
(*b*) *Levitici XXI. v.* 1.
(*c*) *Ibidem v.* 6.
(*d*) *Lucæ VI. v.* 38.

DOMINICA III.
QUADRAGESIMÆ
Quæ dicitur de Abraham;
IN EVANGELIUM JOANNIS
CAP. VIII.

EXORDIUM.

CUM appropinquaret, dilectiſſimi filii, David Rex Philiſthæis hoſtibus ſuis, *conſuluit Dominum, dicens: Si aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in manus meas? Qui reſpondit: Non aſcendas contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex adverſo pyrorum. Et cùm audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat caſtra Philiſthiim. Fecit itaque David, ſicut præceperat ei Dominus, & percuſſit Philiſthiim de Gabaa, uſque dum venias Gezer* (*a*). Hoc idem his temporibus, cùm bella geruntur, fieri ſæpe animadvertimus; ut prudentes ac ſtrenui Duces plerumque non aperta facie obviam hoſtibus procedant, ſed a tergo eos adoriantur, ac circumquaque ſtipantes, omnem eis fugiendi viam præcludant. Hoc fortiſſimus Deus noſter, Dominus Jeſus hodie, cum acerbiſſimis hoſtibus ſuis bellum initurus, exemplo quoque ſuo nos docuit, atque opere implevit. Non contentiosè eos aggreditur, licèt gravibus etiam, ùt jam audiviſtis, provocatus injuriis, ſed innata ſibi manſuetudine ac patientia *gyrat ex adverſo*, docet, proponit, ſuadet, ac tamdem in anguſtias maximas redigit; duas iiſdem vias adimens, quarum neutrà poſſint ejus doctrinæ obſiſtere; nam aut doctrina mea, inquit, vero repugnat, aut doctrinæ vita mea; *ſed ſi veritatem dico vobis, & nemo ex vobis arguere me poteſt de* pec-

(*a*) *II. Regum V. v. 23. & ſeqq.*

peccato, quare non creditis mihi (*a*)? In has demum anguſtias redactos vulnere graviſſimo cædit, inquiens: *Vos ex patre Diabolo eſtis* (*b*). Illi tamdem inſano furore agitati, cùm nulla poſſent ratione ſe ſe tueri, veluti phrænetici ad contumelias confugiunt & lapides (*c*); quos cùm nulla re proficere animadverteret Dominus, ſed lapidibus ipſis, quos arripuerant, ſemper effici duriores, tamdem deſerere ſtatuit. Hiſtoria profectò non modo ſalutaris, ſed etiam plurimis Chriſti Domini, vitæ Auctoris mirè exprimentibus verbis eſt referta: Quot verba, tot ſavi cœleſtes, ſuaviſſimam & animabus noſtris maximè neceſſariam doctrinam ſtillantes. Aperit plurima, eaque graviſſima myſteria; hìc enim perſeverantiæ quanti ſint fructus enarrat, peccati ſervitutem oſtendit, libertatem Chriſtianam indicat, veram nobilitatem docet, filiorum erga patres officia perſtringit, & patrum itidem erga filios innuit: Homicidæ & mendaces, quàm infelicis patris ſint filii, commemorat; verbi Dei vim prædicat; quomodo excipiendæ ſint injuriæ manifeſtat; Divini honoris zelus qualis nos deceat, aperit; Divinitatem ſuam ac ſe Dei Filium eſſe revelat; inanem gloriam damnat; vera & ſolida unde expetenda ſit, tradit; qualiter demum in peccatis perſeverantes & obſtinati, ſint puniendi &c. (*d*).

Cetera deſunt.

IN-

(*a*) *Joann. VIII. v. 46.*
(*b*) *Ibidem v. 44.*
(*c*) *Ibidem v. 59.*
(*d*) Ne quidquam de Sancti Caroli Concionibus, quas in noſtris Codicibus deſcriptas reperimus, conſepultum jacêret, breve hoc initium apponere placuit in calce, cùm nullo anni indicio ſignetur. Attamen, dum authographas Poſſevini tabulas diligentiùs ſcrutati ſumus, conjectare nobis licuit, iſtud exordium pertinere ad Sermonem habitum a Sancto Archiepiſcopo Dominicâ III. Quadrageſimæ, quæ ritu Ambroſiano appellatur *de Abraham*, poſtremo vitæ ſuæ anno, ideſt MDLXXXIV. Calamum Poſſevinus admovit, ad eum in ordinem digerendum; ſed qua de cauſa abſtractus fuerit ab ejuſdem complemento, prorſus latet. Certè integra hæc Homilia, prout illam ex ore Borromei Antiſtitis excepit, per compendium adnotata legitur in chartaceo exemplari; totaque referta eſt ſalutaribus ad Populum monitis, quibus ſanctiſſimus ille Paſtor oſtendit, quàm grave jugum ſit peccati ſervitus, & quàm pretioſa gratiæ libertas: Superbiam quoque redarguens Judæorum, qui ſe filios eſſe Abrahæ jactabant, expoſuit, quàm vana ſit eorum gloria, qui inſlantur ob deductam a remotis Avis ſanguinis claritatem; cùm vera nobilitas peti debeat a poteſtate, quam nobis a Divino Verbo collatam Sanctus Joannes perhibet, ut nempe Filii Dei fieri poſſimus. Ex verbis autem Chriſti: *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite*, occaſionem cepit excitandi Mediolanenſes, ut Sancti Barnabæ, Ambroſii, Protaſii, Gervaſii, & aliorum Martyrum, qui ſanguine ſuo hanc Eccleſiam conſecravere, nec non triginta ſex Epiſcoporum, quos eadem Sanctis adnumeratos colit, virtutes imitentur, quandoquidem illorum ſe filios eſſe jure ac meritò gloriantur. Secundam etiam Partem adjecit, in qua, exemplo Redemptoris, non tam injuriis quàm etiam lapidum jactu laceſſiti, docuit Chriſtianam in adverſis patientiam, & infelicem Animarum conditionem, a quibus, ob contumaciam in criminibus, ſicut a Jeroſolymæ Templo, exit Chriſtus, & ſeſe abſcondit.

TOMI QUARTI FINIS.

Digitized by Google

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hoc Quarto Volumine continentur.

A

AARONIS indumenta quid ſignificent, paginâ 230.
ABRAHAM Iſaac filium Deo immolans, Chriſti mortem prænunciavit. 109.
ABSALOM contra David patrem arma convertit. 53.
Figura Judæ Chriſti proditoris. 55.
ADAM poſt peccatum a Domino interrogatus. 30.
S. AGATHÆ Eccleſia Mediolani, ubi ſita. 177. (*c*).
AGNUS in Apocalypſi a Joanne viſus, ſignatum Librum aperuit. 35.
Signacula ab eo aperta, ſeptem Chriſti patientis itinera declarant. 40.
Et ſeptem ſanguinis effuſiones. Ibid.
AGNUS figura Chriſti ad Calvarium perducti. 108.
AGRICOLÆ vita, Epiſcopi labores exprimit. 241.
ALBUGO in oculo, hominis præſumptionem præfigurat. 279.
AMBITIOSUS aſſidua ſolicitudine premitur. 265.
S. AMBROSIUS electus Epiſcopus hanc dignitatem evitare tentavit. 235. (*b*).
AMORIS Chriſti exceſſus in ejus morte pateſactus. 118. & ſeqq.
Nullis terminis circumſcriptus. 233. & ſeq.
Ejus magnitudo in aperto latere pateſacta. 43.
AMOR perfectus ſolicitudinem parit. 259.
Non omnis ſolicitudo laudanda. 263. & ſeqq.
ANGELUS Chriſtum in agone poſitum ſolatur. 70.
ANIMA fidelis Chriſtum ſequatur, ad Gethſemani hortum pergentem. 62.
Illius in peccato ſepultæ peſſimus ſtatus. 31.
Impœnitentiâ, tamquam lapide, cooperta marceſcit in culpis. 32.
Chriſti voce excitatur, ut reſurgat. 33. & ſeq.
Non poteſt Mundi deliciis ſatiari. 20.
Ob commiſſum peccatum infirmatur ad mortem. 29.
Ovi comparata. 238. & 242.
ANIMARUM cura, cauſa Dei cenſenda. 2.
S. ANNA qua de cauſa, ætate provecta, & ſterilis, Mariam conceperit. 254.
APOSTOLI Chriſtum in paſſione derelinquunt. 52.
Spiritus Sancti adventum in Cœnaculo expectant. 184.
Magnâ curâ a Deo diſpoſiti. 186.
Apparuit illis in figura linguarum ignis. 189.
Ut præpararentur ad prædicationem Evangelii. 191.
Quot fructus ex Paracleti donis perceperint. 193. 198. & ſeq.
A Chriſto edocti quid in prædicationis miniſterio facere debeant. 207.
Poſt Chriſti ad Cœlos aſcenſionem in Oliveto immobiles. 162.
Quàm acerbè Magiſtri diſceſſum perſenſerint. 196.
AQUILA, figura Juſtorum. 156. & ſeq.
ARCA fœderis, figura Chriſti. 80.
ARIDITAS agrorum quantam perniciem populis inferat. 218.
A Deo permittitur in pœnam peccati. Ibid. & ſeq. & 220.
Præcipuè ob violatam dierum feſtorum ſanctificationem. 221.

Et ob uſurpatas Eccleſiaſticas decimas. 222.
ASCENSIO Chriſti ad Cœlum, excitare homines debet ad deſideria cœleſtis felicitatis. 162. & ſeq.
Ad Patris dexteram Jeſus ſedens Sacerdotale munus adhuc exercet. 163. 164. & ſeq.
Stigmata plagarum Patri oſtendit. 164.
Quæ ſtipendia a nobis expoſcat. 165.
AVARITIA in Judæ proditione execrabilis & maledicta. 76. & ſeq.
AVARORUM ſolicitudo pernicioſa. 264.
AULICORUM conditio periculis animæ obnoxia. 92.
AURORA Mariæ naſcentis typus. 256. (a)

B

BAPTISMI Sacramentum innuit reſurrectionem noſtram. 134.
BAPTISTERIUM, ad quod accedens Clerus, ritu Ambroſiano, Reſponſoria recitat. 135. (b)
Quid moraliter deſignet hæc Fontis viſitatio. Ibid.
BAAABBAS Chriſto a Judæis antepoſitus, peccatorum liberationem deſignavit. 100.
BASILICA Apoſtolorum Mediolani, qua de cauſa hoc nomine donata. 177. (a)
BLASPHEMIA ſcelus graviſſimum. 88.
BONITAS Dei reſurrectionem corporum in extremo Judicii die unà cum juſtitia requirit. 147.

C

CÆCITAS oculorum, ignorantiam deſignat. 278.
CÆCUS natus, in Evangelio deſcriptus, jacturas humani generis præfigurat. 12.
CAMPI-MORTUI Vicus in Diœceſi Mediolanenſi. 156.
Ibi ſuit Prioratus Clericorum Regularium; nunc Patronatus Familiæ de Mantegatiis. Ibid. (a)
In ea Eccleſia Sanctus Carolus Dorotheæ Lotharingicæ Brunſwicenſi Euchariſtiam miniſtravit. Ibid.
CAPUT Chriſti ſpinis coronatum ambitionem hominum redarguit. 37.
Crinium ornamenta condemnat. 103.
CARNIS illecebræ impediunt Spiritus Sancti dona. 201.
CARO molliter nutrita, putredini tamdem ſubjicietur. 31.
CARO Chriſti paſſioni repugnabat, nec Divinæ voluntati adverſabatur. 67.
CARO hominis, animæ hoſpiti inſerviat. 151.
Unà cum eadem æternâ gloriâ perfruetur. 152. & ſeq.
Qua de cauſa præſentis vitæ incommoda non formidet. 154.
S. CAROLUS Confeſſariis in unum collectis animarum curam commendat. 1. & ſeqq.
Librum pro iiſdem a ſe compoſitum ſæpe legendum proponit. 9.
Paſſionis Chriſti Domini recordationem populo inſinuare non deſtitit. 11. & 19.
Orationem veſpertinam quo fine, & quando inſtituerit 59. (b)
Quæ incommoda illi obvenerint in Congregationis Oblatorum inſtitutione. 227.
Quo tempore Societatem Sanctiſſimi Roſarii in Metropolitano Templo inſtituerit. 30. & 128.
Judices Chriſto commendat, ut munus ſuum rectè exerceant. 105.
Devotam Paſſionis Chriſti memoriam pluribus verbis excitare curat. 118. & ſeqq.
Sæpe in Eccleſia Metropolitana de eodem argumento ſermonem habuit. 130. (a)
Societatem Sanctæ Crucis inſtituit. Ibidem (b)
Dorotheæ Ducis Brunſwicenſis Conjugi ſacram Synaxim impertitur. 156. (b)
Magna ſolicitudine Triduanarum Rogationum primævum cultum in hac Eccleſia reſtituere ſtuduit. 167. (a)
Ad eas convenientibus Indulgentiarum theſauros a Romano Pontifice obtinuit. 168. (a)
Viſitatoris Apoſtolici munere ſungens Meſolcinam Vallem inviſit. 175. (a)
De converſione Hæreticorum valde ſolicitus. Ibid.
Oblationes publicas pro Templi Maximi ædificio, quo ordine fieri præſcripſerit. 192. (a)
Supplicationem annuam inſtituit ad Xenodochium Sancti Gregorii. 203. (c)
Siccitatis tempore, Cleri ſupplicationem indixit. 217. & ſeqq.

Regu-

Digitized by Google

Regulas Oblatorum SS. Philippo Nerio, & Felici Capuccino, ad examinandum tradidit. 229. (c)
Octavianum Paravicinum Alexandriæ Epiſcopum conſecrat. 233. (a)
Et Ludovicum Michaëlem Albenſem Epiſcopum. 244. (c)
Confirmationis Sacramentum miniſtrans in hebdomada Pentecoſtes, ſermonem habuit ad populum. 190. (b)
Familiæ cognomen depoſuit, titulum Sanctæ Praxedis aſſumens. 249. (a)
Abſente Oratore, ejus vices in Templo Maximo implebat. 257. (a)
Poſt auditas geminas Conciones in Templo Sancti Sepulcri, utraſque in epilogum redigebat. Ibid.
Latinâ linguâ utebatur, cùm Clerum alloqueretur. 269. (a)
De CARPINETO Gaſpar S. R. E. Cardinalis Conſtitutiones Sancti Caroli pro Confeſſariis, Romæ recudi mandavit. 9. (c)
CEDRON Vallis quid ſignificet. 60.
CHANANÆA Mulier importunitate ſua gratiam a Chriſto obtinuit. 177.
CHRISTIANUS dolores Chriſti morientis in eo tamquam in Libro legere tenetur. 36. & ſeqq.
Quàm multa diſcet ex hac lectione. 39. & ſeq.
Crucifixi plagas ſæpe animo perpendens multum proficiet. 41.
Omnia opera ſua conſideret. 262.
Multa, & pauca illi præſcripta. Ibid.
CHRISTIERNA Regis Daniæ filia, Franciſci II. Mediol. Ducis uxor. 156. (b)
CIBUS qua moderatione a Chriſtiano ſumendus. 59.
CINERES primo Rogationum die populi capiti imponuntur, ritu Ambroſiano. 171.
Id ipſum in uſu fuit apud alias Eccleſias. Ibid. (b)
Eorum crebra recordatio, ſuperbiæ remedium. Ibid.
CLAUDICATIO pedis mobilitatem in operibus denotat. 278.
CLAVUS, quo Chriſtus fuit Cruci affixus, in Metropolitano Mediolanenſi Templo ſervatus, ad devotionem Jeſu patientis excitare debet. 53.
CLERICI ad ſuſcipiendos Sacros Ordines, qua diſpoſitione accedere debeant. 273. & ſeqq.
Sanctificatio in primis ab eiſdem quæritur. 274.
Hoc ni fecerint, a Domino punientur. 275.
CŒNACULUM, in quo Chriſtus Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, laudibus cumulatum. 57.
COMPASSIONIS affectus Chriſto crucifixo debitus. 39. 49. & ſeq.
CONFESSARII in Quadrageſima præcipuè adlaborare tenentur pro ſalute animarum. 2. & ſeq.
Eorum munus, peccatorum ſaluti providere. 4.
Medicis comparati. Ibid. & ſeq.
Quidnam effugere teneantur. 5.
Adulationem prorſus evitent. Ibid.
Peccati fœditatem oſtendant. Ibid.
Hominum gratiam aucupari non curent. 6.
Vitia acriter reprehendant. Ibid.
Pro peccatorum evellendis culpis laborare non reformident. Ibid. & ſeq.
Radices criminum amovere ſtudeant. 7.
Virtutis praxim pœnitentibus ſedulò inſinuent. 8.
Verbis non minùs, quàm bonis exemplis id peragant. 9.
Opinionum inter ipſos diſſenſio magnum confert pœnitentibus damnum. Ibid.
Pro iiſdem Liber a Sancto Carolo compoſitus. Ibid. (c)
CONFIRMATIONIS Sacramentum Fideles armat ad pugnam. 190. (b)
Quiſnam fructus præcipuus hujus Sacramenti. Ibid. & ſeq.
Quid agendum poſt illius perceptionem. 191.
In ea recipiuntur dona Spiritus Sancti. 205.
CONSTANTIA in oratione multum prodeſt ad impetrandum. 69.
CONSTANTIUS Mediolanenſis Antiſtes electus, a Sancto Gregorio Magno confirmatur. 154. (b)
Ab eodem Sancto Gregorio pluribus in epiſtolis commendatus. Ibid.
CONSTITUTIONUM Liber pro Confeſſariis a Sancto Carolo compoſitus. 9.
Præſenti ſeculo iterum editus Romæ, & Tugii. Ibid. (c)

CON-

CONSUETUDO perverſa voluntatem hominis ligat. 32.
CONVEASATIONIS cum hominibus quæ ratio habenda, ut ſit innoxia. 258.
COA Chriſti lanceâ perforatum injuriarum remiſſionem inſinuat. 38.
CORDIS durities Spiritui Sancto adverſatur. 212. & ſeq.
Illud non terrent divina flagella. 213.
Claudit viſcera pietati. 214.
Quomodo ſic obduretur. Ibid.
Qua viâ ad hanc duritiem perveniatur. Ibid. & ſeq.
COR durum Chriſti patientis conſideratione mollitur. 50.
COAPORA Sanctorum poſt reſurrectionem quibus excellentiis donabuntur. 149. & ſeq.
COAPORIS defectus cum vitiis animæ conferuntur. 278. & ſeq.
CORPORIS glorioſi dotes ab anima viatrice ſunt præferendæ. 139.
Quanta futura ſit ejus dignitas in reſurrectione. 141.
Qua mirabiliter reſurget. 144. & ſeq., & 148. & ſeq.
CORPUS hominis cum membris Chriſti vulneribus ſauciati comparatur. 120. & ſeqq.
S. CRUCIS Sodalitas a Sancto Carolo quo anno inſtituta. 130. (*b*)
CRUX Chriſti cathedra veræ doctrinæ. 14.
Et Liber, qui deſcripta exhibet Redemptoris exempla. 15.
Triſtis primo aſpectu apparet, ſed poſtmodum illam contemplanti dulciſſima evadit. 18.
Totius Catechiſmi breve compendium. 21.
Ligno Vitæ, & Aquæ Siloë comparata. Ibid.
Ab ipſa procedit Fidelium gaudium & exultatio. 22.
Ex ea pendens Chriſtus, virtutes omnes ſuo ſanguine conſcripſit. 37.
Statera numquam fallax. 43.
Liber eſt, in quo omnes legere poſſunt. 36. & ſeqq.
Quare ſcriptus hic Liber intus, & foris. 44.
Ex Cruce peccatores & juſti colligunt fructum. Ibid. & ſeq.
Sceptrum Chriſti, & indicium Principatus illius. 110.
Ad imitationem Salvatoris quomodo ab hominibus deferenda. 111.
Simoni Cyreneo imponitur. Ibid.
Feriâ VI. Paraſceve adoranda proponitur. 114.
CUSTODIA ſuî ipſius detegit Dæmonis inſidias. 63.

D

DÆMONIS ſtimulis fortiter & ſolicitè reſiſtendum. 260.
DAVID ante Arcam fœderis vili amictu incedere non erubuit. 158. & ſeq.
Armis a filio Abſalom impetitus, Jeroſolymis egreditur. 53.
A Semei injuriis affectus, vindictam fieri prohibuit. 54.
Hoc infortunio Chriſtum a Judæis ad mortem quæſitum repræſentavit. 55. & ſeq.
DEI honor etiam cum noſtro dedecore non negligendus. 158.
DEUS cùm differt exaudire, perſeverantiam probat. 27.
Adam poſt commiſſum peccatum interrogat. 30.
Amorem ſuum oſtendit, Unigenitum ſuum hominibus donando. 185.
Eumdem amorem patefecit mittendo Spiritum Sanctum. Ibid.
Duobus veluti uberibus homines nutrit. Ibid.
Omnia intuetur, & noſcit. 262.
DIABOLUS pater mendacii. 12.
Primos homines mendacio decepit. Ibid.
DIGNITATES ſupremæ periculis plenæ. 252.
Fragiles, & inconſtantes. 253.
DIONYSII Areopagitæ Scripta an ſint genuina. 117. (*b*)
Num Solis defectum in morte Chriſti ipſe adnotaverit? Ibid.
DISCIPULI Chriſti etiam tempore Paſſionis ſuæ ab ipſo dilecti. 67.
Chriſto in horto orante, graviter dormiunt. 69. & 73.
Eo capto fugiunt. 83.
S. DOMINICUS quibuſdam alumnis ſuis illum invocantibus, e tumulo reſpondit, ſe

eorum

eorum non eſſe patrem, nec eoſdem agnoſcere ùt filios. 176. (e)
DOROTHEA Lotharingica Brunſwicenſis a S. Carolo Borromeo Sacram Synaxim recepit. 156. (b)
Ab eodem Sancto Antiſtite laudata. 157.
DULCEDO vera in meditatione Paſſionis Chriſti reperitur. 20. & ſeq.

E

ECclesia memoriam mortis Chriſti luctu ac mœrore proſequitur. 49.
Quare ex adverſo Martyrum memoriam cum gaudio & jucunditate celebret. Ibid.
ELEEMOSYNA a Sancto Carolo commendata. 263.
Ejus defectus publica flagella promeretur. 219. & ſeq.
ELIÆ in ſpiritu auræ tenuis apparuit Dominus. 188.
Illa viſio figura fuit adventûs Spiritus Sancti in animas Fidelium. Ibid.
Jezabel fugiens, Chriſto in horto oranti comparatur. 70.
ELISEUS ſpiritum ejus duplicem ab Elia impetrat. 196. & ſeq.
Illius fors Apoſtolos Spiritu Sancto repletos deſignavit. 198. & 204.
EPISCOPI munus laboribus plenum. 234. & ſeqq.
Non poſtulandum, ſed humiliter ſuſcipiendum. 235. & ſeq.
EPISCOPUS quàm diſtrictam Deo rationem reddet pro animabus ſuæ curæ commiſſis. 243.
Promovendorum ad ſacros Ordines diligentem faciat inquiſitionem. 269. & ſeq.
Crucem ferre debet aliis graviorem. 236.
Electi priorum ſeculorum Præſules ad Martyria vocabantur. Ibid.
Leo Imperator Conſtantinopolis legem ſanxit, qua proborum Epiſcoporum electio præſcribebatur. Ibid. (a)
Quam vitæ normam ſervare teneatur Epiſcopus. 237.
Animarum cura illi peculiariter commendata. Ibid. & ſeq.
Vigilare tenetur. 238.
Omnium oculis expoſitus. 239.
Humana judicia contemnat. Ibid.
Sapientiæ donum præcipuè a Deo imploret. 240.
Ejus nomen Speculatorem ſignificat. Ibid.
Quare Paſtor & nonnumquam Piſcator ac Venator appelletur. Ibid. & ſeq.
Etiam Agricolis comparatur. 241.
EVANGELISTÆ numero quatuor, totidem Chriſti patientis Judicibus opponuntur. 99.
EUCHARISTIA quæ dona conferat dignè illam ſumentibus. 159. & ſeq.
Quamplures hanc eſcam poſtponunt vilibus ſeculi cibis. 160.
Sæpe ad illam accedendum. 161.
EUTYCHIUS Patriarcha Conſtantinopol. de reſurrectione Corporum malè ſentiens, a S. Gregorio ad Catholicum dogma convertitur. 154. (a)
Inſtante morte, eamdem Carnis reſurrectionem credere profeſſus eſt. Ibid. (c)
EZECHIAS Rex in tribulatione maxima ad orationem confùgit. 26.
EZECHIEL Propheta vidit oſſa arida reviviſcere. 144.
Quo fine hæc viſio illi patefacta. Ibid.

F

FAMILIARUM decus non in Mundi ſuperbia, ſed in piis operibus quærendum. 24.
S. FELIX Capuccinus ex Regula Oblatorum Mediolanenſium, votum paupertatis expungit. 229. (c)
FESTA Sanctorum quomodo colenda cum fructu ſpirituali. 256. (a)
FESTUS dies qua ratione tranſigendus. 129.
FIDES operibus deſtituta, fiet impiis Chriſtianis tormentorum augmentum. 211.
FIDUCIA in Oratione ad Deum, valde neceſſaria. 27. & ſeq.
Hujus ope, Martha & Magdalena Lazari reſurrectionem obtinuerunt. Ibid.
FILIUS prodigus in ſe reverſus, peccatorum emendationem deſignat. 188.
FLAGELLATIONIS pœna quàm acerba. 101. (f)
FLUMEN, typus donorum Spiritus Sancti. 199. & ſeq.

FUGA Diſcipulorum, Chriſto capto, proborum timorem in ſuſcipiendis bonis operibus deſignat. 84.
FUNES, quibus Chriſtus fuit ligatus, denotant ejus caritatem. 81.

G

GENEALOGIA Sancti Joſeph eadem eſt, quæ Mariæ. 250. & ſeq.
Tres tantummodo juſti in ea deſcripti. 252.
Regia primùm, defuit in fabro lignario. 253.
GETHSEMANI Hortus quomodo interpretatus. 61.
Ad eum Chriſtus animas invitat. 62.
Redemptoris ſanguine irrigatus. 72.
GIBBUS corpore, animam ad terrena inclinatam indicat. 278. & ſeq.
GRATIA Dei, vera animæ vita. 134.
GRATIARUM actio poſt ſumptum cibum Deo perſolvenda. 56. & 59.
S. GREGORIUS Magnus adhuc Diaconus, Pontificis Romani Legatus Conſtantinopolim. 154. (a)
Eutychium illius Urbis Patriarcham de reſurrectione Corporum malè ſentientem convertit. Ibid. (c)
Electus Pontifex, ſupremam Dignitatem fugâ declinare contendit. 235. (a)
Indicio columnæ igneæ detectus, & conſecratus. Ibid.
Conſtantii Mediolanenſis Antiſtitis electionem confirmavit. 154. (b)

H

HÆRETICI Rhetiæ Sancti Caroli viſitationem expoſtulant. 175. (a)
HERNIA turpitudinem cogitationum repræſentat. 279.
HERODES miraculum a Chriſto quærens, nullum recipit reſponſum. 97.
Illum veſte alba indutum ad Pilatum remittit. 98.
HOMO verè felix poſt adventum Chriſti Redemptoris. 13. & ſeq.
Oculos ſuos ad Chriſtum dirigat. Ibid.
Ad quem infelicem ſtatum a culpa redigatur. 33.
Qua viâ ad duritiem cordis perveniat. 214. & ſeq.
HONOR a Deo iis redditur, qui illum honorant. 173. & ſeq.
Homines Domino terrenum porrigunt honorem; ille reddit cœleſtem. 174.
HORTUS quàm opportunè initium prælii terit Chriſti Paſſioni. 62.

I

JERUSALEM Chriſto inimica, & ab eo derelicta, bonis omnibus ſpoliatur. 57.
JESUS Chriſtus homo factus omnes homines docuit. 13. & ſeqq.
In Cruce gymnaſium aperuit. 14.
In terram venit, ut eam illuminaret. 16.
E Cruce pendens Liber eſt, quo omnes poſſunt erudiri. Ibid. & ſeq.
Et cibus eſt, qui animas nutriat. 19. & ſeq.
Qua de cauſa duos dies diſtulerit Magdalenæ Caſtellum adire, ob Lazarum reſuſcitandum. 26.
Se vitam & reſurrectionem eſſe declarans, hominibus extremam mortuorum reſurrectionem inſinuat. 28.
Quare ob Lazari mortem infremuerit. 29.
Ejus vocis quanta vis. 33.
In extremo Judicii die mortuos ſuſcitabit. Ibid.
Animas excitat a morte peccati. Ibid.
Quomodo clamet, ut revocet ad vitam gratiæ. 34.
In Cruce moriens, voce magna clamavit. Ibid.
Poſt reſurrectionem quinque ſtigmata in corpore retinuit. 40.
JESUS in figura Agni, quem vidit Joannes in Apocalypſi, Librum aperuit. 36.
Ipſe Chriſtus in hoc Libro denotatur. 37.
Virtutes, quas exercuit, ejus ſanguine conſcriptæ. Ibid.
E Cruce pendens fit perfectionis exemplar. Ibid.
Quot anguſtias & dolores moriens perſenſerit. 39.
Qualem miſerationis affectum a fidelibus promereatur. Ibid.
A Job tot adverſis obnoxio præfiguratus. 47.

Æter-

Æterna ejus gloria & majeſtas. 47.
Homo factus, a populo Magiſter & Dominus vocabatur. Ibid.
In paſſione ab omnibus derelictus. Ibid.
Opprobriis, & ſuppliciis expoſitus. 48.
Jesus in paſſione ſua fidelium lacrymas quærit, & commiſerationem libenter excipit. 50.
Duritiem cordium ſanguine ſuo confringit. Ibid.
Jesus ad mortem a Judæis quæſitus de diſcipulorum ſalute ſolicitus. 55.
Mortem non fugit, ſed illi obviam ivit. 56.
Hortum Gethſemani adiit. Ibid.
Diſcipulorum pedes lavit. 57.
Quam ob cauſam proditorem ſuum omnibus diſcipulis non denunciaverit. Ibid. (b)
Poſt cœnam ad orationem perrexit. 59.
Ut diſcipulis ſuis præberet orandi præcepta. 63.
Quo fine tres ex ipſis ſecum aſſumpſerit. 64.
Quàm acerba ejus triſtitia & amaritudo animi. 65.
Multis de cauſis eſt contriſtatus. Ibid. & 71.
Has inter anguſtias, diſcipulos amare non dereliquit. 67.
Licèt paſſioni repugnans, Patris voluntati non adverſatur. Ibid.
Moyſi de populo Iſraël ſolicito comparatus. 69.
Et Eliæ a Jezabel fugienti. 70.
In agone poſitus ab Angelo confortatus, cum morali animadverſione Sancti Caroli, ſicut in ſequentibus. Ibid.
Guttas ſanguinis e corpore emittit. Ibid. & ſeq.
Peccati gravitatem manifeſtat. 72.
Non dedignatur oſculum a Juda accipere. 74. & ſeq.
Satellitibus ſe offert, ut detineatur captivus. 78. & ſeq.
Malcho amputatam auriculam reſtituit. 79.
Funes, quibus fuit ligatus, deſignant ejus caritatem. 81.
A diſcipulis derelictus. 83.
Ad Annæ domum pertrahitur. 85.
A Caipha de doctrina ſua interrogatus. 86.
Alapâ in facie percuſſus. Ibid.
A Petro in atrio Caiphæ negatur. 90.
Illum reſpiciens, ad pœnitentiam revocat. 93.
Ad Pilatum ducitur. 94.
De tribus criminibus accuſatur. 95.
Præſidi interroganti non reſpondet. 96. & 104.
Ad Herodem mittitur. 97.
Ab iſto cum exercitu ſuo illuſus. 98.
Barabbæ a Judæis poſtpoſitus. 100.
Flagellis cæditur. 101. (f)
Spineâ coronâ redimitus. 102. & ſeq.
Judæis a Pilato traditus, ut crucifigatur. 108.
Ad Calvarium perducitur. Ibid. & ſeqq.
Crucem bajulat. 109. & ſeqq.
Ob Mariæ matris dolorem graviter cruciatus. 112.
Cruci configitur. 113.
Fit in ea ſpectaculum Mundo & Angelis. 116.
Amoris ſui exceſſum in morte patefecit. 118. & ſeqq.
A mortuis reſurgens Mundum lætitiâ replevit. 125.
Quibus donis poſt reſurrectionem ſuam homines cumulaverit. 132.
Tempus, quo jacuit ejus Corpus in ſepulcro, quid moraliter denotet. Ibid.
Reſurrexit a mortuis propter juſtificationem noſtram. 133.
Dotes prætulit corporis glorioſi. 139.
In Cœlis regnans Sacerdotale officium adhuc exercet. 163. & ſeqq.
Advocatus & protector hominum. Ibid.
Pro Mundo ſe non orare profitetur. 180.
Ejus inimicitia contra Mundi amatores. Ibid. & ſeq.
Orat pro Apoſtolis, & pro iſtorum imitatoribus. 181.
Pauper natus, Mundum a Dæmonis tyrannide liberavit. 228.
In eo veritas, & doctrina. 231.
Illius amoris magnitudo. 233. & ſeq.
Paſtori amiſſam ovem quærenti aſſimilatus. 234. & 242.
Ex ejus genealogia ſecundùm Carnem, verus Meſſias comprobatur. 252.
Magiſter noſter appellandus. 258.
Quàm acriter ab æterno Patre pro peccatis noſtris percuſſus. 275.

IGNIS, avaritiæ & libidinis vitia myſticè deſignat. 167.
Sub ejus figura Sanctus Spiritus ſuper Apoſtolos deſcendit. 190.
IMPETIGO, avaritiæ figura. 279.
INCONSTANTIA pœnitentium deplorata. 38.
INGRATITUDO hominum Dei beneficiis deteſtanda. 208.
Quia ejus donis uti recuſat. 209.
Et errores magis diligit, quàm veritatem. 210.
JOANNES Baptiſta quare dixerit, ſe eſſe Vocem. 13.
Pœnitentiam docuit. Ibid.
JOB proſperitas & adverſitas. 46.
Chriſti Salvatoris fuit figura. 47.
Quare ſcribi deſideraret ſermones ſuos. 153.
Se ſolabatur ſpe reſurrectionis. 153. & ſeq.
S. JOSEPH Mariæ ſponſus e Regia familia. 250.
Mechanicam artem profitebatur. 253.
JUDÆI a Chriſto derelicti, omnibus calamitatibus obnoxii. 57. & ſeq.
Ob quæſitam Chriſti mortem acerbiſſimè puniuntur. 107.
Illorum vana gloria a Chriſto reprehenſa. 282. (*d*)
JUDAS ab Abſalom contra patrem inſurgente prænunciatus. 55.
A Chriſto dilectus tamquam filius. Ibidem.
Qua de cauſa a Chriſto non fuerit ceteris diſcipulis denunciatus ùt proditor. 57. (*b*)
Omnibus pietatis indiciis a Magiſtro proſequutus. Ibid.
Chriſtum oſculatur. 73. & ſeqq.
Ejus avaritiæ perverſitas, & pœna. 76.
Laqueo ſe ſuſpendit. 52.
JUDICES munus ſuum ad Legum præſcripta exerceant. 105.
Judicibus laicis non competit jus in Eccleſiaſticos viros. Ibid. & ſeq.
JUMENTA quare a Ninivitis pœnitentibus jejunare coacta. 179.
JUSTI in æterna patria Chriſto adhærebunt. 156.
Illorum oratio aptiſſima ad impetrandum. 178. & ſeq.
Mundus eos odit, ſed Chriſtus a perſecutionibus liberat. 182.
JUSTITIA Dei in extremo Judicii die reſurrectionem corporum expoſtulat. 146.

L

LACRYMÆ Cœlos penetrant. 48.
Nulli alteri rei debentur, niſi peccato. 93.
Earum vis, & utilitas. Ibid. & ſeq. & 112.
LACRYMÆ pœnitentium impetrant pluviam tempore ariditatis. 215.
LÆTITIA hominum non ſemper ſincera. 126.
Quænam ſit lætitia Chriſtianorum. 128.
LATUS Chriſti apertum, virtutis pulchritudinem oſtendit. 41.
Nec minùs Divinæ juſtitiæ ſeveritatem. 42.
In eo patet abyſſus Divinæ miſerationis. Ibid.
Ex eodem profluunt omnia bona. 43.
LAZARUS ad vitam revocatus reſurrectionis fidem corroborat. 23.
Hujus miraculi Evangelica hiſtoria quo die in Miſſa legatur, ritu Ambroſiano. Ibid.
Mortuus eſt, ut gloria Dei manifeſtaretur. 26.
In ſepulcto poſitus, animam peccato fœdatam adumbravit. 31. & ſeq.
Chriſti voce revocatus ad vitam. 34.
Faſciis ſolutus, pœnitentium remiſſionem deſignavit. Ibid. & ſeq.
S. LAZARUS Mediolanenſis Epiſcopus Triduanarum Rogationum in hac Eccleſia inſtitutor. 166. (*b*)
Quem potiſſimum ad finem eas præſcripſerit. 179. (*c*)
LAZARETUM, ſive Xenodochium pro peſte laborantibus extra Mediolanenſis Urbis portas. 203. (*c*)
Sanctus Carolus præſcripſit, ut ſingulis annis Clerus uterque ſupplicatum ad illud procedat. Ibid.
LEGISPERITUS in Evangelio deſcriptus Chriſtum tentavit. 258.
Illius interrogatio Fideles inſtruit, quid ab iiſdem ſit agendum. 266.
LEGIS præcepta abſque humano reſpectu exe-

executioni mandanda. 266. & ſeq.
Ejuſdem plenitudo in caritate conſiſtit. 267.
Leo Imperator Conſtantinopolis legem edidit pro optimorum Epiſcoporum electione. 236. (a)
Lex Chriſtianorum quantum præſtet lege Hebræorum. 211. & ſeq.
Liber ab Iſaia viſus, Chriſtum e Cruce pendentem repræſentavit. 16.
Ille quidem occluſus; ſed caro Chriſti aperta. Ibid.
Hunc librum quilibet legere poteſt. Ibid.
Liber ab Ezechiele comeſtus quid contineret. 17.
Paſſionem Chriſti Domini deſignavit. 18.
Liber a Joanne viſus in Apocalypſi. 35.
Ab Agno apertus. Ibid.
Hic Agnus Chriſtum deſignabat. 36.
Chriſtus ipſe in hoc libro denotatus. 37.
Ex ejus lectione quantum diſcant legentes. 39.
Ejus aperta ſignacula quid ſignificent. 40.
Liber vitæ quomodo nobis pateat ad ſcribenda in eo nomina noſtra. 172.
Libri profani & obſcœni flammis tradendi. 20.
Lignum Crucis Chriſti, plures fructus producit. 44. & ſeq.
Linguarum ignis figuram quare Spiritus Sanctus aſſumpſerit, ſuper Apoſtolos deſcendens. 190. & ſeq.
In linguis apparuit, ut etiam linguæ peccata corrigeret. 191.
Lippus oculis quid myſticè ſignificet. 279.
Litaniæ ſæpe intra annum antiquis temporibus peragebantur. 179. (c)
Litaniarum, ſeu Rogationum Triduanarum preces in Eccleſia Ambroſiana quis inſtituerit. 165. & 166. (b)
Quo tempore peragantur. 167. & ſeq.
Contrito corde ad eas procedendum. 168.
Earum ſtationes breviores quando præſcriptæ in Eccleſia Ambroſiana. 177. (c)

M

Magdalena ad Chriſtum ſolicita accedit. 28.
Malchus Chriſto injurioſus, peccatorum ingratitudinem præfiguravit. 81. & ſeq.
Alapâ Chriſtum percuſſit. 86.
S. Mammeacus Vienneſis Epiſcopus, Rogationum praxim in illam Eccleſiam induxit. 166. (b)
Qua de cauſa hanc precum formam induxerit. Ibid.
Non eſt appellandus primus Rogationum inſtitutor. 179. (c)
Manus Chriſti in Cruce apertæ, homines ad amplexus invitant. 37.
Quomodo a peccatoribus ligentur. 82.
Maria Virgo in Paſſione Filii acerbiſſimo dolore perculſa. 52. & ſeq.
Fit Chriſto obvia, cùm Calvarium conſcendit. 112.
Perpenditur acerbiſſima illius pœna in morte Filii. 119.
Ejus Nativitas multis figuris adumbrata in veteri Teſtamento. 247.
Illius Proſapiæ nobilitas. Ibid. & 250.
Deſponſatur Sancto Joſeph ex ejuſdem Tribu & Familia. Ibid.
Illius excellentia a Nativitate ipſa colligitur. 253. & ſeq. & 255.
A ſenilibus genitoribus procreata. 254.
Quantâ gratiâ a Deo repleta. 256. (a)
Auroræ aſſimilata. Ibid.
Martha & Magdalena infirmitatem fratris Chriſto patefacere ſatagunt. 24. & ſeq.
Earum oratio fiduciæ plena. Ibid.
Martha confitetur reſurrectionem mortuorum. 28.
Martyrum in tormentis alacritas a Chriſti patientis triſtitia proceſſit. 66.
Martyrum memoria cum gaudio & jucunditate ab Eccleſia celebratur. 49.
Mediolanensis Diœceſis, Civitati parvæ aſſimilata. 228.
In eam a Sancto Carolo introducta Oblatorum Congregatio. Ibid.
Mediolani abundat numerus Sacerdotum, Sacramenta Eccleſiæ miniſtrantium. 3.
Memoria cineris noſtri, quantum proficua ad bene dirigendas actiones. 171.
Mesolcina Vallis a Sancto Carolo Viſitatoris Apoſtolici munus obeunte inviſitur. 175. (a)
Michael Ludovicus Albenſis Epiſcopus a San-

a Sancto Carolo conſecratus. 244. (c)
MORS Chriſti amaris lacrymis a Fidelibus deploranda. 49.
MORS per Chriſti mortem deſtructa. 143. & ſeq.
Hyemi aſſimilata. 211.
MOYSES typus Chriſti, ſalutem populi ſolicitè quærentis. 69.
MULIERES vanæ fœditatem mortis mente revolvant. 31.
MULIERUM converſatio viris perniciofa. 91. & ſeq.
MULIERUM ſedulitas, quæ ad Chriſti ſepulcrum acceſſerunt. 142.
Qua conſolatione a Deo compenſata. Ibid.
MULIERUM ſuperbia etiam in hoc Mundo ſæpe punitur. 253.
Quibus mediis ſteriles fœcunditatem impetrare valeant. 254.
MUNDANI reſpectus quot bona opera impediant. 202.
MUNDI bona in ſtatera Crucis librata, pondus non inveniunt niſi leviſſimum & fallax. 43. & ſeq.
MUNDUS quàm ſit inſtabilis. 85.
Ab oratione Chriſti ad Patrem excluditur. 180.
Quia voluptates, ejus amori anteponit. 181.
Chriſti diſcipulos odio proſequitur. 182.
Spiritui Sancto adverſatur. 201.
Civitati parvæ aſſimilatus, quam Diabolus obſidet. 227.
Pravorum hominum ſolicitudines non approbat, ſed irridet. 265.
Laqueis plenus. 261.

N

NATIVITAS infantium quo ritu a Thracibus celebraretur. 245. (a)
Non gaudio, ſed fletibus recolenda. Ibid.
Quia naſcuntur homines filii iræ. 246.
NATIVITAS nonnullorum Sanctorum ab Eccleſia celebratur. Ibid.
Et præcipuè ortus Deiparæ Virginis. Ibid.
NOBILITAS vera in pietate conſiſtit. 24.
Non ſpernenda, ſed tamquam Dei donum conſideranda. 248.
Ingratitudo ſplendorem illius denigrat. Ibid.
Exempla Majorum diſponunt ad præclara geſta. Ibid.
Naturâ ipſâ ad virtutem proclivior. Ibid.
Frænum etiam porrigit, ne vitiis inhæreamus. Ibid.
In ea crimen fit turpius. 249.
Nobilitas ceſſat, ſi virtus deficiat. Ibid.
Carnalis nobilitas a Chriſtiano parvifacienda. 251.

O

OBLATIONES, quæ fiunt Metropolitanæ Eccleſiæ, a quo inſtitutæ. 192. (a)
Quid de iiſdem præſcripſerit Sanctus Carolus. Ibid.
OBLATORUM conventus quotannis olim habebatur. 224. (b)
Quo fine hæc Sacerdotum Congregatio inſtituta. Ibid.
Quo ſpiritu vocationi ſuæ ſe conformare teneantur. 226.
Quodnam votum emittant in Congregationis ingreſſu. Ibid. (b)
Electi tamquam anteſignani & duces populi Mediolanenſis. Ibid.
Eorum Regulæ a Sancto Carolo præſcriptæ, a SS. Philippo Nerio, & Felice Capuccino recognitæ. 229. (c)
Paupertatis profeſſio illis inſinuata. Ibid.
Multa ab illis incommoda perferenda pro ſalute animarum procuranda. 230. & ſeq.
OBSEQUIUM Deo & Eccleſiæ præſtitum, numquam vile eſt & abjectum. 157. & ſeq.
OCULI felices dicendi ſunt, qui Chriſtum vident. 13.
ODORATUS, diſcretionis typus. 278.
OLIVARUM mons, ubi Chriſtus Paſſionem ſuam inchoavit. 61.
ORATIO Mariæ & Marthæ plena fiduciæ. 24. & ſeq.
In ea propriam tribulationem exponunt. 25.
ORATIO Ezechiæ Regis in exemplum piæ precis proponitur. 26.
ORATIO ſi citò non exauditur, probat perſeverantiam & fidem. 27.

ORA-

ORATIO poſt ſumptum cibum non omittenda. 59.
ORATIO nocturna quo fine, & quando a Sancto Carolo inſtituta. Ibid. (b)
ORATIO populi ſimul convenientis plurimùm valet. 168.
Multum habet roboris ad impetrandum. 178.
Quomodo orandum: & quid præcipuè in oratione petendum. 168. & ſeq. 172. & 175.
Humili noſtri cineris proteſtatione eſt inchoanda. 170.
Chriſti precibus conformanda. 174.
ORATIO conſtans quamdam Deo affert violentiam. 177.
Juſtorum oratio Deum placat. 178. & ſeq.
ORDINUM Sacrorum collatio, inter Paſtorales actiones ſublimior. 269.
Illos queſtûs causâ ſuſcipere, ſacrilegium eſt. 271.
OZA Arcam fœderis tangens, morte multatur. 276.

P

PALEOTTUS Gabriel, Bononiæ Archiepiſcopus & Cardinalis Sanctum Carolum e ſuggeſtu perorantem audit. 259. (a)
PARAVICINUS Octavianus Epiſcopus Alexandrinus a Sancto Carolo conſecratus. 233. (a)
Poſtea S. R. E. Cardinalis. Ibid.
PARENTUM vita prava, quale damnum afferat filiis. 32.
PASCHÆ ſolemnitas, dies lætitiæ. 125.
Nonnullos vero, quoſdam non ſincero gaudio replet. 126.
PASSIO Chriſti, ſicut Liber Ezechieli porrectus, guſtanda eſt, & quaſi comedenda a Fidelibus ardentiſſimo deſiderio. 19. & ſeq.
Quare inter noctis tenebras initium habuerit. 60. & ſeq.
Et in horto inchoata. 62.
Patris voluntati conformis. 67. & ſeq.
Ejus memoria ſingulis ſextis feriis in Eccleſia Metropolitana Mediolanenſi recolebatur. 129. & ſeq.
Ibi ſermo habebatur de eodem argumento mane & veſpere. 130. (a)
Ejus meditatio, quantam animabus utilitatem afferat. 12.
Hæc homines docet praxim virtutum. 14. & ſeq.
Ejus meditatio diſponit animas ad obtinenda dona Spiritus Sancti. 204.
PASSIONEUS Dominicus S. R. E. Cardin. Conſtitutiones pro Confeſſariis a Sancto Carolo conſcriptas typis iterum mandari curavit. 9. (c)
PATIENTIA Fidelium, exemplo Chriſti, perfert & condonat illatas injurias. 87.
PATIENTIA in adverſis, Chriſtiano neceſſaria. 282. (d)
PECCATA ſunt infirmitas ad mortem. 29. & ſeq.
Ad miſeram conditionem homines perducunt. 33.
PECCATA præterita ſemper deploranda. 261.
Eorum gravitas a Chriſto demonſtrata, quando in horto ſanguinem fudit. 72.
PECCATOR culpæ deformitatem agnoſcens, quid in animo revolvat. 188.
PECCATORES ambulant in tenebris. 14.
Chriſti voce ad pœnitentiam vocantur. 33. & ſeq.
More ſatellitum, qui Chriſtum detinuerunt, cadunt retrorſum. 78.
Quænam verè ſit hora eorum. 80.
Quomodo Dei manus ligent. 82.
Propria ſcelera Chriſto anteponunt. 100.
PECCATORIS publici vita corrumpit Civitatem. 32.
In Mundo degit more beſtiarum. Ibid.
PECCATUM turpe in oculis Dei. 41.
In homine poſt Chriſti paſſionem gravius evadit. Ibid. & ſeq.
Calamitatum omnium origo. 219.
PECTUS quam ob cauſam tempore anguſtiæ percutiatur. 215. & ſeq.
PEDES Chriſti Cruci confixi perſeverantiam docent in bonis operibus. 38.
Inconſtantiam hominum damnant. Ibid.
PENTECOSTES quo ritu a Judæis celebrata. 192. (b)
PERSEVERANTIA in vitæ novitate admodum neceſſaria pœnitentibus. 136. & ſeq.
PETRUS ter ſe Chriſtum noſſe negavit. 52. 90. & ſeqq.

Digitized by Google

Ad pœnitentiam rediit. 92.
Quàm amarè negationem ſuam defleverit. 93. (b)
Malcho auriculam amputavit. 56.
Tabithæ vitam reſtituit. 113.
Poſt adventum Spiritus Sancti, Chriſtum liberè prædicavit. 193. & ſeq.
PILATUS Chriſtum ad Herodem mittit. 97.
Illius innocentiam agnoſcit. 99.
Eumdem a morte liberare ſtudet. Ibid.
Flagellari mandat. 101.
Illum populo oſtendit. 103.
Infauſta morte vitam clauſit. 106. (d)
PISCATORIS ars Epiſcopalem ſolicitudinem deſignat. 240. & ſeq.
PLACILLA Theodoſii I. Imperatoris uxor, operibus pietatis inſignis. 158. (a)
Infirmis pauperibus famulabatur. Ibid.
PLAGÆ Chriſti carnis noſtræ voluptatem condemnanr. 41.
PLUVIA agrorum fructibus neceſſaria, lacrymis impetratur. 215.
Qua prece imploranda. 222. & ſeq.
PŒNITENTES a Confeſſariis quanam induſtria ad emendationem vitæ perducendi. 7.
POMPÆ ſeculares quantam pecuniam abſumant. 219.
PRÆLATIS ſolicitudo præcipuè commendata. 259. Vide *Epiſcopus*.
PROTOPARENTES hominum a Diabolo mendace decepti. 12.
PRUDENTIA humana a Divina Lege confunditur. 267.
PURPURA proprium Imperatorum inſigne. 102. (a)
PUTEOBONELLUS Joſeph S. R. E. Cardinalis Archiepiſcopus Mediol. egregius virtutum S. Caroli imitator. 269. (a)

Q

QUADRAGESIMA, tempus Meſſis appellanda. 2.
In ejus decurſu extrema peccatoribus remedia exhibentur. 3.
Hoc etiam tempore multi in peccatis verſantur. 30.

R

RESPECTUS hominum a bonis operibus plures retrahit. 106.
RESPONSORIA ad Baptiſterium, ritu Ambroſiano quando recitentur. 135. (b)
Quid deſignet hic ritus. Ibid.
RESURRECTIO Chriſti, lætitiam Mundo attulit. 125.
Reſurrectionis noſtræ donum in mentem revocat. 126. & ſeq.
Ejus memoriam per integros quadraginta dies Eccleſia recolit. 129.
Reliqua Fidei myſteria confirmat. 132. & ſeq.
Cauſa exemplaris eſt reſurrectionis noſtræ. 133. & ſeq.
RESURRECTIO impiorum non erit ad vitam, ſed ad mortem. 140.
A Divina juſtitia univerſalis reſurrectio expoſcitur. 146.
Necnon a Dei bonitate. 147.
Quomodo fiet. 148.
Quare ad Mundi finem dilata. 150. & ſeq.
RESURRECTIO ſpiritualis tria continet præcipuè conſideranda. 134.
Liberationem ſcilicet a peccato. 135. & ſeq.
Novitatem vitæ. 136.
Et perſeverantiam. Ibid.
Indicia hujus reſurrectionis. 138.
ROSARII B. Virginis Sodalitas in Metropolitano Templo Mediol. a S. Carolo inſtituta. 30.
Quid a Sodalibus peragendum. 128.
Ejus myſteria diebus ſingulis meditanda. 138.

S

SACERDOTES a Chriſto diſcant zelum Animarum. 181.
SACERDOTES, qui impurè ad Altare accedunt, acriter puniuntur. 275. & ſeq.
Corpore vitiati in veteri Teſtamento ab Altari arcebantur. 278.
SACERDOTIS munus Chriſtus etiam in Cœlis exercet. 163. & 165.
SACERDOTUM miniſterium, eſt prope Divinum. 269.

SACRIFICIUM novæ Legis cetera veteris Teſtamenti dignitate & efficaciâ antecellit. 277.
Ab immolatione Sacrificii in Moſaica Lege, vitiati corpore prohibebantur. 278.
SANCTIFICATIO nominis Dei quo pacto ab hominibus peragi poſſit. 173. 175. & ſeq.
SANCTORUM invocatio non prodeſt, ſi deſit imitatio virtutum. 176.
SANGUIS Chriſti, pignus ſalutis & gloriæ. 40. & 70.
Abundantiores ipſius effuſiones a ſeptem Libri ſignaculis ab Agno apertis denotatæ. 40.
Divinæ gratiæ theſaurus. 43.
Pignus Caritatis illius, qua mortem pro nobis ſuſtinuit. 71.
SCABIES fœditatem libidinis deſignat. 279.
SCANDALUM peccatoris publici quàm ſit perniciofum. 32.
SEPULCRUM Chriſti a Fidelibus jugi memoriâ retinendum. 128.
Tempus, quo Corpus Chriſti in eo quievit, quid moraliter denotet. 132.
A Fidelibus pia meditatione ſæpe viſitandum. 142.
S. SEPULCRI Eccleſia Mediol., in qua bis in hebdomada Sermo de Paſſione Chriſti habebatur. 130. & 205.
Geminas ibi habitas Conciones, S. Carolus in Epitomen redigebat. 257. (a)
SITIS Chriſti in Cruce morientis, deſiderium ejus expreſſit, liberandi homines a peccato. 41.
SODALITAS Sanctæ Crucis a Sancto Carolo quo tempore inſtituta. 130. (b)
SOLICITUDO in bonis operibus unicuique neceſſaria. 259.
Quinam ejus ſtimuli. 260.
Veram parit ſecuritatem. 263. & 265.
SPINÆ, quæ Chriſti caput penetrarunt, hominum peccata deſignant. 103.
Solicitudinem pravorum hominum repræſentant. 265.
SPIRITUS Sancti adventus ab Apoſtolis in Cœnaculo expectatus. 184.
Ejus donatio terminus myſteriorum Chriſti. 185.
Magna cum majeſtate ſuper Apoſtolos deſcendit. 187.
Quare ventus illum præceſſerit. Ibid.
In linguarum ignis figura apparuit. 189.
Qua præparatione recipi debeat a Fidelibus. 190. (b)
Donorum ejus fructus uberrimus. 193.
Univerſæ Chriſti Eccleſiæ dono datus. 197.
Duplici ſpiritu Apoſtolos replevit. 198.
Abundantia donorum ejus, in Scripturis Sanctis prænunciata. 199.
Sub typo fluminis deſignatus. Ibid. & ſeq.
Super univerſum terrarum orbem diffuſus. 200.
Carnis & voluptatum amicos odio habet. 201.
Bis ſupra Chriſtum apparuit. 205. & ſeq.
Sua dona profundit, ſi ab ipſo quærantur. 207.
Conſolator hominum, & objurgator. 209. & ſeq.
Plures Chriſtiani illius adventui impedimenta opponunt. 212.
Vult ab hominibus exorari, ut in eos illabatur. 225.
Quare donum dicatur. Ibid.
Spiritus veritatis. 226.
STIGMATA plagarum Chriſti in Cœlo pro nobis clamant. 164.
SUPERBIA Mundi infelicem exitum ſortitur. 31.
SUPERBIA hominis frequenti recordatione cineris ſui comprimitur. 171.
SUPERBIA nihil ignobilius. 251.
Quantum hominem Chriſtianum dedeceat. 282. (d)
SUPERBUS, eſt ſolicitus honorum indagator. 265.
SYNAGOGA Judæorum morte Chriſti omnem decorem amiſit. 57.

T

TABITHA a Sancto Petro ad vitam revocata. 113.
TEMPLA Chriſtianorum ſunt ſedes Dei. 60.
Qua devotione illa adite expediat. 221.
TEMPLUM Metropolitanum Mediolanenſe quando inchoatum. 193.
Jaciendis ejuſdem fundamentis Cives & Nobiles curam & operam impenderunt. Ibid. (d)

TENTATIONES quomodo vincendæ. *63.* & *69.*
TERRA univerſa Spiritus Sancti donis repleta. 200.
TRIBULATIO nocti comparata. 217.
TRISTITIA Chriſti in horto quàm amara. *65.*
Quibus ex cauſis illum cruciaverit. Ibid. & ſeq.

V

VENATORIS induſtria, Epiſcopi ſolicitudinem denotat. 241.
VENTUS qua de cauſa Spiritus Sancti adventum præceſſerit. 187.
VERBI divini negligentia impedit participationem donorum Spiritus Sancti. *206.*
VESTES Aaron quid myſticè deſignarent. 230. & ſeq.
VESTIS alba, qua Chriſtus ab Herode fuit indutus, non vacat myſterio. *98.*
Chlamide purpurea quare coopertus. 102.
VIGILANTIA multum conducit ad ſuperandas Diaboli tentationes. *63.* & *69.*
Homini neceſſaria ad rectè vivendum. *261.*
VIRTUTES, quas Chriſtus exercuit, ejus ſanguine in Cruce conſcriptæ. 37. & ſeq.
VITA peccatoris fœtet pluſquam mortuum cadaver. 32.
VITIA animam calamitatibus obruunt. 30.
VOLUNTAS prava hominem trahit ad peccatum. 33.
VOX Chriſti Lazarum ad vitam revocavit. Ibid.
Eadem excitat animas a morte peccati. Ibid.
Satellites in horto terruit. 78.
Quantò magis erit efficax in extremo Judicii die. Ibid. & ſeq.
UXORES a Maria diſcant non ſuperbire adversùs maritos. 251.

Z

ZACHARIÆ prophetia de Eccleſiæ mœſtitia pro morte Redemptoris. *49.*
ZELUS animarum in Chriſto, excitat Sacerdotes ad ejus imitationem. 181.

I. Zeroni in. I. Enteni sc.

IN-

INDEX

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ

QUOS

S. CAROLUS BORROMEUS

IN SUIS HOMILIIS

PECULIARI ALIQUA EXPLANATIONE ILLUSTRAVIT.

Ex Libro Geneſis.

CAP. II. v. 21. Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cùmque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea. *Tom. IV. pag. 66.*

Cap. III. v. 5. Aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum. *Tom. IV. pag.* 12.

Ibid. v. 8. Et cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem. *Tom. I. pag.* 327.

Cap. IV. v. 4. Et reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. *Tom. IV. pag.* 193.

Ibid. v. 16. Egreſſuſque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra. *Tom. II. pag.* 242.

Cap. VI. v. 6. & 7. Pœnituit eum, quòd hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecùs, delebo, inqnit, hominem, quem creavi a facie terræ. *Tom. I. pag. 160.*, *& Tom. IV. pag. 266.*

Cap. VIII. v. 4. Requievitque Arca menſe ſeptimo, vigeſimo ſeptimo die menſis ſuper Montes Armeniæ. *Tom. II. pag. 206.*

Ibid. v. 20. *&* 21. Ædificavit autem Noë Altare Domino &c. Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines. *Tom. I. pag.* 305.

Cap. XII. v. 1. Dixit autem Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo pa-

Tom. IV.

tris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi. *Tom. I. pag.* 47.

Cap. XVIII. v. 27. Loquar ad Dominum, cùm ſim pulvis, & cinis. *Tom. IV. pag.* 170.

Cap. XIX. v. 17. Ibique (*Angeli*) locuti ſunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione. *Tom. III. pag.* 19.

Cap. XXII. v. 3. *& ſeqq.* Abraham de nocte conſurgens, ſtravit aſinum ſuum: ducens ſecum duos juvenes, & Iſaac filium ſuum &c. Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem, & gladium. *Tom. IV. pag.* 109.

Cap. XXXI. v. 34. Illa (*Rachel*) feſtinans abſcondit Idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper. *Tom. III. pag.* 42.

Ibid. v. 35. Sic deluſa ſolicitudo quærentis eſt. *Tom. IV. pag.* 265.

Cap. XXXVII. v. 13. *& ſeqq.* Fratres tui paſcunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo reſpondente: præſto ſum, ait ei: Vade & vide &c. Miſſus de Valle Hebron venit in Sichem: invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit, quid quæreret. At ille reſpondit: Fratres meos quæro, indica mihi, ubi paſcant greges. *Tom. II. pag.* 78. *Item Tom. III. pag.* 330.

Cap. XLVIII. v. 14. Jacob extendens manum dexteram, poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſiniſtram au-

Pr tem

Digitized by Google

tem ſuper caput Manaſſe, qui natu major erat, commutans manus. *Tom. I. pag.* 283.

EX LIBRO EXODI.

Cap. III. v. 7. *&* 8. Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præſunt operibus: & ſciens dolorem ejus deſcendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam & ſpatioſam. *Tom. III. pag.* 154. *Item pag.* 326.

Ibid. v. 11. Quis ſum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſraël de Ægypto? *Tom. IV. pag.* 239.

Ibid. v. 20. Percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis. *Tom. IV. pag.* 275.

Cap. XII. v. 5. *&* 6. Juxta quem ritum (*decima die menſis*) tolletis èt hædum. Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus. *Tam. III. pag.* 342.

Ibid. v. 10. Nec remanebit quidquam ex eo uſque mane: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis. *Tom. I. pag.* 162.

Cap. XIX. v. 22. Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos. *Tom. IV. pag.* 273.

Cap. XXIII. v. 20. *& ſeq.* Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem paravi. Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes. *Tom. III. pag.* 32.

Cap. XXV. v. 40. Inſpice, & fac ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. *Tom. III. pag.* 350.

Cap. XXVIII. v. 3. Loquêris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi. *Tam. IV. pag.* 186.

Ibid. v. 12. Et pones in utroque latere Superhumeralis memoriale filiis Iſraël: Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino ſuper utrumque humerum, ob recordationem.

Ibid. v. 30. Pones autem in Rationali judicii Doctrinam & Veritatem. *Tom. IV. pag.* 230.

Cap. XXX. v. 34. *&* 36. Sume tibi aromata &c. Cùmque in tenuiſſimum pulverem univerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonii &c. *Tom. III. pag.* 349.

Cap. XXXIII. v. 22. *&* 23. Protegam te dexterâ meâ, donec tranſeam: tollamque manum meam, & videbis poſteriora mea. *Tom. III. pag.* 348., *& Tam. IV. pag.* 195.

Cap. XXXVI. v. 1. Fecit ergo Beſeleel & Ooliab, & omnis vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſapientiam, & intellectum, ut ſcirent fabrè operari. *Tom. IV. pag.* 186.

EX LIBRO LEVITICI.

Cap. XXI. v. 1. Non contaminentur in mortibus civium ſuorum. *Tom. IV. pag.* 280.

Ibid. v. 6. Sancti erunt Deo ſuo. *Ibid.*

Ibid. v. 17. *& ſeqq.* Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus: Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus. Omnis, qui habuerit maculam de ſemine Aaron Sacerdotis, non accedat offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo. *Tom. IV. pag.* 278.

Cap. XXVI. v. 2. Cuſtodite Sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum: ego Dominus. *Tom. IV. pag.* 221.

EX LIBRO NUMERORUM.

Cap. XI. v. 11. Cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me? *Tom. IV. pag.* 242.

Ibid. v. 12. Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum? *Ibid.*

Cap. XI. v. 16. *& ſeqq.* Dixit ad Moyſen Dominus: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael &c. Et auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus gravêris. *Tom. IV. pag.* 9.

Cap. XIII. v. 24. Pergenteſque uſque ad Torrentem botri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis, & de ficis loci illius (*Terræ promiſſionis*) tulerunt. *Tom. II. pag.* 29.

Ibid. v. 27. *& ſeqq.* Oſtenderunt (*exploratores*) fructus terræ, & narraverunt dicentes: Venimus in terram &c. *Tom. III. pag.* 49.

Cap. XIV. v. 3. Utinam mortui eſſemus in Ægypto: & in hac vaſta ſolitudine utinam pereamus! *Ibid.*

Cap. XIX. v. 2. *& ſeqq.* Præcipe filiis Iſraël, ut adducant ad te vaccam rufam &c. Combureteque eam (*Sacerdos*) cunctis videntibus &c. Colliget autem vir mundus cineres vaccæ &c. *Tom. III. pag.* 351.

EX LIBRO DEUTERONOMII.

Cap. IV. v. 7. *&* 8. Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris. Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia, & univerſam legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros? *Tom. I. pag.* 179.

Cap. VII. v. 6. Te elegit Dominus Deus tuus, ut ſis ei populus peculiaris, de cunctis populis, qui ſunt ſuper terram. *Tom. II. pag.* 317.

Cap. XXVI. v. 1. *& ſeqq.*, *& v.* 5. *uſque ad* 10. Cùm intraveris terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus eſt poſſidendam, & obtinueris eam &c. Et loquêris in conſpectu Domini Dei tui: Syrus perſequebatur patrem meum, qui deſcendit in Ægyptum &c. *Tom. III. pag.* 48.

EX LIBRO JUDICUM.

Cap. XI. v. 39. *&* 40. Increbuerat conſuetudo in Iſraël, & ſervata eſt: ut poſt anni circulum convenirent in unum filiæ Iſraël, & plangerent filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor. *Tom. IV. pag.* 49.

Cap. XVI. v. 16. *& ſeqq.* Cùmque moleſta (*Dalila*) eſſet ei (*Samſoni*) & per multos dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus &c. *Tom. II. pag.* 93.

EX LIBRO I. REGUM.

Cap. II. v. 12. *& ſeqq.* Porro filii Heli, filii Belial neſcientes Dominum, neque officium Sacerdotum ad populum &c. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines a ſacrificio Domini. *Tom. I. pag.* 242.

Cap. III. v. 2. *& ſeq.* Oculi ejus (*Heli*) caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur. *Tom. II. pag.* 89.

Cap. XI. v. 2. In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrûm oculos dextros, ponamque vos opprobrium in univerſo Iſraël. *Tom. II. pag.* 81.

Cap. XXX. v. 11. *& ſeqq.* Invenerunt (*ſocii David*) virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad David &c. Puer Ægyptius ego ſum, ſervus viri Amalecitæ. Dereliquit autem me Dominus meus, quia ægrotare cœpi nudius tertius. *Tom. III. pag.* 52.

EX LIBRO II. REGUM.

Cap. IV. v. 5. *& ſeqq.* Venientes Rechab, & Baana ingreſſi ſunt fervente die domum Isboſeth, & percuſſerunt eum in inguine, & interfecerunt illum &c. *Tom. III. pag.* 75.

Cap. V. v. 23. Non aſcendas contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex adverſo pyrorum. *Tom. IV. pag.* 281.

Cap. VI. v. 1. *& ſeqq.* Congregavit David omnes electos ex Iſrael triginta millia. Surrexitque David, & abiit, & univerſus populus, qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent Arcam Dei &c. Et impoſuerunt Arcam Dei ſuper plauſtrum novum, tuleruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa. David autem, & omnis Iſrael ludebant coram Domino &c. *Tom. II. pag.* 209.

Cap. VII. v. 2. Vides-ne, quòd ego habitem in domo cedrina: & Arca Dei poſita ſit in medio pellium? *Tom. I. pag.* 172.

Cap. XV. v. 9. *& ſeqq.* 10. Et ſurrexit (*Abſalom*) & abiit in Hebron. Miſit autem exploratores in univerſis Tribus Iſraël, dicens: ſtatim ùt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Abſalom in Hebron.

Ibid. v. 19. *& ſeqq.* Dixit autem Rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? Revertere, & habita cum Rege. Ego autem vadam quò iturus ſum. Revertere, & reduc tecum fratres tuos &c. *Tom. IV. pag.* 54.

Cap. XVI. v. 5. *& ſeqq.* Et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat &c. *Ibid.*

Ex Libro III. Regum.

Cap. X. v. 8. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. *Tom. III. pag.* 8.

Cap. XVIII. v. 42. *& ſeqq.* Elias aſcendit in verticem Carmeli, & pronus in terram poſuit faciem ſuam inter genua ſua &c. In ſeptima autem vice ecce nubecula parva, quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari. *Tom. I. pag.* 95., *& Tom. II. pag.* 275.

Cap. XIX. v. 4. *& ſeqq.* Et perrexit (*Elias*) in deſertum viam unius diei &c. Reverſuſque eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. *Tom. II. pag.* 49.

Ibid. v. 7. Surge, & comede: grandis enim tibi reſtat via. *Tom. IV. pag.* 161.

Ibid. v. 11. *&* 12. Egredere, & ſta in monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis & fortis, ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus. Et poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus. Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus. Et poſt ignem ſibilus auræ tenuis. *Tom. I. pag.* 109. *Item Tom. IV. pag.* 188.

Ex Libro IV. Regum.

Cap. II. v. 9. Cùmque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum: Poſtula quod vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliſeus: Obſecro, ut fiat in me duplex ſpiritus tuus. *Tom. IV. pag.* 196.

Ibid. v. 10. Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petiiſti: ſi autem non videris, non erit. *Tom. IV. pag.* 204.

Ibid. v. 12. Pater mi, Pater mi, currus Iſraël, & auriga ejus. *Tom. IV. pag.* 196.

Ibid. v. 15. Et requievit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. *Tom. IV. pag.* 198.

Cap. IV. v. 33. *&* 34. Ingreſſuſque (*Eliſeus*) clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum: Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum: poſuitque os ſuum ſuper os ejus &c. *Tom. IV. pag.* 121.

Cap. VII. v. 9. Dixeruntque (*quatuor viri leproſi*) ad invicem: Non rectè facimus: hæc enim dies boni nuncii eſt. Si tacuerimus, & noluerimus nunciare uſque mane, ſceleris arguemur. *Tom. III. pag.* 145.

Cap. X. v. 18. *& ſeqq.* Congregavit Jehu omnem populum, & dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius &c. *Tom. II. pag.* 155.

Cap. XX. v. 12. *& ſeqq.* Miſit Berodach Baladan, filius Baladan, Rex Babyloniorum literas & munera ad Eze-

Ezechiam: audierat enim, quòd ægrotaſſet Ezechias. Lætatus eſt autem in adventu eorum Ezechias, & oſtendit eis domum aromatum &c. Dixit itaque Iſaias Ezechiæ: Audi ſermonem Domini: Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua &c. *Tom. II. pag.* 182.

EX LIBRO I. PARALIPOMENON.

Cap. VI. v. 10. Johanam genuit Azariam. Ipſe eſt, qui Sacerdotio functus eſt in domo, quam ædificavit Salomon in Jeruſalem. *Tom. III. pag.* 123.

EX LIBRO II. PARALIPOMENON.

Cap. VII. v. 15. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco iſto oraverit. *Tom. I. pag.* 308.
Cap. IX. v. 1. *& ſeqq.* Regina Saba, cùm audiſſet famam Salomonis, venit, ut tentaret eum in ænigmatibus &c. *Tom. I. pag.* 240.
Ibid. v. 7. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam. *Tom. I. pag.* 223.

EX LIBRO I. ESDRÆ.

Cap. X. v. 4. Surge, tuum eſt decernere, noſque erimus tecum: confortare, & fac. *Tom. IV. pag.* 244.

EX TOBIA.

Cap. VIII. v. 5. Filii Sanctorum ſumus, & non poſſumus ita conjungi, ſicut gentes, quæ ignorant Deum. *Tom. III. pag.* 297.

EX LIBRO ESTHER.

Cap. I. v. 3. *& ſeqq.* Fecit (*Aſſuerus*) grande convivium cunctis principibus & pueris ſuis fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis. *Tom. II. pag.* 38. *Item pag.* 292.

EX LIBRO JOB.

Cap. I. v. 1. *uſque ad v.* 19. Vir erat (*Job*) ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo. Natique ſunt ei ſeptem filii & tres filiæ &c. Cùm quodam die filii & filiæ ejus comederent & biberent vinum &c. Et ecce alius introivit, & dixit: Filiis tuis & filiabus veſcentibus, repentè ventus vehemens concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens, oppreſſit liberos &c.
Item Cap. II. v. 7. *&* 8. Egreſſus Satan a facie Domini, percuſſit Job ulcere peſſimo, a planta pedis uſque ad verticem ejus: qui teſtâ ſaniem radebat, ſedens in ſterquilinio. *Tom. IV. pag.* 47.
Ibid. v. 11. *& ſeqq.* Audientes amici Job omne malum &c. ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus &c. *Tom. IV. pag.* 48.
Cap. VII. v. 20. Peccavi, quid faciam tibi, o cuſtos hominum? Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihi metipſi gravis? *Tom. II. pag.* 341.
Cap. IX. v. 28. Verebar omnia opera mea. *Tom. IV. pag.* 262.
Cap. XIX. v. 23. *& ſeq.* Quis mihi tribuat, ut ſcribantur ſermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro, ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice? *Tom. IV. pag.* 153.
Ibid. v. 25. Scio, quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum. *Ibid.*
Cap. XX. v. 22. Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum. *Tom. II. pag.* 141.
Cap. XXIV. v. 13. Ipſi fuerunt rebelles lumini: neſcierunt vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus. *Tom. II. pag.* 95.
Cap. XXXI. v. 1. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Tom. I. pag.* 325.
Cap. XLI. v. 24. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui fa-

ctus eſt, ut nullum timeret. *Tom. III. pag.* 22.

EX PSALMIS.

Pſalm. I. v. 5. Non reſurgunt impii in judicio: neque peccatores in concilio juſtorum. *Tom. IV. pag.* 140.

Pſalm. VI. v. 8. Turbatus eſt a furore oculus meus. *Tom. II. pag.* 91.

Pſalm. VII. v. 16. Incidit in ſoveam, quam fecit. *Tom. II. pag.* 158.

Pſalm. VIII. v. 5. Quid eſt homo, quòd memor es ejus: aut filius hominis, quoniam viſitas eum? *Tom. I. pag.* 168. *&* 208. *Item Tom. III. pag.* 131.

Pſalm. XIII. v. 3. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. *Tom. II. pag.* 241.

Pſalm. XVIII. v. 7. Exultavit ut gigas ad currendam viam a ſummo Cœlo. *Tom. I. pag.* 327.

Pſalm. XXXIV. v. 15. Congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi. *Tom. IV. pag.* 101.

Pſalm. XXXV. v. 6. Domine in Cœlo miſericordia tua. *Tom. II. pag.* 280.

Pſalm. XXXVI. v. 5. Revela Domino viam tuam. *Tom. II. pag.* 98.

Pſalm. XXXVIII. v. 2. Dixi: Cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adversùm me. *Tom. I. pag.* 325.

Ibid. v. 4. In meditatione mea exardeſcet ignis. *Tom. II. pag.* 321.

Pſalm. XXXIX. v. 18. Ego autem mendicus ſum, & pauper. *Tom. II. pag.* 68.

Pſalm. XLIV. v. 10. Aſtitit Regina a dextris tuis in veſtitu deaurato: circumdata varietate. *Tom. I. pag.* 239.

Ibid. v. 14. *&* 15. Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietate. *Tom. II. pag.* 202., *& Tom. IV. pag.* 274.

Pſalm. XLV. v. 5. Fluminis impetus lætificat Civitatem Dei. *Tom. I. pag.* 118.

Pſalm. XLVIII. v. 13. Homo, cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. *Tom. I. pag.* 163. *&* 200.

Pſalm. XLIX. v. 19. *& ſeqq.* Os tuum abundavit malitia: & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris: & adversùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum: Hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique, quòd ero tuî ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum: ne quando rapiat, & non ſit, qui eripiat. *Tom. I. pag.* 151.

Pſalm. L. v. 6. Tibi ſoli peccavi. *Tom. IV. pag.* 243.

Ibid. v. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum: & in peccatis concepit me mater mea. *Tom. II. pag.* 340.

Pſalm. LVII. v. 9. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem. *Tom. II. pag.* 89.

Pſalm. LXVIII. v. 3. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. *Tom. II. pag.* 193.

Pſalm. LXXII. a v. 1. *uſque ad v. 9.* Quàm bonus Iſraël Deus his, qui recto ſunt corde! Mei autem pene moti ſunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei &c. *Tom. III. pag.* 97. *Item Tom. IV. pag.* 146.

Ibid. v. 16. *&* 17. Exiſtimabam ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me: donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum. *Tom. III. pag.* 99. *& ſeq. Item Tom. IV. pag.* 146.

Ibid. v. 23. Ut jumentum factus ſum apud te: & ego ſemper tecum. *Tom. I. pag.* 342.

Pſalm. LXXVI. v. 14. Quis Deus magnus, ſicut Deus noſter? *Tom. IV. pag.* 163.

Pſalm. LXXVIII. v. 1. Venerunt gentes in hæreditatem tuam. *Tom. IV. pag.* 203.

Pſalm. LXXIX. v. 15. Reſpice de Cœlo, & vide vineam iſtam. *Tom. IV. pag.* 123.

Pſalm. LXXXI. v. 5. Neſcierunt, in tenebris ambulant. *Tom. II. pag.* 94.

Pſalm. LXXXIII. v. 3. Cor meum & caro

caro mea exultaverunt in Deum vivum. *Tom. IV. pag.* 127.

Pſalm. LXXXIII. v. 6. Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. *Tom. I. pag.* 93., *& Tom. II. pag.* 271.

Ibid. v. 10. Reſpice in faciem Chriſti tui. *Tom. IV. pag.* 122.

Pſalm. XC. v. 11. *& ſeq.* Quoniam Angelis ſuis mandavit de te: ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te: ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. *Tom. III. pag.* 24.

Pſalm. XCIII. v. 2. Redde retributionem ſuperbis. *Tom. I. pag.* 157.

Pſalm. XCVII. v. 2. Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam. *Tom. I. pag.* 2.

Pſalm. CII. a v. 1. *ad v.* 5. Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus &c. *Tom. II. pag.* 332., *& Tom. III. pag.* 217.

Pſalm. CIII. v. 25. Hoc mare magnum & ſpatioſum manibus: illic reptilia, quorum non eſt numerus. *Tom. II. pag.* 364.

Ibid. v. 30. Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ. *Tom. IV. pag.* 202.

Pſalm. CVI. v. 21. *&* 22. Confiteantur Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum. Et ſacrificent ſacrificium laudis, & annuncient opera ejus in exultatione. *Tom. II. pag.* 357.

Ibid. v. 23. *& ſeqq.* Qui deſcendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. Ipſi viderunt opera Domini &c. *Ibid.*

Pſalm. CIX. v. 6. Judicabit in nationibus, implebit ruinas. *Tom. III. pag.* 14.

Pſalm. CX. v. 3. 4. *&* 5. Confeſſio & magnificentia opus ejus: juſtitia ejus manet in ſeculum ſeculi. Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus: Eſcam dedit timentibus ſe. *Tom. III. pag.* 359. *& ſeq.*

Pſalm. CXII. v. 5. *& ſeqq.* Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in Cœlo, & in terra? Suſcitans a terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem: ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus populi ſui. *Tom. III. pag.* 15.

Pſalm. CXVIII. v. 131. Os meum aperui, & attraxi ſpiritnm. *Tom. IV. pag.* 225.

Pſalm. CXIX. v. 5. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! *Tom. IV. pag.* 155.

Pſalm. CXXXI. v. 17. Paravi lucernam Chriſto meo. *Tom. I. pag.* 255.

Pſalm. CXXXII. v. 1. Ecce, quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum. *Tom. I. pag.* 224.

Pſalm. CXXXVI. v. 6. Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tuî. *Tom. I. pag.* 208.

Pſalm. CXXXVII. v. 6. Humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit. *Tom. II. pag.* 184.

Pſalm. CXXXVIII. v. 17. Nimis honorificati ſunt amici tui Deus: nimis confortatus eſt Principatus eorum. *Tom. I. pag.* 231., *& Tom. IV. pag.* 173.

Pſalm. CXLI. v. 6. Portio mea es tu Domine. *Tom. I. pag.* 241.

EX LIBRO PROVERBIORUM.

Cap. IV. v. 23. Omni cuſtodia ſerva cor tuum: quia ex ipſo vita procedit. *Tom. II. pag.* 191.

Cap. V. v. 9. Fili, ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli. *Tom. I. pag.* 337.

Cap. VI. v. 1. *&* 2. Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam. *Tom. III. pag.* 306.

Cap. IX. v. 1. Sapientia ædificavit ſibi domum. *Tom. II. pag.* 345.

Ibid. Excîdit columnas ſeptem. *Tom. IV. pag.* 254.

Cap. XV. v. 15. Secura mens, quaſi juge convivium. *Tom. II. pag.* 41.

Cap. XXIII. v. 1. *& ſeq.* Quando ſederis, ut comedas cum Principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciem

faciem tuam, & ſtatue cultrum in gutture tuo: ne deſideres de cibis ejus, in quo eſt panis mendacii. *Tom. II. pag.* 199.

Cap. XXIV. v. 30. *& ſeq.* Per agrum hominis pigri tranſivi, & per vineam viri ſtulti: & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat. *Tom. III. pag.* 242. *Item pag.* 312.

Cap. XXXI. v. 10. Mulierem fortem quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus. *Tom. II. pag.* 370.

Ibid. a v. 11. *uſque ad finem.* Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit. Reddidit ei bonum & non malum, omoibus diebus vitæ ſuæ &c. *Tom. II. pag.* 383. *& ſeqq.*

Ibid. v. 29. Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu ſupergreſſa es univerſas. *Tom. II. pag.* 204.

EX LIBRO ECCLESIASTES.

Cap. IX. v. 13. *& ſeqq.* Hanc quoque ſub Sole vidi ſapientiam, & probavi maximam: Civitas parva, & pauci in ea viri: Venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio. Inventuſque eſt in ea vir pauper & ſapiens, & liberavit Urbem per ſapientiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis. Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiam fortitudine: Quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba ejus non ſunt audita? *Tom. IV. pag.* 227.

Cap. XI. v. 1. Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, & poſt tempora multa invênit illum. *Tom. II. pag.* 163.

EX CANTICO CANTICORUM.

Cap. I. v. 1. Meliora ſunt ubera tua vino. *Tom. IV. pag.* 185.

Ibid. v. 3. Poſt te curremus in odorem unguentorum tuorum. *Tom. II. pag.* 297.

Ibid. v. 5. Nolite conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decoloravit me Sol. *Tom. III. pag.* 54.

Ibid. v. 7. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum. *Tom. I. pag.* 296.

Cap. II. v. 10. Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. *Tom. II. pag.* 211. *Item pag.* 354.

Cap. III. v. 6. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii? *Tom. II. pag.* 213.

Ibid. v. 11. Egredimini & videte filiæ Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis ſuæ, & in die lætitiæ cordis ejus. *Tom. III. pag.* 159. *Item Tom. IV. pag.* 114.

Cap. IV. v. 1. Capilli tui, ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad. *Tom. III. pag.* 363.

Ibid. v. 9. Vulneraſti cor meum ſoror mea Sponſa in uno oculorum tuorum. *Tom. II. pag.* 185.

Cap. V. v. 2. Caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium. *Tom. II. pag.* 331.

Ibid. v. 11. *& ſeqq.* Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus, ſicut elatæ palmarum &c. *Tom. IV. pag.* 119.

Cap. VIII. v. 1. Quis mihi det te fratrem meum, ſugentem ubera matris meæ, ut ioveniam te foris, & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat? *Tom. I. pag.* 222., *& Tom. III. pag.* 155.

Ibid. v. 5. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectom ſuum? *Tom. II. pag.* 213.

Ibid. Sub arbore malo ſuſcitavi te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua. *Tom. IV. pag.* 63.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

Cap. II. v. 21. *&* 22. Excæcavit illos malitia eorum. Et neſcierunt Sacramenta Dei, neque mercedem ſpera-

verunt juſtitiæ, nec judicaverunt honorem animarum ſanctarum. *Tom. II. pag.* 81.

Cap. V. v. 6. Ergo erravimus a via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis: & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. *Tom. II. pag. 97.*

Cap. IX. v. 4. Da mihi Domine ſedium tuarum aſſiſtricem Sapientiam. *Tom. I. pag. 99.*

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

Cap. I. v. 13. Timenti Dominum bene erit in extremis: & in die defunctionis ſuæ benedicetur. *Tom. I. pag.* 210.

Cap. II. v. 17. Et quid facient, cùm inſpicere cœperit Dominus? *Tom. IV. pag.* 267.

Ibid. v. 23. Secundùm magnitudinem ipſius, ſic èt miſericordia illius cum ipſo eſt. *Tom. IV. pag.* 234.

Cap. III. v. 27. Cor durum habebit malè in noviſſimo. *Tom. IV. pag.* 215.

Cap. X. v. 9. Quid ſuperbis terra & cinis? *Tom. IV. pag.* 171.

Cap. XIX. v. 2. Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. *Tom. I. pag.* 155.

Cap. XXI. v. 5. Objurgatio & injuriæ annullabunt ſubſtantiam. *Tom. I. pag. 286.*

Ibid. v. 9. Qui ædificat domum ſuam impendiis alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme. *Tom. I. pag.* 215.

Ibid. v. 11. Via peccantium complanata lapidibus: & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœna. *Tom. I. pag.* 209.

Cap. XXVIII. v. 6. Memento noviſſimorum, & deſine inimicari. *Tom. I. pag. 91.*

Ibid. v. 9. Memorare teſtamentum Altiſſimi, & deſpice ignorantiam. *Ibid.*

Cap. XXIX. v. 16. Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam (*eleemoſyna*) adversùs inimicos veſtros pugnabit. *Tom. II. pag.* 165.

Ibid. v. 20. Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris: dedit enim pro te animam ſuam. *Tom. III. pag.* 356.

Cap. XXXIV. v. 24. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. *Tom. II. pag.* 192.

Ibid. v. 28. Unus ædificans, & unus deſtruens. *Tom. IV. pag. 9.*

Cap. XLIII. v. 4. Sol refulgens radiis ſuis obcæcat oculos. *Tom. II. pag. 86.*

EX ISAIA.

Cap. I. v. 11. *& ſeqq.* Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarum? plenus ſum &c. Quia manus veſtræ plenæ ſunt ſanguine. *Tom. II. pag.* 262.

Cap. III. v. 24. Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine calvitium, & pro faſcia pectorali cilicium. *Tom. IV. pag.* 148.

Cap. V. v. 12. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris, & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis. *Tom. III. pag.* 350.

Ibid. v. 13. Propterea captivus ductus eſt Populus meus, quia non habuit ſcientiam, & Nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit. *Tom. I. pag.* 191.

Cap. VIII. v. 3. Accelera, ſpolia detrahere, feſtina prædari. *Tom. III. pag.* 147.

Ibid. v. 3. *&* 4. Accelera, ſpolia detrahere, feſtina prædari. Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ coram Rege Aſsyriorum. *Tom. I. pag. 326.*

Cap. IX. v. 6. Factus eſt principatus ſuper humerum ejus. *Tom. IV. pag.* 110.

Ibid. Vocabitur admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſeculi, Princeps pacis. *Tom. III. pag.* 214.

Cap. XI. v. 10. Et erit Sepulcrum ejus glorioſum. *Tom. IV. pag.* 128.

Cap. XXI. v. 11. *& ſeq.* Onus Duma ad me clamat ex Seir: Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte? Dixit Cuſtos: venit mane, & nox: ſi quæritis, quærite: convertimini, venite. *Tom. II. pag.* 330.

Cap. XXI. v. 11. Cuſtos, quid de nocte? Cuſtos quid de nocte? *Tom. IV. pag.* 217.
Ibid. v. 12. Si quæritis, quærite: convertimini, venite. *Tom. IV. pag.* 218. *&* 221.
Cap. XXVIII. v. 21. Ut faciat opus ſuum alienum, & peregrinum ab eo. *Tom. IV. pag.* 118.
Cap. XXIX. v. 11. *&* 12. Et erit vobis viſio omnium, ſicut verba libri ſignati; quem cùm dederint ſcienti literas, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim. Et dabitur liber neſcienti literas, diceturque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio literas. *Tom. IV. pag.* 16.
Cap. XXX. v. 10. Qui dicunt videntibus: nolite videre, & aſpicientibus: nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. *Tom. II. pag.* 95.
Ibid. v. 20. *&* 21. Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea. *Tom. IV. pag.* 13.
Cap. XXXIII. v. 7. Ecce videntes clamabunt foris, Angeli pacis amarè flebunt. *Tom. III. pag.* 27.
Cap. XL. v. 5. Et revelabitur gloria Domini. *Tom. III. pag.* 348.
Ibid. v. 5. 6. *&* 7. Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter, quòd os Domini locutum eſt. Vox dicentis: clama. Et dixi: quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos agri &c. *Tom. III. pag.* 318. *& ſeq.*
Ibid. v. 30. *&* 31. Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent. Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. *Tom. I. pag.* 244.
Ibid. v. 31. Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. *Tom. II. pag.* 382.
Cap. XLVIII. v. 17. Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia. *Tom. II. pag.* 107.
Cap. XLIX. v. 15. *&* 16. Numquid obliviſci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tuî. Ecce in manibus meis deſcripſi te. *Tom. III. pag.* 321.
Cap. LI. v. 1. Attendite ad petram, unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de qua præciſi eſtis. *Tom. I. pag.* 191.
Ibid. v. 3. Conſolabitur Dominus Sion, conſolabitur ruinas ejus. *Tom. I. pag.* 98.
Cap. LII. v. 11. Mundamini, qui fertis vaſa Domini. *Tom. IV. pag.* 274.
Cap. LIII. v. 3. Deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. *Tom. IV. pag.* 120.
Cap. LV. v. 1. Omnes ſitientes venite ad aquas, properate: emite abſque argento, & abſque ulla commutatione. *Tom. I. pag.* 119.
Ibid. v. 6. Quærite Dominum, dum inveniri poteſt: invocate eum, dum prope eſt. *Tom. II. pag.* 326.
Cap. LVI. v. 10. *&* 11. Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi. Ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam. *Tom. III. pag.* 237.
Cap. LVIII. v. 6. Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes: dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe. *Tom. II. pag.* 263.
Ibid. v. 8. Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum: & anteibit faciem tuam juſtitia tua. *Tom. II. pag.* 265.
Cap. LIX. v. 2. Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & Deum veſtrum. *Tom. III. pag.* 120.
Cap. LXV. v. 2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona, poſt cogitationes ſuas. *Tom. III. pag.* 322.

EX JEREMIA.

Cap. I. v. 10. Ecce conſtitui te, ut evel-

las & deſtruas, & diſperdas & diſſipes, & ædifices & plantes. *Tom. IV. pag.* 8.

Cap. II. v. 2. Vade & clama in auribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & caritatem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es me in deſerto. *Tom. III. pag.* 316.

Ibid. v. 12. *& ſeq.* Obſtupeſcite Cœli ſuper hoc, & deſolamini portæ ejus: duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas; quæ continere non valent aquas. *Tom. I. pag.* 122.

Cap. III. v. 13. Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es: & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dominus. *Tom. III. pag.* 316.

Cap. IV. v. 22. Sapientes ſunt, ut faciant mala: bene autem facere neſcierunt. *Tom. II. pag.* 80.

Cap. V. v. 30. *& ſeq.* Stupor & mirabilia facta ſunt in terra: Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo ejus? *Tom. IV. pag.* 5.

Cap. VI. v. 4. Væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ ſunt umbræ veſperi. *Tom. III. pag.* 366.

Cap. VIII. v. 5. Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeruſalem, averſione contentioſa? *Tom. IV. pag.* 215.

Ibid. v. 6. Nullus eſt, qui dicat, quid feci? *Tom. IV. pag.* 261.

Ibid. v. 22. Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? Quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei? *Tom. IV. pag.* 3.

Cap. XI. v. 4. Eritis mihi in Populum, & ego ero vobis in Deum. *Tom. III. pag.* 288.

Ibid. v. 15. Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? *Tom. I. pag.* 307.

Cap. XIV. v. 2. *& ſeqq.* Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeruſalem aſcendit. Majores miſerunt minores ſuos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt & afflicti, & operuerunt capita ſua. Propter terræ vaſtitatem, quia non venit pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua. *Tom. IV. pag.* 217.

Ibid. v. 7. Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis. *Tom. IV. pag.* 218.

Ibid. Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ ſunt averſiones noſtræ. *Tom. IV. pag.* 222.

Ibid. v. 8. *&* 9. Quare quaſi colonus es in terra, & quaſi viator declinans ad manendum? Quare velut vir vagus, ut fortis, qui non poteſt ſalvare? *Tom. III. pag.* 153.

Cap. XV. v. 19. Si ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris. *Tom. IV. pag.* 258.

Cap. XVI. v. 16. Poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum. *Tom. III. pag.* 245.

Cap. XVII. v. 11. Perdix fovit, quæ non peperit: fecit divitias, & non in judicio: in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas, & in noviſſimo inſipiens remanebit. *Tom. IV. pag.* 143.

Cap. XVIII. v. 2. Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea. *Tom. IV. pag.* 204.

Cap. XXII. v. 29. Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini. *Tom. IV. pag.* 172.

Cap. XXXI. v. 15. Vox in excelſo audita eſt lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis, quia non ſunt. *Tom. III. pag.* 187. *Item pag.* 196. *& ſeq.*

Ibid. v. 18. *&* 19. Audiens audivi Ephraim tranſmigrantem: Caſtigaſti me, & eruditus ſum quaſi juvenculus indomitus: Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus. Poſtquam enim converſiſti me, egi pœnitentiam: & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum. *Tom. III. pag.* 198.

Cap. XLIX. v. 23. Præ ſolicitudine quieſcere non poteſt. *Tom. IV. pag.* 264.

Cap. L. v. 23. Quomodo confractus eſt, & contritus malleus univerſæ terræ? *Tom. II. pag.* 158.

Ex Threnis Jeremiæ.

Cap. I. v. 9. Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata eſt finis ſui. *Tom. II. pag.* 84.

Cap. III. v. 19. Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſynthii, & fellis. *Tom. III. pag.* 361.

Cap. IV. v. 1. Diſperſi ſunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum. *Tom. IV. pag.* 112.

Ex Ezechiele.

Cap. II. v. 8. *& 9. Et cap. III. v.* 1. *& ſeqq.* Fili hominis, audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt. Aperi os tuum, & comede &c. Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris comede: comede volumen iſtud &c. *Tom. IV. pag.* 17.

Cap. III. v. 1. *& ſeqq.* Comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo. Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. *Tom. IV. pag.* 19.

Cap. VIII. v. 8. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. *Tom. IV. pag.* 7.

Cap. XIII. v. 18. *& 19.* Væ quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas &c. *Tom. III. pag.* 120.

Cap. XXVIII. v. 12. Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore. *Tom. III. pag.* 12.

Ibid. v. 13. Omnis lapis pretioſus, operimentum tuum: Sardius, Topatius & Jaſpis, Chryſolithus, & Onyx, & Berillus, Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua, in die qua conditus es, præparata ſunt. *Ibid.*

Ibid. v. 14. Tu Cherub extentus & protegens, & poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulaſti. *Tom. III. pag.* 13.

Cap. XXXIII. v. 31. Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur Populus, & ſedent coram te Populus meus: & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum. *Tom. IV. pag.* 206.

Cap. XXXIV. v. 3. Lac comedebatis & lanis operiebamini, & quod craſſum erat, occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis. *Tom. I. pag.* 16.

Ibid. v. 8. Non quæſierunt Paſtores mei gregem meum, ſed paſcebant Paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant. *Ibid.*

Cap. XXXVII. v. 4. *&* 5. Oſſa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis &c. *Tom. IV. pag.* 144.

Cap. XLVII. v. 3. *& ſeqq.* Traduxit me per aquam uſque ad talos. Rurſumque menſus eſt mille, & traduxit me per aquam, uſque ad genua &c. *Tom. IV. pag.* 21. *&* 44.

Ex Osea.

Cap. II. v. 6. & ſeq. Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet &c. Vadam & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis, quàm nunc. *Tom. III. pag.* 103.

Cap. VI. v. 3. Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus. *Tom. II. pag.* 102.

Cap. XI. v. 4. In funiculis Adam traham eos, in vinculis caritatis. *Tom. IV. pag.* 81.

Cap. XIII. v. 14. Ero mors tua, o mors,

mor-

Digitized by Google

morſus tuus ero, Inferne. *Tom. II. pag.* 158.

EX JOEL.

Cap. II. v. 11. Magnus dies Domini, & quis ſuſtinebit eum? *Tom. III. pag.* 63.

Ibid. v. 16. Congregate populum, ſanctificate Eccleſiam, coadunate ſenes, congregate parvulos, & ſugentes ubera. *Tom. IV. pag.* 178.

Ibid. v. 28. Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem. *Tom. IV. pag.* 200.

EX AMOS.

Cap. V. v. 18. Væ deſiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? Dies Domini iſta, tenebræ, & non lux. *Tom. IV. pag.* 141.

EX JONA.

Cap. III. v. 7. Homines, & jumenta, & boves, & pecora non guſtent quidquam: nec paſcantur, & aquam non bibant. *Tom. IV. pag.* 179.

EX MICHÆA.

Cap. VI. v. 2. *& ſeqq.* Judicium Domini cum populo ſuo, & cum Iſraël dijudicabitur. Popule meus, quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi. Quia eduxi te &c. *Tom. I. pag.* 201.

Ibid. v. 8. Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo. *Tom. I. pag.* 202. *Item Tom. IV. pag.* 262.

EX HABACUC.

Cap. I. v. 1. *& ſeqq.* Onus quod vidit Habacuc Propheta &c. *Tom. III. pag.* 98.

EX AGGEO.

Cap. I. v. 5. *& ſeqq.* Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras &c. Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus: & intuliſtis in domum, & exſuflavi illud: quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis unuſquiſque in domum ſuam. *Tom. I. pag.* 154. *Item Tom. IV. pag.* 219.

EX ZACHARIA.

Cap. VII. v. 12. Cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne audirent legem. *Tom. IV. pag.* 215.

Cap. XII. v. 10. *& ſeqq.* Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem, ſpiritum gratiæ & precum: & aſpicient ad me, quem confixerunt: & plangent &c. *Tom. II. pag.* 320. *Item Tom. IV. pag.* 49.

EX MALACHIA.

Cap. I. v. 6. Si Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? Et ſi Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? *Tom. I. pag.* 172.

Ibid. v. 14. Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum, & votum faciens immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in gentibus. *Tom. III. pag.* 228.

Cap. III. v. 8. *& 9.* Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis: in quo configimus te? In decimis, & in primitiis. Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos configitis gens tota. *Tom. IV. pag.* 222.

Ibid. v. 10. Inferte omnem decimam in horreum, ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus: Si non aperuero vobis cataractas Cœli, & effudero vobis benedictionem, uſque ad abundantiam. *Ibid.*

EX LIBRO I. MACHABÆORUM.

Cap. IV. v. 42. Elegit (*Judas*) Sacerdotes ſine macula, voluntatem haben-

Digitized by Google

tes in lege Dei: & mundaverunt Sancta. *Tom. IV. pag.* 8.

EX MATTHÆO.

Cap. I. v. 1. *& ſeqq.* Liber generationis Jeſu Chriſti Filii David &c. *Tom. IV. pag.* 250.

Ibid. v. 23. Et vocabunt nomen ejus Emmanuel: quod eſt interpretatum nobiſcum Deus. *Tom. III. pag.* 214.

Cap. II. v. 1. *&* 2. Ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam, dicentes: Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? vidimus enim ſtellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum. *Tom. III. pag.* 251.

Ibid. v. 3. *& ſeq.* Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo. *Ibid.*

Ibid. v. 10. Videntes autem ſtellam, gaviſi ſunt gaudio magno valde. *Tom. III. pag.* 254.

Cap. IV. v. 19. Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. *Tom. III. pag.* 241.

Cap. V. v. 13. Vos eſtis ſal terræ. *Tom. III. pag.* 111.

Ibid. v. 20. Dico enim vobis: quia niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabiris in Regnum Cœlorum. *Tom. II. pag.* 237. *Item pag.* 256.

Ibid. v. 21. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. *Tom. II. pag.* 240.

Ibid. v. 22. Qui autem dixerit fratri ſuo raca: reus erit Concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehennæ ignis. *Tom. II. pag.* 244., *& pag.* 247.

Ibid. v. 23. *&* 24. Si ergo offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſùm te: relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari &c. *Tom. II. pag.* 249.

Ibid. v. 43. *&* 44. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. *Tom. I. pag.* 41.

Cap. VI. v. 9. Sanctificetur nomen tuum. *Tom. IV. pag.* 174.

Ibid. v. 12. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut èt nos dimittimus debitoribus noſtris. *Tom. I. pag.* 287.

Cap. IX. v. 9. *& ſeqq.* Cùm tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me &c. *Tom. I. pag.* 64. *& ſeq.*

Ibid. v. 11. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter? *Tom. I. pag.* 66.

Cap. X. v. 7. Prædicate, dicentes: Quia appropinquavit Regnum Cœlorum. *Tom. I. pag.* 178.

Ibid. v. 9. *& ſeq.* Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. *Tom. III. pag.* 40.

Ibid. v. 11. *& ſeqq.* Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: pax huic domui &c. *Tom. I. pag.* 181.

Ibid. v. 14. *&* 15. Quicumque autem non receperit vos, nec audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo, vel Civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die Judicii, quàm illi Civitati. *Tom. I. pag.* 183.

Cap. XI. v. 2. Joannes autem cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti. *Tom. III. pag.* 95. *Item pag.* 102.

Ibid. v. 3. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? *Tom. III. pag.* 105.

Ibid. v. 4. 5. *&* 6. Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur: & beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me. *Tom. III. pag.* 106.

Ibid. v. 7. *& ſeq.* Illis autem abeuntibus cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam &c. *Tom. III. pag.* 108.

Cap. XI. v. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. *Tom. II. pag.* 40.

Cap. XIII. v. 44. *& ſeqq.* Simile eſt regnum Cœlorum theſauro abſcondito in agro &c. Iterum ſimile eſt regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. *Tom. II. pag.* 107.

Ibid. v. 46. Inventâ unâ pretioſâ margaritâ abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. *Tom. III. pag.* 38.

Cap. XV. v. 8. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe eſt a me. *Tom. I. pag.* 243.

Ibid. v. 28. O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. *Tom. IV. pag.* 177.

Cap. XVII. v. 5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos: Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. *Tom. IV. pag.* 206.

Ibid. v. 19. Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: tranſi hinc illuc, & tranſibit: & nihil impoſſibile erit vobis. *Tom. I. pag.* 72.

Ibid. a v. 23. *ad* 26. Cùm veniſſet Jeſus Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma? &c. *Tom. III. pag.* 161.

Cap. XVIII. v. 12. *& ſeqq.* Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit? &c. *Tom. I. pag.* 148.

Ibid. v. 18. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata èt in Cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta èt in Cœlo. *Tom. I. pag.* 150.

Cap. XIX. v. 13. *& ſeq.* Oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret &c. *Tom. I. pag.* 213.

Ibid. v. 14. Sinite parvulos, & nolite eos prohibere venire ad me: talium eſt enim Regnum Cœlorum. *Tom. I. pag.* 215.

Cap. XX. v. 6. Quid hìc ſtatis tota die otioſi? *Tom. II. pag.* 5.

Ibid. v. 18. Ecce aſcendimus Jeroſolymam. *Tom. I. pag.* 316.

Ibid. v. 21. *&* 22. Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in Regno tuo &c. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? *Tom. I. pag.* 250.

Ibid. v. 29. Et egredientibus illis ab Jericho, ſecuta eſt eum turba multa. *Tom. II. pag.* 63.

Ibid. v. 30. Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam audierunt, quia Jeſus tranſiret. *Tom. II. pag.* 65.

Ibid. v. 30. *&* 31. Et clamaverunt dicentes: Domine, miſerere noſtri Fili David. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant &c. *Tom. II. pag.* 70. *&* 77.

Ibid. v. 32. *& ſeqq.* Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait: Quid vultis, ut faciam vobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi noſtri. Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit oculos eorum, & confeſtim viderunt; & ſecuti ſunt eum. *Tom. II. pag.* 72.

Cap. XXI. v. 2. Ite in caſtellum: & invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi. *Tom. IV. pag.* 8.

Ibid. v. 43. Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. *Tom. II. pag.* 14.

Cap. XXIV. v. 19. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus! *Tom. I. pag.* 329.

Ibid. v. 28. Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur èt Aquilæ. *Tom. IV. pag.* 156.

Ibid. v. 30. Tunc parebit ſignum Filii hominis, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt Filium hominis venientem in nubibus Cœli. *Tom. III. pag.* 84.

Ibid. v. 45. Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens? *Tom. III. pag.* 310.

Cap. XXVI. v. 31. Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis. *Tom. IV. pag.* 275.

Cap.

Index Locorum Sacræ Scripturæ.

Cap. XXVI. v. 36. Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani. *Tom. IV. pag. 61.*

Ibid. Et dixit (*Jeſus*) diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem. *Tom. IV. pag. 63.*

Ibid. v. 37. Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe. *Tom. IV. pag. 65.*

Ibid. v. 39. Abba Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. *Tom. IV. pag. 67.*

Ibid. v. 40. & 41. Non potuiſtis unâ horâ vigilare mecum? Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. *Tom. IV. pag. 68. & ſeq.*

Ibid. v. 48. & ſeqq. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum. Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti? *Tom. IV. pag. 73. & ſeq.*

Ibid. v. 56. Tunc Diſcipuli omnes, relicto eo fugerunt. *Tom. IV. pag. 83.*

Ibid. v. 65. & 66. Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis. *Tom. IV. pag. 88.*

Ibid. v. 75. Et egreſſus foras, flevit amarè. *Tom. IV. pag. 93.*

Cap. XXVII. v. 6. & 7. Principes Sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam. Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum. *Tom. IV. pag. 78.*

Ibid. v. 9. Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati; quem appretiaverunt a filiis Iſrael. *Tom. IV. pag. 76.*

Ibid. v. 25. Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros. *Tom. IV. pag. 107.*

Cap. XXVIII. v. 18. Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in terra. *Tom. I. pag. 164.*

Ex Marco.

Cap. IV. v. 7. Aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud. *Tom. IV. pag. 265.*

Cap. V. v. 42. & 43. Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat &c. Et dixit dari illi manducare. *Tom. I. pag. 191.*

Cap. VIII. v. 2. Miſereor ſuper turbam. *Tom. II. pag. 278. Item pag. 296.*

Ibid. & v. ſeq. Ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent: Et ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via &c. *Tom. II. pag. 281. Item pag. 306.*

Ibid. v. 4. Unde illos quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine? *Tom. II. pag. 285. Item pag. 308.*

Ibid. v. 6. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. *Tom. II. pag. 286.* Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis, ut apponerent. *Ibid. pag. 287.*

Ibid. v. 8. Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas. *Tom. II. pag. 309.*

Cap. X. v. 46. Proficiſcente eo (*Jeſu*) de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus, cæcus, ſedebat juxta viam mendicans. *Tom. II. pag. 97.*

Cap. XVI. v. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Tom. I. pag. 139.*

Ex Luca.

Cap. I. v. 17. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ. *Tom. I. pag. 259.*

Ibid. v. 26. & ſeq. Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in Civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria. *Tom. III. pag. 129. & ſeqq.*

Ibid. v. 28. Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratiâ plena: Dominus tecum:

Digitized by Google

tecum: Benedicta tu in mulieribus. *Tom. III. pag.* 134.

Cap. I. v. 29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. *Tom. III. pag.* 135.

Ibid. v. 30. *& ſeqq.* Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum: Ecce concipies in utero &c. *Tom. III. pag.* 138.

Ibid. v. 34. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud? *Tom. III. pag.* 143.

Ibid. v. 38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. *Tom. III. pag.* 140.

Ibid. v. 39. Exurgens autem Maria in diebus illis abüt in montana. *Tom. I. pag.* 322.

Ibid. v. 41. Et factum eſt, ùt audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus. *Tom. I. pag.* 330.

Ibid. v. 42. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. *Tom. I. pag.* 331.

Cap. II. v. 1. *& ſeqq.* Exiit edictum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis. Hæc deſcriptio prima, facta eſt a Præſide Syriæ &c. *Tom. III. pag.* 146.

Ibid. v. 8. Et Paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis. *Tom. III. pag.* 156. *Item pag.* 235.

Ibid. v. 21. Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur Puer: vocatum eſt nomen ejus Jeſus, quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur. *Tom. III. pag.* 210.

Ibid. v. 42. Cùm factus eſſet (*Jeſus*) annorum duodecim, aſcendentibus illis Jeroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti. *Tom. III. pag.* 273. *&* 279.

Ibid. v. 43. *& ſeqq.* Conſummatiſque diebus, cùm redirent, remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non cognoverunt parentes ejus. *Tom. III. pag.* 280.

Cap. V. v. 2. *& ſeqq.* Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant re-*Tom. IV.* tia &c. *Tom. I. pag.* 45. *& ſeq.*

Ibid. v. 5. Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. *Tom. I. pag.* 44.

Ibidem v. 8. Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine. *Ibid.*

Ibid. v. 10. Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens. *Ibid. pag.* 45.

Cap. VI. v. 36. Eſtote ergo miſericordes, ſicut èt Pater veſter miſericors eſt. *Tom. I. pag.* 227.

Ibid. v. 37. Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. *Ibid. & ſeq.*

Ibid. v. 38. Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. *Tom. II. pag.* 166.

Cap. VIII. v. 22. *& ſeqq.* Cùm aſcendiſſet (*Dominus*) naviculam, transfretavit trans ſtagnum &c. Et deſcendit procella venti in ſtagnum &c. *Tom. II. pag.* 357.

Cap. IX. v. 30. *&* 31. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias, viſi in majeſtate, & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem. *Tom. IV. pag.* 118.

Ibid. v. 33. Præceptor, bonum eſt nos hìc eſſe: & faciamus tria tabernacula. *Tom. II. pag.* 26.

Ibid. v. 62. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & aſpiciens retro, aptus eſt Regno Dei. *Tom. III. pag.* 45.

Cap. X. v. 4. Neminem per viam ſalutaveritis. *Tom. I. pag.* 181.

Ibid. v. 25. Magiſter, quid faciendo, vitam æternam poſſidebo? *Tom. IV. pag.* 258.

Ibid. & v. ſeqq. Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, & dicens: Magiſter, quid faciendo, vitam æternam poſſidebo &c. Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac & vives. *Tom. I. pag.* 58. *& ſeq.*

Ibid. v. 26. *&* 28. In Lege quid ſcriptum eſt? Hoc fac, & vives. *Tom. IV. pag.* 266.

Ibid. v. 27. Diliges Dominum Deum tuum. *Tom. IV. pag.* 267.

Cap. X. v. 30. Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum: & plagis impoſitis abierunt, ſemivivo relicto. *Tom. II. pag. 66.*

Ibid. & v. ſeqq. Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones &c. Et ait illi Jeſus: Vade & tu fac ſimiliter. *Tom. I. pag. 60. & ſeq.*

Ibid. v. 38. Factum eſt, dum irent, & ipſe (*Jeſus*) intravit in quoddam Caſtellum. *Tom. II. pag.* 189. Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam. *Ibid. pag.* 191. *Item pag.* 201.

Ibid. v. 39. Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini audiebat verbum illius. *Tom. II. pag.* 193. *Item pag.* 203.

Ibid. v. 40. Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? *Tom. II. pag.* 195. Dic illi, ut me adjuvet. *Ibid. pag. 196.*

Ibid. v. 41. *& ſeq.* Et reſpondens illi Dominus dixit: Martha, Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum eſt neceſſarium. *Tom. II. pag.* 197. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. *Ibid. pag. 199. Item pag.* 204.

Cap. XI. v. 9. Petite & dabitur vobis. *Tom. II. pag.* 172.

Ibid. v. 34. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit. *Tom. II. pag.* 53.

Cap. XII. v. 2. *& ſeqq.* Nihil opertum eſt, quod non reveletur: neque abſconditum, quod non ſciatur &c. Oſtendam autem vobis, quem timeatis &c. *Tom. I. pag.* 233.

Ibid. v. 13. *&* 14. Magiſter, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit Judicem, aut diviſorem ſuper vos? *Tom. II. pag.* 137.

Ibid. v. 15. Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia &c. *Tom. II. pag.* 139.

Ibid. v. 16. & ſeqq. Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit &c. *Tom. I. pag.* 218., *& Tom. II. pag.* 140. *& ſeq.*

Ibid. v. 20. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem paraſti, cujus erunt? *Tom. II. pag.* 144. *& ſeqq.*

Ibid. v. 21. Sic eſt, qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives. *Tom. II. pag.* 148.

Ibid. v. 31. Quærite primùm Regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis. *Tom. I. pag.* 158.

Ibid. v. 35. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. *Tom. III. pag.* 243.

Ibid. v. 37. Beati ſervi illi, quos cùm venerit Dominus invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. *Tom. II. pag.* 28.

Ibid. v. 47. Servus cognoſcens voluntatem Domini ſui, & non faciens, vapulabit multis. *Tom. IV. pag.* 211.

Ibid. v. 49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi ut accendatur? *Tom. I. pag.* 102., *& Tom. IV. pag.* 207.

Cap. XIV. v. 15. Beatus, qui manducabit panem in Regno Dei. *Tom. II. pag.* 31.

Ibid. v. 16. *&* 17. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Et miſit ſervum ſuum horâ cœnæ dicere invitatis, ut venirent. *Tom. II. pag.* 9. 22. 31. 32. 37. 42. *& ſeq.*

Ibid. v. 18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. *Tom. II. pag.* 32. *& ſeq.*

Ibid. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excuſatum. *Tom. II. pag.* 43. *& ſeq.*

Ibidem v. 19. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum. *Tom. II. pag.* 45.

Ibid. v. 20. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire. *Tom. II. pag.* 46.

Ibid. v. 23. Exi in vias & ſepes, & com-

Digitized by Google

compelle illos intrare, ut impleatur domus mea. *Tom. II. pag.* 13.

Cap. XIV. v. 24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam. *Tom. II. pag.* 34.

Ibid. v. 26. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem èt animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. *Tom. II. pag.* 59.

Cap. XV. v. 5. *& ſeqq.* Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens: Et veniens domum, convocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi &c. *Tom. I. pag.* 148.

Cap. XVI. v. 3. *&* 4. Quid faciam? fodere non valeo, mendicare erubeſco. Scio, quid faciam, ut cùm amotus fuero, recipiant me in domos ſuas. *Tom. IV. pag.* 263.

Ibid. v. 19. *& ſeqq.* Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & biſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè &c. *Tom. I. pag.* 264.

Cap. XVII. v. 11. Et factum eſt, dum iret in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam, & Galilæam. *Tom. I. pag.* 334.

Ibid. v. 12. *&* 13. Et cùm ingrederetur quoddam Caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt a longe. Et levaverunt vocem ſuam, dicentes: Jeſu præceptor miſerere noſtri. *Tom. I. pag.* 339.

Ibid. v. 14. Quos ùt vidit, dixit: Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt. *Tom. I. pag.* 341.

Ibid. v. 17. Nonne decem mundati ſunt? Et novem ubi ſunt? *Tom. I. pag.* 343.

Cap. XVIII. v. 1. Oportet ſemper orare, & non deficere. *Tom. II. pag.* 37.

Ibid. v. 9. Dixit autem èt ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti, & aſpernabantur ceteros. *Tom. II. pag.* 173.

Ibid. v. 10. Duo homines aſcenderunt in Templum, ut orarent. *Tom. I. pag.* 51., *& Tom. II. pag.* 174.

Ibid. v. 11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum &c. *Tom. I. pag.* 51., *& Tom. II. pag.* 175.

Ibid. v. 12. Jejuno bis in Sabbato: decimas do omnium, quæ poſſideo. *Tom. II. pag.* 179.

Ibid. v. 13. Publicanus a longe ſtans nolebat nec oculos ad Cœlum levare. *Tom. II. pag.* 184. Sed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. *Ibid. pag.* 186.

Ibidem v. 34. Et erat verbum iſtud abſconditum ab eis: & non intelligebant, quæ dicebantur. *Tom. I. pag.* 318.

Cap. XIX. v. 3. Et quærebat (*Zachæus*) videre Jeſum quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtaturâ puſillus erat. *Tom. I. pag.* 79.

Ibid. v. 41. *& ſeq.* Et ùt appropinquavit, videns Civitatem, flevit ſuper illam. Quia ſi cognoviſſes èt tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi &c. *Tom. II. pag.* 120. *Item pag.* 130.

Ibid. v. 43. *& ſeq.* Venient dies in te, & circumdabunt inimici tui vallo, & circumdabunt te &c. *Tom. II. pag.* 127. *Item pag.* 132.

Ibid. v. 44. Eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ. *Tom. II. pag.* 133.

Cap. XXI. v. 34. Attendite, ne graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ. *Tom. I. pag.* 156.

Cap. XXII. v. 39. Et egreſſus (*Jeſus*) ibat ſecundùm conſuetudinem in Montem Olivarum. *Tom. IV. pag.* 58. *Item pag.* 61.

Ibid. v. 41. Et ipſe avulſus eſt ab eis. *Tom. IV. pag.* 67.

Ibid. v. 42. Si vis, transfer calicem hunc a me: Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat. *Ibid.*

Ibid. v. 43. Apparuit illi Angelus de Cœlo, confortans eum. *Tom. IV. pag.* 70.

Cap. XXII. v. 44. Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. *Tom IV. pag.* 70.

Ibid. v. 53. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum. *Tom. IV. pag.* 80.

Cap. XXIII. v. 2. Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe. *Tom. IV. pag.* 95.

Ibid. v. 8. Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt valde. *Tom. IV. pag.* 97.

Ibid. v. 11. *&* 12. Sprevit autem illum Herodes, & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die. *Tom. IV. pag.* 98.

Ibid. v. 22. Nullam cauſam mortis invenio in eo. *Tom. IV. pag.* 101.

Ibid. v. 25. Jeſum vero (*Pilatus*) tradidit voluntati eorum. *Tom. IV. pag.* 108. *& ſeq.*

Ibid. v. 28. Filiæ Jeruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete. *Tom. IV. pag.* 112.

EX JOANNE.

Cap. I. v. 12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. *Tom. III. pag.* 200.

Cap. II. v. 1. Die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: Et erat Mater Jeſu ibi. *Tom. III. pag.* 293.

Ibid. v. 3. *&* 4. Et deficiente vino, dicit Mater Jeſu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Jeſus: Quid mihi & tibi eſt mulier? *Tom. III. pag.* 299.

Ibid. v. 7. Dicit ei Jeſus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas uſque ad ſummum. *Tom. III. pag.* 302.

Cap. III. v. 16. Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret. *Tom. IV. pag.* 42.

Cap. IV. v. 5. *&* 6. Venit Dominus Jeſus in Civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium, quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo: Erat autem ibi fons Jacob: Jeſus ergo fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem. *Tom. III. pag.* 328.

Ibid. v. 7. *& ſeqq.* Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere &c. *Tom. III. pag.* 334.

Cap. VI. v. 56. Caro mea verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus. *Tom. IV. pag.* 160.

Ibid. v. 69. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. *Tom. II. pag.* 108.

Cap. VII. v. 37. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. *Tom. I. pag.* 101.

Ibid. v. 38. Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. *Tom. I. pag.* 122.

Cap. IX. v. 1. *&* 2. Præteriens Jeſus, vidit hominem cæcum a nativitate: Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur? *Tom. III. pag.* 370.

Ibid. v. 4. Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari. *Tom. III. pag.* 376.

Ibid. v. 6. *&* 7. Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus, & dixit ei: Vade, lava in Natatoria Siloë (quod interpretatur Miſſus). *Ibid.*

Ibid. v. 7. Abiit ergo, & lavit, & venit videns. *Tom. III. pag.* 379.

Ibid. v. 8. *& ſeqq.* Itaque vicini, & qui viderant eum priùs, quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic eſt, qui ſedebat, & mendicabat? &c. *Tom. III. pag.* 380.

Cap. X. v. 3. Et proprias oves vocat nominatim. *Tom. I. pag.* 18.

Ibid. v. 9. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet. *Tom. II. pag.* 28.

Ibid. v. 11. *& ſeqq.* Ego ſum Paſtor bonus. Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem &c. *Tom. I. pag.* 15. *& ſeq.*

Ibidem v. 14. Ego cognoſco oves meas. *Tom. I. pag.* 17. *& ſeq.*

Ibid. v. 16. Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet

tet

Digitized by Google

tet me adducere. *Tom. I. pag.* 19. *& ſeq.*

Cap. X. v. 16. Et ſiet unum ovile, & unus Paſtor. *Tom. I. pag.* 27.

Ibid. v. 17. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam. *Tom. I. pag.* 17.

Cap. XI. v. 1. *&* 2. Erat quidam languens Lazarus a Bethania de Caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis ejus. (Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis). *Tom. IV. pag.* 24.

Ibid. v. 3. Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum (*Jeſum*) dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur. *Tom. IV. pag.* 25.

Ibid. v. 6. Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus. *Tom. IV. pag.* 26.

Ibid. v. 33. *&* 34. Jeſus ergo, ùt vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant eum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum. Et dixit: Ubi poſuiſtis eum? *Tom. IV. pag.* 29.

Ibid. v. 43. Hæe eùm dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare veni foras. *Tom. IV. pag.* 33. *& ſeq.*

Cap. XII. v. 24. *&* 25. Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: Si autem mortuum fuerit, multum fructum afſert. *Tom. II. pag.* 153.

Ibid. v. 25. Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc Mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. *Tom. II. pag.* 161.

Ibid. v. 26. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. *Ibid.* Et ubi ego ſum, illic èt Miniſter meus erit. *Tom. II. pag.* 162. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus. *Ibid.*

Ibid. v. 31. Nunc judicium eſt Mundi: nunc Princeps hujus Mundi ejicietur foras. *Tom. I. pag.* 32., *& Tom. IV. pag.* 210.

Ibid. v. 32. Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum. *Et v.* 34. Nos audivimus ex Lege, quia Chriſtus manet in æternum, & quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filium hominis? *Tom. IV.* *Tom. I. pag.* 318.

Cap. XIII. v. 1. Cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in Mundo, in finem dilexit eos. *Tom. I. pag.* 9.

Ibid. v. 6. *& ſeqq.* Domine, tu mihi lavas pedes? Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus, Domine non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput. Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. *Tom. I. pag.* 10.

Ibid. v. 10. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes. *Tom. I. pag.* 11.

Cap. XIV. v. 16. Alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum. *Tom. I. pag.* 97.

Ibid. v. 16. *&* 17. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem Mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. *Tom. IV. pag.* 201.

Ibid. v. 17. Spiritum veritatis, quem Mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. *Tom. IV. pag.* 226.

Ibid. v. 23. Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. *Tom. I. pag.* 105.

Cap. XV. v. 14. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. *Tom. I. pag.* 57.

Ibid. v. 16. Ego vos elegi, ut eatis, & fructum plurimum afferatis: & fructus veſter maneat. *Tom. I. pag.* 160.

Cap. XVI. v. 7. Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. *Tom. I. pag.* 98., *& Tom. II. pag.* 60.

Ibid. v. 8. Cùm venerit ille, arguet Mundum de peccato, de juſtitia, & de judicio. *Tom. IV. pag.* 210.

Cap. XVII. v. 1. Hæc locutus eſt Jeſus:

& ſublevatis oculis in Cœlum dixit. *Tom. IV. pag.* 168.
Cap. XVII. v. 1. Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te. *Tom. IV. pag.* 173.
Ibid. v. 4. *&* 5. Ego te clarificavi ſuper terram: Et nunc clarifica me tu Pater apud te metipſum. *Ibid.*
Ibid. v. 6. Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de Mundo: tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem meum ſervaverunt. *Tom. IV. pag.* 181.
Ibid. v. 9. Non pro Mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi. *Tom. IV. pag.* 180.
Ibid. v. 14. Mundus eos odio habuit, quia non ſunt de Mundo. *Tom. IV. pag.* 182.
Ibid. v. 15. *&* 17. Rogo, ut ſerves eos a malo. Sanctifica eos in veritate. *Ibid.*
Cap. XVIII. v. 1. Egreſſus itaque Jeſus trans torrentem Cedron. *Tom. IV. pag.* 55. *Item pag.* 60. *& ſeq.*
Ibid. v. 6. Ut ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. *Tom. IV. pag.* 78.
Ibid. v. 12. Cohors ergo & Tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum. *Tom. IV. pag.* 81.
Cap. XIX. v. 4. *&* 5. Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce homo. *Tom. IV. pag.* 103.
Ibidem v. 10. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te? *Tom. IV. pag.* 105.
Ibid. v. 11. Non haberes poteſtatem adversùm me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. *Ibid. & ſeq.*
Ibid. v. 15. Ecce Rex veſter: illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Non habemus Regem, niſi Cæſarem. *Tom. IV. pag.* 106.
Cap. XX. v. 27. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum. *Tom. IV. pag.* 40. *Item pag.* 44.
Cap. XXI. v. 15. Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos. *Tom. I. pag.* 294.

EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

Cap. I. v. 8. Et eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ. *Tom. I. pag.* 92., *& Tom. IV. pag.* 190. (*b*)
Ibid. v. 11. Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in Cœlum? *Tom. IV. pag.* 162.
Cap. II. v. 2. Et replevit totam domum, ubi erant ſedentes. *Tom. IV. pag.* 191. *&* 204.
Ibid. v. 3. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum. *Tom. IV. pag.* 189.
Ibid. v. 37. His autem auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum: Quid faciemus? *Tom. IV. pag.* 194.
Cap. III. v. 14. *&* 15. Virum ſanctum & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam dari vobis. Auctorem verò vitæ interfeciſtis. *Tom. IV. pag.* 100.
Cap. V. v. 41. Ibant gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. *Tom. I. pag.* 100.
Cap. VII. v. 55. Video Cœlos apertos, & Filium hominis ſtantem a dextris Dei. *Tom. I. pag.* 38. *Item Tom. III. pag.* 167.
Ibid. v. 59. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. *Tom. I. pag.* 42.
Cap. IX. v. 4. Saule, Saule, quid me perſequeris? *Tom. I. pag.* 38.
Ibid. v. 39. Circumſteterunt illum (*Petrum*) omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas. *Tom. IV. pag.* 113.

Index Locorum Sacræ Scripturæ.

Ex Epiſtola ad Romanos.

Cap. IV. v. 25. Traditus eſt Chriſtus propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram. *Tom. IV. pag.* 133.

Cap. VI. v. 4. Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita èt nos in novitate vitæ ambulemus. *Tom. IV. pag.* 134.

Ibidem v. 6. Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati; & ultra non ſerviamus peccato. *Tom. II. pag.* 159.

Ibid. v. 10. *&* 11. Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo. Ita èt vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo. *Tom. IV. pag.* 137.

Ibid. v. 19. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. *Tom. I. pag.* 47.

Ibid. v. 21. Quem fructum habuiſtis in illis, in quibus nunc erubeſcitis? *Tom. II. pag.* 301.

Cap. VIII. v. 3. De peccato damnavit peccatum in carne. *Tom. II. pag.* 157.

Ibid. v. 11. Qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum a mortuis, vivificabit èt mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum ejus in vobis. *Tom. IV. pag.* 140.

Ibid. v. 15. Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (*Pater*). *Tom. I. pag.* 115.

Cap. XII. v. 8. Qui præeſt in ſollicitudine. *Tom. II. pag.* 312.

Cap. XIII. v. 11. Scientes quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. *Tom. III. pag.* 70. *& ſeq. Item pag.* 85. *& ſeqq.*

Ibid. v. 12. *&* 13. Abjiciamus opera tenebrarum: Sicut in die honeſtè ambulemus. *Tom. III. pag. 66.*

Ibid. v. 14. Induimini Dominum Jeſum Chriſtum. *Tom. I. pag. 229.*

Cap. XIV. v. 9. In hoc Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, ut & vivorum & mortuorum dominetur. *Tom. I. pag.* 221.

Ex Epiſtola I. ad Corinthios.

Cap. IV. v. 4. Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum. *Tom. II. pag.* 173.

Ibid. v. 9. Spectaculum facti ſumus Deo, Angelis, & hominibus. *Tom. IV. pag.* 114.

Cap. VII. v. 34. Virgo cogitat, quæ Domini ſunt. *Tom. II. pag.* 57.

Cap. XI. v. 23. *&* 24. Ego accepi a Domino, quod èt tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: Hoc eſt Corpus meum. *Tom. I. pag. 167. & 199. Item Tom. III. pag.* 359.

Ibid. v. 29. Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit: non dijudicans Corpus Domini. *Tom. I. pag. 186.*

Cap. XIII. v. 1. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, caritatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. *Tom. I. pag.* 57.

Cap. XV. v. 10. Gratiâ Dei ſum id, quod ſum. *Tom. I. pag.* 301.

Ibid. v. 26. Noviſſima inimica deſtruetur mors. *Tom. II. pag.* 158.

Ibid. v. 42. *& ſeqq.* Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute. Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale. *Tom. IV. pag.* 150.

Ibid. v. 52. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti. *Tom. IV. pag.* 145.

Ibid. v. 53. Oportet enim, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. *Tom. IV. pag.* 148.

Ibid. v. 55. Ubi eſt mors victoria tua?

Ubi

Digitized by Google

Ubi eſt mors ſtimulus tuus? *Tom. IV. pag.* 143.

Ex Epiſtola II. ad Corinthios.

Cap. III. v. 3. Manifeſtati, quòd Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata a nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi. *Tom. IV. pag.* 37.

Cap. IV. v. 6. Deus, qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu. *Tom. IV. pag.* 15. *& ſeq.*

Cap. VI. v. 2. Ecce nunc tempus acceptabile. *Tom. II. pag.* 4.

Ex Epiſtola ad Galatas.

Cap. I. v. 10. Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. *Tom. IV. pag.* 239.

Cap. V. v. 6. In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed Fides, quæ per caritatem operatur. *Tom. I. pag.* 139.

Ex Epiſtola ad Epheſios.

Cap. I. v. 10. Inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in Cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. *Tom. III. pag.* 14.

Ibid. v. 20. *&* 21. Conſtituens illum (*Chriſtum*) ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem principatum. *Tom. I. pag.* 87.

Cap. II. v. 20. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu. *Tom. IV. pag.* 186.

Cap. IV. v. 26. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. *Tom. I. pag.* 219.

Ex Epiſtola ad Philippenſes.

Cap. I. v. 5. Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti a prima die, uſque nunc. *Tom. I. pag.* 70.

Ibid. v. 6. & ſeq. Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu. Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis. *Tom. I. pag.* 70. *& ſeq.*

Cap. II. v. 5. Hoc enim ſentite in vobis, quod èt in Chriſto Jeſu. *Tom. IV. pag.* 39., *& pag.* 121.

Ibid. v. 7. *&* 9. Semetipſum exinanivit: propter quod èt Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. *Tom. I. pag.* 87.

Cap. IV. v. 4. Gaudete: iterum dico gaudete. *Tom. IV. pag.* 126. *& ſeq.*

Ibid. v. 5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. *Tom. IV. pag.* 127.

Ex Epiſtola ad Coloſſenſes.

Cap. III. v. 9. *&* 10. Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum, qui renovatur in agnitionem Dei. *Tom. II. pag.* 344.

Cap. IV. v. 17. Vide miniſterium, quod accepiſti a Domino, ut illud impleas. *Tom. IV. pag.* 244.

Ex Epiſtola I. ad Timotheum.

Cap. III. v. 1. Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. *Tom. IV. pag.* 236.

Cap. V. v. 13. Simul autem èt otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm otioſæ, ſed èt verboſæ, & curioſæ. *Tom. II. pag.* 5.

Ex Epiſtola ad Hebræos.

Cap. I. v. 1. *&* 2. Multifariam multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio. *Tom. III. pag.* 346.

Cap. VII. v. 25. Semper vivens ad interpellandum pro nobis. *Tom. IV. pag.* 163.

Cap. VIII. v. 2. Sanctorum Miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus. *Tom. IV. pag.* 165.

Cap. X. v. 28. *&* 29. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus, vel tribus teſtibus moritur:

Digitized by Google

ritur: quantò magis putatis, deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? *Tom. IV. pag.* 212.

EX EPISTOLA B. JACOBI.

Cap. II. v. 13. Superexaltat autem miſericordia judicium. *Tam. II. pag.* 279.

EX EPISTOLA I. PETRI.

Cap. V. v. 8. Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus, tamquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret. *Tom. IV. pag.* 260.

EX EPISTOLA I. JOANNIS.

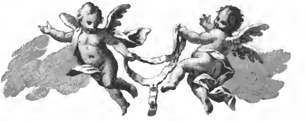
Cap. II. v. 1. Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum. *Tom. I. pag.* 87., *&* *Tom. IV. pag.* 164.
Ibid. v. 2. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius Mundi. *Tom. IV. ibid. &* 181.

EX EPISTOLA II. JOANNIS.

Cap. I. v. 4. Gaviſus ſum valde, quoniam invêni de filiis tuis ambulantes in veritate. *Tom. IV. pag.* 230.

EX APOCALYPSI.

Cap. III. v. 18. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias. *Tam. III. pag.* 227.
Cap. VII. v. 9. Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus &c. *Tom. II. pag.* 26.
Cap. XII. v. 1. Signum magnum apparuit in Cœlo: Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim. *Tom. II. pag.* 217.
Cap. XX. v. 6. Beatus & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem. *Tom. IV. pag.* 140.
Cap. XXI. v. 2. Et ego Joannes vidi Sanctam Civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de Cœlo a Deo paratam, ſicut Sponſam ornatam viro ſuo. *Tom. II. pag.* 343.
Ibid. v. 3. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. *Tom. II. pag.* 352.
Ibid. v. 5. Et dixit, qui ſedebat in throno: Ecce nova ſacio omnia. *Ibid.*
Ibid. v. 11. Oſtendit mihi Civitatem habentem elaritatem Dei: & lumen ejus ſimile lapidi pretioſo. *Tom. II. pag.* 346.
Ibid. v. 12. Et habebat murum magnum & altum. *Ibid.*
Ibid. v. 14. Et murus Civitatis, habens fundamenta duodecim. *Et v.* 19. *& ſeq.* Fundamenta muri Civitatis omni lapide pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis, ſecundum, ſapphirus &c. *Tam. II. pag.* 347. *& ſeqq.*
Cap. XXII. v. 1. *&* 2. Et oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, procedentem de ſede Dei, & Agni. In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos. *Tom. IV. pag.* 21. 44. *&* 200.

ANT 1315535

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google